

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Örvendezés és részvét.

„Örüljete az örülőkkel, sirjatok a sirókkal!”

Róm. XII. 15.

„Keresztyén élet szabályok” ezt irták a római levél XII. fejezete fölé; mint egy művésziesen kidolgozott aranyláncz, úgy tűnik ez fel nekünk, melyben egyik szem a másikhoz szabadon van függesztve, hol minden szemnek különös értéke, különös jelentősége van. Igen, mily fontosak — rövidségek daczára is — az apostol ezen mondásai; mennyire érti ő azt, ezekkel közvetlenül a mindennapi életbe behatolni. Nem dogmák, nem misztikus dolgok ezek; fölséges kívánságok, intések, axiomált igazságok ezek, olyanok, melylyel jelenben is foglalkozni akarunk: „Örüljete az örülőkkel, sirjatok a sirókkal!”

Vajjon e kettős intésben, a mondat második részének, nem kell-e nagyobb fontosságot tulajdonítanunk, mint az első résznek? Igen — kérdezhetik egyesek — egyáltalában szükséges-e felhívni az embereket, hogy „örüljenek az örülőkkel”; hiszen az örvendezést, a jókedvet általában véve nem kerülik ők; hiszen, különösen a mai időben — főleg élvezet és gyönyör hajhászása után futnak az emberek?! Mégis, mi értjük az apostolt helyesen! Midőn szavaiban, igaz, keresztyéni örvendezést ajánl, ez alatt nem egyedül a közönséges földi örömlökben való keresztyéni, tehát tisztességes részvételt gondolja csupán; nem érti ő ez alatt az oly hamar elmuló, pillanatnyi világi örömlöket, melyek többé-kevésbé érzéki vágyainkat elégitik ki csupán: hanem sokkal inkább a szív azon nemes és mélységes örvendezését, a melynek alapja a valódi keresztyén jóakarát mások iránt; a felebarátaink szerencsében és boldogságában való igazi, benső, érdeknélküli részvét. Ilyen értelemben lesz az együtt örvendezés, a *szeretet leánya*, mely nem csupán az „én”-t keresi, hanem minden körülmények közt szem előtt tartja embertársa jólétét, boldogulását is.

„Örüljete az örülőkkel!” hol e szavakat a magok mélységében fogják fel és szívelik meg, a hol fölnyitják ezek a szemet, hogy az ember szabadon és örömmel tekinthet saját házában is tul, hogy a szerencse kertecskéjét, némely e nagy világ szeme előtt csaknem teljesen elrejtett rétet és ezen az örömlökkellemesen, frissen illatozó tavasz virágát kikutassa, fölkeresse: ott az irigység gonosz szellemeinek ki kell térniök a jóakaratu együtt örvendezés elől, miként a ködnek a győztes szeretet tiszta, világos napfénye elől.

Azonban a valódi szeretet igaz és legszebb vonása volt, marad és lesz ama másik is: „*sirjatok a sirókkal!*” Igen, a részvét, az örvendezés legkomolyabb nővére! Némelyek azt gondolják, hogy ösmerik igazán; óh, de nem mindig ott van az igazi részvét, hol könyeket látunk folyni! Óh! az emberi szemnek mennyi sok könye:

igaztalan jele a részvétnek, gyorsan elötörnek, de éppen oly hamar el is tűnnek! Mennyi sok könyet sirnak, minek folyására legkevésbé sem volt szükség, míg más oldalról pedig teljesen részvétlenül állanak egyesek, az emberiség nyomora mellett.

„Sirjatok a sirókkal! — mert szent a köny, melynek oka a mélységes, nemes együtt érzés azokkal, a kik fájdalmat szenvednek; szent az a köny, melynek közvetlen követője a tctt, a segítő, a felemelő, megnyugtató, felüdítő samaritanusi tett, kinek a tette a földi teremtmények legrészvételtesebb alakját egy ragyogó példában mutatja fel. A *letterős* részvét — a legjobb részvét; a pusztta együttérzés, részvét és ennek fitogtatása könyhullatásokkal: még egyetlen egy szegény szenvedő embertársunkra sem hatott felemelőleg. Az a szükséges, hogy a *részvét* szó értelmét komolyan, a *szó teljes értelmében* vegyük; részvét, azaz embertársunkkal *valóban* vele szenvedni, az ő terhét *vele együtt* viselni, így aztán gyönyörűen valósul az a régi közmondás „*Megosztott fájdalom — fél fájdalom!*”

Azonban hogyan? Hiszen újabb időben azt akarják tanítani nekünk, hogy éppen a részvét morálban a dekadencia jelét lehet látni, hogy az „előkelő kultura a részvétben, a felebaráti szeretetben valami megvetendőt lát!” Nos, imponálhat ilyen bölcselkedés egyeseknek; magasabban áll, mint minden filozófia az a bölcsesség, mely nem tegnapi keletű és mégis igaz és kedvelt mondas fog maradni az emberek előtt:

„A részvéttévő, érző ember a legjobb ember; a ki ilyenné tesz bennünket, jobba és erényesebbé tesz!” Igen ezért „*sirjatok a sirókkal!*” — mert:

„Nemes dolog az örömlökben résztvenni,
A barátok körében örvendezni;
De idegen fájdalomért aggódni
Sokkal nemesebb, mint szerencsés lenni!”

Együtt örvendezés és részvét — közös eredetűek; ott, a hol ezek laknak, nemes és mély érzelmek hullámlanának, élnek a szivekben; mindkettőnek magas missziója van. Igaz, valódi és nemes emberiséget képezni, teremteni annak a szellemében, a ki e világon örömet és fájdalmat saját követőivé tett ezen általános jelszóval: az egekig!

(Böhme után)

Birtha József.

Hogyan állunk?

Lezajlott a cultus budgett vita. Mi a magyar protestánsok, de általában az egész művelt magyar társadalom is nagy érdeklődéssel néztünk elébe és kísértük annak folyamát. — Méltán, mert megmozdult a magyar protestáns nép, felhívta

választott képviselőit, hogy az 1848. évi 20 t.-cz. érvényesítése érdekében emeljék fel szavukat, mert ezt kívánja a törvény tisztelete, ezt a magy. protestáns nép érdeke, ezt a méltányosság, a jog és igazság.

A tárgyalást megelőző napokban, a mint olvastuk a lapokban megjelent szétágazó véleményeket, majd a vita folyamán a beszédeket, önkénytelenül összehasonlítást kellett tennünk a 48-as napok közszelleme és a mai idők kórtünetei között. Az eredmény pedig, a mire jutottunk, leverő és elszomorító, mert míg a multból az önzetlen egységre törekvésnek képe tárul elénk, a midőn nemcsak hangzatos phrasisokkal, hanem áldozatokkal és tettel munkáltak a haza felvirágoztatásán: addig most a legnagyobb érdekeknél, a legszentebb igazságoknál is a pártfegyelem és személyi érdek szemüvegén keresztül nézi a dolgokat a jórészen ismét clerikalis, feudalis és csak részben alkotmányos szövevényü képviselő.

Egyedül csak a függetlenségi 48-as párt állotta a harcot, nemesen, férfiasan. A kormánypárton tétova bizonytalanság uralkodott, a vágyódó lelkeket, a talán megnyilni kész ajkakat lezárta a pártfegyelem, a pártfegyelmet pedig, a mely a szájkosarakat alkalmazta, irányította egy titkos kéz, a clerikalis hatalom, melynek nyüge alatt a tehetetlen, de különben annyi jóakaratu arczon kiüt a gyászos kifejezés: non possumus!

A Veress József által benyújtott határozati javaslatra, mintha csak 1606-ban élnénk, felhangzott a tiltakozó szó: „absque tamen praeindicio romano catholicae religionis“ s hogy legyen mégis egy kis biztatás is, fedezetül követte egy kegyes óhaj: Adja Isten, hogy minden igényeket kielégíthessünk!

Hát bizony a magyar protestáns hazafiság, ennek évszázados áldozatai, honmentő munkája, kulturális érdemei, valóban nem ilyen fogadtatást érdemeltek volna.

Fáj a magyar embernek lelke, ha tapasztalnia kell, hogy németnek, szásznak, oláhnak, tótnak, szerbnek, rácznak jó lenni e hazában, de rossz a magyarnak, még rosszabb a magyar protestánsnak, mert míg azoknak mosolyog a kegy, ezé csak a teher s másé a munka áldása. Szomorú kép!

De mégis volt valami örvendetes és szerencsés az egész vállalatban. Örülhetünk, hogy már egyszer akcióba léptünk, mert ma már tisztában látunk; szerencsés körülmény; hogy az a néhány protestáns pap benn van az országházban, mert meggyőző megnyilatkozásaikkal hangulatot teremtettek ügyünk mellett. —

Tisztábban látunk. Látjuk azt, hogy bár elismerik a magyar protestantizmusnak érdemeit a nemzeti állam kialakulásában, de mert nem tartanak tőlünk, sérelmeink orvoslását csakis akkor és annyiban veszik figyelembe, a mennyiben a kath. vallás képzelt sérelme nélkül tehetik. Ezért szerencsés körülmény volt, hogy az a néhány lelkes, bátor szavú protestáns pap felszólalhatott

az országházban, mert bár a fent leirt okokból a függetlenségi párt határozati javaslatát leszavazták, mégis a mi eredményecskét elértünk, az jórészen az ő felszólalásuk sikere.

E hatás alatt alakult át a közoktatásügyi minister ajkán a kegyes sóhaj ígéretté, hogy nem zárkozik el a kormány annak komoly megfontolásától sem, hogy a budgetben évenként felvételni szokott dotációt nem volna-e helyesebb, czélszerűbb esetleg egy törvénnyel fixirozni. E szerint ígéretet kaptunk, hogy a kormány a segélyezés kérdésével, komolyan foglalkozni fog. Szóval a mit a kormány és törvényhozás megtehet, azt megteszi.

Azonban, minket m. protestánsokat, ez az ígéret meg nem nyugtathat.

Mi nem-ingatag kegyet, hanem komoly törekvést kívánunk arra nézve, hogy a kormány a szőnyegen lévő kérdést az 1848. évi 20. tcz. szellemében, egyházi hatóságaink meghallgatásával megoldja.

Törvényt alkot, mely szerint arányos és igazságos alapon mindazon egyházi és iskolai szükségleteink, a melyek mérsékelt, de *nem a mostani tulterhelt önmegadóztatás után* fennmaradnak, államsegélyből fognak, időről-időre alkalmazott újabb felvételek nyomán a fokozódó szükségesség figyelembe vételével kielégíteni.

Ez a magyar prot. egyház kívánalma, ez elől kitérni nem lehet.

E kívánalom nem nyugszik önző alapon, — minek egy hang az országházban jelezte — hanem ennek irányítója a legszentebb idealizmus. A vezető gondolat, melyen mint erősségen nyugszik a mi kívánalmunk, az, hogy versenyképessé tegye a haza mindazon felekezeteit, kik a nemzet erkölcsi és kulturális haladása térein, munkálkodni akarnak.

Ha ezt teszi, csak ekkor és egyedül ekkor lesz a kultus miniszter kijelentése valóvá, hogy: az egyetemes keresztyén civilisatióból átjárt cultura alapján, mindnyájan találkozunk, e sokhitű országban, a közös nemzeti érzésben, a nemzeti tradíciók és nemzeti ideálok szeretetében.

A míg azonban a magy. protestáns elem és egyházai oly mostoha elbánásban részesülnek, mint eddig, addig hirdetheti bár a kormány, hogy: a lelkiismereti szabadság alkotmányunkban benne van és onnan azt kivenni teljes lehetetlen, mégis a nemzeti ideálok megvalósíthatók nem lesznek soha.

De, miután az ideálok jó részben protestáns talajból sarjadzottak ki, mivel nekünk minden idegünk a magyar faj boldogulásáért hevül, e szebb jövőért harcolnunk szent kötelességünk. Hogy harcolhassunk, erőforrásokra van szükségünk. Mi nem dús gazdagságot csak erőforrást kívánunk, hogy az evangéliumi hitért és a hazáért munkálkodhassunk. Ezért mi kecségető ígéretekkel meg nem elégedhetünk, mi törvényes jogunkat követeljük. — Nekünk az állam támogatása, nem majd valamikor kell, hanem mi-

előbb; mert protestáns népünk minden oldalról megvan támadva, terhelve.

Itt az idő, fell kell azért vennie a protestáns anyaszentegyháznak a küzdelmet, a Krisztusi fegyverek segítségével. Itt az idő, emeljék fel szavukat az egyházkerületek, a convent, a zsinat. Ölelkezzünk össze protestáns testvéreinkkel, tűnjön el sorainkból minden ellentét, csak szent ügyünk álljon szemünk előtt s a magyar protestantismus jövője. Ez eszményi érdek egyesítse az evangélium népét egy testté, hogy küzdelmünkben egy lélek vezérelhessen.

Íróink irjanak ügyünkről és a m.-protestáns intézményekről, minden alkalommal és helyen; a vezető férfiak értessék meg jogainkat és hivatásunkat művelttel, műveletlennel, hogy megtudják még elleneink is, hogy kik vagyunk mi magyar protestánsok, kik senkiét nem kívánjuk, csak a magunkét követeljük, azt is a népért és a haza javáért. Ha így egyesülünk és mátol kezdve czéltudatosan dolgozunk, a kecsgető ígéretek rövid időn valósággá lesznek és a mi 54 év óta csak remény, az élő valósággá lesz.

E sorok írása közben eszembe jut, midőn Biharmegye kath. követe Beöthy Ödön annak idején törvényjavaslatot nyújtott be, a protestánsok összes sérelmeinek orvoslására és a felső tábla, melyre a kath. főpapság gyakorolt döntő befolyást, József nádor közbelépése daczára is azt csak tetemesen megcsonkítva volt kész elfogadni, — Beöthy visszavonta javaslatát és beszédét Jézusnak ezen ismeretes szavaival zárta be: „A leányzó nem halt meg, csak aluszik.“ Nékem úgy tetszik, hogy e leányzót még ma is igen sokan altatgatják; de czéltalan, mulik az éjszaka, jön a viradat és a leányzónak fel kell ébrednie. (Brassó.)

Péchy Árpád.

Elmélkedések az üdv evangéliumáról.

(Vége.)

A hit által való megigazulás tanának tartalma.

E tan elő- és utóitélei. Ha lelkünket Istennek szenteltük és benső tapasztalatunknak eme tényét refleksióink tárgyává tesszük: minő szellemi gazdaságot fedezünk fel eme tételnek már egyszerű kifejezésében is: „*Idvesség a lélek Istennek szentelése által.*“ Isten, lélek, megszentelés, üdv: egy-egy gazdag és kimeríthetetlen forrás minden szó. Ime! Erősítése annak, hogy van *Isten*, egy személyes Isten, egy szerető Isten, a ki az emberrel összeköttetésbe lép, magát neki *kijelenti*. A kijelentés ténye utat nyit a *profetisnuushoz* és azon különböző módokhoz, a melyeken Isten a *világban* megnyilatkozik. És ki fogja korlátolni az isteni hatalmat? Itt a *gondviseléshez*, a *csodás* tényekhez, az *imádság* meghallgatásához érkezünk. Istenben egy *atyát* ismerünk meg, kinek mi *gyermekei* vagyunk. Aztán az *emberi lélekhez*, annak eredetéhez, szellemi mivoltához, személyiségéhez, halhatatlanságához, a *lélek* és a *test*, az *anyag* és a *szellem* viszonyához és ama számos és fontos kérdésekhez érkezünk, a melyek létünk lényegének vizsgálásával állnak kapcsolatban. A *szentelés* fogalma az *erkölcsi* világot, a *szabadságot*, a *felelősséget*, a *kötelességet*, a *bűnt*, a *megbánást*, az

Istenben és Istenért való életet tárja elénk. Az *idvesség* eszméje az ellentét folytán, a *rossznak*, a rossz természetének, eredetének, egyetemlegessége okainak tanulmányozására serkent; a siron túl a *jövő élet* láthatárát nyitja meg nekünk? betekintést enged egy örömmel, jóléttel, boldogsággal és egy bajjal s szenvedéssel telt életbe; sarkal, hogy Isten *könnyörületessége és igazságossága* fogalmaiba mélyebbre hatoljunk.

A *Megváltás és a Megváltó*. Isten *igazságossága és könnyörületessége* eme kettős fogalmának vizsgálása a *gondolatoknak és a tényeknek* nagy és új körébe vezet át minket. Az igazságosság a bűnös büntetését követeli; meg lenne semmisülve, ha a bűn büntetlenül marad. Ámde ez a könnyörületességgel miként egyeztethető össze, mert a könnyörület a bűnösnek kegyelmezni akar. Itt áll előnkbe a *Megváltás és a Megváltó* kérdése egy sarkalatos kérdés, a mely a hit által való megigazulás dogmája legtitokteljesebb praemissáinak egyikét képezi.

Miután a megváltás eszméjének vagy más szóval az *áldozat* fogalmának mélyébe hatoltunk, annak a műveit és személyét kell vizsgálnunk, a kit a keresztyének *Megváltójuknak* neveznek.

Elismertük, hogy Jézus Krisztus az *Igazság* és a tökéletes szentség, „Isten igéje“, „Istennek megnyilatkozása a testben.“ Milyen volt e csodálatos ember, ez absolut mértékben kivételes egyéniség benső *természete*? Mily *viszonyban* állott Jézus Krisztus az Istennel? Mit kell az ő „*istenségé*“ -ről gondolunk? Az „Isten fia“ és „Ember fia“ kifejezésekhez milyen értelmet fűzött? Az *isteni* elem az *emberi* elemmel miként egyesült benne? Az emberiség s az egyesek a *solidaritás* minő viszonyában állanak vele? Az ő *életének* igazsága, szentsége mire szolgál nekünk? Milyen értelemben mondotta Pál apostol, hogy Krisztus igazsága betudatik annak, a ki benne hisz? Az ő *halálának* minő értelme és értéke van? E halálnak az apostolok és maga Jézus Krisztus is minő értelemben tulajdonítottak kiengesztelő erőt? Ezen áldozat áldásait hogyan fordíthatjuk javunkra? Ezen utolsó kérdéshez csatlakozik „*az utolsó vacsora*“ kérdése, a hol Jézus ezt mondja a vele élőknek: „*Ez az én testem, a mely ti éretteket meglőretik. Ez az én vérem, a mely a ti bűneitekért kiontatik.*“ Ezek után jönnek azok a kérdések, melyek a Krisztus *förlámadására*, menybemenetelére, az Atya jobbán részébe jutott égi dicsőségére vonatkoznak és arra, hogy ő *mindenütt jelen* van, a hol ketten vagy hárman az ő nevében összegyűlnek és *vissza fog térni*, hogy tartson végítéletet. Mindezen kérdések a tanulmányoknak és elmélkedéseknek roppant mezejét képezik és annál nagyobb fontosságúak, mivel a keresztyén egyház eleitől fogva a „*Krisztusba vetett hit*“ teszi függővé az üdvöt.

A *Krisztusban vetett hit*. Mit kell a *Krisztusban vetett hit* alatt értenünk? Minő értelemben használták ezt a kifejezést az apostolok és maga a Krisztus? És a Krisztusba vetett hit minő értelemben *förlétele* az idvességnek? E pont minket annyival is inkább érdekel, mivel úgy tetszhetik, mintha ellenmondás volna azon dogma közt, hogy az üdv a lélek Istennek szentelése által keletkezik — a mint ezt fönnebb kifejtettük — és ezen dogma közt, hogy az üdv a Krisztusba vetett hitből van holott előttünk minden kétségen felül áll, hogy ez a két tétel a legteljesebb összhangot képezi.

Hinni Jézus Krisztusban, az új szövetségi iratok szerint, annyi, mint hinni egy természetfeletti és a maga nemében absolute páratlan közösségben, Krisztus és Isten között; hinni abban, hogy Isten szelleme a Jézus Krisztusban testet öltött, inkarnálódott; hogy Isten magát az emberi természetben Jézus Krisztus által különlegesen (specialiter) kijelentette; hogy Jézus a világnak megígért szabadítója, a Messias, a Krisztus, az Isten fia; hinni tehát az ő megváltó működésében; ő belé helyezni minden bizalmunkat. Ez a hit egyfelől annak a benyomásnak eredménye, melyet Jézus *személye* gyakorol reánk, másfelől pedig eredménye a szent lélek bizony-

ságtételének, mely előtt ez a benyomás igazolásra talál. E kettős bizonyágtétel — külső és belső — mely egyetlenegybe olvad össze, ismertette föl velünk Jézus Krisztusban az emberiség öntudatának legtisztább és leglökéletesebb megnyilatkozását. E hiten alapszik az örvendetes üzenetről alkotott ama felfogásunk, mely szerint az üdv a lélek Istennek szentelése. Nem hinni a Jézusban annyi, mint visszautasítani az ő evangéliumát, a mi pedig az elkárhozást vonja maga után. Maga Jézus világosan megerősítette ezt, midőn így szólt tanítványaihoz: „menjete szíjjel a világba és prédikáljátok az evangéliumot minden teremtménynek . . . a ki hisz, idvezül, a ki nem hisz, elkárhozik.” (Márk. 16 15—16.)

A dolgok logikájában rejlik, hogy a ki hiszen az evangéliumban, hiszen a *Jézus Krisztusban* is. Mindazonáltal, minthogy az emberi szellemben gyakran szerencsés következtetések fordulnak elő, meg kell engednünk; hogy lehetséges, mikép lelkünket Istennek szenteljük és idvezülünk a nélkül, hogy hinnénk a Jézus Krisztusban. Ezt maga Jézus Krisztus is kinyilatkoztatja, midőn azt mondja, hogy minden bünt meg lehet bocsátani az embernek, még az Isten fia ellen való káromlást is; egyetlen bűn, mely bocsánatot nem nyer, a szent lélek elleni bűn (Máté 12. 31—32.) Krisztus eme nyilatkozata legcsattanósabb megerősítése azon dogmának, hogy hit által van a megigazulás, *függetlenül az elhívéstől*, sőt függetlenül a Jézusba vetett hittől. De ha Jézus nyilatkozata azokra vonatkozik, a kik őt káromolják, sokkal több joggal vonatkoztatható azokra, a kik őt nem ismerik. Azonban általán véve mégis igaz marad, hogy a Jézus Krisztusba vetett hit és a lélek Istennek szentelése correlatív (egymást feltételező) fogalmak és egymást kölcsönösen meghatározó kifejezések (Ján. 14. 1.) Ezt bizonyítja a szentírás számos helye, a hol ez a két eszme egyenlőnek vétetik.

A *Szentlélekbe vetett hit*. Az egyedüli bűn, amely, Krisztus szavai szerint nem nyerhet bocsánatot, a szentlélek elleni bűn. A ki az ő öntudatában visszautasítja Isten lelkének bizonyágtételét, az olyan ember visszautasította az idvesség minden lehetőségét; véghez vitte a szakadást az ő lelke és Isten között. A szentlélek elleni bűn eként a hitelenséggel olvad egybe, mely egyedül oka az elkárhozásnak, éppen úgy, mint a hitelenség ellentéte, a hit, egyedüli feltétele az idvességnek.

De a Krisztus szavaiból nem kell azt következtetni mintha a szent lélekben és ennek az emberiségben való működésébe vetett *öntudatos* hit a bocsánatnak abszolút feltétele volna. Valamint a Jézus Krisztusban való hitnek szintugy a szentlélekbe vetett hitnek is meg van a maga sajátos jellege, a mely azt a szó abszolút értelmében vett hittől megkülönbözteti. Hinni a szent lélekben annyi, mint hinni Isten lelkének objektív működését az emberiségben általában és az egyedekben különösen; ez a működés változó és sokszoros, a mely a vallás birodalmában a specialis tanulmányok egész külön csoportjának képezi a tárgyát. Itt még azt is megemlítjük, hogy a szent lélekben való hit természetes következménye annak, hogy lelkünket Istennek szenteltük és ha a szentlélek működését a világban tagadjuk, ez a tagadás a hitelenséggel megy egyenlő számba. De nem a szent lélekben való *öntudatos* hit az, a mely minket idvezít valamint nem ennek a hitnek a hiánya az a mi minket kárhozatra visz. Az első hívek kiket Pál Efézusban megkeresztelt „*még nem is hallották, ha van-e szentlélek.*” (Csel. 19 2.) Kárhozatunkat az okozza, ha a szentlélek bizonyágtételét lelkünkben, akár öntudatosan, akár öntudatlanul, *tényleg visszautasítjuk.*

Az *Istenbe vetett hit*. Az általunk felállított tételt alkalmazzuk az Isten létezésének hitére. Kétségtelenül igaz, hogy ez a hit (hogy t. i. van Isten) vagy inkább elhívés, nem elégséges arra, hogy idvezítsen minket „*Az ördögök is hisznek és rettegnek*” mondja Jakab (2. 19.) De nem lehet-e azt állítani, hogy az *Isten lételése* vetett hit elkerülhetetlen az üdvre, mert az az ember, a ki nem

hisz Isten létezésében, vajjon neki szentelheti-e a szívét? Ez ellenvetés logikus, legalább a formai logika szerint; és valóban ez is általános szabály. Mindazonáltal, éppen a mi ezt a pontot illeti, Krisztus evangéliuma nem engedi meg nekünk, hogy bizonyos kivételek lehetőségét el ne fogadjuk. A szentlélek működése oly titokszerű és sokszor oly mélyen rejtve van a szív fenekén, oly kevéssé öntudatos az emberi lélek előtt, hogy a *hit első mozzanata* már akkor megtörténhetik, midőn a gondolat még *tévedésekkel* van tele. Nős tehát ez a mozzanat legyen bármilyen kezdetleges, mégis az igazi hit az, a mely idvezít. De ha a hit nem is foglalja magában feltétlenül az Isten létezésének *öntudatos* elhívését, mindazonáltal ennek az öntudatlan hitnek előbb *öntudatos hitté* azután pedig lassanként mind tökéletesebb *ismeretté* kell szükségképpen kifejlődnie az élő és igaz Istenről, ugy a mint magát a világnak kijelentette.

A *Háromság dogmája*. Istennek hármas megnyilatkozását állapítottuk meg, ugymint: *Atya, Fiu, Szentlélek*. A megnyilatkozás eme hármasságából az isteni lényeg egységében egymással kapcsolatos hármas különbségre következtethetünk. És a keresztyén öntudatnak mélyebbre hatoló tanulmányozása bizonyos jeleket szolgáltat nekünk eme hármas felfogás javára. Ezen észrevétel elégséges arra, hogy átláttassa velünk, mikép a trinitás dogmája távolról sem oly értelmetlen dolog, mint a hogy némely kritikuskok képzelik. De nekünk e helyen metafizikai kérdések fejtegetésébe bocsátkozni nem feladatunk. A mi minket itt érdekel az a kellő alapra helyezett ker. hit, ugy a mint azt már az *ősegyház* vallotta: „Hiszek az Atya Istenben, hiszek Jézus Krisztusban; hiszek a szentlélekben.” Ezt a hitvallást foglalja magába az Atya, Fiu és a Szentlélek nevére való keresztesés.

A *hit hármas jellege*. Erre három állításban a ker. hitnek hármas jellemét, vagy inkább három különböző színvegyülékét találjuk meg, melyek az Isten világban való megnyilatkozása hármasságának felelnek meg. Más az Istenbe, mint Atyába, más a Jézus Krisztusba és ismét más a szentlélekbe vetett hit. A mi az Istenbe, mint Atyába vetett hitet megkülönbözteti: ez az Isten lételének és gondviselésének elfogadása. A Jézus Krisztusba vetett hit: mindenek előtt az ő személyébe, küldetésébe, isteni beszédébe, megváltói működésébe helyezett bizalom jellemét viseli magán. A szentlélekbe vetett hit: ama meggyőződés, hogy Isten szelleme működik az ember szellemében, szívében. Mind ezen színváltozatok azonban egyetlen központi fénynek a sugarai, melyek az emberi szellem prizmáján törnek meg. Valamint Isten egy, ugy a hit is egy. Ez az *egy központi* hit pedig, az *én* odaadása, áldozatulvitele Istennek. Ez a hit az, a mely minket idvezít, a *Hit* szó abszolút értelmében. És az evangélium lényegét éppen az a tan képezi, hogy e *hit* által igazul meg az ember.

A *kegyelem eszközei*. Midőn Jézus megparancsolta tanítványainak, hogy menjenek az egész világba és hirdessék az evangéliumot minden teremtménynek, három hatalmas *eszközt* közlött velük: *ludományát, a kereszteséget és az urvacsorát*. Eme három eszköznek kellett, a bennük rejlő isteni erő által, ujjaszúlni az emberiséget. Ki az evangéliumot elfogadta, az olyan kereszteség által Krisztus tanítványainak községébe, az Urvacsora által pedig a megdicsőült Megváltó községébe lépett be. Az ilyen, keresztyén volt, a nélkül, hogy kivállott volna ama vallási és társadalmi intézményekből, melyeknek kötelékébe tartozott; keresztyén volt, daczára ama tévedéseknek és babonáknak, a melyek lelkét talán még elfoglalva tartották. Az egyház még sem volt egy külön intézmény, mint a milyen később lett, hanem egy szellemi közösség, a vallási szervezet egy neme, melyet az *evangélium* táborozott össze, a *kereszteség* alapított meg és az *urvacsora* tartott fönn. Jézus gondolata nem az volt, hogy egy új vallást alapítson, hanem az hogy evangéliuma által minden meglévő vallást és minden

társadalmi szervezetet áthasson és mindezeket evvel a hatalmas kovással átalakítsa. A samaritanusokkal és a zsidókkal való viszonya már magában véve nyilvánvaló bizonyítéka ennek.

Az egyház. Csak az események hatása alatt — egyfelől üldözések, másfelől Jeruzsálem elpusztítása s a zsidónép szétszóratása következtében — történt meg, hogy a *ker. egyház* külön községgé, önálló vallásos társasággá alakult, olyanná, a milyennek ma látjuk. Ez a forma éppen úgy teljesen esetleges, mellékes és véletlen jelleggel bír, mint az apostoli egyház alakja; és lehetséges, mikép újabb zavarok folytán az egyház odajut, hogy új történeti formát ölt fel magára. Az egyháznak a világban való tevékenysége és fejlődése szempontjából az *egyház társadalmi formája* mindenestre nagy fontosságú, de az *egyház életének lényegét*, mely a Krisztus által reá bízott kegyelmi eszközök isteni hatalmában és tagjainak hitében van, — semmiben sem érinti. Az egyház — mondja igen helyesen az ágostai hitvallás — a hívőknek azon közössége, a hol az evangéliumot a maga tisztaságában tanítják és a hol a sakramentumokat a Krisztus intézményének megfelelőleg szolgáltatják ki. — Ime az egyház lényege. Minden egyéb, csak járulék.

Isten országa. Az egyháznál sokkal terjedelmesebb kört alkot az *Isten országa*. Ez nem csak azokat foglalja magába, a kik hit, keresztség és urvacsora által, Krisztus szellemi családját alkotják, hanem mindazokat, a kik szívüket bizonyos mértékben Istennek szentelték, bármilyen hitnézetet valljanak vagy bármely nemzethez tartozzanak is különben. A kapocs, mely őket egyesíti, a *szentlélek*. Ebből a szempontból ők egy nagy *szellemi család* alkotnak, a kiket ennek tudatára vezetni igen fontos dolog volna. A kik lelküket Istennek szentelik azoknak tudniok kellene, hogy daczára vallásos felfogásuk különbségeinek, ők egy szent és hatalmas egységet képeznek, egy nagy nemzetet: Isten népét; és ők összes erők egyesítésére vannak elhíva oly célból, hogy Isten országát a földön mind inkább megvalósítsák. Ez a hit által való megigazulásnak a logikai következménye.

Az evangélium. Tehát a maga valóságában fogva föl a hit által való megigazulás dogmája, úgy az emberiségre, mint az egyénekre nézve a békének, a szabadságnak, a jólétnek, az üdvnek isteni üzenete; ez képezi a vallás központját, szívét, ennek van ígérete *csen a világon és a más világon*. Menjünk tehát a világ minden részébe és prédikáljuk az evangéliumot minden teremtménynek: a ki szívét Istennek adta, az idvezül függetlenül az ő hitnézetétől; de a ki neki nem szenteli, magát az olyan elkárhozik, legyen bármennyire orthodoxsz.

ifj. Bartók György.

TÁRCZA.

Pál apostol Rómában.

(Vége.)

A körülmetélkedés, melyre önérzettel hivatkozol — mondja Pál hajlíthatatlan rabbinus ellenfelének, csak jele az istenneli szövetségnek, nem pedig maga a szövetség és csak annyiban van jelentősége, mennyiben a törvényt betöltöd, azaz a szövetséghez hű vagy — ellenkező esetben akár ne is legyen, annyi, mint semmi. (II. r. 25 v. 29 v.) Az a pogány, ki szívében, lelkületében tiszta, körülmetélkedés nélkül is előnyben van feletted. Hozzánk alkalmasint így szólana: a finom, gyöngéd, udvarias, divatos társadalmi megjelenés csak külső jele a műveltségnek s ha hiányzik a léleknek emelkedettsége, a jellemnek szilárdsága, az akaratnak tisztasága, ha hiányzik az a képzettség, mely képessé tesz bennünket arra, hogy megértsük azt a benső szellemi életet, mely erkölcsi életünket

megalkotja s magunkat nem tudjuk ahhoz alkalmaztatni: akkor civilizációnk akár ne is legyen, annyi, mint semmi — a Darwin kultivált állatja a nélkül is eleget tehet faj és létfontartási ösztönének.

Mi tehát az előnye a zsidónak? mi haszna a körülmetélkedésnek? (III. r. 1.) Kérde újból, meg újból kora zsidójától — mi haszna a kulturának? — kérdeznél tőlünk. Sok minden, feleli — mindenké eljött az, hogy isten a zsidóságra bizta az ő beszédét. (III. r. 2.) Sok haszna van a kulturának is, sőt minden haszonnak összesége, mert magában foglalja a tudomány, a művészet, az ipar, a kereskedelem, a nemzetgazdaság — szóval mind annak összeségét, mit az emberi ész, értelem, karok, lábak, szemek, fülek, érzékek kitarító szorgalommal felfedeznek, összehordanak, rendeznek. A civilizatio az egyetemes emberi értelemnek, érzelemnek, akaratnak, munkásságnak egysége.

Hát ezt az egységet nem zavarja-e meg az a sok hűn, romlottság, mely a kulturával karöltve jár? vajon egy ily állapot nem hiúsítja-e meg istennek üdv történeti ténykedését? vajon nem válik-e isten is tehetetlen hatalommá? Ilyen formán okoskodott az apostolnak makacs rabbinus ellenfele is, midőn ezt a kérdést vetette fel vajon, mivel a zsidók közül némelyek hűtlenek voltak a törvényhez — beváltja-e isten az ő ígérteit? nincs-e kény szeritve ez által hűtlenségre? (III. 3.) Ez még gondolatnak is borzasztó: pedig még ennél is borzasztóbbat kellett hallania, midőn rabbinus ellenfele a III. r. 5-ik verse szerint így állítja fel a tételt, „ha a mi igazságtalanságunk hozza napfényre az isten igazságát, nem önként következik-e ebből, hogy még sem igaz az isten, midőn haragját kiönti reánk? nem azt teszi-e ez, hogy tegyünk rosszat, hogy abból jó származzék, vétkezzünk a kegyelem nevében?

Hallod ezt haeretikus? Látlak Lojola, látlak a rabbinus lábainál kuporogva, mint jegyezgeted jezsuita moralodat; bánulom eszedet és megborzadok tőled. Megborzadok, mert olyan időben, mikor a keresztyén civilizáció sok igazságtalanságot és gonosztságot cselekszik Jézus Krisztussal, a tudományos civilizáció pedig Jézus Krisztus nélkül, te zsidó rabbinus mestered lábainál hirdeted, hogy „a cél megszenteli az eszközöket.“ Olvasd el csak figyelmesen Pál apostol Róma városbeliekhez írott levele III. r. 21. s következő verseit, hol meg vagyon írva „megjelent az Istennek igazsága a Jézus Krisztusban való hit által és megigazulunk isten ingyen kegyelméből a Jézus Krisztusban lett váltság által. Hallod? Istennek igazsága törvényen kívül jelent meg, az ő ingyen kegyelméből. Az isten és ember közötti új viszony, az új szövetség nem írott törvényen, nem a cselekedetek törvényén alapszik, hanem a hit törvényén. A törvénynek vége lett, helyébe lépett istennek igazsága, mint kegyelem igazság a Jézus Krisztusban. A cselekedetek törvénye, a cselekedetek általi megigazulásnak mániája oda vezetett, hogy az emberek a jóra alkalmatlanokká váltak, nincsen csak egy igaz is, nincsen, ki megkeresné istent — veti szemére zsidó rabbinus mesterednek a nagy apostol (II. r. 10—11 v.) És a kegyelem fenn áll a te egyedül idvezítő egyházadon, hierarchiádon, bulláidon, szillabusaidon kívül is, ebben a kegyelem szövetségben született a reformatio is, melyet vatikáni erősségedből átok bombákkal ostromolsz. Az egyedül üdvezítő egyház és a váltság ép úgy kizárják egymást, mint a törvény és kegyelem.

Hogy értsük ezt? A keresztyénség új viszony isten és ember között — új szövetség, melynek fundamentuma a Jézus Krisztusban lett váltság. Megjelent istennek igazsága a Jézus Krisztusban való hit által mindenkéhez és mindenkébe, a kik hisznek: az az istennek igazsága történetileg Jézus Krisztusban testesült meg s ez igazság elsajátításának alapfeltétele a hit; hit a Jézus Krisztusban, mint az isten igazságában; a hit nélkül nincs része abban senkinek; nincs része a művelt keresztyénnek úgy, mint a felvilágosodott tudósnak, mert az csak a hívőknek szól. Szól pedig a keresztyéneknek hitből hitbe, mennyiben ők a keresztyén egyházban ennek elvei szerint neve-

kednek; szól a tudomány embereinek hit által, mennyiben ezek látván a kegyelem szövetségében élők cselekedeteit, ők maguk is dicsőítik az istent. És hogy ne vágyódnék mindenki a kegyelem szövetségében élni, mikor mindenki vétkezik, mindenkit terhel a bűnnek tudata, mindenki a harag állapotában nyavalyog? Már pedig csak hitből és hit által fogjuk fel, hogy isten haragja, mint igazságszolgáltatás, az ő ingyen kegyelméből az örök szeretet és jószág megigazító tényévé lett a Jézus Krisztusban való váltság által; hogy a halál és kárhozat helyét élet és üdvösség váltotta fel, hogy istenhez való egyéni viszonyunk megváltozott, mennyiben a kegyelem szövetségnek tagjai vagyunk.

E szövetségben az istenfűség szelleme, a gyámság alóli felszabadulásnak, a nagykorúságnak szelleme a személyes életműködő elv, él többé nem ő, hanem Jézus Krisztus ő benne. Ezért a Krisztus evangéliuma Istennek ereje, minden hívő idvességére. (Róm. 1. r. 16 v.) Szüksége van arra tudós és tudatlan miveltnak, mivel és miveletlen keresztyénnek, mert minden ember bűnös és mint ilyen kárhozat, halál és harag fia. Ha van szabadulás, az csak a Krisztus evangéliumában van, mert az az Istennek igazsága. Isten ugyanis a maga igazságát Jézus Krisztusban kijelentve, ingyen kegyelemből nyújtja az embernek, hogy annak hittel való befogadása által, bűnösből Isten ítélete szerint való igaz ember legyen. A hit — nem pedig a külső cselekedetek, az a benső kapocs, mely az embert az Istennel, az isteni kegyelem alapján egyesíti, a vallásos élet tárgya — az Isten — és annak alanya — az ember között valódi viszonyt létesít. A bűnös ember igazi emberré teszi, az igaz ember igazságot cselekszik — nem pedig megfordítva. Ezt teszi a protestáns hit általi megigazulás elve a cselekedetek általi megigazulás gyakorlásával szemben. A cselekedetek csak külső, látható tünemények, melyek az ember benső életéből fakadnak — milyen a szív, olyanok a cselekedetek. Éppen azért nem a cselekedetek avatnak fel a kegyelem szövetségébe, hanem a hit, a Jézus Krisztus evangéliumába vetett hit. Ez magyarázza meg a protestáns állásponton értelmezett eszményi egyház és a pápista értelemben vett egyedül idvezítő egyház közötti különbséget. Ez kizár minket az idvezülés lehetőségéből, mert a magáét tartja arra egyedül hivatottnak mi az eszményi egyház egyetemességében érezzük magunkat katolikusoknak és az idvesség részesének.

Azt mondjuk tehát Pál apostollal, hogy a Krisztus evangéliuma idvezítő isteni erő, mert abban isten igazsága jelent meg. Istennek ezt az igazságát hagyták számunkra örökségül az evangyelisták és az apostolok az ő írásaikban. Ezek az iratok — a fennebbiek után — nem maga az evangélium, hanem csak az evangéliumról — Jézus Krisztusról — való tanítások, mert a valódi evangélium, azaz: az isten igazsága maga Jézus Krisztus, az ő személye, egyénisége, egész élete. Az irások az ő személyével és a benne megtestesült isten igazságával foglalatoskodnak, úgy, a mint reájuk hatott, megértették s feldolgozták; tulajdonképpen Ő, nem pedig ezek, tárgya a hitnek; ezek csak segítségül jönnek, hogy az ők világitása mellett lássuk, értsük meg az isten igazságát: de a mellett szabad tere marad a lélek munkálkodásának is, mert a lélek mindeneket vizsgál, még istennek mélységeit is.

A lélek mindeneket vizsgál. Vizsgálja mindenek felett a világot, az embert és a társadalmat, hogy azokat megismerje, magyarázza, mert ez létezésének feltétele, társadalmi együttélésre van utalva. A társadalom, mint élő organizmus, az ismeret mértéke szerint folytonos átalakulásnak van alája vetve, reformálja magát. A társadalom reformatorai azonban — legyenek liberalisok, socialisták, socialdemokraták, klerikalisok — vagy bármilyen néven nevezessenek, egyeznek abban, hogy mindenek előtt az anyagi, a külső társadalmat akarják szabályozni — mint a bodnár a boros hordót — a nélkül, hogy a nézeteket és erkölcsöket valahogyan fegyelmezték volna. Egyetlen a posi-

tivizmus — mondja Comte — mely, mint tanegész a szellemi és erkölcsi problémát az anyagi keresetnek eleibe tévén a társadalmi ujjá szervezést az értelmi és erkölcsi ujjá alkotásra alapítja. Lewes nyilatkozata szerint pedig „egy tanegész, mely a világ, az ember és a társadalom magyarázatát szolgáltatja, mely a nevelést ujjá alkotta és a társadalmi viszonyokat szervezte, mindenek felett pedig szellemi főnhatóságot állapított meg — az ilyen tannak valamennyi funkciójában a vallással azonosnak kell lenni. Szerinte ugyanis a mit bátran aláírhatnak a legorthodoxabb keresztyének is — két dolgot kell minden vallásnak tennie: ki kell elégítenie az értelemet és szabályozni kell az érzelmeket. Hogy az értelemet kielégíthesse, oly magyarázatát kell nyújtania a világnak és társadalomnak, mely képessé tesz bennünket a külső rendet, melynek létünk alá van vetve, megérteni és e megértés által módosítani. Hogy az értelemet szabályozhassa, oly magyarázatát kell nyújtani az embernek, mely képessé tesz bennünket, hogy a belső rendet, mely erkölcsi létünket megalkotja, megértsük és e megértés által magunkat ahhoz alkalmaztassuk. Ha az embereknek valaha olyan hitrend-szerük lesz, a világegyetemet és hozzá való viszonyunkat illetőleg — folytatja tovább e korszakot alkotó pozitivisták — mely bizonyításon alapulván, vita tárgya nem lehet: akkor oly politika fog létrejönni, mely minden nézetbeli különbséget kizár. Akkor azután a filozofia vallással alakul át. Az alatt pedig a szellemi anarchia megmarad tovább is és a hit csak lassan nyer tért. Tehát a pozitivisták is várakozásban vannak — akár a zsidók és próféták. Várják az ígéret beteljesedését, mint azok. Mi nem várjuk, mert megjelent Istennek igazsága a Jézus Krisztusba vetett hit által. Ők a különböző vallásalakok összehasonlításából arra az eredményre jutottak, hogy az istenek, melyek mindig az emberi erő tulzásaik voltak, egyre inkább annak lettek megtestesítései, a mi az emberi mivoltban a hámulatra és szeretetre legméltóbb, a míg a keresztyénségben az elismert *eszményi ember* meg nem jelent. Akár így — akár úgy tökéletes igazság — isteni igazság testesült meg a Jézus Krisztusban. Maga Lewes készséggel ismeri el, hogy kevés van a pozitívizmusból, a mit, a mennyiben az életre tartozik, a keresztyének készségesen el nem fogadnának. És kevés van a felvilágosodottabb keresztyének felfogásában — kivéve bizonyos metafizikai tanokat — a mi a pozitívizmussal azonos nem volna. Hová kell ennél elismerőbb, megnyugtatóbb bizonyítás a keresztyénség jogosultsága felett? Hiszen ezt az elismerést a modern tudomány nyújtja, nem hadakozó ellenfelünknek, hanem szövetséges társunknak mutatja be magát.

A híres tudós Bolyai Farkasról beszélnek, hogy egy reggel fát vásárolt. Hogy a faárát kiszámítsa, logaritmusokkal s más számtani miveletekkel délig foglalatoskodott, beírta iróasztalát, az ebédlő-asztalt s végre a nagy számtani miveletekből kibontakozva — azt mondja a feleségének: no kedvesem, a fa ára 2 rénens forint 25 kr., fizessük ki s ne várakoztassuk azt a szegény embert. Az asszony elneveti magát s így felel: éppen annyit fizettem én már a reggel, mihelyt a székely lerakta a fát — eddig haza is érkezett.

Igy vagyunk mi is a Krisztusban megjelent Isten igazságával, szemben a pozitívizmussal. Mi birjuk Isten ingyen kegyelméből a hit által — ők keresik, mint előlük lebegő igazságot — az objektív módszer segítségével. Ha akarjuk, jól megérthetjük egymást.

Mindezekre Pál apostól az ő éles logikájával — valószínűleg — ezt mondaná: Ti természettudósok, pozitivisták nem törődtek azzal, kitől? miből? miként? mi végre? állott elő a kozmosz, mert ez haszontalan és kielégíthetetlen kíváncsiság. Azt mondjátok létezik, jóllehet létezését sem tagadni, sem bizonyítani nem tudjátok. Hiszitek, hogy megvan, mert kényszerítve vagytok ezt hinni. A mi létezik, az létezik — ebből indultok ki és így a modern tudomány feladata semmi egyéb nem lehet, mint kimutatása, megmagyarázása annak, hogy a

mi létezik hogyan? miként létezik? És ha sikerült ezt kétségen felül kimutatni, a végeredményt ti igazságnak nevezitek. Jól van! ha már oknyomozó rendszeretek azon végeredményre jutott, a mint jutni is kellett — hogy azok a társadalmi tünetmenyek, melyeket ti is elfajulásnak, erkölcstelenségnek neveztek, az okozati összefüggés kényszerűségének folyamánai: akkor azok a tünetmenyek, az a sok prostitutió igazság. Kérdem már most, ha azok igazság és ti ennek az igazságnak birtokában vagytok, miért nem vagytok megelégedve ezzel az igazsággal? és miért keresitek folytonosan? Ha kerseitek, nem vagytok annak birtokában; ha pedig nem vagytok az igazság birtokában, miért nem fogadjátok el feltétlenül Istennek igazságát a Jézus Krisztusban vetett hit által? Mihelyt ti megszűntök hinni a kozmosz létezésében, azonnal csődöt mond a ti tudományotok — mihelyt megszűntök hinni az eszményi emberben, a Jézus Krisztusban testté lett isteni igazságban: azonnal csődöt mond a társadalmi együttélés lehetősége. Azt gondolom — nem tudom — csak gondolom, hogy a nagy apostol a XX-ik század elején ezt választaná kiindulási ponttul a hit általi megigazulás problémájának lépegetésében. — Ezáltal a hit általi megigazulás tanát, azaz a hit törvényét a cselekedetek törvényével egyetemben a zsidó és pogány talajról más mezőre tette át. E mezőn kell nekünk kutatni.

Horváth István,
bükkösi ref. pap.

Egyházi élet.

Magyar protestáns nőegylet Nagy-Szebenben.

Ujabb időben örvendetes buzgóság és tevékenység észlelhető egyházaink életében.

Ez a buzgóság és tevékenység, valljuk be nyíltan, nemesak felette üdvös és hasznos, hanem föltétlenül szükséges is a hívek egy részében ellankadt egyháziasság felébresztésére, erőink minel teljesebb egyesítésére, fájó sebeink gyógyítására s gyengülő egyházaink megerősítésére, hogy a mind inkább fokozódó nagy felekezeti versenyben győzelmesen megállhassunk, igazunkat és jogainkat kellően megvédehessük minden körülmények között.

Ilyen irányú buzgóság és tevékenység nyilatkozott meg a nagy-szebeni ev. ref. egyház életében a melyről helyén valónak tartom az alábbiakban röviden megemlékezni, a Nagytiszteletű Szerkesztő úr kegyes engedelmével, a becses lapban, mint egyházi életünk nyilvánulásának igaz és hű tükrében.

Az egyház buzgó és fáradhatatlan tevékenységű lelkésze és esperese, Nagy József, a mult év őszén értekezletre hívott meg több buzgó nőt az egyházi tagok közül és közölte velök egy magyar protestáns nőegylet alapítására vonatkozó tervét a magyar protestáns szellem fejlesztése, az egyház közszükségeire adomány gyűjtés, a szegény tanulók és könyvradományra szorultak segítése czéljából.

A megjelent nők nagy örömmel és lelkesedéssel fogadták a hasznos és üdvös tervet, a melynek megvalósítását azonnal elhatározták. Az ügy előkészítésére egy ideiglenes választmányt alakítottak, a mely a Nagy József lelkész- és esperestől összeállított a'apszabálytervezetet rövid idő alatt elfogadta, jóváhagyás végett felterjesztette a m. kir. belügyminisztériumhoz és tagok gyűjtése után látott lankadatlan buzgósággal. Az odaadó munkásságot az ügühöz móltó siker követte, mert a jóváhagyott alapszabályok leérkezéséig olyan szép számmal jelentkeztek tagok, hogy az egylet megalakulása s fennállása biztosítva volt.

Az ideiglenes választmány. élén Péchy Lajosné elnökkel és Nagy József lelkész-esperessel, nagy buzgóságot és tevékenységet fejtett az egylet vagyonának gyarapítására egy jótékonyczélú hangverseny rendezése ügyében is. A tervezett hangversenyt 1902. évi márczius 9-én este tartotta meg az állami gimnasium tornatermében. Az érdeklődés városszerte olyan nagy volt a hangverseny iránt, hogy a fenyőgalyal és nemzeti zászlókkal szépen fe'disített termet teljesen megtöltötte a megjelent közönség. A hangverseny műsora a következő volt: 1. *Jelenetek a családi életből*, felolvasás Vértesy Gyula dr. kir. tanfelügyelőtől. 12. *Szólo ének* Lám Annuskától Székely Istvánné

zongorakiséréte mellett. *Rigoletto paraphrase*, zongorajáték Tancsik Imrénétől. 4. *Szavaltat*, Bod Péternőtől. 5. *Szólo ének* Hosszu Erzsitől Jancsik Imréné zongora kíséréte mellett. 6. *Éljen csárdás*, hegedűjáték Hosszu Elemértől.

A hangverseny mindenik pontját olyan nagy művészi alakítással, és hatással adták elő a szereplők, hogy a közönség valódi gyönyörűséggel és élvezettel hallgatta, a végén mindenik szereplőt lelkesen megéljenezte, megtapsolta s megisméltetett minden egyes számot. A közönség a legnagyobb meglepédeccsel távozott a fényes sikerű hangversenyről, a mely többek hozzáértő véleménye szerint jóval felülmulta a műkedvelői előadás színvonalát: művészi magaslaton állott.

Az erkölesi siker mellett meg kell emlíkeznem az anyagiról mely hasonlóképen nagyon szép volt. A hangverseny 328 korona tiszta jövedelmet hozott az egylet czéljára.

Ilyen előzmények után folyó hó 6-án tartotta az egylet első közgyűlését az állami gimnasium tornatermében. A tagok és érdeklődők szép számmal jelentek meg a közgyűlésen, melyet az elnök, Péchy Lajosné szép, tartalmas és általános helyesléssel fogadott beszéddel nyitott meg. Vázolta beszéddében az elnök az egylet létrejövételét, czélját és a kezdeményezés óta történt főbb eseményeket. Az elnöki megnyitó után nt. Nagy József lelkész és esperes tett jelentést egylet tagjainak számáról és vagyoni állapotáról.

Ezen adatok közül fölemlíttük a következőket: van az egyletnek 14 alapító, 80 rendes és 10 pártoló tagja s 758 kor. vagyona, melyből 430 kor. tagsági díjából, 328 kor. pedig a jótékonyczélú hangverseny tiszta jövedelméből folyt be. Segélyt adott az egylet eddig két szegény tanulónak 9 kor. értékben.

Az alapító tagok egyszersmindenkorra 20 K., rendes tagok évi 2 K. és a pártoló tagok legalább évi 30 fillér tagsági díjat fizetnek. A rendes és pártoló tagok kötelezettsége 5 évre szól, de azonnal megszűnik a kötelezettség arra nézve, a ki a városhól távozik. Az alapító tagok díjából befolyó összeg az egylet alapítókéjét alkotja, melynek csak az évi kamatja fordítható az egylet czéljára.

Az egylet tisztviselői 1 elnök, 1 jegyző és 1 pénztárnok, kiket a közgyűlés 5 évre választ. Van még a tisztviselőkn kívül egy 8 tagu választmány, melynek tagjait évenként választja a közgyűlés.

Szalay Ferencz, az egyház buzgó és tevékeny gondnoka üdvözölte azokat a lelkes, buzgó nőket, kik az egyletet megalakították és ügyeit eddig intézték, további működésükhöz az eddigéhez hasonló buzgóságot és lelkesedést, a legszebb sikert és leggazdagabb áldást kívánva.

Az ideiglenes választmány is tisztikar lemondván tisztéről, választást ejtette meg a közgyűlés a következő eredményvel:

Elnök: Péchy Lajos, jegyző: Székely Istvánné, pénztárnok Strauch Béla s választmányi tagok: Datky Józsefné, Enyedi Albertné, Erdélyszky Mihályné, Ferenczy Istvánné, Gödri Sándorné, Kulcsár Sándorné, özv. Stühler Józsefné é. Székely Albertné.

A választás eredményének kihirdetése után a megválasztott tisztikar és választmány lelkesült éljenzésével végződött a közgyűlés. A jelen voltak általában kellemes érzéssel távoztak a közgyűlésről, legszebb reményt táplálva szívökben az új egylet jövő működése iránt.

Én is e reménnyel és azzal a szilárd meggyőződéssel fejezem be közleményemet, hogy az idegen nemzetiségek és más vallásfelekezetek közé ékelt egyházban nemesak felette üdvös és hasznos, hanem föltétlenül szükséges volt a nőegylet megalakítása a hívek összetartásának és az egyház jólétének minél nagyobb előmozdítása érdekében. Ismerve a vezetők nemes buzgóságát és nagy tetterejét, látva a kezdet szép sikerét: bizom benne, hogy így lesz.

Bod Péter.

Irodalom.

Közelebbről megjelent és szerkesztőségünkhöz be- küldött művek:

„Zsoltárok és Dicséretok. Ev. ref. egyházi énekarok, tanítóképző intézetek és a középiskolák felső osztályai számára. Férfikarra átdolgozta Sarudy Ottó tanítóképzőintézet tanár. I. Füzet. Ára 1 korona. Budapest, Kókai Lajos kiadása.“

Tartalmaz 13 dicséretet, köztük 6 nem az erdélyi énekeskönyvből valót; 32 Zsoltárt, köztük vagy 6-ot, a melyek ma nálunk nem használatosak.

„**Légy hiv mindhalálig.** *Vezérkönyv a konfirmációi tanításhoz, lelkészek és vallástanárok számára.* Irlta: *Urházy Lajos lovasberényi ev. ref. lelkész. Budapest, Hornyánszky V. cs. és kir. udvari könyvnyomdája. Ára 1 korona.*“

Az 52 oldalos füzetben író különösen a dunameléki egyh. ker. konfirmációi előkészítés, mely, mint írja, nem több mint a sakramentumokról szóló rész) hiányainak pótlására ajánlja fel, azt a gyakorlatot, melyet 25 év óta ő alkalmaz. Legnagyobb részét az anyagnak a bibliai szenttörténetek új szövetségi része adja (az ószöv.-ből csupán az eset), aztán jön egy egyháztörténelmi részlet: az első keresztyénségről, üldözésről, hanyatlásról, vallás (?) javításról s végül a sakramentumokról, ünnepeinkről, imádságról. Minden magyarázat, a végén összegezve van kérdésekbe és feleletekbe. Sovány kis anyag biz' ez konfirmációra. S van hely, a hol még ennyit sem tanítanak? Nő, hát akkor az eredményen ne is csodálkozzunk! — A könyvet ajánljuk az érdekeltek figyelmébe!

Előfizetési felhívás.

Ez év május hó végén egy kötet beszédem és imám hagyja el a sajtót „LÉGY ERŐS“ czímmel, a mely a beszédek és imákat kolozsvári helyettes- és sepsi-szent-györgyi rendes vallástanári működésem alatt mondtam el részint ifjusági istentiszteleteken, részint más iskolai ünnepélyek alkalmával.

E beszédek és imák közrebocsátásánál a czél vezetett, a megírásuknál és elmondásuknál, hogy t. eróm és tehetségem szerint szolgáljak magyar református tanuló ifjuságunk v. lláserkölcsi velése ügyének. Nem én hangoztatom először, de általános a meggyőződés, hogy, ha magyar református egyházunk javát és felvirágoztatását akarjuk, fokozottabb gondal kell munkálnunk művelt ifjuságunknak a keresztyén református életben öntudatos részvételre való nevelése érdekében, mert ha az ifjuság a mienk, mienk a jövődő is.

Ennek a czélnak elérése érdekében egyik helye. kipróbált eszköznek bizonyult a gyermek- és ifjusági istentiszteletek tartása. A fejlettebb nyugati protestáns népeknél régen meghonosították s itt ma már gazdag irodalma is van, míg nálunk, magyar protestáns irodalmunkban, alig egy ilyen nemű munka található.

Ezen hiányon óhajtanék beszédgyűjteménnyel segíteni. Mint nálunk egészen műveletlen mezőn dolgozó embernek; a külföldhöz kellett fordulnom mintakért s ilyenekül az e nemből legkiválóbb munkákat választottam ki é. részben dolgoztam át tanítványaim korának értelmi fejlettségének, gondolkozásának megfelelően s tanulmányaihoz s viszonyaihoz alkalmazva.

Ugy hiszem, hogy könyvem kiadásával nem végzek tehát haszontalan munkát és hiszem, hogy méltányolni fogják törekvésemet azok, a kikre az ifjuság valláserkölcsi életének úpolása és gondozása bízott. Különösen protestáns középiskoláink vallástanárai, de más, ifjusági istentiszteleteket tartó lekipásztorok is, a kiknek hiányzik ideje és módja, hogy megismerkedjenek a külföldi irodalom e nemű termékeivel, örömmel fogják e munka segítségét igénybe venni. Azonül, ugy gondolom, olvasmányul is adható a tanuló ifjuság kezébe.

A mű elkészítésével a sepsi-szentgyörgyi jönevű Jókai-nyomdát bízom meg, a mely ígérete szerint, tetszetős formában fogja kiállítani. 28-30 beszédet fog tartalmazni s néhány alkalmi iskolai imát 6-7 ivnyi terjedelemben.

Megrendelési ára **1 korona 60 fillér** s a kik át előre beküldik, azoknak díjmentesen küldöm el a postán.

A megrendeléseket kérem czímemre legkésőbb **május 15-ig** elküldeni.

Sepsi-Szent-György, 1902. április.

Tárkányi György,

ref. Székely Mikó-kollegium
r. vallástanára.

E rovatban ismertetett művek kaphatók *László Albert és Társa* a tiszántúli ev. ref. egyház bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedésében. — *Debreczen.*

Különfélék.

Az egyetemes konvent üléseit Budapesten e hó 20-én kezdte meg *br. Bánffy Dezső* és *Kun Bertalan* elnökségei mellett. A május 1-i nyomdai munkaszünet

miatt lapunk egy nappal előbb jelenvén meg, tudósítunkat a konvent üléséről csak jövő számunkban kezdetjük meg. Isten áldása legyen munkálkodásán!

Az egyet. konvent zsinati bizottsága e hó 12-én tartott üléséről jegyzőkönyv jelent meg, melyben a bizottság határozatai foglaltatnak a *zsinat tárgyaivá* nézve. E határozatok azon „Összefoglaló jelentés“ tárgyalása során hozattak, melyet *Zsigmond Sándor* előadó készített az egyházkerületek felterjesztései alapján. *Zsinati tárgyakul* jelöli meg a bizottság: I. *Az állam és egyház közti viszonyból folyólag*: a katona-lelkészség, a minden foku és faju iskolák vallásoktatásának viszonzossága, nyilvánossága és kötelező volta (zárdák), nagy-geresdi egyezség (ev. ref. és luth.) az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása oly módon, hogy az az egyházi adózás kérdésével kapcsolatba ne hozassék, hanem az egyház által számbavett erőforrásokhoz mérten a szükségelt állami dotáció *törvényhozás útján* 10 évről 10 évre állapittassék meg, revideáltassék és adassék ki az egyetemes egyháznak. II. *Belkörüi intézkedések körül*: az erd. egyh. kerületnek az unióban való helyzetét szabályozó 8. §. fentartását ajánlja; egységes liturgiát csak a fővonalokban és lényegben ajánl megállapítandónak, de az egyh. dignitáriusok beiktatása és esküje formáját beiktatandónak véli; részletezendő az egyh. hivatalnokok munkaköre és kötelezései; a lelkész, tanító, kántorválasztás törvénye revideálandó; tanárválasztást a kerületek külön szabályozzák; egyházi adózásnál általános kötelező adókulcs nehezen megállapítható; egyh. hivatalnokok fizetésrendezése kapcsolatos az állami dotációval, így a theol. tanárok nyugdíjügye is, mely a konvent kezében hagyandó; új énekeskönyv, új bibliafordítás, társulati vállalkozás, a konvent majd tegyen lépéseket elkészültük után elfogadtatásukra nézve; gyakoribb zsinattartást megoldja az elnapolás és felosztás kérdése; a segéd-, tábori-, fogházi-, missiói lelkészek jogviszonya rendezendő; tapintatos egyházfegyelmi szabályzat alkotandó. *Csupán a konvent hatáskörébe kívánja utaltatni* részben előkészíteni, részben intézkedni a következő kérdéseket: a prot. theol. fakultás a tud. egyetemeken, tanáraink és tanítóink egyenlő kedvezményezését a nem felekezetiakkal, a lelkészképzést, a theol. tanárok nyugdíjügyét, a külföldi ref. gyülekezeteinkkel való összeköttetést, a parokhiális könyvtárak ügyét, az egyh. történelmi emlékek összegyűjtését és megőrzését, a kanoni vizitáció szabályrendeletének elkészítését. — *Teljesen mellőzendőnek véli a következő kérdéseket*: hogy egyházunk az állami ünnepélyeknél ne mellőztessék, hogy ünnepeink a más felekezetekével egyenlő elbánásban részesüljenek, hogy a vasárnapi munkaszünet minden munkára kiterjesztessék (a konvent tehet esetről-esetre lépéseket); hogy püspökeink és főgondnokaink mind helyet kapjanak a főrendiházban; hogy a szerzetrendek beköltözése törvényben szabályoztassék; hogy a minket érdeklő országos törvények előkészítésénél egyházunk meghallgattassék; hogy egyházunkat érdeklő orsz. törvények hatálya kiterjesztessék a magyar korona összes országaira; hogy az 1868. 53. t.-cz. 12. §-a (a gyermekek nemük szerint követik szüleik vallását) visszaállittassék, hogy a reformáció évfordulója államilag is elismerendő ünneppé tétessék (maradjon ref. iskolai okt. 31-ére és gyülekezeti okt. utolsó vasárnapjára); hogy a külföldi magyar ref. gyülekezetekről zsinati törvény intézkedjék (nemzetközi jog körébe tartozik). — Végre ajánlja, hogy az egész konvent tekintse magát zsinat-előkészítő bizottságnak és öt osztályra oszolva csinálja meg az egész törvénytervezetet. — Ezekben ismertettük az eddigi munkálatokat, hogy lehetségessé tegyük a minél számosabb hozzászólást, a mi több szempontból nagyon — nagyon kívánatos.

Szeretetvendégség. A Lorántffy Zsuzsanna egylet szombaton, e hó 19-én este 6 órakor a Lónyay-utcai ref. főgimnázium disztermében szeretetvendégséget rendez, melyen Vargha Gyuláné egyesület alelnöke tart felolvasást. Az ének és zeneszámokkal élénkített jóvetelre a jegyek 2 koronával válthatók az esti pénztárnál.

Az ev. ref. és ág. evang. egyházaknak egymáshoz való közelebb hozása kérdését a mi kedves „Pásztor“-unk vetette fel lapunkban, a zsinati teendőkről írva. Jellemző, hogy míg ref. egyházi lapjaink még szóra sem érdemestették a nagyfontosságú ügyet, a Veress József „Evang. Egyház és Iskola“-ja egymásután hozza a lelkes és bölcs körültekintéssel írt cikkeket e kérdésről. Dr. Szlávik. Krupecz István, Schrödl József, Stettner Gyula, Horváth Sándor és „Nem ki, de mi“ (egy nagy tudós e. tanár) szólnak a dologhoz. Lapunk közelebbi számában majd ismertetni fogjuk e derék cikkeket; hadd adjanak új tárgyat a gondolkozásra!

16,000 koronás alapítvány. Özvegy Fekete Sámuelné szül. Kendi Kándida urnó, a ki a múlt évben hat évi Kolozsvárt, végrendeletében 16 ezer koronát hagyományozott a helybeli ev. ref. kollegiumnak, hogy annak kamatait minden tanév végével öt jógyekeztető szegény tanuló között különös figyelemmel az árvákra egyenlő arányban ossza ki a tanári kar. A kollegium előjárósága magyarországi földtehermentesítési kötvényekben az alapítványt a papokban megkapván, a kellő intézkedéseket megtette arra nézve, hogy az 1902-3-ik éven kezdődőleg öt tanuló egyenként 120 korona ösztöndíjban részesüljön. Nagykedői Fekete Sámuel udvari tanácsos, a ki egykor a ref. kollegiumnak volt növendéke, halála előtt két évvel, vagyis 1868-ban, gazdag pénz- és ércmgyűjteményét ugyancsak a kollegiumnak adományozta volt nevével egyetértőleg. A férje intencióját valószínűleg meg a nem-szelkü feleség ezen szép alapítványával. A helybeli ref. leányiskolának 2000 koronát hagyott boldogemlékü Kendi Kándida urasszony. Így öröklötte meg nevét, emelt magának emléket! Ime, kegyes alapítók még akkor is gondolnak kollegiumainknál az árvákra mikor azok különös gondozásban bizony igen részesítette őket. Hátha még ezt is megindíthatjuk!

Tudomásul. A végrendelet értelmében van szerencsém az érdekeltek tudomására juttatni, hogy a sz.-udvarhelyi ev. ref. kollegium kezelése alatt levő Gidófalvi Gábor-féle alapítvány a múlt év folyamán kamattökésítés következtében 2508 korona 70 fillérral gyarapodván, az alapítvány cselekvő állása 1901. decz. 31-én a lezárt számadások szerint teszen 52,782 K 37 fillért. Sz.-Udvarhely, 1902. április 16. Gönczi Lajos igazgató.

A **Törs és Ormai** mérnök vállalkozók templom fiúlé. hirdetés. felhívjuk olvasóink figyelmét.

Hivatalos rész.

ÉRTESÍTÉS.

A sepsi ev. ref. egyházmegyei E. Értekeslet ft. tagjait tisztelettel értesítem, hogy a Hosszúfaluba 1902. évi május 9-ére összehívott közgyűlésünket — közbejött rendkívüli és elháríthatatlan okok miatt — Hosszúfalu helyett: Nagy-Borosnyóra és május 9 helyett: május 11-ére kell áthelyeznem. Sepsi-Szentgyörgyön, 1902. április 26,

Révay Pál,

ref. lelkész, értek. elnök.

539 1902.

MEGHÍVÓ.

A görögnyelvi egyházmegye illetékes tagjait, van szerencsém tisztelettel meghívni, az 1902. június hó 4-én (Szereda) Sz.-Régenben, a szokott helyen megtartandó tavaszi közgyűlésre.

Tárgy sorozat

1. Istentiszteletet tart Sikkösd Mihály marosjára lelkész.
2. Elnöki megnyitó.

3. Megalakulás.
4. Papok, tanítók bekebelezése.
5. Gróf Teleki Arthur gondnok ünnepélyes beiktatása eskütétele.
6. Felsőbb leiratok.
7. Jelentések: a) Az egyházmegyei tanács működéséről (Előadó Kis Lajos főjegyző).
b) Az egyhm. tanács, mint közgazdasági bíróság működéséről. (Előadó Kis Lajos főjegyző.)
c) Az egyes egyházak 1902. évi s az egyhm. tanács által már ellátott költségvetéséről. (Előadó Dénes József számvevő.)
d) Az egyházmegye pénzügyi állapotáról. (Előadó Pap Lajos pénztáros.)
e) Az egyházmegyei közalapok múlt 1901. évi állapotáról. (Előadó Dénes József számvevő.)
f) Az iskolák látogatásáról és általános tanügyi állapotokról. (Előadó Szász Márton tanügyi előadó.)
g) A papi könyvtár kezeléséről és forgalmáról. (Előadó Szász Márton, mint kiküldött vizsgáló-bizottsági tag.)
h) A tanítói könyvtár kezeléséről és forgalmáról. (Előadó Szabó Miklós tantestületi elnök, egyhm. képviselő.)
8. Közhassz Szövetkezeti részvények vásárlása. (Előadó Pap Lajos pénztáros.)
9. Egyházközségi dalárdák szervezése. (Előadó Makai Kálmán, egyhm. dalköri karnagy, egyhm. képviselő.)
10. A nagyenyedi egyházmegye javaslata az egyház-vizsgálóról. (Előadó Lénárt József tanácsbíró.)
11. Szabályrendeletek alkotása. (Előadó Kis Lajos főjegyző.)
12. Stipendiumok kiosztása. (Előadó Pap Lajos pénztáros.)
13. Választások I. 1. kand. biz. tag.
II. 1. tanácsbíró.
III. 1. fegyelmi törvényszéki bíró.
IV. Aljegyző.
V. Tanügyi előadó.

14. Indítványok.

Istentisztelet kezdete d. e. 9 óra. gyűlés megnyitása 10 órakor. Lelkészi aai sziveskedjenek egyházuk képviselőivel a közgyűlés idejét és tárgysorozatát, vagy e meghívó közlésével, vagy pedig külön írottban tudatni.

1902. május 29-én d. e. 9 órakor (Csütörtök) gyűlést előkészítő egyhm. tanácsül. fog tartatni. Gernyeszeg, 1902. április hó 22.

Csekme Ferencz,

spere

Közgazdaság.

A Közhassz Szövetkezet, e szépen fejlődő ifju pénzügyi intézet, a papok tanítók érdekeinek hathatósabb szolgálata, va amint üzleti forgalma emelése céljából, elvállalta a szintén szövetkezeti alapon szervezett Magyar Élet Járulékbiztosító Intézet erdélyrészi vezérképviseletét, melyet professzionas ügynöki kar kizárásával, vidékenként fölkérendő megbízható helyi képviselők útján fog kezelteni.

A köz- és nemzetgazdasági szempontból annyira fontos életbiztosítás megbízható kezelése, az ezirányban megrendült bizalmat helyreállítani lesz hivatva, a mit a szóbanforgó biztosító intézet annyival inkább megérdemel, mert tiszta magyar intézmény, tehát az idegen érdekeket szolgáló külföldi biztosító társaságok sok mi líó jövedelmének Magyarországon való megtartását célozza; mert szövetkezeti alapon van szervezve, tehát jövedelmével nem a részvényesek kis csoportját, hanem saját tagjait, biztosítottjait segíve és végül, mert díjtételei igen mérsékelték. Ajánljuk e hazafiasan humanus intézményt az érdeklődők figyelmébe.

Közelebbi információit, levelező-lapon való tudakozódásra, szívesen ad a Közhassz Szövetkezet.

Konfirmációi-Emléklapok

az idén is kaphatók **Gombos Ferencz**

könyvnyomdájában Kolozsvárt, Egyetem-utca.

Megrendelések azonnal elvállaltatnak.

Minden árfelemelés nélkül csekély havi részletfizetésre

szállítja a protestáns egyházirodalom összes termékeit.

Kimerítő árjegyzéket

kívánatra ingyen küld.

László Albert és Társa

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedése Debreczenben.

Erdély legnagyobb üzlete és ékszerek gyártására egyedül berendezett műhelye.

Sárga János

ékszerész Kolozsvárt

Főüzlet: Mátyás király-tér.

Fiók-üzlet: Wesselényi M. u. 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű arany és ezüst néműekben, drága kőékszerekben, régiségek, valamint a legújabb angol és francia különlegességekben. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett műhelyemet, hol modern ékszerek gyártása, átalakítása, vésnöki és ötvös művészet remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

TELEFON

ELENZÉK KÖNYVNYOMDA

▲▲ KOLOZSVÁRT, ▲▲
DEÁK FERENCZ-UTCA 33.

Ajánlja az újabb időben gazdagon
és a legmodernebb anyagokkal dúsan
felszerelt

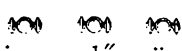
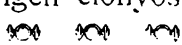
KÖNYVNYOMDÁJÁT,

mely különösen alkalmas minden
olyan nyomtatványok előállítására,
melyeknek az izléses külső belbecsét
is emelni van hivatva. De éppen olyan
esinnal és lehető olcsó árban készít
mindennemű egyszerű nyomtatvá-
nyokat is és ezeknek nemcsak csí-
nos, hibátlan, hanem gyors előállítá-
sáért is felelősséget vállal.

Vidéki megrendeléseket a legponto-
sabbban teljesít.

Közhasznú
Szövetkezet

Kolozsvárt, Emke-tér 3.

Takarékbetétek után tiszta 5% kama-
tott fizet, vagyis: a tőkekamatadót
is az intézet fedezi.
Kölcsönt nyújt váltóra, igen előnyös
kamatláb mellett.

1902. május hó 1-től kezdve elvállalta a

Magyar Élet- és Járadék-
Biztosító-Intézet

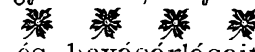
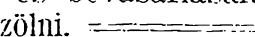
erdélyrészi vezérképviselőt.

Nagytiszteletű lelkész és
tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utcában

papirkülönlegességek áruházát, irodai
felszerelések nagy raktárát, könyv- és
könyomdáját
felkeresni, és bevásárlásait
ott eszközölni.

Üzletem fennállása alatt 106 ev. ref. egy-
háznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben, Darabos-u. 7. sz. a.
(a Collegium mellett.)

Fennáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készítek a mai
kor legújabb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgo-
nákat s azokért legmesszebbmenő jótállást vállalom.

! Orgona építészetem, mint az ev.
ref. egyházak érdekét szolgáló
intézmény, e téren az országban
egyedül áll. !

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden
évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem
ezuttal is, hogy továbbra is ugy az árakban, mint a
kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem
előtt és teljes megbízhatóságra töreksem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését,
tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását
mértékelt áron több évre menő jótállás mellett. - Meg-
rendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság
és az adományozó közönség, valamint a kántor-orgo-
nista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is
ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erő-
teljes nemes hangzású orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkör vannak felállítva,

Érdeklődőket szívesen látok, tervvel készséggel szolgállok.

Bor! Badacsony vidéki

sajáttermé. jó bor. köle. hordókban
kapható vasutra feladva

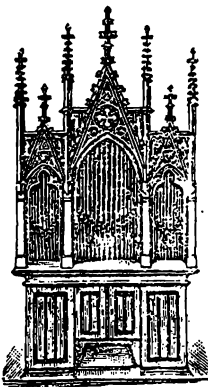

Raksányi Károly Balaton-
ref. lelkésznél. Henyében

1900-iki risling hekt. 55 kor. Mandula egész sze-
fekete burgundi 65 mekben
1901-iki rizling 52 " feltörve 11 koron;
Régibb drágább borokkal is Dió feltörletlen 2 K. 50 fil.,
szolgálhatók. 5 kgr.-kint bérmentve.

Az 1901. évi makói ipar és gazdsági
kiállításon a nagy diszoklevéllel kitüntetve.

WEGENSTEIN C. L.

első délmagyarországi

orgona-építő műintézet

(gőzerőre Temesvárott.
berendezve)

Szállit kitűnő legújabb
rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármily nagyságban leg-
olcsóbb árak mellett.

Az 1896. évi kiállításon a
nagy millenniumi éremmel
kitüntetve.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A vadházasságok leküzdése.

A vadházasságok rendkívüli elszaporodása méltán gondolkozóba ejti azt, a ki a közerkölcsi viszonyok fejlődésében, vagy hanyatlásában keresi a nemzeti kultúra haladásának vagy visszaesésének okait.

A vadházasságok ellen az állam törvényei tehetetleneknek bizonyultak. — És alkossanak akármilyen törvényt erre nézve, a közös háztartásban élők mindig találnak kerülő utakat, a melyeken a paragrafusokat ki lehessen játszani. Állami uton tehát nehéz a baj elhárítása. De annál méltóbb teret nyer itt az egyház. Egy régi és mégis új működési pálya nyílik meg előtte. A lelkipásztori gondozás vagy cura pastoralis, a melyet boldogult Tisza Kálmán főgondnok is annyira hangoztatott, a vadházasságok leküzdésében szép és megfelelő munkakört találhat.

Mi legyen tehát az első teendőnk e munkálkodásunkban? A jó orvosnak, miután a bajt felismerte, első dolga az, hogy a betegség terjedését megakadályozza.

Mivel nagy óvatosságot és körültekintést igényel ez a lelkipásztori működés, leghelyesebben cselekszünk mi is, ha mindenekelőtt a keletkezőben lévő vadházasságokat akadályozzuk meg. E végett a lelkipásztornak még most is érvényesíteni kell befolyását az ujonnan kötendő házasságoknál, nehogy ezek magukban hordozzák a leendő vadházasságnak csiráit.

Házasodni könnyű, de együtt élni nehéz, ha a külső családi viszonyok felbontólag hatnak az új házasságra. Népünknel gyakran fordul elő az az eset, hogy a törvényesen megkötött házasság hamar felbomlik. De a földmívelést s gazdaságot folytatni kell, tehát hamar készen van az új vadházasság. A nép érzi ennek áldatlan hatását, de a külső viszonyok kényszerítő nyomása erősebb az erkölcsi érületnél.

A lelki pásztornak figyelemmel kell lennie az új házasulandók szándéka iránt. Ha hiányzik az állandó, boldog házaseletnek anyagi és erkölcsi garanciája, inkább beszélje le a lelkipásztor a jegyeseket a házasságról.

Mert rossz házasság alapja a vadházasságoknak a legtöbb esetben. Az elválás hosszadalmas. Erkölcsileg és anyagilag végtelenül megkínózza a feleket. Az elválás gyötrelmeinek kikerülése viszi bele az embereket a vadházasságba.

Kísérjük figyelemmel az új házastársak életét s távolítsunk el mindent, a mi bontólag hatna rájuk. — A lelki pásztornak nem áll módjában s hatalmában közvetlenül beleavafkozni hiveinek családi ügyeibe, de azért van elég indirekt útja és eszköze erre. Az egyházi beszédben, a társas érintkezésnél, a hivek látogatásakor mindig van alkalma figyelmeztetni erre is kiterjeszteni.

Ilyenformán lehetne megakadályozni a vadházasságok terjedését. De ez még nem elég. A meglevőket is lehetőleg törvényesíteni kell.

Ha sikerrel akarunk eljárni, itt is először a vadházasság okát kell kifürkésznünk és mindig e szerint kell alkalmaznunk az orvosságot. Gyakran előfordult az, hogy egyszerű hanyagság, restség hozta létre ezt az erkölcstelen viszonyt. Unták a hivatalos eljárás nehézségeit, kiadásait s így a dolog könnyebb oldalát vették. Ilyenkor a lelkész részéről csak határozott s erélyes fellépés vezet célhoz. Ott azonban, hol már nagyobb a baj s mélyreható az okok, ott a lelkész tapintatos modora s könyörületes szíve hathat áldásosan.

Ha azért nem lehet törvényesíteni a vadházasságot, mert valamelyik tag már házasságban él, akkor a lelkésznek kell siettetni a törvényesítést akadályozó házasság felbontását. — Természetes dolog, hogy ez csak úgy lehetséges, ha az illető törvényesítendő vadházasság állandó és boldog családi életet biztosít.

Különben az egész ügy végtelen kényes természetű s az a lelkész, a ki nem érez magában kellő képességet erre, jobb, ha hozzá sem fog, mert a kiméletlen s tapintatlan fellépés többet ront, mint használ. A fiatalabb, kezdő lelkészekre nézve tehát ajánlatos, hogy idősebb lelkésztársaik tanácsát és véleményét meghallgassák s csak úgy fogjanak hozzá a vadházasság ellen indított harczhoz.

Azt egészen feleslegesnek tartom felemlíteni s hosszasan magyarázgatni, hogy milyen fon-

tos e téren is az, ha a lelkész magán élete kifogástalan tiszta. — Hogyan hallgassanak az olyan prófétára, a ki vizet prédikál s bort iszik?

Továbbá lehetetlen a vadházasságok ellen sikerrel felvenni a harcot, ha hiányzik bármiféle más okból is a népnek bizalma a lelképásztorral szemben. Ilyenkor a legbuzgóbb törekvés is meddő munka. Ezt a bizalmat főként úgy lehet megnyerni, ha a lelkész, a mihez hozzá fog, azt véghez is viszi. Nem ingadozik, hanem biztos léptekkel halad a kitűzött nemes cél felé.

Még egyszer visszatérek rövid értekezésem kiindulási pontjához, a hol arról szóltam, hogy a vadházasságot már keletkezésükben el kell fojtani. — De honnan tudja meg a szobatudós lelképásztor ezeket a keletkezendő vadházasságokat? Azt nem kívánhatja senki tőle, hogy a gyarlón beszolgáltatott s keservesen megszolgált kepéért még titkos rendőri szolgálatot is végezzen. De a presbíterek vagy a hívek között mindig van a lelkésznek meghitt embere, a ki tudósítást adhat az ilyen rossz szándékokról. A hol pedig a nép szeretete veszi körül a lelkészt, ott még az illetők is bevallják előre szándékukat, illetőleg kéri a pap beleegyezését. Ilyenkor van alkalma kifejtetni álláspontját s megmagyarázni az ilyen viszony szerencsétlen voltát. Itt kell megmondani, hogy milyen tisztességtelen állapot ez s hogy nem segít az eklézsia követés akkor, a mikor a tisztességes társadalom félve fordul el még azoktól az utódoktól is, a kik az ilyen vadházasságokból származnak. Ha felvilágosítjuk a népet a könnyelmű élet borzasztó következményei felől s arról az iszonyu szenvedésről, a melylyel a fiuknak kell bűnhődni az apák vétkéért, talán elrettenthetjük őket a vadházasságtól.

Különböleg legyünk irgalmasak és őszinték. Valljuk be azt is, hogy sok vadházasság tisztább, becsületesebb s boldogabb, mint sok törvényes házasság. Viszont a hivatalosan s egyháziilag megáldott házasságok közt is van sok vadházasság, a mely vadabb a rézbőrű indiánusok házasságánál is.

Mégis a társadalmi rend s az erkölcsi törvénynek való hódolás megköveteli, hogy mi reformátusok is felvegyük a harcot, vagyis helyesebben munkához fogjunk a vadházasságok leküzdésére.

Király Béla.

Tudósítás

az ev. ref. egyetemes konvent üléséről.

A magyarországi ev. ref. egyház konventje április 29 és következő napjain tartotta ülését Budapesten a Lónyai-utcai ref. főgymnasium disztermében Kun Bertalan püspök és báró Bánffy Dezső főgondnok kettős elnöklése alatt.

Kun Bertalan püspök buzgó imája után kegyelettel emlékezik meg a református egyház elhalt jeleiről, nevezetesen Tisza Kálmánról és Szilágyi Dezsőről és jelenti a konventnek, hogy az egyházi törvények értelmében a konventi elnöki széket a legidősb főgondnok, hr.

Bánffy Dezső foglalta el, ki már hosszú évek óta tevékeny munkásságot fejt ki az egyházi élet terén. Üdvözlö a konvent nevében az új elnököt.

Báró Bánffy Dezső, midőn a konvent világi elnöki székét elfoglalja, tartózkodik minden programmszerű nyilatkozattól, de igéri, hogy minden erejével azon lesz, hogy egyházunk érdekeit minden melléktekintet nélkül, híven és buzgón szolgálja. Kéri a konvent tagjait, hogy támogassák őt új munkakörében és minden más tekinteteket félre téve, ezekben a felette nehéz időkben egyesült erővel szolgálják az egyház érdekeit. Indítványozza, hogy Tisza Kálmán és Szilágyi Dezső érdemeit jegyzékönyvíleg örökítsék meg a Tisza családhoz intézzenek részvétiratot.

A tagok igazolása után a fegyelmi bíróság tagjait megválasztatták; *Dr. Bartók György* püspök, *dr. Nagy Dezső* és *Kenessey Béla*.

Kenessey Béla beterjeszti a közalapi végrehajtóbizottság 19-ik évi jelentését.

A kép, a mit adott teljességgel nem öröndetes. A *hátrálékok* rohamosan szaporodnak; átlagban a kirovás 5%-ára növekedtek. Erdély 22, Tiszántul 35, Tiszáninnen 2, Dunamellék 25 és Dunántul 7%-kal szaporította a hátrálékát. Az előző évi hátrálékból Tiszáninnen és Dunántul törlesztett a legszorgalmasabban. A *kivétel* is általában évről-évre csökken; a múlt évben csupán csak a tiszántuli egyházkerület kirovása emelkedett valamit, a többi egyházkerületké mind alább szállott. A reformáció *perselypénz* lassanként fokozatosan emelkedik; most már, négy erdélyi közalapkezelőseget kivéve, országszerte szokásba jött a reformáció ünnepi perselypénznek a közalap javára fordítása. A földhitelintézet *számadásai* rendben vannak; csak az a baj, hogy a gyülekezetek járulékaik ismét kevesebbek néhány ezer koronával. Az 1901. évi összes bevétel 479,350 korona, miből az egyháztagok járuléka 158,626 kor.; tőkék kamatja 90,541 kor.; Jordán-alap jövedelme 10,541 kor.; folyó számla kamatja 4591 kor.; államsegély 200,000 korona. A közalap összes kiadása 277,812 kor., tőkésítése 265,612 kor. A közalap összes vagyona 2,689,710 kor., a miből a Jordán-alap 297,910 kor.

Konvent sajnálattal értesült a hátrálékok növekedéséről és a járulékok csökkenéséről. *Rudácsy Gy., Kenessey B., Feje István* és *Antal Gábor* felszólalására határozatiilag kimondja, hogy az egyházkerületek és egyházmegyék szorítsák a közalapkezelőket erélyesebb tevékenységre és buzdítsák a gyülekezeteket pontosabb fizetésre.

A Horvát-Szlavonország területén működő *lelkészek* együttes folyamodványára konvent a közalapkezelő bizottság javaslatára elhatározta, hogy miután ezek a lelkészek a kongrua kedvezményből is ki vannak zárva s a kultuszminiszter sem tud rajtuk segíteni, kerestessék meg a magyar kormányelnök, hogy találjon módot és forrást e nemzeti szempontból is fontos missziót teljesítő lelkészeknek a kongruális fizetéssel egyenértékű segélyezésére. Ezen kívül *Körmendy S., Dégenfeld József* és *György Endre* felszólalására utasította a konvent a közalapi végrehajtó bizottságot, hogy jövőre a horvát-szlavonországi lelkészek ügyére különös figyelmet fordítson. *Antal Gábor* püspök amí az indítványát, hogy a lelkészek folyamodványai már most honoráltassanak, a konvent *Dókus Ernő* és *Kenessey Béla* felvilágosításai után pénz hiányában szavazattöbbséggel kénytelen volt mellőzni.

A közalapi végrehajtó bizottság a felső-szabolcsi egyházmegye kérésére meggyőző felvilágosítást adott a tekintetben, hogy a közalap a földhitelintézeti zálogleveleket a tőzsei árfolyam szerint vásárolja, és hogy az értékpapírosok minden tekintetben kifogástalanul kezeltenek és gyümölcsötvetnek.

Ugyancsak a végrehajtó bizottság javaslatára konvent elhatározta, hogy a közalap végrehajtó bizottsága a közalapnak az 1902-ben lejárandó második tiz esz-

tendejéről összefoglaló jelentést készítsen, hogy a számszerű adatokkal igazolt tapasztalatok és tanulságok a közalapi törvény zsinati revíziójánál alapul szolgálhassanak. Egyben utasított a végrehajtó bizottság, hogy az 1/8⁰ 0-os kezelési jutalék elengedése érdekében a földhitelintézzettel tárgyalást indítson.

Ezzel kapcsolatban gróf Tisza István indítványára és Darányi Ignác pártoló felszólalására elhatározta a konvent, hogy a földhitelintézzeti közalapkezelési szerződést, a mely jövő évben különben is lejár, a végrehajtó bizottság közreműködésével gyökeres revízió alá veszi s azt lehetőleg egyszerűsíteni fogja.

A közalapi *segélykérvényeket*, a végrehajtó bizottság javaslatára, a múlt évben kimondott azon elv alapján, hogy a folyamodó egyházak közül 22 lehetőleg nagyobb segélyben részesíthetők, a következőleg intézte el:

I. *Nagyobb segélyeket kaptak: a dunamelléki e. ker.* ből egyház 2300; a *dunántuliból* 4 egyház 3200; a *tiszáninnemből* 4 egyház 3300; a *tiszántuliból* 5 egyház 4300; az *erdélyiből* 6 egyház és pedig: Györgyfalva lelkészlaképítésre 1200 Magyar-Hidegkut templomépítésre 1200 k. Teke templomjavításra 1000 k. Fel-Enyed lelkészlaképítésre 600 k. Baróth templomépítésre 600 k. Süket-Demeterfalva iskolaépítésre 500 k. Összesen 5100 k. Az öt egyházkerületben összesen 22 egyház 18,200 kor.

II. *Kisebb segélyeket kaptak az egyh. kerületek* a fennebbi sorrendben; 220, 260, 330, 500, 190 koronát. És pedig Erdélyből: Völcsök templomépítési adósság törlesztésére 90 korona. Mező-Örményes templomtörlesztésre 50 kor. Hagymás-Bodon paplaképítésből származott adósságtörlesztésére 50 kor. Összesen 190 korona. Az öt egyházkerületből együtt 27 egyház 1500 korona.

Lelkészek is adtak be összesen 40 kérvényt, de ezek közül, a tavalyi határozat értelmében, egynék se adott segélyt a konvent.

A *lelkészi gyámintézet* végrehajtó bizottságának jelentését Petri Elek előadó olvasta fel. Ebben is több a leverő, mint az örvendetes mozzanat. A gyámintézzeti hátrálékok nagyon számosak és lanyhán folynak be. A gyámintézzeti szükségletek évről-évre rohamosan szaporodnak, de a jövedelmek nem állanak arányban a szükségletekkel. Konvent a bizottság javaslatára elhatározza, hogy a fizetni nem akaró lelkészek ellen végrehajtás eszközöltessék, s a járulékok a lelkészi segélyekből levonassanak. A gyámintézetre vonatkozó fontosabb részletek a következők.

Segélyezett a múlt évben 152 özvegyet és 208 árva 88,661 koronával. Az 1902. évben 178 özvegy és 228 árva fog segélyeztetni 107,380 koronával.

A *lelkészi gyámintézet* ügyében a végrehajtó bizottság összegezi az egyházkerületek véleményét. A konvent Tisza István gróf felszólalására a lelkészi nyugdíjintézet felállítását elodázhatatlan szükségnek nyilvánítja és az ügyet átteszi a zsinatelőkészítő bizottsághoz. Tisza kiemeli, hogy a nyugdíjintézet is azok közé az egyházi szükségletek közé tartozik, a melyeknek fedezését az 1848. évi XX. t.-cz. alapján az államtól kérhetjük.

A református és ág. h. evangélikus egyház vegyes bizottsága által közösen készített ama javaslatot, hogy a kálvinista lelkész lutheránus neje és árvája a református gyámintézetből, a lutheránus lelkész kálvinista neje és árvája pedig a lutheránus egyház gyámintézetéből részesíthetők ellátásban, konvent Széll Kálmán előadásában elfogadja. Ez is egy újabb kapcsolat a testvér egyházak között.

A második napi ülésen, a melyen a gyöngélkedő Kun Bertalan helyett Kiss Áron püspök foglalta el a társ elnöki széket, Dókus Ernő tett jelentést a káplántartási kongrua-bizottság eljárásáról. A jelentést tudomásul vették, és miután a káplántartási segélyek kiutalványozásának módozatait illetőleg még folyamatban van a tárgyalás a kultuszminiszterrel, a kérdés végleges rendezéséig újra megalakította a konvent a bizottságot, kiegészítve azt most már kerületenként egy-egy póttaggal is.

Suss Béla referált ezután négy miniszteri választ, a melyeknek alapján tudomásul vették, hogy 1. a miniszter a kongrua-kiegészítő összegek után a lelkészekre kirótt adókat és egyéb közterheket nem hozhatja levonásba a jövedelem felszámításnál; 2. hogy az erdélyi kerület állandó helyettes lelkészeinek nem adhat kongrua-kiegészítést; 3. hogy a lelkészek közalapi járulékait nem minősítheti leszámítható terheknek, és 4. hogy a kongrua-kiegészítő összeget mind ő, mind az igazságügyi miniszter bírólilag le nem foglalhatónak itéli ugyan, de azért az igazságügyminiszter e tekintetben nem adhat utasítást a bíróságoknak. Ha netalán foglalás történék, akkor a kultuszminiszter szívesen segédkezet nyújt a feloldás kieszközléséhez.

Ugyancsak Suss Béla referálása mellett, az erdélyi kerület felterjesztésére kimondotta a konvent, hogy a már esedékes félévi kongrua-segély az özvegyet vagy a kiskorú árvaakat is megilleti, és a miatt, hogy a kifizetés alkalmával a lelkész maga már nincs életben, a kiutalványozás vissza nem vonható. Ilyen értelemben tesz felterjesztést a miniszterhez.

Pokoly József referálta ezután a közigazgatási bizottság jelentéseit, a melyeknek kapcsán a dunamelléki kerületnek a gyülekezeti belmisszió ügyében hozott határozatát, figyelembevétel végett a zsinati előkészítő bizottsághoz tették át; az egyetemes névtár ügyében kimondták, hogy az nem szükséges, hanem a helyett a kerületektől bekérendő adatokból összeállítva a konventi jegyzőkönyv adjon évenként egy egyházi statisztikai kimutatást; az egyetemes halotti énekeskönyv kérdését véleményezés végett letették a kerületekhez; az erdélyi kerület által felterjesztett ama kérdést pedig, hogy a nyugalomba vonult lelkész, tanár vagy más egyházi hivatalnok az egyház fegyelmi hatósága alá tartozik-e vagy nem — mint nem a konvent hatáskörébe tartozót, visszautasították.

Ezután következett a nap legfontosabb tárgya, a *zsinati előkészítő bizottság jelentése*, Zsigmond Sándor referálásában. Abból a hatalmas anyagból, a melyet a kerületek és egyházmegyéek a bizottság rendelkezésére bocsátottak, a bizottság meglepően keveset tartott érdemesnek arra, hogy a zsinat elé terjesszessék. Valamivel többecske az, a mire a konvent figyelmét hívta fel. Azonban, mivel a zsinat munkálkodása nincs megszorítva a konvent javaslatai által, majd azokat a kérdéseket is tárgyalhatja, melyet most a konvent mellőzendőnek javasolt. Hisszük, hogy egy némelyikkel így is teend. A bizottság javaslatait csekély stílárius módosítás után a konvent egészében elfogadta; mindössze az 1848. XX. t. cz. végrehajtására nézve történt annyi változtatás Tisza István gróf indítványára, hogy az az egyházi adózás kérdésével szorosan együvé tartozónak jelentett ki (a mit különben a bizottság is úgy értett, csak az egyh. adózás *belkörüi rendezését* nem akarta ahhoz kapcsolni). E pont a Tisza gróf elfogadott szövegezésében így szól:

1848. évi XX. törvénycikknek, a bevett vallásfelekezetek összes egyházi és iskolai szükségletei fedezésére vonatkozó 3-ik pontjával foglalkozott és foglalkozni fog éppen a jelen konventi ülés is.

Sem az 1898. évi XIV-ik, sem az 1893. évi XXVI-ik, sem az 1883. évi XXX-ik, sem az 1894. évi, tehát a lelkészi, tanítói fizetések kiegészítésével, a gimnáziumok segélyezésével és sem állami tanárok nyugdíjintézetével foglalkozó törvény által, egyházunknak ezen igényét kielégítve nem találjuk.

Határozott lépést kell tehát tennie zsinatunknak ez irányban.

Nagyon fontosnak tartjuk azonban azt, hogy zsinatunk körültekintően járjon el.

E tárgynál első sorban az veendő figyelembe, hogy anyaszentegyházunk tagjai egyes vidékeken valóban elviselhetlen terhet viselnek, s bár tekintettel kell lennünk egyházunknak kielégítésre váró egyéb szükségleteire is,

az első és legégetőbb közczélt, melynek megoldására egyházunk saját ereje merőben elégtelen, a helyenkint elviselhetlen adóteher leszállítása képezi.

Nem tartanók azonban helyesnek, ha az ügy az egyházi adózás kérdésének olyatén megoldásával hozatnék kapcsolathat, mely az egyes gyülekezetek legfőbb önkormányzati jogának: a költségvetési jognak lényeges csorbitását vonná maga után, valamint végzetés ballépés volna az állami dotáció kérdésének megvonását az adózási ügynek az egyetemes egyházra kiterjesztendő általános és végleges rendezésétől tenni függővé.

De igenis hangsúlyozni kívánják, hogy az állami dotáció első sorban a túl magas adóteher leszállítása czéljából kérendő s a nyert dotáció az adózási ügy fokozatos megoldásával karöltve első sorban erre a célra fordítandó.

Ennélfogva annak hangsúlyozása mellett, hogy egyházunk az 1848. évi XX. t.-cz. 3. §. merev végrehajtását nem kívánja, anyagi erőnknek és a hivek adóteherviselési képességének gondos számbavételével mutatandó ki ana szükséglet, melynek fedezésére az egyház, a saját ereje, hiveinek adóviselési képességének túlfeszítése nélkül, elégtelen s úgy kéri egyházunk az országos törvényhozás útján a dotációnak 10 évről 10 évre megállapítását.

Ez útbóbit és így azért, mert a kor és fejlődő igények évről-évre több követeléssel állanak elő s e fejlődő igényekkel szemben ma meg sem volna állapítható szükségletünk s nem lenne államháztartásunk keretében az égető kérdésnek a mai viszonyokhoz arányított megoldása keresztülvihető.

Amidőn tehát egyetértünk mindnyájan s egyakarattal valljuk, hogy az 1848. évi XX. t.-cz. 3-ik §-ának betű szerinti keresztülvitelét nem kívánjuk, ugyanakkor egyet kell értenünk abban is, hogy az állami dotációt, nem esetről-esetre, az országos költségvetés keretében, hanem törvényhozás útján, 10 évről 10 évre megállapítandó oly összegben kérjük, mely mostani szükségleteinknek megfelel.

A gyűlés ezután a belkörü intézkedést kívánó ügyekben adott javaslatot tárgyalta és többek hozzászólása után egész terjedelmében elfogadta.

Az elfogadott javaslat alapján azonnal meg is alakították a konvent tagjaiból álló *zsinat-előkészítő szakbizottságokat*. Az *alkotmányi bizottság* tagjai lettek: Elnök gróf Degenfeld József, előadó Zsigmond Sándor; tagok: Simó Lajos, Sándor János, Bernáth Elemér, Horthy István, Kiss Áron és a dunántuli kerület megválasztandó főgondnoka. A *lelkészválasztási törvény bizottságban*: Elnök Szabó János, előadó Sass Béla; tagok: Baksay Sándor, Bóné Géza, Szilády Áron, Meczner Béla, György Andre. Az *egyházi adózási és közalapítási bizottságban*: Elnök dr. Bartok György, előadó Kenessey Béla; tagok: Kovács Albert, dr. Darányi Ignác, Czike Lajos, Széll Kálmán és gróf Tisza István. Az *egyházi törvénykezési bizottságban*: Elnök Antal Gábor, előadó dr. Nagy Dezső; tagok: Szász Károly, dr. Vécsey Tamás, Molnár Béla, Mezey Albert és Pokoly József. A *köznevelési és közoktatási bizottságban*: Elnök Fejes István, előadó Radácsy György tagok: Cseh Ervin, Körmendy Sándor, Váró Ferencz, báró Vay Béla és Dóczy Imre.

A bizottságok, elkészítvén munkálataikat, együttes ülésre fognak összejönni s az ott egységesítendő munkálattal fogják lekötni hozzászólás végett a kerületekhez. Ugyanezen bizottságoknak lesz a feladata, Fejes István indítványa értelmében az is, hogy jelentést tegyenek a zsinat elé mindazokról a fontosabb intézkedésekről, a melyeket a konvent, akár a zsinat megbízásából, akár a saját jogkörében tett a múlt zsinat óta.

A harmadik nap Fejes István indítványára egy bizottság küldetett ki, hogy javaslatot tegyen a jövő zsinat helyére nézve. A közjogi bizottság az erdélyi s a többi kerületek felterjesztésére a közigazgatási államsegély ki-
eszközlésének tárgyában a gyűlés elhatározta, hogy a

kormányhoz fölterjesztést intéz a kért államsegély sürgős megadása érdekében.

Az erdélyi egyházkerületnek a vadházasságoknak állami törvény útján való korlátozása tárgyában beadott fölterjesztésére elhatározott, hogy bár az egyháznak nem kell mindent „zsandároktól“ várnia, hanem első sorban a cura pastorálist kell igénybe venni, konkrét esetekben, ha az állami törvény hiányos végrehajtásából származik a baj, felír a miniszterhez, de különösen a lelkészek és presbyteriumok hivandók fel hathatós gondozásra.

A newyorki építendő magyar ref. templom javára a kormány kétszáz dollár adományt küldött s ezután is pártolni fogja a külföldre szakadt magyarok egyházi ügyeit. Örvendetes tudomásul szolgált.

Az *egyetemes tanügyi bizottság* jelentését tudomásul vették, benne a következő főbb pontokkal:

1. „Az elméleti jog- és államtudományi államvizsgáról és a jogi szakoktatásról“ cz. bizottsági munkálattal a konventi elnökség a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez terjeszti.

2. A ref. tanárok vasuti kedvezményének miniszteri megtagadását sajnálattal veszi tudomásul.

3. A tiszántuli egyházkerület kérelmét, a tanári nyugdíjintézeti díj egyszeri megfizetése tárgyában, teljesíti.

4. A szatmár-németii főgimnázium igazgató-tanácsának kérelme huszezer korona felvétele tárgyában tudomásul szolgált.

5. A debreczeni főgimn. számára felveendő 400.000 korona államsegélykérvényt támogatja.

6. Az erdélyi egyházkerület igazgató-tanácsának fölterjesztése az 1894. évi XXVII. törvényczikk revíziója tárgyában tudomásul szolgált.

7. A szászvárosi főgimn. 375,000 korona államsegély iránti kérelmét pártolja.

8. Az ev. ref. elemi népiskolai tanítók és tanítónők képesítő vizsgálati szabályzatát jóváhagyja.

9. A kántortanítók nyugdíjigénye ügyében a konvent felterjesztést intéz a miniszterhez s azt javasolja és sürgeti, hogy az ev. ref. kántortanítók nyugdíjigénye, a temetési stóliák levonásával, összes javadalmaik egész értékében állapíttassék meg.

Szabó János a missziói bizottság jelentését olvasta fel, e szerint missziói segélyben részesül: *Dunamelléki* egyh. ker. állandó 5300 K, egyszersmindenkor 3200 K, — összesen 8500 korona. A *dunántuli* egyházkerület állandó segély 5700 K. Egyszersmindenkor 2000 K. = 7700 K. *Tiszáninneni* egyh. ker. Állandó 5900 K. Egyszersmindenkor 500 K. = 6740 K. *Tiszántuli* egyh. ker. Állandó 12.260 K. Egyszersmindenkor 1100 = 13.360 K. *Erdélyi egyházkerület*. Állandó 11.900 K. Egyszersmindenkor 900 K. = 12.800 kor. Teljes misszióra fordított összeg: Állandó 41.060 K. Egyszersmindenkor 7700 = 48.760 korona.

A missziókörökben levő lélekszám ez évben 20.135-el növekedett, így elérte a 61.239-et.

Radácsy György énekügyi bizottsági jelentésével az ülés véget ért s Kiss Áron püspök buzgó imája után az ülést az elnök bezárta délután fél 2 órakor s a tagok az elnök éltetésével szétoszlottak.

Tolstoi kiátkoztatása.

Egy évvel ezelőtt, az egyházi és nem egyházi körök, az egész művelt világ érdeklődését maga felé s a kérdés felé fordítva, az orosz görög keleti egyház kiátkozta Tolstoit. Úgy találta, hogy zajtalan profétálása nyugtalanítja, sőt háborgatja az egyház hivatalosan őrzött csendjét: hogy szava nem fér meg az egyház boltozatai és czirádei és dogmái közt; hogy ha előbb is kelleltlenül tűrte az egyház korlátait, most nem is igyekszik titkolni meggyőződése fordulatát. Az egyháznak hát joga volt kizárni kebléből a maga részéről is azt, ki meggyő-

zódését követve, maga hagyta ott az evangélium hivatalos határokkal jól bekerített területét.

A kiátkozás értékének illetően relativ voltáról azonban nincs miért sok szót ejteni; hisszük, hogy nem czáfoló természete, de a gyökeres felfogás nagysága fogja jobban lekötöni az olvasót az itt közlött feleletben is; hogy van benne, így pusztán magára is, a hosszú sorozatból kiszakítva is, melyet Tolstoinak erről a nagy kérdéssről, a vallásról napvilágra jutott iratai képeznek, az igazságnak oly ereje, mely megvilágítja nemcsak a kiátkozás értékét, de azt az egész keresztyén világot, melynek profétája az aggastyán. Lehet, hogy — saját szavaival: — „ezek a nézetek egyik-másik embert sértethetik, hoszanthatják vagy nyugtalaníthatják, itt-ott zavart okoznak vagy nem tetszhetnek;“ de úgy hisszük, hogy két gondolat megadja a megértésnek is kulcsát, a mint az egésznek magasságos egyszerűsége a szerető csatlakozást az üde forrás megtisztítójához; ezek először, Tolstoi átalakító munkájával egy fölöttébb salakos kialakultságú egyház sokszor primitív durványain küzdötte át magát, s hisszük, hogy a lelki szabadság protestáns világa — termelhetett pietistákat, de nem termelhetne Tolstoit; másodsor, hogy ez illetően objektív ellentéteség, mely e két egyház egész világát jellemzi, a lelki végigélés folyamatában szükségszerűleg vitte a gondolatot egyik szélsőségből a másikba. Egy felekezet szűk köréből, szűknek lát minden másét is, azon az egy látóhatáron kívül, melyet a keresztyénség az örökkévalóság végtelenjéig se korlátol. Innen, úgy hisszük, még azoknak az elemeknek is szinte türelmetlen letisztogatása a nagy központi gondolatokról, melyeket a protestáns szabadság gondolkodása a véges világban való üdvözölés és megvalósulás eszközeitül megtart; innen, hogy ez irat határai közt maradjunk, a sakramentumokról körvonalazott nézet jelleme.

Meggyőződésünk szerint mégis a protestáns nem fogja meglátni Tolstoi próféciájának igazságát — s értékét se más adja meg, se „politikai-gazdaságtani“, se merőben socialis oldalairól hozzáférközni vágyó kutatói. Nekünk arról tesz bizonyosságot ez a tüneménye is a gondolkodás történetének, hogy az erő, mely a világot mozgatja, a gondolat szabadsága, — a mi protestáns szellemünk minden időileg lekötő, nevetséges erőlködés fölé emelő ereje, az erő, melyet ha ki megismer, szabad baddá lesz. (Ján. VIII. 32.)

A próféciának jellemét, rendszeresebb alakban, e közleményhez, mintegy kiinduló ponthoz fűzve, a neves Tolstoi követő; *Lövenfeld* szerkesztésében megjelenő többi iratokból, szerkesztő ur engedelmével, későbbi időre tartjuk fenn és kérjük is.

1. A Kiátkozás.

Figyelmeztetünk atyánkfiai, hogy vigyázzatok azokra, kik elszakadást és botránkozást szítnak a tantól, melyet ti tanítottok s eltérnek attól (Róma XVI. 17.)

Kezdetből fogva sok izgatótól és tévtanhirdetőtől szenvedett a Krisztus egyháza rágalmaszásokokat és támadásokat, kiknek tervük az volt, hogy megdöntsék az egyházat, és lényeges, a Krisztusban, az élő Isten fiában való hiten épülő alapszlopaikat megingassák. De az Úr ígérete szerint, a pokol minden erői se bírták meggyőzni a szent egyházat, mely az örökkévalóságig legyőzetlenül fog állani. A mi napjainkban is támadt Isten akaratából egy tévtanító, *gróf Tolstoi Leo*. Egy az egész világon ismert író, orosz születésű, kereszteltetése és neveltetése szerint igazhíttű (orthodox), gögös értelme elvakultságában vakmerőn támadt az Úr ellen és az ő felkentje ellen, és szent öröksége ellen, mindenki előtt nyíltan hagyta ott anyját, az igaz hitű egyházat, mely őt táplálta és felnevelte s irodalmi munkásságát és az Isten által neki adott talentumokat oly népies tanok terjesztésére használta, melyek az egyházzal és Krisztussal összeegyeztethetetlenek, sőt a melyek az atyák hitének megromlására

visznek az igaz hit embereinek fejében és szívében, annak a hitnek megromlására, mely meggyőzte a világot, melyben elődeink éltek s lelkük üdvösségét keresték s melyben a szent Oroszország eddig szilárdul megállott és győzedelmes volt. Munkáiban és leveleiben, melyeket ő és tanítványai az egész világon, különösen pedig drága hazánk határain belül terjesztenek, egy fanatikus buzgalomával hirdeti az igazhíttű egyház minden dogmájának s a keresztyén hit igaz lényegének megsemmisítését; elveti a személyes élő Istent, kit a szentháromságban tisztelünk, a világ teremtőjét és fenntartóját; tagadja az ur Jézus Krisztust, az Isten embert, a világ üdvét és megváltóját, ki az emberekért és a mi váltáságunkért szenvedett és a halálból feltámadott; tagadja a szeplőtlen fogantatást a Krisztus emberré létezésénél és az Isten anyjának szűziségét a születés előtt és után; nem hisz a siron túli életben és az ítéletben; elveti az egyház minden szentségét s a szentléleknek ezekben való áldásos hatékony voltát, s nemcsak kigúnyolta az igazhíttű nép legszentebb hit tárgyait, de nem átalotta a legnagyobb szentséget, a szent urvacsorát is gúnyolódása tárgyává tenni. Mind ezt predikálja *gróf Tolstoi* feltartóztatlanul, szóban és írásban, az egész igazhíttű világ megbotránkozására és rémületére, s így nem titokban, hanem nyíltan, mindenki előtt, tudatosan és szántszándékkal elesett az orthodox egyházzal való minden közösségtől. Az egyház ennél fogva nem ismeri őt tagjának s nem is ismerheti mindaddig, míg bűnbánást nem végez s a közösséget vissza nem állítja. Ezt tanítjuk most az egész egyház előtt a hitben erősek megszilárdítására és a tévelygők megtérítésére, különösen azonban *gróf Tolstoinak* magának újból való okulására. Sokan a hozzá közel állók közül, kik a hitet megőrzik, aggodalommal gondolnak arra, hogy élete végén az Istenben való hit nélkül és idvezítőnk nélkül maradjon, midőn az egyház áldásait és parancsait és minden közösséget vele elutasít.

Míg így az egyházból való kiesést bizonyítjuk, imádkozunk egyszersmind, hogy az Isten adjon neki bűnbánatot, hogy ismerje meg az igazságot (2. Tim. 2. 25.) Imádkozunk hát, hogy az örök könyörületességű Isten, ki nem akarja a bűnös halálát, hallgasson meg minket és vezesse őt vissza szent egyházába. Amen. — Isten előtt való alázattal: *Antoni*, szt. Pétervár és Ladoga metropolitája; *Trognost*, Kíev és Galiczia metropolitája; *Wladimir*, Moszkva és Kolomna metropolitája; *Jeronim*, Cholm és Varsó érseke, *Jakow*, Kischinev és Chotin püspöke, *Markel*, *Boris*, püspökök.

2. Tolstoi felelete.

Kezdetben nem volt szándékom felelni a zsinat rendelkezésére. De e rendelkezés folytán egy nagy csomó levél érkezett hozzám, melyeknek íróit nem ismerem: egy részük gyaláz, hogy olyant tagadok, a mit pedig nem tagadok; más részük buzdít, hogy higgyek olyanokban, mikben hinni nem szüntem meg; ismét mások nézeteimmel való egyetértésüket fejezik ki, mi azonban a valóságban alig van úgy, s sympathiájukról tudatnak, melyhez alig van jogom. Így hát elhatároztam, hogy válaszolni fogok magára a rendelkezésre is és kimutatom, mi benne a jogtalan, s ismeretlen levelezőim írásaira is.

A zsinat végzésének tehát, a maga egészében, sok hiánya van. Törvénytelen vagy szándékosan kétértelmű, önkényes, alaptalan, hamis és ezenfelül rágalmasz és rossz érzésekre és tettekre ösztökél.

Törvénytelen vagy szándékosan kétértelmű, — mert ha az egyházból való kiátkozás akar lenni, nem felel meg az egyházi alapelveknek, melyek szerint ilyen kiátkozást kimondani lehet. Ha pedig annak a kijelentése, hogy valaki, ki az egyházban és dogmáiban nem hisz, nem tartozik hozzá: önmagától érthető ismételt s ez a közhírré tevés csak látszhatik kiátkozásnak, a nélkül, hogy valósággal az volna; s ez történet is csakugyan, mert nem másképp fogták fel.

gyait gyalázásokkal halmozom el s nem irtóztam a legszentebb sakramentumot, az urvacsorát is gunyolni. Hogy nem irtóztam egyszerűen és tárgyilagosan vázolni azt, mit a pap végez az ugynevezett szentség előkészítésében, teljesen igaz; de, hogy az ugynevezett szentség valami szent, s az az egyszerű vázolás, hogy miként hajtatik végre, bűn volna, ez teljességgel nem igaz. Nem az bűn, hogy egy darab vásznat vászonnak nevezünk és nem Ikonostosnak, s egy poharat pohárnak s nem kehelynek vagy ilyennek — a legrettenetesebb, leghallatlanabb, vérlázító bűn sokkal inkább az, hogy az emberek a csalás és a hipnosis minden lehető nemének felhasználásával azt tanítják a gyermekeknek és az együgyű népnek, hogy ha bizonyos módon s bizonyos szavak elmormolásával kenyérdarabokat nyel az ember s borba meríti, e darabokba Isten beléjök megy; hogy az élő, ha nevében valaki egy darabot kivesz, egészséges lesz, a halott, ha nevében kivesz valaki egy darabot, nagyobb boldogságra jut ott túlhan, s hogy mindenki be maga Isten megy be, ki egy ilyen darabot megeszik.

Ez rettenetes!

Akármi képen fogjuk is fel Krisztus személyiségét, tana, mely a világ minden rosszát megsemmisíti, a mely oly egyszerűen, olyan könnyen, oly kétségtelenül megadja az embernek az üdvöt, ha meg nem másítja, — ez a tan teljesen el van burkolva, mosások, kenetelések, testmozgások, bűbájoskodások, kenyérdarab-nyelések s több effélék durva hokusz-pokuszává változtatva, úgy, hogy a tanból semmi sincs többé. S ha valamikor valaki megkísérli az embereknek emlékezetébe hozni, hogy Krisztus tanítása nem e szemfényvesztésekből áll, nem imádságokban, misékben, gyertyákban, szentképekben, hanem abban, hogy az emberek egymást szeressék, a rosszat ne rízzessék vissza rosszszal, ne ítéljenek, embertársaikat ne öljék, mindjárt kitör azok boszankodása, kiknek ez a csalás nyereséget ad; s ezek az emberek világszerte példátlan hetykeséggel hirdetik a templomokban, nyomtatják könyvekben, lapokban, kátékban, hogy Krisztus sohasem tiltotta az esküvést, az ölést (a megrontást, elítélést, háboruszkodást), hogy az ellen nem szegülés tanát s átáni fufanggal Krisztus ellenségei eszelték ki.

Rettenetes mindenekelőtt az, hogy a kiknek ez hasznát hajt, nemcsak a felnőtteket csalják meg, hanem még a gyermekeket is, kikről szólt Krisztus: jaj annak, a ki ezeket megcsalja. Rettenetes, hogy ezek az emberek az ő kicsinyes érdekeik miatt oly borzalmas gonoszt teremtenek, mikor eltakarják az emberek előtt azt az igazságot, melyet Krisztus kijelentett s mely azt a boldogságot adja, melylyel minden ő előnyük ezerszeresen se ér fel. Úgy tesznek, mint az a rabló, ki egy egész családot, öt-hat embert legyilkol, hogy egy féltallér értékű kopott ujjas legyen a zsákmánya. Szívesen odaadták volna azok minden ruhájukat és pénzüket, csak ne ölte volna meg őket. De az nem tehet másként. Épen így a vallás csalói. Tízszerte jobban tarthatnák, fényűzőleg tarthatnák őket, de ha nem akarnák tönkre juttatni az embereket csalásukkal. De másként nem tehetnek. És ez a legrettenetesebb. Azért nemcsak megvan engedve, de épen kötelesség csalásukat felfedezni. Ha van valami szent, bizonynyal nem az, a mit ők sakramentumnak neveznek, hanem épen ez az elköteleztetés, hogy e vallásos csalást, a hol csak felismerte valaki, leplezze le.

Ha a csuvasz bemázolja bálványát vagy megkorhásolja, vallásos felfogását el tudom neki nézni s közőnyös maradhatok; ezt ő egy nekem idegen babona nevében teszi s nem érint előttem szent dolgot. De ha az ő barbár habonájukkal, akárhányan legyenek is, akármilyen régi ez a babona, s akármilyen hatalmasok legyenek, — annak az Istennek nevében praedikálják az emberek a legdurvább szemfényvesztést, a ki által élek én, és a Krisztus tudományának nevében, mely az életet adta nekem s adja mindenkinek, ezt nem birom nyugodtan elnézni. S ha igazi nevében nevezem tettüket, csak úgy cselekszem, a mint kénytelen vagyok csele-

kedni, ha hiszek Istenben és a keresztyén tanban. Ha pedig csalásuk leplezését vételnek nevezik, ez csak e csalás nagyságát jelenti s csak azt eredményezheti, hogy az Istenben és a Krisztus tanában hívők igyekezetét fokozza e csalás feltárására, a mely elfödi az igaz Istent az emberek elől.

Krisztusról, ki a harmokat, juhokat és kufárokat küizte a templomból, azt kellett volna mondaniok: vétkeztek.

Ha megjelennek most és látná, mi történik az ő nevében az egyházban, bizonyosan még nagyobb és igazabb haraggal dobná ki mind ez iszonyatos szent kendőket és lánczokat és keresztekét és kelyheket és gyertyákat és képeket s mindazt, a mivel hokusz-pokuszaiban Istent és az ő tanát elleplezik az emberek előtt.

Igy áll a dolog azzal, hogy mi igaz és mi hamis a zsinat végzésében. Valóban nem hiszek abban, a miről ők azt állítják, hogy hisznek. De hiszek sokban, miről az emberekkel el akarnák hitetni, hogy nem hiszem.

Hiszek ezekben: Hiszek Istenben, ki előttem a szellem, a szeretet, minden dolog ősforrása. Hiszen, hogy ő hennem van és én benne. Hiszem, hogy Isten akarata sehol sincs tisztábban, világosabban kifejezve, mint az ember Krisztus tanában. A ki őt Istennek fogja fel és imádkozik hozzá, nézetem szerint a legnagyobb bűnt követi el. Hiszem, hogy az ember igazi boldogsága Isten akaratainak betöltésében áll. Az ő akarata pedig az, hogy az ember szeresse felebarátját s azért úgy bánjék vele, a mint óhajtja, hogy bánjanak magával: így szól az evangelium maga, ez az egész törvény és a próféták. Azt hiszem azért, hogy az élet értelme minden emberre nézve csak abban áll, hogy növelje magában a szeretetet; ez vezeti az egyes embert ebben az életben mindig nagyobb és nagyobb boldogságra, ez ad a halál után annál nagyobb boldogságot, minél több szeretet lakozik az emberben s akármi egyénnél erősebb arra, hogy a földön megalapítsa Isten országa, azaz, az együttélésnek olyan formája, melyben a ma uralkodó viszálykodást, csalást és hatalmaskodást kényszer nélküli egység, igazság és minden ember testvérisége váltja fel. Hiszem, hogy csak ez eszköze van a szeretetben való gyarapodásnak; az ima — nem a közösség és a templomban, melyet Krisztus kifejezetten elvetett (Máté 6, 5—13), hanem az, melyre maga Krisztus adott mintát: a magános ima, melynek az a lényege, hogy életünk értelmének tudatát és Isten akarataival való függésünket újból és újból helyreállítja és megszilárdítja.

Ezek a nézeteim a hitről egyik-másik embert sértethetik, boszanthatják vagy nyugtalaníthatják, itt-ott zavart okozhatnak vagy nem tetszhetnek — ép oly kevéssé változtathatom meg őket, mint testemet. Magamért egvedül kell élnem, magamért halnom is (s nem sokára pedig), annakokáért semmi áron se hihetek másként, mint a hogy hiszek, mikor a visszatérésre készülök ahhoz az Istenhez, kitől eredtem. Nem azt hiszem, hogy az én hitem a megczáfolatlan igaz hit minden időkre nézve, de nem ismerek egyet se mást, a mely egyszerűbb és világosabb volna, s lelkem és szívem minden kíváncsánál jobban megfelelné; mihelyt egy ilyen megismernék, azonnal elfogadnám, mert Istennek semmi sem kell annyira, mint az igazság. Visszatérni azonban ahhoz a hithez, melytől oly nagy szenvedésekkel csak alig szabadítam meg magamat, semmi árért sem tudok, mint a hogy a madár nem térhet vissza a levegőből a tojás-héjba, melyből kimaszott.

„A ki azzal kezdi, hogy a keresztyénséget inkább szereti“ az igazságnál, minél hamarabb inkább fogja szeretni egyházát vagy szektáját, mint az igazságot s végre odajüt, hogy inkább szereti magát (kényelmét), mint minden egyebet a világon“, mondta Coleridge.

Én az ellenkező utat jártam meg. Azzal kezdtem, hogy inkább szerettem orthodox hitemet, mint nyugal-mamat aztán a keresztyénséget, mint egyházamat, most azonban jobban szeretem az igazságot mindennél a

Önkényes, mert egyedül engem vádol hitelenséggel mindazokban a pontokban, melyek kifejezetten fel vannak említve, jóllehet nemcsak sokan, de szinte minden művelt ember osztozik e hitelenségben s újból és újból ki is fejezik beszédközben, olvasmányaikban, röpirataikban és könyveikben.

Alaptalan, mert megjelenésének főokául tévtanaim nagy elterjedését jelenti ki, mik megrontják az embereket: holott én magam igen jól tudom, hogy alig van száz ember, ki nézeteimet osztja, s hogy a vallásról irt írásaim elterjedése, hála a cenzurának, oly kicsi, hogy a zsinat rendeleteit olvasók legnagyobb részének alig van fogalma arról, hogy mit irtam én a vallásról, — a mi a hozzám érkezett levelekből ki is tetszik.

Nyilvánvaló hamisságot tartalmaz, mert azt mondja, hogy az egyház kísérleteket tett, hogy tanítson meg valami jobbra, miket azonban nem koronázott siker. — Soha semmi efféle nem történt.

Jellemzője az is, mit a jogtudomány nyelvén rágalmazásnak neveznek, mert tudva hamis állítások vannak benne, melyek elárulják azt a szándékot, hogy ártani akarnak nekem.

Végre, rossz érzésekre és tettekre való ösztönzés is, mert, a mint nem is lehetett egyebet várni, műveletlen és ítélre nem képes emberek szívében elkeseredést és gyűlöletet ébresztett irántam, úgy, hogy az emberek a halállal való fenyegetéstől se irtóznak s ez leveleikben ilyen kifejezésekre jut: „Végre elért az egyház átka, s ha meghalsz, mehatsz az örök kinokra! — Megdöglhetsz, mint egy kutya... Légy átkozott, vén ördög, légy átkozott!” írja egyik. Egy másik szemrehányást tesz a kormánynak, hogy miért nem zárt el már régen egy klastromba s levelét szidalmakkal szórja tele. Egy harmadik így ír: „Ha a kormány nem tesz el az útból, majd elhallgattatunk mi;” levele átkokkal végződik. — „Majd találok én módot, írja a negyedik, hogy eltegyelek láb alól, gazember!” Hasonló elkeseredés jeleit vettem észre a zsinat rendeletének megjelenése óta olyankor is, ha emberekkel találkozom. Február 25-én, épen a kihirdetés napján, egy téren átmentemben hallottam e szavakat: „ez az emberalakba bujt ördög!” s ha más elemekből állt volna a tömeg, ki tudja, nem lynchelték volna-e meg, mint néhány évvel ezelőtt egy embert a Pantelemon kápolna előtt.

A zsinat rendelete ezek szerint egészében véve igen rossz, hogy a végén ott van, hogy az aláírt személyek imádkozni fognak, hogy olyan legyek, mint ők, nem javítja meg.

Ilyen egészben véve; a részletekben hamis a következők szerint. Vádol, hogy fellázadván az Ur ellen, ott hagytam az igazhitű egyházat, dajkáló anyámat. (Az eredetiben szóról-szóra idézte a passust.)

Hogy az egyháztól, mely igazhitűnek nevezi magát, elszakadtam, tökéletesen igaz.

Csak hogy nem azért szakadtam el tőle, mert az Ur ellen lázadtam, ellenkezőleg, csak azért, hogy lelkem minden erejével neki óhajtottam szolgálni. Mielőtt elszakadtam volna az egyháztól s azzal a nemzettel való egységtől, mely kimondhatatlanul drága volt nekem, — minthogy sokféle jeles kételyt támasztott bennem az egyház igazhitűsége iránt, sok évet fordítottam arra, hogy végig kutassam az egyház tanítását az elmélet és gyakorlat terén: az elméletben úgy, hogy elolvastam az egyházi tanra nézve mindent, a mit csak elolvashattam; tanulmányoztam és kritikailag végig próbáltam a dogmatika teológiát, a gyakorlatban úgy, hogy egy évig s azon túl is, az egyház minden rendeletét szigorúan követtem, minden ünnepet megtartottam s minden egyházi istentiszteleten ott voltam. S arra a meggyőződésre jutottam, hogy az egyház tanítása elméletileg ravasz és veszedelmes hazugság, gyakorlatilag a legdurvább babonák és napfényvesztések halmaza, mely a keresztyén tan értelmét teljesen felismerhetlenné teszi.

Igy hát valóban elszakadtam az egyháztól, nem

követtem többé ceremoniaiát, s hozzám tartozóimnak megírtam végrendeletemben, hogy mikor meghalok, az egyház egy szolgáját se engedjék hozzám közel s holttestemet a mily gyorsan csak lehet, takarítsák el, ördögűzés és imádság nélkül, mint minden undorító és káros dologgal teszi az ember, hogy ne rontsa meg az élőket.

Ha pedig az van benne, hogy Isten adta tehetségemet s irodalmi munkásságomat tévtanok terjesztésére használtam, s én úgy, mint tanítványaim, az egész világon az egyház és ker. hit lényegének megvetését predikáltam ez nem igaz. Sohasem volt nekem gondom tanaim terjesztésére. Így, magam számára írásba foglaltam a Krisztus tanításáról való felfogásomat s ez iratokat nem is tartottam titokban azok előtt, kik ismerni óhajtották, de magam sohasem nyomattam ki egyet se beszélgetésbe is pedig csak akkor elegyedtem e felfogásomról, ha kérdezősködtek felőle. Ilyen embereknek elmondtam, mit gondolok én, s mikor nálam voltak, odaadtam nekik könyveimet.

Az áll ott továbbá, hogy elvetem Istent, kít a szt. háromságban imádnak, a Megváltót, feltámadását, a szeplőtlen fogantatást stb. Hogy elvetem a felfoghatatlan három-egységet, az első ember esetének meséjét, melynek manapság épen semmi értelme sincs, arról az Istenről szóló történetet, ki egy szűztől született s megváltotta az emberiséget, mely megváltás a megerheléshez hasonlít. — tökéletesen igaz. De Istent, a szellemet, Istent, a szeretetet, az egyetlen Istent, minden dolgok ős forrását, épenséggel nem vetem el; sőt inkább semmit sem ismerek el létezőnek Istenen kívül s az élet egész értelmét csak az Isten akarátának betöltésében látom, úgy, a mint ez a keresztyén tanításban nyert kifejezést.

Továbbá „nem hisz a halál utáni élethez és megfizetésben.” — Ha a halál utáni életen az utolsó ítéletet értik, a poklot örök kínjaival és ördögeivel, a paradicsomot — az örök boldogságot, úgy teljesen igaz, hogy ilyen életet a halál után nem ismerek el; de az örök életben s megfizetésben itt és mindenütt, most és örökké, oly szilárd a meggyőződése, hogy, éveimmel itt a sir szélén állva, gyakran legyőznöm kell magamat, hogy ne óhajtsam a testi halált, azaz: egy más életre való ujjászületést; s hiszem, hogy minden jó tett nagyobbítja örök életem boldogságát s minden rossz tett kisebbíti.

Azt mondja megint, hogy minden sakramentumot tagadok — ez teljesen igaz. Minden sakramentumot alávaló, durva szemfényvesztésnek tartok, melyek nem illenek az Istenről és a ker. tanításról szóló tanhoz: ezenfelül az evangelium legtisztábban kifejezett utasításai megsértésének tartom őket. A gyermekkeresztésben nyilvánvaló elcsavarását látom az egész értelemnek, melylyel a kereszttség a felnőttekre birhatott, kik öntudatosan vették fel a keresztyénséget; a házasság szentiségének kiszolgáltatásában oly embereknek, kikről az ember tudja, hogy előbb már egyesültek, s az elválás könnyűségében, mint az elváltak házasságának megáldásában, kifejezett megsértését látom az evangéliumi tan szellemének úgy, mint betűjének.

A bűnöknek a gyónás által való periodikus megbocsátásában ártalmas csalást látok, mely csak az erkölcselenséget segíti elé s a bűnössé levéstől való félelmet megsemmisíti. Az utolsó kenetben, mint a halá'ra való megerősítésben durva szemfényvesztést látok, épen úgy a szentképek és ereklyék tiszteletében, mint általában azokban a ceremoniakban, imádkozásokban, ördögűzésekben, mind a miktől hemzseg a szertartáskönyv. Az urvacsorában a test istenítését látom, s a ker. tan elcsavarását. A papság gyakorlásában, a csalásra való nyílt előkészítésen kívül, Krisztus szavainak világos megsértését látom, melyek kifejezetten tiltják, hogy akárkit is tanítónak, atyának, mesternek nevezünk. (Máté 28, 8—10.)

Végül azt állítja, s ez akarja bűnöm legszűlső és legmagasabb fokát jelölni, hogy a hit legszentebb tár-

világon. S azért találkozik össze az igazság a keresztyéniséggel, a mint én értem azt. És ezt a keresztyéniséget elismerem, vallom s a mily mértékben vallom, úgy élek békében és örömben s megyek békével és örömmel halálom felé.

Moszkva, 1901. ápril. 4.

Tankó Béla.

Az udvarhelyi egyh. megyei „Egyházi Értekezlet” közgyűlése.

A legágilisebb és leglelkesebb egyh. megyei értekezlet, az *udvarhelyi megyei*, e hó 30-án tartotta vándorközgyűlését *Sz.-Keresztúron*. Szép volt az eredmény is, miről a vezetőség beszámolhatott, de legszebb, valóságos „nagy cselekedet” a közgyűlés napja, lefolyása. A lelkes, buzgó elnökök, *Bod Károly* és dr. *Gyarmathy Dezső* mellett egy nem kevésbé buzgó tábor állt gondnokokból, papokból, presbiterekből, előkelő urakból és egyszerű földmivelőkből, közel és távol vidékről összesereglett népből, férfiakból és asszonyokból. A vendégek tiszteletére lobogó-diszt öltött a kis város s nagy ünnepélyességgel fogadta az érkezőket. *Cseresznyés* járásbíró lelkes üdvözlő szavaira *Bod* elnök felelt a következő beszéddel:

Tisztelt közönség!

Kedves hitrokonok!!

Jól tudjuk, hogy a megtisztelő kitüntetés, az ünnepélyes fogadás nem annyira érettünk, hanem inkább azért a szent ügyért van, amelynek mi is szolgálatában állunk, igénytelen harcosai — itt, ezen a vidéken, az udvarhelyi református egyházmegye területén pedig, ez idő szerént, éppen intézői, vezetői vagyunk.

És ez az ügy méltó is arra, hogy érette a legjobbak fáradjanak, és minden igaz hazafi, buzgó egyháztag lelkesedjék.

Legyen hát hálás köszönet, az ügy nevében, a szíves fogadásért!

Mi egyik kezünkben a béke olajágával és tiszta, fehér lobogójával, — másikkban az önvédelemre mindig kész fegyverrel, a hamisítatlan evangéliummal, a bibliával jöttünk ide, hogy hirdessünk nagy örömet, hirdessük egy szebb kor, egy jobb jövő hajnalának derengését.

Örömmel jöttünk ide, hogy szép székelj földünk ezen annyi honfi könnyel és vérrel áztatott kies vidékén, megszentelt földén, éppen most, az anyagi- és erkölcsi megpróbáltatások nehéz, válságos napjaiban, megragadva az alkalmat, rámutassunk korunk kísértőire és azok óvszerére is.

És ezek a kísértők egyfelől a kedvezőtlen földmívelési gazdasági, ipari, kereskedelmi és pénzügyi viszonyok miatt itt-amott mutatkozó szegénység, inség és nyomor; — másfelől korunk folyton terjedő, áldozatait egyre szedő és féktelenül pusztító nyavalyái, a tétlenség, a kényelemszeretet, a nagyravágyás, a divat — cím — és rangkórság, a vallásos közöny, olykor a hitetlenség és ezeknek sötét árnyékai, átkos kísérői: a kislelkűség és a kétségbeesés.

Hogy ezeket a kísérteteket legyőzhessük, egyik kezünkben Krisztus vallásának a *keresztyén* vallásnak a *béke, szeretet és egyetértés* jelszavaival díszített zászlóját kell fenn lobogtatnunk minden felé, úgy önmagunk előtt, mint más hitfelekezetű honfitársainkkal szemben is, mert mi minden igaz meggyőződést és így minden más hitfelekezetet tisztelünk, becsülünk és tudjuk, hogy sokat szenvedett magyar hazánknak felekezetek szerint való széttagolása egy a hazaárulás bűnével!

A másik kezünkben pedig ott van a jogos önvédelem fegyvere, melylyel — ha kell — hadat üzenünk a hitetlenségnek, az állambontó felekezetnélküliségnek, az

ide, amoda futkosó és nép ámitó hamis prófétáknak, az alávaló testvérgyűlöletnek, munka szerzés és a jótékony-ság gyakorlása által szembe szállunk az *inséggel* és nyomorral; józan meggyőződés és felvilágosítás által ellene állunk a *divat* — cím és *rangkórságnak* és fölveszszük az önvédelmi harcot bárhonnan jöhető *minden* olyan támadással szemben, mely hitünkben háborgat, igaz meggyőződésünktől ígert vagy fenyegetés által eltántorítani akar, avagy hitünk sorsosait megteveszteni, elhódítani törekszik.

Mi se hódítani, se terjeszkedni, se más hitűeket hántani nem akarunk.

Mi csak őseink hitét oltalmazzuk és ezen önvédelmi harczra kívánunk erőt gyűjteni, mert szomoruan tapasztaljuk, hogy a kapocs, az összetartozás érzete meglazult, hogy erőink szétforgácsolódtak; mi tudjuk, érezzük, hogy *nem* ellenségeink erősödtek meg, hanem mi gyöngültünk el és önmagunkon ejtettünk gyógyulásra váró sebeket!

Nekünk kell hát megerősödnünk *hitben* és *vallásosságban*, hogy aztán erősek lehessünk az ember — és a haza szeretetben is; mert ez lesz a biztos gyógyszer és csak ez óv meg a *kivándorlás* a helytelenül értelmezett *socialismus* és communismus az anarchismus és a nihilismus veszélyeitől is.

Nekünk szükségünk van mindenkire, hogy Isten-országa terjedjen e földön, a melyhez legalább egy homok szemmel mindenki járulhat.

Ezért fordulunk mi az egész néphez, kicsinyekhez és nagyokhoz, gyöngékhez és erősekhez, férfiakhoz és nőkhez egyaránt.

A tudós észszel, az édes anya könnyhullatással, szívvel, szeretettel, az ifjú lelkesedéssel, a férfi karral s ha kell vérrel, a gyermek és öreg pedig buzgó imával építse Isten országát! És megnyugvással, sőt örömmel és nagy lelki gyönyörűséggel látjuk, tapasztaljuk, hogy ezen vidéknek nem csak buzgó lelkipásztorai és vezető értelmisége, hanem egész népe megértette a mi törekvéseinket és megmozdulván, mint egy ember lépett sorompóba és követ minket.

Valóban hálás tér mutatkozik itt is a hív munkások és kivált képpen a buzgó lelkipásztorok számára; mert habár sok az aratni való, — de van is munkabíró, dologhoz értő és dolgozni szerető ember és van fölös számú értelmiség is.

Hát munkára fel! a vidék apraja nagyja, egész népe!! És ne legyen ez a mostani fölbuzdulás csak ellobogó szalma tűz, hanem fogjunk testvéri kezét és egyesült erővel juttassuk diadalra azt a szent ügyet, a melynek mint hű hazafiak, mint protestáns hitsorsosok és mint igazán keresztyén testvérek, mindnyájan szolgálatába szegődtünk.

A szíves fogadást ismét köszönjük! Munkánkra Isten áldását kérem és azt óhajtom, hogy magyar fajunk szívében a székelység iránt való testvéri szeretet, székelj népünk szívében pedig az Isten, felebarátaink és a haza iránt való olthatatlan szeretet sokáig, örökké éljen!

Bevonulás után, kilencz órakor az igazgató-választmányi gyűlés vette kezdetét az egyház tanácsstermében. Titkár bejelentette azon elvégzett dolgokat, melyeket az utóbbi gyűlés megbízása folytán végeznie kellett. Megállapított a közgyűlés elé terjesztendő határozati javaslatok szövege. Az igazgató-választmányi tagságra meg-tétetett a jelölés. Elnök üdvözölte a kerületi értekezlet képviselőit megjelent Nagy Károly theol. tanár és központi titkár s felkérte, hogy a közgyűlés alkalmával szintén szíveskedjék szólani a néphez. Ezt, a választmány zugó éljenése között meg is ígérte.

Fél 10 órakor templomba mentünk, mely már zsúfolásig meg volt telve értekezleti tagokkal és közönséggel. Ott láttuk a nagyszámú lelkes, tanárok és tanítókon kívül br. Kemény Béla főgondnokot, Sebessi Ákos főgondnok és védnököt családjával, Ugron Zoltán birtokost, Ugron János orsz. képviselőt és nejét, Gyárfás Endre

birtokost családjával, Damokos Andor és Somogyi István alispánokat, Somogyi Albert birtokost, Eisenlohr Ulrich pénzügyigazgatót, Máté Pál birtokost s egyházunknak még sok világi tagját különösen Segesvárról.

Szép imát *Mester* János, tartalmas predikációt *Csia* Kálmán lelkész tartott, szólva arról a feladatról és munkáról, melyet Krisztus minden tanítványára rótt Máté V. 16. versében. A hatalmas gyülekezeti énekek mellett a képezde növendékei és a fiókköri dalkar énekelt *Baczó* Lajos lelkész vezetése mellett szép egyházi énekeket.

A közgyűlést dr. Gyarmathy Dezső gondnok elnök nyitotta meg, megemlékezve elhunyt nagyjainkról s válaszolva egyházunk feladatait s azt a szükségét, mely az 1848. XX. t. cz. végrehajtását sürgeti. Lelkes éljenzéssel fogadott megnyitóját után felkérésre Nagy Károly th. tanár. központi értekezleti titkár üdvözölte az udvarhelymegyei értekezlet lelkes munkásait, reámutatva azokra a feladatokra, melyeket az Értekezlet maga elébe tűzött s válaszolva az igaz vallásosság áldásait s ennek terjesztése körül ugy a papnak, mint a hívőknek kötelességeit s azt a kettős veszélyt, mely fenyeget egyfelől abban, hogy a vallás dolgait egészen a papra hárítják, vagy másfelől abban, hogy hivatatlan „próféták” papoknak csapnak fel. Válaszolt a helyes utat, a személyes munkás protestáns vallásosságát, melynek mindenki papja kell, hogy legyen saját életében és hivatáskörében. Beszéde hatása mély és igazi volt, mely alól a közönség egész nap nem tudott szabadulni s bizonyára termékenyítőleg hatott a több száz főnyi hallgatóságra. Köszönet érte egyházunk nevében!

A közgyűlés sürgőnyt küldött báró Bánffy Dezső kerületi főgondnoknak első konventi elnöklése alkalmából dr. Bartók György püspök-védnöknek, gróf Kuun Géza kerületi értekezlet elnökének s a marosi egyházmegye értekezleti közgyűlésének, mely ugyanazon órában tanácskozott M.-Vásárhelyt. Tájékoztatta a közönséget az évkönyv vallásos iratok tekintetében s a Nagy-Enyeden tartandó kerületi értekezlet megtartása idejéről. A megváltoztatott tárgysorozat rendén Péter Károly alsó-falvi lelkész olvasott fel „A világteremtés és bibliáról, tudományos alapon és mégis érdekesen, építően. — Az éljenzéssel fogadott felolvasásért jegyzőkönyvi köszönet is szavaztatott. Az öt perc szünet után a közönség nagyobb része eltávozott; kevés, de figyelmes hallgatóság előtt olvasta fel aztán Lajos János egyházi titkár az értekezlet egyévi működéséről szóló jelentését. Behatóan foglalkozott ugy az igazgatóválasztmány, mint a fiókkörök s összes egyházközségek egyháztársadalmi munkásságával. A jelentés jegyzőkönyvbe iratott s titkárnak köszönet mondatott.

A pénztárnoki jelentés s az azzal kapcsolatos felvilágosítások tudomásul vétele után, a zsinati teendőkre vonatkozó választmány munkálata átküldetik az egyházmegyéhez. Majd a diaspórákban levő hívek vallásos nevelése fontos kérdésével foglalkozott az értekezlet. — Titkár ismertette a választmány nézetét röviden s annak nevében a következő határozati javaslatot terjeszti be: „Közgyűlés az igazgató-választmány álláspontját helyesli, a javasolt értelemben egy vallásos olvasókönyv pályázat útján való megíratását szükségesnek tartja. Megkeresi e tekintetben a kerületi értekezletet is. Maga részéről a pályadíjra felajánl ötven koronát. Ezt a közgyűlés egyhangulag elfogadta.

Az igazgató-választmányba három tag választatott. Két világi Pál Ernő udvarhelyi ügyvéd, Barabás Endre kereszteri tanár; egy egyházi: Kádár Dénes muzsnai lelkész. Végre *Menyhárt* András esperes fejtegetései után kimondotta az értekezlet, hogy a községi *békbíró-ságok* megalkotását helyesli, s azok megvalósítását különösen a lelkészeknek ajánlja.

Délután két óraker közehéd következett, mely lelkes hangulatban s gyönyörű toasztokkal folyt egész 5 óráig.

Estve óraker egy magas színvonalon álló társasestély tartatott, melyen komoly, szép felolvasást *Rarasz*

Árpád tanár és *Eisenlohr* Ulrik pénzügyigazgató tartottak, zongorázott dr. *Gyarmathy Dezsőné*, zeneszámot töltöttek be Sebessi Ákos főgondnok bájos leányai, verset szavalt *Gyárfás* Anna k. a., ez az aranyos, áldott kedélyű lány.

A nép közt ingyen osztatott ki 300 Koszorufüzet, 5-600 drb. az Értekezlet népies kiadványaiból, különösen a dr. *Bartók* püspök és dr. *gróf Kuun* Géza predikációjából illetve elnöki megnyitójából és *Kuncsey* Béla „*Régi nyomok*„ cz. felolvasásából, melyek tavaly Sz.-Udvarhelyen tartattak.

Mindent összevéve egy fényesen sikerült gyönyörű nap volt e közgyűlés napja, mely az egész vidék népére jótékony hatással volt és lesz. Erdeme kinek, kiknek? — Nem felelünk rá. Csak azt jegyezzük meg, hogy a hol oly buzgó, lelkes gondnokok vannak — egytől-egyig ott voltak családjikkal — oly lelkes vezetők, mint *Bod* Károly, *Lajos* János, oly lelkes munkások, mint *Damokos* Andor, *Somogyi* István, *Ugron* Zoltán, *Gyárfás* Endre, *Péter* Károly, *Csia* Kálmán, *Baczó* Lajos s a kereszteriak, oly munkás papság, mint az udvarhelymegyeiek legnagyobb része a leglelkesebb, *Menyhárt* esperes vezetése alatt s olyan valóban egyházas tanárikar, mint a sz.-udvarhelyi (haton voltak jelen!) ott teljes bizodalommal lehetünk jövődönk iránt. — Az Ur áldása legyen rajtuk, segedelme velük!

Tudósító.

Egyházi élet.

Az azugai (Románia) kirándulás.

Mióta a Tömösi szorosban szétszórtan élő református magyarok — Istennek különös kegyelméből — a Zsigmond Károly hétfalusi körlelkész ur által oly fenséges szellemben, oly igaz lelkesedéssel hirdetett evangelium gyümölcsseit élvezik, alig volt még nagyobb, magasztosabb ünnepünk a mai ünnepnél.

A Felső-Tömösön és Predealon felváltva tartott istentiszteletek alkalmával — melyeken néhány azugai és bustényi atyánkfia is résztvett — arra a szomorú tapasztalatra jutottunk, hogy Azuga és Bustény romániai községek ipartelepein számosan élnek oly idegenbe szakadt véreink, hitsorsosaink, kik elszigeteltségük folytán semminémű lelki gondozásban, vallásos vigasztalásban nem részesülnek; kik szomjuhozak ugyan az igazságot, sóvárogják az igét; de a földi élet terhes gondjai által lenyűgözve, szellemi táplálékot sehonnan nem nyernek, nem kapnak; halottaikat az oláh pópák vezetése mellett maguk énekelik el, gyermekeiket azok által kereszteltetik meg s az Uri szent vacsorával évek hosszu során át nem élnek, mert hisz nem élhetnek.

Szomorú kép ez, de megdöbbenítő igazság!!

Isten lelkétől vezéreltetve — ma, az oláhok husvétjának II-ik napján, midőn a gyárak kéményei nem füstöltek, midőn a 70—80 főnyi szorgalmas, de idegen kenyérré szorult, idegenbe bujdosott szegény magyar is pihent, felkerestük őket szegényes kunyhóikban, idegen otthonukban.

Az azugai előjáráságtól előzetesen nyert engedély alapján összegyűltünk mintegy nyolczvanan a Székely József sajnos immár „Secseliánu“-vá és görögkeletivé átkeresztelkedett, de egykor még ev. ref. kivándorolt magyarnak házába, a hol a hívek összeírása, a konfirmálandók számbavétele és a presbiterek megválasztása után, érdemes lelkipásztorunk lendületes szavakkal üdvözölte az összegyűlteket, ismertette velük átrándulásunk, nemes törekvésünk célját s a gyűlésnek mintegy vallás-erkölcsei színezetét adva, elénekeltük egy szívvel, egy lélekkel a XV dicséretnek 2. első versét.

Most a mozgalom jeles vezére, lelkes vezetője, a mi aranyos száju lelkipásztorunk, Zsigmond Károly tisz-

teletes ur lépett előre s szépen átgondolt, magas szárnyalású, valláserkölcsi és hazafias beszédet intézett a reménységünk fölött nagy számban megjelent hallgatósághoz, lelkükre kötve, hogy Istenhez, szent vallásunkhoz és drága magyar hazánkhoz itt az idegen földön is mindhalálig rendületlenül hívek maradjanak, hogy szeressék egymást, ápolják a hazaszeretetet s térjenek vissza mielőbb oda, a hol egykor bölcsőjük ringott, hol atyáinknak, őseinknek sirjaik domborulnak — az édes anya kebelére; a mi kedves drága hazánkba, melynek minden rögét, minden halmát honfitvér áztatta, honleányok könnye öntözte.

Leírhatatlan volt a hatás, melyet e valóban remek és hazafias tüzzel mondott beszéd előidézett s mindnyájunkon szent ihlettség vett erőt, midőn láttuk a nemes, a romlatlan lelkek felbuzdulását, a csillogó könnyek gyöngyeinek ragyogását, öregeknek és ifjaknak, a nőknek és férfiaknak szemében egyaránt; midőn hallottuk a szívek fenekéről fel-feltörő sok keserű sóhajt s láttuk azt a keserű harczot, azt az erős benső küzdelmet a kenyéért kibujdosott magyaroknak, hitsorsosainknak lelkében.

Valóban ünnep volt ez, fenséges és magasztos, megható és lélekemelő!

És most ismét ének következett s „az Úr énnékem őriző pásztorom“ örökszép dallamának elhangzása után lelkész atyánkfia a „Vasárnap“ című, erkölcsnemesítő és hitet erősítő vallásos lapnak felkarolása és terjesztése ügyében mondott ismét buzdító, lelkesítő beszédet, melynek termékenyítő ereje hogy mily nagy volt, igazolja azon körülmény, hogy 20 szegény család öt csoportba sorakozva, 5 példányt rendelt meg és így ezután már Bustony és Azugában élő véreink 6 példányból meritnek szellemi erőt, nyerneik vallásos ismereteket.

Teljes volt a mi örömünk, igaz a mi ünneplésünk, mert fáradságunkat siker koronázta és Isten megáldotta s azzal a boldogító, azzal a fölemelő tudattal távoztunk, hogy munkánk nem volt hiában való az Urban.

Felső-Tömös, 1902. évi április hó 28-án.

Kiss József.

Irodalom.

„Hogyan lettem én baptistává és miért nem voltam jó baptista?“ *Tizenhárom évi tanulságos tapasztalataim a magyarországi baptistákról.* Irta *Stern Herman*. Ára 20 fillér. Megjelent Horovitz Zsigmond könyvnyomdájában. Esemény számba menő röpirat, melyet nagy jó akarattal ajánlunk a magyarországi protestáns s különösen református lelkészkar és egyháztanácsosok pártoló figyelmébe. Sokan irtak már e dolgról nálunk; de a dolog természetéből kifolyólag egy sem oly közvetlen; egy sem oly tanulságos mint a kezünk alatt levő 30 oldalas röpirat. *Igazán saját egyházunk érdeke követeli, hogy ezzel gyülekezeteinket elárasszuk.* Főleg azon helyeken lesz nagy hatása, hol a baptizmus még mindig terjed, vagy éppen keletkezésközében van. De el kell ezt terjeszteni ott is, hol a szellemi és lelki stréberségnek ez a neme már lokalizálva van. Írója Debreczenben és vidékén már szétrobantotta a baptistákat; valószínű, hogy röpiratának ez a hatása leendő más vidékeken és más gyülekezetekben is. Ime tehát nem a lelkész, hanem most már egy olyan ember leplezi le kérlelhetlenül a rajongókat, ki 13 esztendeig maga is közöttük élt s egész életüket töviről-hegyire ismeri. Tájékoztatás végett megjegyzem, hogy *Stern Herman* zsidónak született; ezelőtt másfélévvel mint nyomdász Debreczenbe került s azóta a „Debreceni Protestáns Lap“-nak a szerzője. Saját állítása szerint itt ismerkedett meg református hittanainkkal, s ma már egész családjával református egyházunk híve. Tapasztalatait épen a lap érdemes szerkesztője ösztönzésére írta meg. A pártolást már csak azért is megérdemli, mert nappal kenyéret keresve nehéz éjjeli munkára volt kényszerülve, hogy füzetét összeállithassa s ennek kiadása tetemes anyagi áldozatába ke-

rült. De ismételjük: ez mellékes érdek; a fő az hogy egyszerű, keresetlen nyelven olyan dolgokról világosít fel művében, melyekről sem nekünk, sem a mi hűveinknek tudomásunk sem lehetett. Hogy miről van itt szó sejteti a mű beosztása. Öt szakaszra oszlik. Mint előszavában maga a szerző mondja: 1. Leírja, hogy lett baptistává? 2. Elmondja élményeit. Leleplezi a baptista vezérek visszaéléseit. 4. Szól a sákramentumokról. 5. Kifejti, hogy a kálvinistának nem kell baptistává vagy nazarénussá lenni, hogy idvezüljön; eljuthat az idvességre a saját egyházában is.

A megrendelések szerzőjének, Debreczenbe Árpád-tér 8. szám alá intézendők.

S minthogy a postaköltségek körül való megtakarításra figyelemmel kell lennie, 10 példánynál kevesebbet senkinek sem küldhet. De már 10 példányt s azon felüli mennyiséget bérmentve hajlandó a pénz előleges beküldése mellett expedálni. Végül is melegen ajánljuk a lelkészek és egyháztanácsosok pártoló figyelmébe.

Adventi emlék. Három felolvasás; a brassói ev. ref. egyház estélyein tartotta *Péchy Árpád* lelkész. a hallgatóság közóhajára nyomtatásban is kiadatott, hogy a kik nem hallhatták is épüljenek belőle. Helyesen. A füzet megérdemelte ezt, mert valóban építő. Példa rá mit és hogyan kell ilyen alkalmakkor tárgyalni. „Ki a Krisztus? e kérdés jelentéséről szól az első. „Krisztus a Megváltó“ „Krisztus az Idvezítő“ feleli rá a két más felolvasás. Derék munka. Ajánljuk olvasóink figyelmébe. Ára 40 fillér s tiszta jövedelme a brassói magy. prot. nőegylet céljaira fordítatik.

„Női életpályák. Szerkesztették *Bod Péter* s *Székely István*. Budapest. Franklin-társulat 1898. Ára 80 krajczár.“

Manapság, mikor a szülőknek legnagyobb gondot leánygyermekük jövője okoz, mikor jóelőre gondoskodni kell arról, hogy a leány gyermekek, esetleg, önállóan is megélhessenek: csak örömmel fogadhatjuk e kis könyvet, mely a *női életpályák* felől tájékoztat. Negyvennégy olyan életpálya van e könyvben felsorolva, a melyre a leányok bátran léphetnek, a melyen szorgalommal és kitartással jövőjüket biztosíthatják. Az apáczaság persze nem tartozik reánk. És a szerzők nemcsak részletesen ismertetik a felsorolt női életpályákat, hanem gyakorlati utasításokkal is szolgálnak arra nézve, miként kell életpályákra előkészülni, mily lépéseket kell azok elérhetése céljából tenni, hol lehet az egyik, vagy másik életpályához megkívántató kiképzést és képesítést megszerezni. A könyvben tehát mindenki minden ily kérdésre hasznos utmutatást talál s így bátran folyamodhat hozzá.

E rovatban ismertetett művek kaphatók *László Albert* s *Társ* a tiszántúli ev. ref. egyház bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedésében. Debreczen.

Különfélék.

Nagyenyed városának lakossága ujabban is jelét adta áldzatkezségének s nemes gondolkodásának. Az egyházkerületi értekezlet tagjai elszállásolására kiküldött bizottság felszólítására 222 vendég ellátását biztosította családi körében. Ez természetes is — írja az ottani „Közérdek“ — hiszen az erdélyrészi ev. ref. papság Nagy-Enyed neveltje. Itt volt második otthona, ehhez a városhoz fűzik őket a rokonsági, házassági és magán-tanítói emlékezetben legtovább megmaradó szálak. Régi ismerősök emlékének felújítására hogyne lennének szíves-séggel egymás iránt.

Mi csak hálás köszönettel fogadjuk e szép cselekedetet s itt is kérjük a megjelenni szándékozókat, már csak udvariasságból is, siessenek a jelentkezéssel.

A Bethlen-kollegium lelkes Előjárósága mindenképp szépen fejleszti a szép intézetet. Az iskola diszterme számára szép kiviteli s értékes orgona-harmoniumot rendelt, mely már meg is érkezett, pár nap alatt fölállították

s ezzel a diszterem az ev. ref. egyház második imaházává vált, hol az isteni tiszteletek fűthető, kenyelmes s diszes helyen télen is megtarthatók.

Az acetyléngáz-világítást a kollegium egyik internatusi lakószobába bevezettette próbaképpen. A megfigyelés eredménye, hogy az ifjak, ha a világítás általánossá lesz, egészségesebb, intenzívebb s minden tekintetben jobb világítást nyernek, alig számbavehető árkülömbsséggel, mint az eddigi petroleumos világítás. Módot nyújt továbbá, hogy az „*Uránia*” színház oktató előadást rendezhessen az ifjuságnak s közelebbről május 10-től kezdve napos kirándulásra Budapestre viszi a felsőbb osztályos jelentkező tanulókat 5 tanár vezetése alatt.

A Los von Rom. közlönye. A „Los von Rom” mozgalomnak most má külön közlönye van, melyet Münchenben adnak ki Meyer é. Eisenkorb, német és osztrák részek ügyeinek külön-külön való vezetésével Die Wartburg. A német lapok örömmel üdvözlők új társukat, mely egész erejével szolgálja azt a kérdést, melynek csak hiányos szó-galátot tehetett eddig az egyházi lapirodalom.

Pápai kitüntetés. A „római Szentszék” nemrég lefolyt ifjusági zarándoklat szervezéséért Pokorny Emánuel dr. budapesti vallás-tanárt, Fieber Henrik Szent Imre-kollegiumi prefektust, Miklós Alajos egyetemi hallgatót, Szent Imre-Kör ifjusági elnökét, Melle. Tivadar, Tóth Kálmán, Schöner Ferencz, Ovenden Sándor egyetemi hallgatókat, mint rendezőket, továbbá Ratkovszky Pál „atmári főgimnáziumi igazgatót „Pro Eccle. et Pontifice” érdemkereszttel tüntette ki. A kitüntetett egyetemi hallgatóknak Majláth Gusztáv gróf püspök adta át az érdemjelvéket a rólok szóló oklevéllel együtt e hó 19-ikén a budapesti Szent Imre-körben. Így készíti a pápaság céljaira jövő nemzedéket s hogy sikerrel fájdalom nagyon is látszik.

A budapesti református egyház szervezkedése. A székes főváros lakossága létszámának emelkedésével természetesen rohadó fészertel fészertel főváros református lakóinak száma. A létszám emelkedésével szemben nem tartott lépést eddig az egyháznak sem gyarapodása, sem pedig szervezete. A már pár évtizeddel ezelőtt meglevő 17—18 ezer lélek gondozására szervezett két lelkeszi állás mellé állítottak ugyan a közelebbi években egy harmadik lelkeszi állomást Budán, de sem ez a körülmény, sem a Kőbányán é. Zuglóban szervezett két segédlelkészség nem bizonyult elegendőnek arra, hogy az immár 70 ezerre felszaporodott hívek lelki gondozásának eleget tehessen. Az egyház vezetősége most a Rózsaszigeten és a Józsefvárosban indított mozgalmat templom építésre és parochia szervezésre. Isten segítse nemes törekvésüket!

A nagy-pénteki ref. társaság. Hegedüs Sándorné elnökléte alatt a nagy-pénteki ref. társaság a napokban tartotta az évi rendes közgyűlést. A közgyűlést Haypál Benő imádsága nyitotta meg, mely után előterjesztették Takács László ügyvivő gondnoknak a múlt évről vonatkozó jelentését. E szerint társaság Erzsébet-háza, melyet elzűllött gyermekek megmentésére létesítettek, szép fejlődésnek indult; a növendékek folyvást szaporodnak, az évenkénti gyűjtéseknek is szép eredménye van s a társadalom minden rétege élénk érdeklődést tanúsít az egyesület emberbaráti intézménye iránt. A társaság tagjainak száma jelenleg 843. A közgyűlés a jelentést örömmel vette tudomásul s választmányt felhívta, hogy tegyen javaslatot arra nézve is, mi történjék az intézetet elhagyó növendékekkel.

Köszönetnyilvánítás. Csont Albert nagy. kir. honvéd hadnagy szeretett nagynéje, öz. Vályi Pálné szül. Csont Judit Vályi Pál ny. szentbenedek-ákosfalvi ev. ref. lelkipásztor és a marosi egyházmegye nagyérdemű esperesének özvegye emlékére, ki életében egyházunknak nemes szívű pártfogója volt, diszes kivitelű urasztali terítőt ajándékozott. Öz. Kiss Györgyné szül. Csont Ilona tiszteletes asszony holdog emlékü férje, tiszt. Kiss György, egyházaink ügybuzgó lelkészenek emlékére gyönyörű szószerk-takarót adományozott. Mely kegyes adományokért, melyeknek értéke 160 koronára tehető, midőn egyházközségünk nevében e helyen is köszönetet mondok: kérem a kegyelem atyját, hogy a kegyes adakozók életét, kik egyházunkhoz mindig kiváló jóindulattal áldozatkézséggel viseltettek, sokáig tartsa

Nyárad-Szent-Benedek, 1902. április 16.

Ady Sámuel,
ev. ref. lelkész.

A nagyenyedi Bethlen-kollegium főgimnáziumának V-ik osztálya a múlt vasárnap istenitiszteletre *felenyedi* ref. templomba vonult le Székely Ödön tanár vezetésével. Az istenitiszteletet a pap nélküli gyülekezetben egyik diák végezte. A ref. egyház hívei zsutó-lásig megtöltötték a templomot s áhitattal hallgatták a patronus kollegium egyik diákja szájából az ügyesen előadott s a nép értelmi fejlettségéhez jól alkalmazott egyházi beszédet. Az érdeklődést fokozta az, hogy egyházi szónokukban egyik fiát ismerték fel falujoknak. Istentisztelet után az ifjuság s a nép közvetlen beszélgetésbe bocsát-koztak, mely egyik részről buzdítás volt, hogy az ősi templomot s vallást, a magyarságnak ezt a felenyedi védőbástyáját, ne hagyják el. A részről ígéret s fogadkozás volt a hitbuzgóságra s jele a magyar nemzeti öntudat ébredésének. A felenyedi állami iskola derék igazgatója most az ifjusági egyesület fölállításán s szervezésén munkálkodik. Az egyesület elnöke egyik felenyedi szület. nagyenyedi felsőbb tanuló lesz. Az ifj. egyesület szintén a magyarság erősítője. A művelődés s hazafias érzés fokozását fogja programjával kitzíteni. Igazán derék és szép cselekedet volt. Dícséret és elismerés érte!

Köszönet nyilvánítás. A bonyhai ev. ref. egyházközség régi temploma javítása é. új tornya építése költségeire 1900-ik év június hó 1902. április hó 12-ig adakoztak: Méltóságos bethleni gróf Bethlen Árpád, bonyhai ref. nagybirtokos ur tizenhatszáz-ezer téglat, háromszázhatvan korona értékben; tekintetes sárospataki Pataki József, bonyhai ref. földbirtokos kir. postamester harmincz koronát; tekintetes Scheitz Endre, kath. gyógyszerész ref. hitvallású nője Elek Ida úrnő és c. sz. iváni néh. Nagy Ferencz ref. kántortanító özvegye Nagy Anna úrnő tiz-tiz koronát; Ehling Eliz kisasszony, állami tanító három koronát; tekintete. Hirsch Jakab, bonyhai mózes-vallású földbirtokos és kereskedő r. nője Izrael Eleonora úrnő, tekintetes Dr. Kappel Béla, bonyhai mózes-vallású orvos, tekintete. Daczó Móze, héderfájai és tekintet. Buzogány János k. széplaki unitárius gazdatiszt urak, tekintete. Jódál Rezső, bonyhai ref. állami tanító, tekintetes Májai Domokos, bonyhai r. kath. körjegyző, tekintete. Rácz Sándor, bonyhai r. kath. állomás főnök, Tischler Lajos bonyhai kath. gépé. urak szendőrség; Kurtus Ferencz bonyhai ref. iparos, Dézsi Istvá bonyhai ref. földé. öt-öt koronát; Kurtus Ferencz kath. nője Kühne Teréz; három-három koronát; Köle. Károly Puskás György, bonyhai ref. földészek négy-négy koronát; Szabó János, I. id. Lőrinczi József, Vas István bonyhai ref. földművesek. Stoll Frigyes udvari volt luth. ina, Jánosi János, D.-Szt-Mártonban lakó, vármegyei ref. kéményseprő mester; kettő-kettő koronát; Kurtus József örököse: Báthori Ferencz, bonyhai ref. földész tizenkettő koronát; Szabó András bonyhai ref. földé. Asztalos József bonyhai ref. iparos hat-hat koronát; Hegyi Sándor, bonyhai ev. ref. pap, Nagy János, bonyhai ref. énekvezér és alk. igazgató tanító, Méder János, bonyhai ref. gondnok, Szántó József bonyhai ref. talos mester ur, Czirmai Sándor bonyhai unitárius földműve. Dézsi Márton, bonyhai ref. iparos tiz-tiz koronát.

Az összes adomány értéke: ötszázhetvenhárom korona.

A kegyes adakozók s adományaikért úgy a bonyhai ev. ref. egyházközség, mint a magam nevében, fogadják a szives köszönet nyilvánítását.

Bonyha, 1902. április hó 14.

Hegyi Sándor,

bonyhai ev. ref. pap.

Köszönetnyilvánítás. Ifj. Balácsi Lajosné, Gáspár Rákhel, ev. ref. vallású nő, ki jelenleg olaszteleki lakos és ifj. Varga Sándorné Tóth Julianna, unitárius vallású nő, egyházközségem temploma papi székére egy értékes, meggy. takarót adományoztak. Való, hogy nem gyönyörködünk a külsőségekben. Vallásunk alapelvei kizárják, hogy a szemnek dolgozzunk. De e kegyes nők adománya nem csak külsőség. Több. Szimbólum. Mulandó, de főlemelő szimbóluma annak a protestáns áldozatkézségnek, mely nem parancsszóra, de önkényt, a szív sugallatából hajol az adásra; mely anyagelviség korában is meghozta a maga szerény virágait.

Kedves kötelességemnek tartom a nyilvánosság előtt egy egyházközségem, mint a magam nevében hálás köszönetet mondani ifj. Balácsi Lajosné asszonynak, hogy az idegenben sem feledkezett meg arról az egyházközségről, mely egykor dajkálta; ugyisint ifj. Varga Sándorné asszonynak, a ki a felekezeti szűkkeblőség fölé emelkedve, adományával nemcsak áldozatkézségének, de testvéries gondolkodásának és atyafiságos szeretetének is megírta nemesi levelét.

Bardocz, 1902. ápril 11-én.

Molnár Imre ref. lelkész.

Hivatalos rész.

Sz. 500-1902. PÁLYÁZAT.

A püspöki vizsgálat alatt álló székelyudvarhelyi ev. ref. egyházközség első osztályu lelkészi állomására.

Javadalom: 2800 korona; az egyházközség pénztárából, havi vagy évnegyedes részletekben és lakás.

Ezen összegből 234 kor. 60 fill. (117 fjt 30 kr.) temetési stóla megváltás.

Kötelességei: az egyházi törvényekben megszabott lelkipásztori teendők hűséges és pontos teljesítésén kívül, a helybeli református és állami f. leányiskolákban a vallás tanítás, az egyházközség részéről való külön díjazás nélkül.

Mint hogy pedig az elhalt lelki pásztor árvait 1902. évi Szent Mihály napjáig kegyjavadalom illeti, a fizetés fele részét addig ők élvezik és a megválasztandó lelkipásztor csak 1902. évi október hó 1-én léphet a kintüntetett javadalom teljes mértékű élvezetébe. Az állomást 1902. szeptember 1-én kell elfoglalni. Pályázati határidő 1902. év május hó 20-dik napja.

A felszerelt folyamodások alulírotthoz Kolozsvárra küldendők.

Kolozsvár, 1902. május 4.

Dr. Bartók György,
erdélyi püspök.

Sz. 509-1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztet bikafalvi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: Gazdasági épületekkel ellátott lakáson és kertilletményen kívül 384 korona értékű kepe és kanonika porzio haszonélvezete, ezen felül +16 kor. államségély, mint tanítói fizetés kiegészítés. Megjegyezzetük, miszerint az iskola államosítása folyamatban lévén, ezen javadalom megsztinik, csakis az énekvezéri teendők végzéséért kap a leendő tanító külön díjazást az egyházközségtől.

Pályázati határidő 1902. május 24. folyamodványok Menyhart András esperes ahoz küldendők Kecsetbe (u. p. Székely-Udvarhely.)

Kolozsvárt, 1902. május 4.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

Sz. 1902. KÖRLEVÉL.

Görgényi egyhm. lelkészársaimat atyafiságos tisztelettel kérem, hogy a püspöki jelentés adatait, az eddigi gyakorlattól eltérőleg, szíveskedjenek a hiv. lap 11 1902. számában, 339 1902. püspöki körlevélben megszabott formában kiállítva küldeni be számhoz, ki annak ámadásos részét, ámadásokkal egybeállítja.

Végül kérem a hiv. lap 1902. ában megjelent 5342 1901. számú igazgatótanácsi rendelet szerinti jelentéseket, presbiter-jegyzőkönyveket.

Gernye. 1902. április 30.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Sz. 203-1902. UTASÍTÁS.

A küküllői egyházmegye valamennyi lelk. és gondnoki hivatalához.

Egyházmegyénk tanács. f. febr. 20-án tartott ülésében k. Dr. Boér Elek egyházmegyei gondnok annak indítványára elhatározta, hogy egyházmegyei pénzkézelt kir. postatakarékpénztár cheque és clearing forgalmának igénybevételével fogja eszközölni. E határozat alapján egyházmegye a postatakarékpénztári számla 9905. a. megnyitattott. Most már tehát minden egyház az egyházmegyei pénztáros kezelése alá rendelt összes hivatalos pénzeket postatakarékpénztári forgalom segítségével alábbi módokat mellett köteles küldeni

1. Minden egyes lelké. hivatal részére drb 10 tíz lapot tartalmazó befizetési könyvecske küldetett Hivatalos egyházi pénzek ezen befizet. lapok segítségével továbbíthatnak é pedig

oly formán, hogy a befizet. lapok postai utalványok mintájára kintüntetvén postahivatalnak bemutattnak. Amaradó elismervény összefüve ideiglenes nyugtaképen megőriztetik. A befizet. lap elismervényi része mellett, hol szelvény. megjelölve feljegyzendő a beküldött összeg rendeltetési czimei szerint részletezve, mely adatok a befizetési lap hátsó oldalára az írásheli közleményekre

ánt helyen hivatalos szám alatt hivatalos formában egyház példjével a feladó hivatalnak aláírásával ellátva szintén följegyzendők, hogy ily módon az egyházmegyei pénztáros beküldött pénzek rendeltetéséről kellőképen tájékoztatva legyen, mi annyival is inkább

szüksége, mert egyházmegyei pénzkézelt megvizsgálására kiküldött bizottság javaslatát kimondatott, hogy egyházközségek, vagy egyesek által az egyházmegye pénztárába befizetett közpénzek

sakis azon ezébra fordíthatók, melyekre kiróva és tényleg befizetve lettek.

Midőn erről az egyházmegyei tanács határozata alapján a küküllői egyházmegye összes lelkészeit tájékozás végett értesítem, felhívom, hogy

ak jobb és tökéletesebb, de kevesebb költséggel is járó pénzkézelt rendszert mostantól fogva minden hivatalos pénzküldemény továbbításánál vegyék alkalmazásba é. jelen utasításban foglalt intézkedésekhez alkalmazkodjanak.

A mennyiben a kezelés tekintetében bármely irányban további felvilágosításokra volna szükség forduljanak alulírotthoz, ki bárkinek készséggel nyújt felvilágosítást.

Az egyházmegyei tanács határozatából.

Dicső-Szt.-Mártonban, 1902. április 25.

Hegy Károly,

küküllői egyházmegye pénztárnoka.

SZIVES KÉRELEM.

Azokat, kik az „Egyházi-Értekezlet” közgyűlésén Nagy-Enyeden megjelenni óhajtanak s elszállásolásra igényt tartanak, újlag felkérjük szívesnek jelentkezésüket Jancsó Sándor ottani lelkész azzal közölni, hogy az elszállásolás körül kellemtelenségek ne merüljenek fel. A késői jelentkezés egyfelől nagy saavart okoz, másfelől az igények kielégítését is megnehezíti.

Nagyenyed, 1902. május 6.

Az elszállásoló bizottság.

HELYREIGAZÍTÁS.

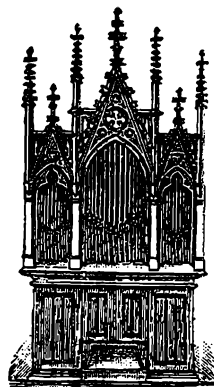
A sepsi egyházmegyei „Egyházi-Értekezlet” közgyűlése Nagy-Borosnyóu nem május 11-én (vasárnap), hanem május 10-én (szombaton) tartatik. A mit a multkori közléssel szemben helyreigazítani sietnek: a corrector és revisor.

.. Az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kintüntetve.

WEGENSTEIN C. L.

első délmagyarországi

orgona-építő műintézet

(gőzerőre **Temesvárott.** berendezve)

Szállit kintünő legujabb rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármily nagyságban **legolcsóbb** árak mellett.

Az 1896. évi kiállításon a nagy milleniumi éremmel kintüntetve.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Pünkösti keresztség.

„Nagy hirtelenséggel lön az égből mint egy sebesen zugó szélnek zendülése és megtelének szent lélekkel. A ki a Horeben Mózesnek tűzben megjelent, Ilyés mellett szélben, viharban többször elsuhant, az isteni lélek szélzengésben, tüzes nyelvek alakjában leszállott a tanítványokra és cselekedett csodálatos dolgokat. A nagy idők kibontják szárnyaikat s egyetlen csattanással kérdéseket oldanak meg, melyek felülmulják a mindennapi ember erőit. A tavasz első sugara lecsókolja a föld ábrázatjának jégrózsáit, enyhe fuvalom, mint tündér, siklik át a kopár mezőkön s a föld kebele megmozdul s életet lehel. Égi fuvalom érinti a szíveket, áthévül s életre kellnek benne nagy gondolatok, örök igazságok. A pünkösti leghatalmasabb bizonyosság, hogy van lélek, hogy a mi életünk lélek. A positivizmus tényeket követel. A pünkösti tény, a Péter predikációja tény, a 3000 ember megkeresztelkedése tény, a keresztyén egyház fundamentumának megvettése tény. Ezek a léleknek tényei. Loland látócsövével hiába kereste az égen az Istent, az anatomikus késével hiába keresi az emberben a lelket. Phidias legremekőbb művét apróra hiába morzsolod, az eszmét, gondolatot, arányt, szépséget meg nem találod benne. A hegyek ásványának alakot ki szab? ki ékesíti fel a mezők virágait? Ki vonza szívedet ellenállhatatlanul? Az isteni lélek matematikája és logikája az égi testek futása; szeretete az emberi lélek örökkévalósága; apotheosisa az ember szakadatlan küzdelme a tökéletességért. Ez a lélek szállt alá a sebesen zugó szélben; ez a lélek kell, hogy ujjászüljön, hogy megismerjük az igazságot, a szeretetet, hogy bemehessünk Istennek országába. De mi ez a lélek és hogyan szülheti az embert ujja? kérdezed Nikodémusszal. Én Jézus szavaival felelek: „A szél, a hová akar fújni, fú és annak zúgását hallod, de nem tudod, honnan jó és hova megyen. Így van minden, a ki szent lélektől születik? Ez a felelet a talányt meg nem oldja, de egyre megtanít: a lélek működése ép oly talányszerű, ép oly titokzatos előttiünk, mint a szél fuvása a természetvilágban, jóllehet szilárd törvényekben egyik sem szűkölködik. Kicsoda fejtí meg, hogy lett a názárethi ácsmester fiából a világ Megváltója? Kicsoda fejtí meg a próféta lelkének látásait? a költő, a művész teremtő alkotását? Nem hull-e térdre a művész alkotása előtt s kezét égre emelve nem kiált-e fel: „Uram, ez a te munkád!“ És kicsoda fejtí meg a reformációt? Luther művére visszatekintve, lóhoz hasonlítja magát, melyet bekötött szemmel vezetnek hegyeken át. Ki magyarázza meg azt az égi fuvallatot, mely megrázta a zsarnokság ércztrónusait s uralomra szőlította a jogot, testvériséget, szeretetet? Ez az a lélek, az a hatalom, melyet már a régiek is éreztek s melyet ők így fejeztek ki: „pati Deum. Ez az, mely a tudóst megragadja, hogy csak az igazságot keresse, ez

az, mely az embert foglyul viszi az evangéliumnak, hogy üdvét, boldogságát keresse Istennél. Ez a hatalom, mely megkeresztel minket tüzzel és elpecsétel ezáltal önmagának. És valamiképen a napot nem mi hívjuk elő, hanem ő jön hozzánk, mert küldi az örökkévaló teremtő, azonképpen száll le reánk a pünkösti lélek, melyet küld a mennyei atya.

Vajjon meghalljuk-e mi a sebesen zugó szélenek zendülését? vajjon megkeresztelkedünk-e tüzzel és szent lélekkel? Nekünk is lett az ígéret. A mi hitünknek fényes felhőjében is ott van a megdicsőült Krisztus, mi is tudjuk, hogy a földre szállt isteni szeretet ismét felment a menybe s elfoglalta örök trónusát. S vajha megérezzük mi is az ő lehelletét, s meghallanók szavait: „vegyetek szent lelket.

Hallom a panaszt, látom a kétséget, szemem előtt sötét jelek vonulnak el és sejtelmem támad jobb időről, úgy érzem, hogy ébredés előtt állunk, nagy, dicső ébredés előtt. Érzem, hogy közeleg a pünkösti, a nagy, az igazi, a csüggedt tanítványok első pünköstje. A szél el fogja fújni a panaszt, tétlen sóhajtozást, kétséget s szívünk betelik a vallással, és többé nem lesz gyáva, gyenge, lélek, — mert ilyenekben a vallás nem székel.

Keresztelkedjünk meg tüzzel és szent lélekkel, hogy a mi beszédünk legyen élet és igazság, hogy mondják a mi hiveink: „kihez mennénk máshoz, örök életnek beszéde van te nálad? Keresztelkedjünk meg, hogy tudjuk prédikálni tüzzel és lelkesedéssel Istennek akaratát; hirdessük hatalommal az ő igéjét és tanácsát, mely a mi idvességünkre vonatkozik. Keresztelkedjünk meg, hogy „szenvedjük „az Istent“ önmagunkban, hogy foglyai legyünk az evangéliumnak, hogy ne tudjunk a szeretet ellen cselekedni. Minden ilyen lélek egy, a világot sarkából kimozdító pont, megdönthetetlen erősség lesz. Ha vettük a lelket, többé nem félünk, többé nem kérdezzük; mit tehet egy gyenge ember milliókkal szemben? A történelemben a pálmát az egyének viszik el, mert övék az erő, mert az az egyéni jellemben székel. Mi nagy dolgokat várunk a mi Istenünktől, de egyszersmind nagy dolgokra kell vállalkoznunk a mi Istenünkért, az ő országáért. Keresztelkedjünk meg, hogy lássák meg a mi templomainkban, iskoláinkban, hogy a mi istenünk élő isten, hogy mi a világosságnak, az életnek, az örökkévalóságnak gyermekei vagyunk. Hadd csörgedezzen minden templomban szép hives patak, csepegjen mint méz az Urnak igéje, hulljon mint harmat a balzsam, hisz oly sok az epedő, eltikkadt lélek, annyi szív vérzik, oly sok keblet öntött el a keserőség. „Az Istennek lelkét el ne oltásatok.“ Ez bennünk a világosság és az erő. Ezzel a lélekkel kereszteljük meg a mi népünket, apraját és nagyját. És akkor ne féljünk, ha kevesen vagyunk is. Egy kicsiny pásztor-tűz mérföldekre világít; a gonoszoknak serege elvész, de az igazak megmaradnak. Kereszteljük meg hiveinket,

hogy érezzék, hogy Istentől elszakadtak, hadd keseredjenek meg, hadd támadjon fel bennök a büntudat, ez a sötét háttér, mely a lelket tükkörre változtatja, hogy megláthassuk benne önmagunkat.

És hadd ismerje meg minden lélek, hogy az Ur megjelentette nekünk az életnek utait és ő tölt be minket örömmel az ő orczája előtt.

Egyházunknak hivatása van, nagy és szent hivatása. Ki merné állítani, hogy a magyar protestáns egyház betöltötte már hivatását? Ki merne kitérni e hivatás elől? Van-e gyáva, ki elkallódni hagyná az ősök szent hagyományát s megfosztaná az utódokat e drága örökségtől? Itt mi hallottuk meg a sebesen zugó szél zendülését, mi szenvedtünk Istenért és hazáért, az evangéliumért és szabadságért. És ma közöny, halál? „Szépen futottatok, kicsoda igézett meg?!“ — Oh hát jöjjön el a pünköszt, keresztelkedjünk meg szent lélekkel, hogy ne legyen köztünk egy se gyáva, egy se gyenge. Érezzük mindnyájan, hogy csak egy név van, mely által megtartatunk, az élő Istennek és az ő Krisztusának neve; egy hely a nagy világban, hol élünk, halnunk kell.

Jövel szent lélek, tüzelj harcra minket. Nem akarunk mi háborút folytatni, hiszen „az igazság gyümölcseit békességben vetik el“, „mert nem rendelt minket az Isten haragra, hanem az idvességnek elvételére a mi Urunk Jézus Krisztus által“ Mi harcolni akarunk, harcolunk a lélekért és az igazságért, Jézus Krisztusnak hamisítatlan evangéliumáért, a lélek szabadságáért, a testvériségért, a tettetés nélkül való szeretetért és harcolunk a magyar haza szabadságáért és a magyar nép lelki és testi boldogságáért. Van-e magyar, kinek szívében nem ez hevíti?! A ki ezt akarja, annak im, nyújtjuk becsületet jobhunkat. És mégis minket üldöznek...! Oh zendülj meg te sebesen zugó szél, szálljatok le ti tüzes nyelvek s „bocsásd ki őh, Uram, a te világosságodat és igazságodat!“

Biró Sándor.

Egyházvizsgálati kérdőpontok.

Most, midőn az *egyházvizsgálati kérdőpontok* új kodifikálása napirendre került, s a *nagyenyedi egyházmegye* részletes javaslattal nyitotta meg a minél szélesebb körű megvitatását ennek, alkalmat veszek magamnak, ezen tárgyhöz, — nem annyira részletekben, mint általánosságban hozzászólni s véleményemet az alábbiakban foglalom össze.

Hangsúlyozom mindenek előtt, hogy ámbár az uniált testvéregyházkerületekben — tudomásom szerint — hasonló egyházvizsgálati kérdőpontok nincsenek, s a visítaló esperes — vagy helyettese — a zsinati törvények keretében, önmaga szabja meg vizsgálatának menetrendjét, — a mi erdélyi u. n. speciálitásunkat igen is *szükségesnek*, s az egyházkormányzás, az egyház anyagi, vallás-erkölcsi, iskolai és egyháztársadalmi ügyeinek a számbavételére nézve, felette fontosnak és semmi által nem pótolhatónak tartom, mint a mely az egyházvizsgálatnak anyagát és irányát, — az egyéni hangulat mellőzésével, — törvényszerűen irányítja és megszabja, melyhez úgy a feleletek megadójának, mint a vizsgálatot teljesítőnek katonás szigorúsággal ragaszkodnia kell. Hiszen, hanem „a hány ház annyi szokás“ elve valósulna meg, a mi pedig az anyaszentegyház közös érdekeivel merőben ellenkeznek.

A nagyenyedi javaslat az 1895. évi „Utasítás“ megfelelő paragrafusait, — igen helyesen, nem megnyirbálja, hanem azt egész teljességében *fenntartja* és a változott viszonyoknak megfelelően, *kiegészíti*, kibővíti, kiterjeszkedve minden eszébe jutott körülményre a mi csak egy esztendő keretében, egy egyházközség kebelében, az egyházi életre nézve fontos és feljegyzésre méltó előfordulhat.

És ez így is jó, s csakis így jó egyedül. *A vizsgálati kérdőpontoknak, olyanoknak kell lenniök, melyek magokban foglalják az egész év történetét*, mindazon jegyzőkönyvek alapján összesen, melyek az egyházközség által vezetettek. S éppen e pontnál akarok, irányításképpen egy s más dolgot különösen hangsúlyozni.

A kérdőpontokra a feleletek nemcsak *általánosságban* adandók meg, hanem mindig *adatokra való hivatkozással*, az ecclesia összes könyvei, okmányai alapján.

Pl. a jelenben érvényben levő pontokra való hivatkozással, — néhány esetet felsorolva. *Mennyi a született, meghaltak, házassultak száma?* E kérdésekre adott számadások a megfelelő anyakönyvek számadataival kell, hogy találjanak, ez igen természetes, s midőn ezt az esperes felülvizsgálja, egyúttal a 6-dik szám alatti köteleességét is elvégezte.

— *Presbiteri és közgyűlési jegyzőkönyvek rendszeren vannak-e vezetve?* Ezen kérdésre a felelet nem lehet ilyen általános, hogy *rendszeren*, vagy *nem rendszeren*, vagy ki tudja hogy; hanem pl. így: tartatott ennyi közgyűlés, ennyi határozati számmal; ennyi és ennyi presbiteriumi gyűlés, ennyi és ennyi határozati számmal.

— *Rendben van-e az egyház levéltára és leltára?* Erre is a legtöbbször *igen*, vagy *nemmel* szoktak válaszolni. Erre a korrekt felelet a *részletes leltár rövid kivonata* pl. levéltár rendezve van ilyen és ilyen módszer szerint, van benne? drb. Leltári tárgyak 1. Épületek. 2. Kegyszerek. 3. Könyvtár. 4. Kötlevelek, értékpapírok stb. mindenütt *hány darab*, s esperes uram azokat egyenként nézegesse is meg. Beadványi jegyzőkönyv, a vizsgálat alatti évben, hány számmal záratott?

— *Sűrű-e a viszályos házasság, törvénytelen együttélés, vannak-e vegyes házasságok?* Itt, — a hol csak lehet, mert pld. nagyobb városokban nem igen lehet.*) — *névszerint* sorolandók fel az egyének, hivatkozással a presbiteriumnak ezen ügyekben tett intézkedéseire.

Vagy pl. a 45-ik pont: *Hogy áll a megelőző évi számadás mérlege?* E pontnál rendszeren csak a közpénztár rövid bevételi és kiadási tétele említettik meg, holott ennek igazi értelme az, hogy a mennyiben az egyházközségnek több alapja van, — s ritka hely a hol ne legyen több, — mindenik alap zárszámadásainak végső *mérlegképletei* hozassanak össze, s így az egésznek összeadásával, s az esetleges passivák levonásá-

*) Lehetőségessé kell tenni.

val, a mit az illető alapok számadásai mutatnak, — állapíttassék meg az *egyház vagyonának cselekvő vagy szenvedő állása*. Gyakorlat szerint minden alapról külön számadás készítették s hogy aztán ezen külön számadások közös végeredménye, — vagyis egyháznak aktivája vagy passívája összesen mennyi, azt csak úgy lehet megtudni, ha a kérdőpontokban összehozatik s egy *vagyonmérleg* alakjában tüntetetik ki.

Éppenugy, történt *építkezéseknél ajándékozásoknál*, mindig a számadások tételeinek mindenben megfelelően beirandók az építkezési költségek végeredményei, s ajándékozások, — az „Aranykönyv“ — alapján névszerint részletesen. Sőt építkezéseknél főképp a nagyobbaknál, — az építés egész történetét *emlékezet okáért*.

Mert, — és itt ezen részletek felsorolása után elérkeztem azon ponthoz, melyet különösen hangsúlyozni akarok, véleményem szerint *a vizsgálati kérdőpontokra adott feleleteknek, magukban kell foglalniok egy egész év történetét*, annak minden előfordult mozzanatával, az anyakönyvek, jegyzőkönyvek, számadások, — szóval minden lehető és szükséges *okmányok* alapján, azoknak *adataival* mindenben megegyezően.

Sőt, miután az is az egyház történetéhez tartozik, még olyan dolgot is fel kellene jegyezni, a mi egyenesen nem is kérdeztetik pl. pap, tanító-választás alkalmával a *választás előzményei* (kik folyamodtak) a *választás története, lefolyása; beiktatás*, új papnak, tanítónak az *életrajza*, halálozás esetén a volt pap, tanító *életrajza*, főképp az egyházközségben kifejtett *munkálkodás* és ennek *eredményeinek* a megemlézésével.

Szóval a kérdő pontokra adott feleleteknek *kutforrásul* kell szolgálniok az egyház históriájához, úgyhogy egy jövő *historikus* minden a fejlődésre vonatkozó adatot ott, — terhesebb levéltári kutatások nélkül, — könnyen megtaláljon.

Eseteket tudok, hogy egy egyháznak *alapítványai* vannak, s élő emberek még azt sem tudják, ki volt az az alapító, mikor és miféle célra, vagy miféle körülmények között tette alapítványát? Vagy egy *építkezés* miféle nagyobb nehézségek, vagy szerencsés körülmények között hajtatott végre? S úgy vagyunk sok helyen, kegyeszek, ingatlanok ajándékozása, vagy megszerzésével is. Mindezeknek a história számára való megőrzésére egyetlen ut-mód az, ha mindezeket, nem kimélve sem a pennát, sem a papirosat: *megírjuk, megörökítjük*.

Ilyen históriai feljegyzéseknek szükségességét már régi papi elődeink is ismerték, s egyik-másik anyakönyvnek valamelyik lapjára feljegyeztek sáskapusztitását, éhínséget, fejedelemjárást püspökválasztást, esperesi körlevelet, pátranasok életrajzát stb.

Ezeknek jó nagy részét, most az ezer nyelvű hirlapirodalom kibeszéli, a feledéstől megmenti, de vannak olyan keblí, házi dolgaink, melyeket piacra vinni, ujságba kiírni nem mindig lehet,

de egy ecclesia életében elég fontos ok ara nézve, hogy az *feledéstől megóvassanak*.

Az egyházközségi egyházi *Értekezletek* működései is (dalárda-szervezés, felolvasások, estélyek rendezése, könyvtár-alapítás, s bármely más hasonló dolog) leginkább itt jegyezhetőek fel legméltóbb helyre.

Kollegámtól hallottam, hogy ő a kérdőpontokra a feleleteket, akár tiz esztendőre megírja *előre* s legjobb is volna egyszerűen kinyomatni, s a nyomtatvány-kezelővel *árusíttatni*. No hát ezt én nem hiszem. Ez nem lenne a valóságnak megfelelő *adattár*, hanem egy nesze *semmi* fogd meg jól.

Azt is hallottam említeni, hogy a mai kor a *szóbeliség* kora, s felesleges minden felelgetés a kérdőpontokra, s nem egyéb az egész, mint a mai modern tulhajtott bürokratizmus gyatra szüleménye, mely csak arra való, hogy a különben is tulterhelt pap munkáját haszontalan irkafirkával csak szaporítsa. Ez is haszontalan beszéd. Nevezetes valláserkölcsi, és az egyházak vagyoniügyi számbavevéséről van szó, a mit nem lehet csak úgy rövid *tanukihalgatással* eligazítani.

Az egyházvizsgálat egy komoly, az az előkészítő munkálat, mely voltaképpen vizsgálatról vizsgálatig, tehát egy kerek esztendeig tart, — s a kérdőpontok feleletei, csak összegezései ennek, egy fontos dolog, melyet igazán még vitatni sem lehet, s nemcsak erdélyi, de egész magyarországi egyházszerzetünknek egy egyetemes törvény által megszabott *rendszere* kell hogy legyen. Tehát méltó arra, hogy beszélgesünk róla.

* * *

Magára az enyedi javaslatra nézve, *általánosságban*, — hivatalosan már, *részleteire* megírtam észrevételeimet, — a következő megjegyzéseim vannak.

Hogy az egyházvizsgálat *istentisztelettel* legyen összekötve, ezt már, — rövid esperesi szolgálatom alatt gyakorlom is, — de nem azon formában, a mint proponálva van. Az kívántatik ott t. i. hogy az esperes olyan, kíséret formával jelenjék meg az illető egyházban. Ott ő mondjon imát, s valamelyik felkért kollega predikáljon, — rendesen, hivatalosan, ünnepélyesen. Ezt kivihetetlennek (de *nem szükségtelennek*) tartom. Az esperes is parochus, otthon is dolga van. Ilyen ceremonialis visitatio több időt igényel, mint a mennyit az esperes, — saját parochiájának a mellőzése nélkül megtehet.

Én magam ezt úgy gyakorlom, hogy a hol ér a reggel ott reggeli, és a hol ér az estve ott estvéli istentiszteletet tartok, egyszerű könyörgéssel, minden különösebb ceremonia nélkül. Lehet hogy egy kevesebb családi gonddal küzködő, esetleg káplántartó-esperes ennél nagyobb actiot is kifejthet.

Proponálva van Enyeden, hogy az esperes vagy, első sorban az egyhm. *gondnoki kar*

valamelyik tagját, — vagy ha egy gondnok sem vállalkoznék egy egyhm. képviselőt szintén szólitson fel a vizsgálaton való részvételre. Kalapot emelek a tervezet előtt, — de ezt sem lehet egész vonalon, keresztül vinni; tehát a kodifikálásnál imperative kimondani. Gondnok aai nem mindig vállalkoznak, — s ilyen terhes munkára nem is vállalkozhatnak, — az egyhm. képviselők pedig nem mindig bírnak azzal a tekintélyvel és súlylyal, hogy az *esperes mellett*, vizsgáló-biztosok lehessenek. A javaslat is tudja ezt, midőn így fejezi ki magát: *a lehetőleg*.

Kétségtelen, hogy több szem többet lát, s a régi *visitatioi* rendszer mélyebb ekével szántott mikor az *esperes*, főjegyző és direktor triumviratusa képezte a *vizsgáló-bizottságot* s munkafelosztással ideje volt egyiknek megvizsgálni a lelkipásztori gondviselés munkáját, másik nyugtáról-nyugtára, tételről-tételre alaposan felülbíráhatta a számadásokat nemcsak az egyes számsorok mikénti összeállítására, tehát a számadás technikája tekintetében, hanem a bevételek és kiadások helyessége, indokoltsága, igazolása szempontjáról is, s még ideje maradt a direktornak megnézni az épületeket, kerítéseket, előhivatni a hátralékosokat, vadházásokat stb. s még arra is kitélt, hogy az *esperes* meglátogassa a betegeket, patronusokat, iskolát, s esetleg még a temetőbe is kitekintsen.

Ilyen irányban, *visitatioi rendszerünkön mindenestire változtatni jó, változtatni kell*.

Csupán még egyet. A mint már említettem is ohajtásom, véleményem, — az, hogy a kérdőpontokra adott feleletek magokban foglaljanak minden olyan adatot, a mi az egyház egy esztendei életét képezi, s akkor — nemhogy ez munkaszaporodás volna, sőt ellenkezőleg feleslegessé tesz sok időközi jelentést, beadványt. Eddig, — időközben külön kellett beküldeni a *névkönyvi adatokat, vallásváltatások kimutatását, püspöki jelentés adatait tankötelesek és tanulók kimutatását* stb.

Egy jól szerkesztett feleletekben ha ezek mind bennfoglaltatnak, akkor ezeknek külön beterjesztése egészen feleslegessé válik. A kérdőpontokra adott feleletek egy *adattár* lesz, a hol az *esperes* mindent meg kap, a mi akár a nyilvántartásra, akár a felettes hatóságokhoz való jelentéstételekhez, kimutatásokhoz szükségesek.

Ezek szerint az enyedi javaslatot úgy módosítanám, hogy ebben helyet találjon minden olyan adat, — a mi a mint fennebb indokoltam, — az egyház ügyeinek teljes nyilvántartása, az egyház historiájára nézve szükségesek, s ezen kívül foglaljon helyet benne, minden olyan adat, mit különböző hatóságokhoz, időközben szoktunk beterjeszteni.

Ilyenek, — a mint hirtelen eszembe jutnak: *névkönyvi adatok; vallásváltatások; püspöki jelentés adatai; tankötelesek és tanulók kimutatása; nyugalmazott lelkész, tanító; papi és tanítói özvegyek és árvák törzskönyve; stb.*

Ez a forma, a keret, az iroda-munka. Magát a vizsgálat végrehajtását, vagyis a *visitatioi rendszert* is mindenestire mélyíteni, nemesíteni szükséges. Javaslattal az enyedi egyházmegye is ezt akarja

Csekme Ferencs.

Az igazi vallásosság s annak feltételei és eszközei.*)

Midőn feladatomból azt tűztem ki, hogy e nemes székely községben tartott egyházi értekezleten az igazi vallásosságról szóljak, megvallom sokféle aggodalom szálotta meg a lelkemet.

A vallásosságról értekezéseket írni könnyű — ma napság nem szükölködünk az írka-firkákban — s egész irodalmat tesz ki a „Vallásosság”, „Egyháziasság”, „Társadalmi szervezkedésünk”, „Egyesületek”, „Hogyan segítsünk magunkon?” és száz és száz ilyenféle címeken megjelenő iratok, könyvek egész serege. És, sajnos, a tiszta kézzelfogható eredmény, a mit ez iratok eddig fölmutathatnak, elenyésző csekély, majdnem semmi. Néha úgy tetszik, mintha beigazolódna a találó észrevétel, a mit egy alkalommal egy igen jó kálvinista cembertől hallottam, hogy ma-holnap csak iskolás önképzőkörökké fajul az egész szervezkedés, az egész lázasan megindított munkásság, határozott eredmény nélkül.

S azért fogott el aggodalom, vajjon nem így járok én is, hogy csak az önképzőköri dolgozatok számát szaporítom. Nem eshetem-e én is a nem alaptalanul vádaskodó kritikusok gunyjának éle alá?! De a mennyire elítélendő a sok beszéd, sok irás és kevés cselekedet, a mennyire — egyenesen kimondom — semmi haszonnal járnak, sőt veszélyesnek tartom az üres szavakkal való tulságos dobálódást és haszontalan kiabálást, annyira belátom azt is, hogy nem a szervezőkön, hanem első sorban a nagy közönségen, ti rajtatok áll az, kedves atyámfiak, hogy ne pusztán szóbeli és stílusbeli gyakorlatok legyenek az egyházi értekezletek, hanem valóban kézzel fogható eredménnyel is járjanak azok: hogy az elhangzott beszédek igaz fülekre találjanak, hogy a lelkedbe véssődjenek!

Igen, kedves atyámfiak, a nagy közönségen s első sorban protestáns nagy gyülekezetünkön mulik az, hogy az egyháziasság néhol és néha oly rettentő mértékben megcsappant, hogy oly nagyon elvilágiasodtunk. S miért ez az általános riadalom, a mely nemcsak hazánkban, hanem az egész Európában pár év óta föltűnt az egyházi élet terén; a mi világszerte vallási mozgalmak hullámain vetette föl s valami csodálatos, eleven pezsgést adott különösen az egyházi szervezkedés munkájának?! Az bizonyos, hogy minden kellően plántált veteménynek először talajt kell érlelni, hogy bizonyos irodalmi munkálkodást és társadalmi, egyesületi szervezkedés nélkül minden dolog kivitele lehetetlen. De miért épen napjainkban ez a nagy mozgalom? Azért mert az emberek tudatára ébredtek — és kezdenek ébredni — annak, hogy az igaz vallásosság nagyon megrendült s hogy a vallásosság nem csak abban áll, hogy az ember egy felekezethez hozzá tartozzék, a hozzátartozás esetleges előnyeit élvezze, de az azzal járó köteleességeket zugalódva teljesítse s a külső világ megszokott chablonjainak eleget téve, néha el-el járogasson az istenházába. Mert észrevették, hogy vallásosság és igazi vallásosság között nagy különbség van. Mert belátták, hogy az igazi vallásosságnak messzemenő, népek s egész világok életében fordulópontot képező szerepe van az előrehaladásban, az ipar és kereskedelem, a gazdaság terén, a tudomány-

*) Felolvasott a Bögözben tartott egyházi értekezleten.

ban, a művészetben, a hazafiságban, a nemzetközi békeség terén, az általános kulturában, szóval a létezésben és boldogságban.

Ha a protestáns egyházi értekezletek közönsége úgy jelenik meg az egyházi értekezleteken s ha úgy élnék az emberek, hogy az igaz vallásosság érzetét hordják lelkükben, akkor nem lesznek sikertelenek ezek, akkor a munkásságból kikél valami, a mi buzdít, éltet. Ellenkező esetben nem. De milyen hát az igazi vallásosság? Mik az igazi vallásosság feltételei és tényezői s mik e tényezők fejlesztésére szolgáló legfőbb eszközök?

Az igazi vallásosság feltétlen tényezői két nagy csoportban foglalható össze. I. A nyugodt megállapodás tényezői és II. a nyugodt haladás, fejlődés tényezői. Amazok állandó természetűek s az ember igazi belső értékének a mérvadói; ezek pedig változók, de változásaikban csak akkor értékesek, ha mindig tökéletesbittetnek. Állandó tényező 4 van: 1. Szeretet. 2. Jóság. 3. Munkásság (s ezzel kapcsolatosan a határozottság). 4. Bizalom (s ezzel kapcsolatban a rendületlen hit).

Szeretet nélkül igaz vallásosság nem képzelhető. Vagy hogyan s milyen lélekkel tudná isten szeretét kívánni az, a ki családját, barátját, embertársait nem szereti? A ki maga is durva és kegyetlen, ne várjon az gyöngédséget. A ki konkolyt és gazot vet, ne várja, hogy tiszta buzát arasson. Isten és az ő gyermekei. Milyen fenséges viszony! Szeretni az urat, szeretni családjunkat, szeretni embertársainkat — s aztán várni az isten szeretetét, az emberek szeretetét! Ne keressünk a kákán is csomót, legyünk elnézők, szivesek, jóakarók, gyöngédek. Szeretet nélkül nincsen vallásosság.

A jóság épen olyan feltétlen tényezője az igaz vallásosságnak, mint a szeretet. De egyuttal egyik legnehezebb s épen ezért elért sikerében a legfenségebb erénye az embernek. De nem is az önzés, nem is a haszonlesés mezeje ez. A ki jó ember, az nemcsak akkor jó, ha saját hasznára dolgozhatik, ha az érdeke kívánja, hanem jó mindig. A jó ember a közügyekért áldoz, hazájáért, egyházáért bármily nehéz, küzdelmes dologra és díj nélkül, kész; halad a tiszta becsület útján, nincsen egy pillanata, a miért pirulnia kellene, minden dolgáról számot tud adni és józan mindenekfelett. A józanság a jóságnak elengedhetetlen kelléke.

A munkásság az igazi vallásosságnak szintén egyik állandó és erős tényezője. Rest és munkanélküli ember, bármilyen szemforgató farizeus legyen, sohasem lehet igazán vallásos. Mert abból már hiányzik a két fennebbi elem is, a szeretet s a jóság. Az ilyen csak magát szereti, de nem becsüli meg az Istent sem, mert még saját énjét, önértékét is alászállítja a dologtalanság; a kinek pedig magának sincs értéke, az hogyan tudná fölfogni az istenség s az ember viszonyát, hogyan fejlődhetik benne a bizalom s a hit?! A munkásság csak úgy értékes, ha határozott irányban, minden ingadozás nélkül, biztosan történik.

Ravass Árpád.

(Vége következik.)

Egyházi értekezlet.

Dr. Kádár János előterjesztése az Egerházi-féle „Papi-temetkezési-egylet” ügyében az „Egyházi értekezlet” közgyűléséhez.

Mélyen tisztelt Egyh. ker. Értekezlet!

A múlt év május havában, Sz.-Udvarhelyen, tartott üléséből arra méltóztatott fölhívni Közhasznú Szövetkeztünket, hogy a nt. Egerházi Lajos, újtordai lelkész aa. által készített és már az egyházmegyék birálatán is keresztülment tervezet felől, illetőleg az erdélyi ev. ref. papi temetkezési egylet megalapításának módozataira nézve véleményes javaslatot készítsünk.

E megbízatásnak készséggel eleget téve, az alábbiakban van szerencsénk részletes javaslatot terjeszteni a m. t. Értekezlet elé:

Ahhoz a kérdéshez, hogy van-e szükség tényleg egy ily általános Temetkezési egyesület megalapítására? — részletesebben hozzászólani feladatunk körén kívül áll, de különben is e kérdés már, igenlőleg van megoldva a m. t. Értekezlet ama tényében, mely szerint az idevonatkozó javaslattal tüzetesen foglalkozik, sőt az egyházmegyék nagy többsége is üdvösnek és szükségesnek látja a tervezet életbeléptetését, a minthogy nem is képzelhető ma már józan fölfogás, mely a jövőről való gondoskodás bármely formáját is fölösleges, szükségfölsötti munkának deklarálná.

Hogy vajjon a temetkezési egyesület megalapítható-e az Egerházi-féle Tervezet szerint? — erre a kérdésre egész határozottsággal igennel felelhetünk, mert volt alkalmunk hasonló szervezettel bíró több ily intézet alapszabályait átvizsgálni és azok eredményes működéséről információkat nyerni, melyek alapján konstatáltuk, hogy a szűkebb körre szorítókozó, vagyis a kisebb városi és községi temetkezési intézetek, igen helyesen, mind ily alapon vannak szervezve, lévén ennek a szervezetnek az a kétségtelen nagy előnye, hogy minden koczázat nélkül működik, tehát fizetésképtelenségbe egyáltalán nem juthat és pillanatnyi zavarba is csak abban az egy esetben eshetik, hogyha véletlenül oly hallatlanul merész pénztárnokra akad, a ki pár száz koronát is elegendő utiköltségnek talál az Amerikába való kivándorláshoz.

Az Egerházi-féle tervezet u. i. 60 fillér elhalálozási tagdíjat kíván fizettetni az egylet tagjai által, annyiszor, ahányszor egy-egy tag elhal és az ekként befolyó összegekből egyelőre 240 kor., később talán több, temetési segélyt rendel az elhalt tag családja részére. Ezen kívül fizetnének a tagok, 5 korosztályba beosztva, 4—12 kor. egyszerismindenkori belépési járulékot, mely részben a szervezés költségeit fedezné, részben pedig tartalék alapul szolgálna.

A tervezet 31. §-a igen előrelátóan arról gondoskodik, hogy az egyesület működése csak akkor kezdődik meg, ha a tagok száma 500, tehát ezzel a számitási kulcs is kézbe van adva, mellyel az egyesület biztos fennállására vonatkozó állításunk könnyen igazolható.

Befizet u. i. az 500 tag halálesetenként, a 60 fill., 300 koronát; kifizettetik az elhalt tag családtagjainak 240 kor.; pénztárnoki honorárium: 5⁰/₁₀₀, kezelési költség: 5⁰/₁₀₀, vagyis együtt 30 kor. — a tervezet 25. §-a szerint, tehát a tartalékalap gyarapszik 30 koronával.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk papjai között, a legközelebbi 10 év tapasztalatai szerint, az évi halálozás 7—13 között váltakozik, de miután a jelzett időszak igen rövid ahhoz, hogy abból biztos középarány volna levonható és mert papi állásainknak $\frac{1}{10}$ -ától $\frac{1}{8}$ -adáig terjedő hányada az elmúlt 10 év alatt ürességben volt és van, tehát a korévek számitására nézve kedvező szukkreszcencia hiányzik számitásaink kellő szoliditása céljából évenként 15-re legalább tennünk kell az elhalálozásokat, figyelemmel arra is, hogy 60 éven felüli papunk hetvennél több van, tehát 14—15⁰/₁₀₀ olyan az egyesületbe fölveendő tagok között, a milyennek koczázatát semmiféle más biztosító, avagy temetkezési egyesület el nem vállalja.

Eszerint tehát fizetnie kellene minden tagnak évenként 15×60 fillért = 9 koronát, minek folytán bevenne az egyesület évenként 4500 koronát és kifizetne 15×240 koronát = 3600 koronát. Igénybe venne a 10⁰/₁₀₀-os regie 450 koronát, tehát maradna tartalék alapra szintén 10⁰/₁₀₀ = 450 korona.

E 450 koronának, 4⁰/₁₀₀-os kamatos-kamattal való 20 évi tőkésítése, az első tiz év végén 5412 kor. 64 fill., a második tiz év végén 13456 kor. Tehát ha 20 évig a temetési segélyeket mivel sem emeljük és a tagdíjakat semmivel alább nem szállítjuk, az esetben is csak 13456 kor. tartaléktöke, vagy a belépési járulékok számbavételével, legfennebb 20000 kor. fog rendelkezésünkre állani, melynek 4⁰/₁₀₀-os kamatából jutna 50—50 korona egy-egy temetési segély-jarulék fölemelésére, vagyis a

agadjak leszállításának reménye nélkül is, az intézet 20 év múlva sem volna képes 290 korona temetési segély-nél többet folyósítani. Pedig a fenti adatok alig vettek valamivel többet számításba a normalis halandóságnál és nem számítottak a bekövetkező háboru, járványok stb. esetére.

Ezek az eredmények m. t. Értekezlet, szerény nézetünk szerint, nem felelnek meg annak a várakozásnak, melyet az erdélyi ev. ref. egyh. ker. egyházi Értekezletének magas védnöksége alatt alakuló nagyszabású humanitárius egyesület jövőjéhez fűzünk kell és nem felelnek meg az egylet kebelébe belépő papok erkölcsi és anyagi érdekeinek sem, miért is abban a véleményben vagyunk, hogy ha már közös erővel és a rendelkezésre álló tekintélyes erkölcsi támogatással óhajtjuk megalapítani a kétségtelenül szükséges sőt hézagpótló országos jellegű intézményt, akkor alkossunk olyan valamit, mely — ha bár átmenetileg valamivel nagyobb áldozat árán is, de sokkal kielégítőbb módon biztosítsa a kitzított célokat, sőt szolgálatára lehessen esetleg az Egerházi-féle javaslatban is említett másik nagyfotosságú cél-nak: a papi nyugdíjintézet megalapításának.

Egy ily megfelelőbb temetkezési egylet megalapítására vonatkozó proppozíciónk a következő:

Szervezési alapul fogadtassék el az Egerházy-féle javaslat, a következő elvi módosításokkal:

1. Ne legyen az egyesület kizárólagos papi intézmény, hanem léphessen be tagjai közé, a javaslat 3. §-ban felsorolt papok, theol. tanárok és azok nejein kívül bármely önjogú, kifogástalan erkölcsi magaviseletű, egészséges, ev. ref. vallású, 45 évesnél nem idősebb férfi és 40 évesnél nem idősebb ev. ref. nő.

2. Legyen az intézet czime ennek megfelelően a következő: **Erdélyrési ev. ref. temetkezési egyesület.**

3. A javaslat 4. §-ban szabályozott belépési járulékok összege, a 20—30 éves évcsoportban, 5 koronára emeltessék föl és létesítmények egy 40—45 éves évcsoport, 10 kor. belépési járulékkal. A többi csoportok, az első alakulás idejére és kizárólag a papokra, theol. tanárookra, valamint azok nejeire vonatkozólag, átmenetileg fenntartatnak.

4. A tagsági járulék határozott összegben és pedig havonként fizetendő 1 koronában, tehát évi 12 koronában állapíttassanak meg, mely tagdíj azonban csak husz évig fizetendő.

5. Elhalálozási segélyül minden tag részére 300 korona állapíttassék meg.

6. Rendkívüli méltánylást érdemlő esetekben és a rendelkezésre álló fedezet mértékéhez képest, a választmány a 300 kor. temetési segélyen felül 25—200 kor. külön segélyt is folyósíthasson az elhalt tag igazolt szükségben maradt neje vagy kiskorú gyermekei részére.

E módosítások elfogadása esetén az intézet matematikai képe egészen átalakulna és számításaink szerint a következő eredményeket tüntetné fel:

Számítási alapul most már nem 500 tagot, hanem legalább is 1000-et lehet, sőt kell is vennünk és pedig már nem az egyházkerület jelenlegi papjainak kedvezőtlen kor-statisztikája, hanem felerészben az ily számításoknál általánosan használt halandósági táblázatok alapján.

Előre bocsátjuk azonban, hogy úgy, a mint a papokra vonatkozó számításoknál tettük, itt is a legkedvezőtlenebb esélyeket vesszük alapul, a számítások reálításának biztossága céljából, t. i. a 40 éves átlag kort, mely tervezetünk szerint a nagyobb halandóságú nőknél belépési maximum és a férfiaknál is azt közelíti.

A halandósági táblázat szerint pedig a 40 éves férfi valószínű életideje 28.18 év, az évi halálozási 0/0-ka 9.79 permill, vagyis mondjuk kerek számban: 10 0/000.

Befizetne emez 500 tag (tehát nem pap tagok) évi 12 koronáival, minden évben 6000 koronát és a fenti halálozási arány szerint ki kellene fizetni az elhalt 5 tag után a 300 kor. = 1500 koronát, minél fogva a 10 0/0-os

kezelési költség levonásával, megmaradna évenként 3900 kor. a tartalék-alap javára. Ebből 900 koronát számítsunk évenként a rendkívüli segélyekre és így marad kerekben 3000 korona. E 3000 koronának 20 év alatti növekedése 60.000 koronát (59,676 kor. 72 fill.) eredményez.

Ezzel szemben a megalapítandó intézet papi tagjai, kiknek számát szintén 500-ra tesszük, ugyancsak 6000 koronát fognak évenként a 12 koronás tagdíjakkal beszállgatni, mely összegből azonban már nem 5, hanem 15 halálozási segély-jutalék fizetendő ki 300 koronájával, vagyis 4500 kor. A kezelés költségeire eselik 10 0/0 = 600 kor. és így évenkénti tőkésítésre csak 900 kor. marad. E 900 koronának 20 év alatti növekedése 27,000 kor. (26,913 kor.)

A belépési járulékok a szabálytervezet rendelkezése értelmében szintén tartalék-alapra tőkésítendő, tehát a 20 év múlva előálló tőke kiszámításánál figyelmen kívül nem hagyhatók.

Az 500 papi tagra vonatkozó statisztikai összeállítások világosan mutatják, hogy

a 20—30 éves korcsoportokba sorozható papok aránya	17 0/0
a 30—40 éves korcsoport t. sz.	30 0/0
a 40—50 " " "	20 0/0
az 50—60 " " "	19 0/0 és végül
a 60-an felüliek száma	14 0/0

E csoportok tagjaitól befolyyna, az 5, 6, 8, 10 és 12 koronás belépési járulékokkal, együtt 3910 korona, melyből az alakulási költségekre, nyomtatványokra stb. fölhasználtatnék 410 kor. és így fennmaradna tőkésítésre 3500 korona.

A nem papi tagok korosztályát egyenlő részekre osztva, befolyyna

200, 20—30 éves tagból a	5 kor. = 1000 K
200, 30—40 " " "	6 " = 1200 K és
100, 40—45 " " "	10 " = 1000 K
	együtt 3200 K

Ebből is leütve 200 koronát, az első alakulás költségeire, maradna 3000 kor. tőkésítendő összeg, vagyis az 1000 tag belépési járulékból összesen 6500 kor. — Ennek az összegnek, mint tőkének 20 év alatti növekedése, 4 0/0-kal, 15000 koronát tesz. (14350 kor.)

Pontos számítások szerint tehát a 20 év múlva rendelkezésre kerülő tartalék 131000 korona, sőt igen takarékos gazdálkodás mellett bizonyára 140000 kor. lesz.

Kérdés már most, hogy e tőke 4 0/0-os kamata képes lesz-e fedezni a szükségletet akkor, ha a tervezetnek megfelelően megszűnik a 20 éves tagok fizetési kötelezettsége?

Feleletünk: igen. Mert számításaink kulcsai szerint az 500 papi tag évi 3 0/0-os halálózása folytán ez a kezdetben belépett 500 tag, 20 év alatt, 200-ra száll alá, a fiatalabban belépő másik 500 tagból pedig 20 év alatt szintén 100 esik el, vagyis együttesen csak 600 oly tagja lesz az intézetnek 20 év múltán, kiknek tagdíj-fizetési kötelezettsége megszűnik. E 600 tag halálózási arányát egészen a magasabb 3 0/0-os kulcsal is számítva, évenként 18, egyenként 300 koronás, temetési segély válik szükségessé, melynek fedezete a tartalék-tőke évi 5600 kor. kamatjában bőven megvan.

Ime m. t. Értekezlet ez a mi véleményes javaslatunk, melynek elfogadását tisztelettel kérjük.

Összegezve röviden az elmondottakat:

a nt. Egerházi Lajos lelkész aa. tervezetét ugyan elfogadhatónak és életbeléptethetőnek látjuk, abban a formában is amint előterjesztett, de miután a megejtett számítások kétségtelenül igazolják, hogy azokban a szűk keretekben egyáltalában nincs kilátás arra, hogy az aránytalanul csekély 240 koronás temetési segély megfelelően emelhető legyen és egyáltalában nincs kilátás arra sem, hogy a halálesetenként kiróvándó és fölhajtható, tehát rendkívül nagy kezelési nehézséget adó, 60 fill. tagdíj — a mi évenként különben 9 koronát tesz ki — 20 év múlva is le-

szállítható legyen, végül, mert az Egerházi-féle tervezet szerint a rendkívüli esetekben valóban nélkülözhetetlen kivételes segélyezés eszközölhetésének módja és fedezete sincs biztosítva: ajánljuk, az eredeti javaslat alapelveinek fenntartása mellett, fennebbi módosításaink elfogadását, vagyis az alábbi határozat kimondását:

1. Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk egyházi értekezlete, első sorban az egyházkerület kötelekében álló papok érdekében, de másfelől a felekezeti összetartás, szövetezés üdvös eredményeinek humánus eszközökkel való öregbítése céljából is, föltétlenül szükségesnek és üdvösnek látja egy általános ev. ref. temetkezési egyesületnek megalapítását és e cél biztosításához teljes erkölcsi támogatását nyújtja.

2. Az egyesület szervezési alakjául elfogadja az Egerházi Lajos-féle alaptervet, módosítva és kiegészítve azt a „Közhasznú Szövetezet” véleményes javaslatával.

3. A részletes alapszabályoknak elkészítésével és azok kormányhatósági megerősítésének kieszközölésével, valamint általában az egyesület mielőbbi életbeléptetése iránt szükséges intézkedések megtételével az igazgató választmányt bizza meg.

A „Közhasznú Szövetezet” igazgatósága nevében:

Kádár János, dr.
igazgató.

Különfélék.

Lapunk jövő száma a közbeeső ünnepek s rögtön reákövetkező enyedi közgyűlés miatt később fog megjelenni.

Boldog és idvességes pünkösti ünnepeket kívánunk anyaszentegyházunknak, híveinek s köztük lapunk kedves olvasóinak. A csüggedő, a busongó tanítványokra hadd szálljon ma is a szentlélek, a hitnek, az egyházas buzgóságnak, a hitvallói bátorságnak, az üdvösség hirdetésének és terjesztésének apostoli szentlelke, hogy lássunk mindig jobb és jobb napokat!

Br. Kemény Béla. Lapunk zártakor vesszük a hírt, hogy br. Kemény Béla, az udvarhelyi ref. egyházmegye érdemes és buzgó főgondnoka Szilágy-Somlyón, hová magánügyekben utazott, szívszélhűdésben e hó 12-én hirtelen elhunyt. Bizony, olyanok vagyunk, mint az árnyék. Pár nap előtt még ott láttuk a lelkes főgondnokot Sz.-Keresztúron az Egyh. Ertekezlet gyűlésén. Jóságos, szelid szemeiben felvillant a lelkesedés tüze; bizalom szólt szavaiban: „igy, így kerüljük el a pusztulást és élünk és látunk jobb napokat!” S ime, ma már halott. Meghalt nem abban az édes otthonban, melynél kedvesebbet, melynél boldogabban keveset hordozott hátán a magyar föld; nem a forrón szeretett hitves karjai közt, betegágyánál két drága gyermekével, őt oly igen szeretett széleskörű rokonságtól környezve, — nem. Meghalt idegenben. Mint a katona: harcz közben, munka közben esett el. A munka közben, melylyel védte, gondozta ezt az anyaföldet. Lelkének ideális gondolkodása nemcsak övét ölelte át, hanem az embert, az anyaszentegyházat. a hazát. Ott látta, szolgált, megbecsülte ezeket legkisebb képviselőiben is. Neki semmi sem volt kicsiny, mert nagy volt lelke előtt az, a minek részét képezte. A hazát szeretve, szerette annak földjét, völgyét, halmát, lombkoszorus bérceit. Szerette ideálison s azért volt olyan reális munkása, azért volt oly kiváló, messzehíres gazda. Egyházát, vallását szeretve, szerette a templomot, hit-sorsosait, papjait; bennük az evangéliumot s őket annál inkább, minél teljesebbek voltak hittel, reményteli munkássággal, Szentlélekkel. Hálás volt a Gondviselő Isten iránt, ki angyalt, őriző angyalt adott neki a legáldottabb

hitvesben, az igazi nőben, anyában. Ah, mennyi fájdalom veszi körül koporsóját, mennyi könny hull szemfödőjére! És mennyi virág — a rétről, a kertjéből, a hálás, a szerető szívekből. Szenterzsébeti udvarháza felett egy terhes felleg. Villáma lesujtott, most könyecseppjei ömölnek záporként. A fenyvesek, az ő fenyvesei sóhajtának s a föld, az édes anyaföld kitarja keblét, hogy szeretettét nyugalommal, pihentető álommal viszonozza. Nyugodjék csendesen az „igaz ember”! Övéinek pedig adjon enyhületet, megnyugvást a hit, az evangélium, a Jézus Krisztus, ki szól: „én élek és ti is éltek”

Konfirmációi ünnepélyeink lezajlottak egyházközségeinkben. Az anyaszentegyház olyan volt e nap mint egy virággal telt fa. Vaj' mennyi fog e gyönyörű virágokból gyümölcsösé érni? E kérdésnél nemcsak a fagyra, viharra gondolunk, mely sokat lehervaszt, leszakít ágáról. Az Ur hívását követnünk kell. De gondolunk arra, hogy a megmaradók hányan fognak nemes gyümölcsösé érni s hány marad izetlen, fanyar? Hány lesz élő — s hány csak névleges református keresztyén? Hányan esnek el? A nemes fa jó gyümölcsöt terem s anyaszentegyházunk a legnemesebb fa. De valyon egészséges-e? Nedvkeringése gazdag-e? Tíz napos, két hetes konfirmációi előkészület mellett — mert ilyenek is vannak — s hol az ifjak éneke, imákra — bár urvacsora vételkorokra — sem taníttatnak meg, a virágok megtermékenyülés nélkül meddők maradnak, elvirágznak s lehullnak. Kolozsvárt a belfarkas-utczei templomban az Énekes-könyv tankönyv volt. A konfirmációt maga a Püspök ur teljesítette. Aztán, — a gondos keretesz tartja-e tovább is gondozása alatt virágait? Zágomból vett hírünkre utalunk. Konfirmációink szép napja ne legyen egy áprilisi csalóka napsugár, tegye az Ur a nyár, termékeny nyár hosszan tartó áldott idejévé.

Egyházi-Értekezletünk közgyűlésén folyó hó 22 és 23. napjain Nagy-Enyeden nagy számmal fognak megjelenni egyházunk legkiválóbb egyházi és világi tagjai. A jelentezők száma már elérte a 200-at. Külsőleg is impozáns gyűlésünk tartalmában is kiváló lesz. Sok theologiai évfolyam hallgatói fognak itt most új találkát adni egymásnak az ősi „alma mater” falai között. A rendezés munkálatai — nem könnyen — de szép rendben folynak. A kedvezményes jegyeket az elnökség megsűrgette s minden remény szerint legalább pénteken postára adhatók lesznek. A helyi rendező bizottság fogja szétküldeni a szállásjegyekkel együtt. Csak készüljünk, hogy minél többen legyünk, vegyünk s vigyünk magunkkal új lelkesedést új munkára.

A **mező-paniti** egyház 300-at meghaladó választója április 27-én egyhangú lelkesedéssel az ottan harmadfél év óta segédlelkészkedő Boér Károlyt hívta meg rendes lelkészévé. Ime, a hűséges munka jutalma, elismerése. Boér Károly egyike volt már mint tanuló is a leglelkismeretesebbeknek. Az lesz bizonyosan egész életén át. Hívei ragaszkodása is erre kötelezte el. Az Ur segédleme legyen vele!

Gyászhir. Graf Jakabné, szül. Melkus Anna folyó hó 11-én d. e. féltíz óraker életének 63-ik, boldog házasságának 36-ik évében rövid szenvedés után megszűnt élni. Hült tetemei f. hó 13-án, keddeh délután 3 óraker helyeztetek örök nyugalomra nagy részvét mellett. Benne Gráf Jakab kolozsvári ref. koll. tanár áldott lelkű nejét gyászolja. Nyugodjék békében!

Konfirmáció ifjúsági egyesület. A zágoni ref. egyháznak szép ünnepélye volt áldozó csütörtökön. A két nembeli ifjúságból kilenczvenen tettek vallást szent hitokról a konfirmáció magasztos aktusában. Az ifjúságnak a hit igazságaiban való szép jártassága szolgáljon jutalmul tiszteletes Bodor János ref. lelkész buzgó fáradságaiért, melylyel a zágoni népes református egyház hitéletét vezeti. — A templomozás bár 10 óra előtt kezdetét vette, délután fél 2 óraker ért véget. A lelkész fáradozásait a konfirmáltak nevében — egy növendék szép szavakban köszönte meg. De hátalatt szívvel járul-

tak köszöneteikkel a szülők is a tiszteletes ur elébe, ki valóban ki is érdemelte egyháza meleg elismerését. Fél éve már, hogy naponként oktatja a konfirmálandókat és ez ismétlődik minden második évben.

A délutáni istentisztelet után a templomban, hol 3—4 százan voltak jelen a zágoni református ifjúsági egyesület alakult meg. Az alapszabályokat tiszteletes ur Bodor János lelkész már előre elkészítette volt s bemutatta az egyház képviselő-testületének. A képviselő az eszmék lelkesedéssel fogadta s erkölcsi és anyagi támogatását készséggel ajánlotta fel.

Ez az alapszabály mintául szolgálhat az alakítandó ifjúsági egyesületeknek. Főérdeme az alapszabálynak az, hogy teljesen vallás- és erkölcsi alapra van fektetve s az egyház felügyelete, támogatása alatt vezeti tovább az ifjúságot. Hisszük, hogy az ilyen arányú ifjúsági egyesületek meg lesz a várt eredménye.

A most konfirmáltak majd mind beléptek az egyesületbe, összesen 120-an iratkoztak fel, mire a tiszteletes ur megalakultnak nyilvánította „a zágoni református ifjúsági egyesületet”. Ezután a tisztkart választották meg. Elnöké természetesen tiszteletes Bodor János urat választották meg egyhangú felkiáltással. Az egyesületnek szép jövőt jósolunk, mire nézve már az elnök személye is biztos garanciát nyújt. A legközelebbi összejövetel május 11-én lesz.

N. G.

Kossuth ünnepély Bridgeportban. A bridgeporti magyarság, élén Kalocsay Sándor ref. lelkésszel Kossuth 100 éves évfordulója alkalmából fényes ünnepélyt rendezett, a melyen részt vett hivatalosan a város is, a polgármesterrel a tanács élén. Kossuth amerikai utjának fényes sikerei kapcsolódnak Bridgeporthoz s sokan élnek még, kik hallották gyűjtő szónokleit s fogtak kezét a legnagyobb magyarral, a szabadság igazi hősi apostolával. Az ünnepély, mint írják gyönyörű volt, s nagyban emelte az ottani magyarság tekintélyét. Ime, az egyház fajfenntartó hatása. Jó lesz e szempontból is megbecsülni s támogatni külföldre szakadt honfitársaink magyar egyházait!

De Witt Talmage a híres amerikai prot. pap április 13-án 70 éves korában Washingtonban meghalt. Híre a Moody evangélikusorával vetekedett, kinél azonban sokkal mélyebb ember volt, mert rendszeres theológiai készütséggel bírt. Hosszu ideig Brroklyn-ban volt gyülekezete, hol egy saját 4000 embert befogadó templomban prédikált folyton zsufolt hallgatóság között. Itt gyülekezete 12.000 dollár évi fizetést adott neki. Mikor temploma a „Tabernaculum” harmadszor is leégett, Talmage visszavonult s inkább csak olvasásra írta predikációit, melyeket három nagy világlap egyszerre hozott minden vasárnap s melyekért évi 1500 dollárja járt ki. Átlag minden vasárnap 20 millió ember olvasta az ő predikációit. — Nálunk a néh. Szabó Lajos nagykapusi pap használta előszeretettel; írásai közt bizonyára sok van Talmage magyar fordításu predikációiból.

Nyilvános köszönet. Erkölcsi kötelességet vélek teljesíteni akkor, mikor egy egyházközségem, mint magam nevében hálás köszönetet mondok a helybeli hitelszövetkezet tks. Igazgatóságának, mely egyházunkat folyton tetemes anyagi segélyben részesíti, közelebbről is 2600 koronát ajándékozott, hogy rom'adozó papi lakját kijavíthassa s egy a mai kor igényeinek megfelelőbbé alakíthassa át, mit a hívek meg nem tehettek volna a legjobb akarattal sem, mert szerény anyagi viszonyaikat amugy is kimerítette ujonnan épült templomukhoz hozott áldozatuk.

Örömmel tölti el szívemet, ha látom s tapasztalom azt, hogy itt a közé crejtett s idegen felekezetekkel körülvevett egyházközségem hívei híven megőrizték valásukat, s egyházok iránti forró szeretetüket, mert erről tesz tanubizonyosságot a hívek számtalan s erejüket majdnem felülhaladó eszelekedete s a vagyonosabb hívek nagyobb anyagi áldozata; kikhez szól meleg köszönetem. Ilyen Győrffy Ádám kisbirtokos, ki elhalt leánya emlékére egy 60 korona értékű tölgyfa urasztalt ajándékozott az ujonnan épült temp omba; köszönet azoknak kik valásos ihlettől áthatva az urvacsorához szükséges kenyeret is bort ajándékozzák.

Isten áldása legyen a hívekkel s szívökben feltett, drága kincset! — a hitet.

Lozsád, 1902. május

Kovács Lajos,
ref. pap.

A vaja-kisgörgény-göcsi konfirmáltak adománya a Szeretetháznak: Nagy Anna 2 kor., Fekete Biri 1 kor., Horváth Róza 1. k., Burján Eszter 50 fill., Harkó Ida 40 fill., Boér József 40 fill., Zakar Ida 32 fill., Csatlós Anna 30 fill., Mezei Eszter 30 fillér, László Antal 30 f., Bartha Balázs 24 f. Szabó Eszter 20 fill., Nagy Julia 20 f., Pap Julia 20 f., Kis Regina 20 f., Dereszeni Póli 20 fill., Orbán Póli 20 f., Kovács Eszter 20 f., Bajnóczy Róza 20 f., Orbán Klári 20 f., Simon Róza 20 f., Simon Póli 20 f., Nagy Póli 20 fillér, Ádámosi Anna 20 fillér, Szabó Anna 20 f., Aszalós Helén 20 fillér, Tanászi Póli 20 f., Pázsint Róza 20 f., Varga Julia 20 f., Kereszturi Dávid 20 fillér, Nagy Sándor 20 f., Iszlai Péter 20 f., Gál Péter 20 f., Zágoni Mihály 20 f., Nagy Lajos 20 f., Kovács Mihály 20 f., Kovács József 20 f., Kovács Lajos 20 f., Harkó József 20 f., Farkas Mihály 20 f., Kovács Róza 10 f., Tóth Lina 10 f., Szabó Julia 10 fillér, Pál Zsuzsika 10 f., Somodi Róza 10 f., Gál Anna 10 f., Bálint András 10 f., Puzs Mihály 10 f., Burján Albert 10 f., Bányai Ferencz 10 f., Harai Déne. 10 f., Ötvös Mthály 6 fillér, Dankuj Sándor 6 fillér.
Persélypénz: 1 korona 50 fillér. Öss. sen: 15 korona 28 fillér.

Hivatalos rész.

Sz. 544—1902. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a Nagy-Sajó egyh. megyébe kebelezett *laci* egyházközség IV-ik osztályu lelkészi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: Gazdasági épületekkel ellátott 3 szoba, konyha, kamarából álló lakáson kívül 300 korona készpénz, 247 kor. 27 fill. értékű földjavadalom; 340 kor. 60 fill. értékű kepe; munkabeli szolgálmány értéke 19 kor. 34 fill. és 1200 koronáig állami kiegészítés 375 kor. 25 fill. 1600 koronáig 775 kor. 25 fillér. Az állami iskolától vallástani tiszteletdíj 80 korona. Pályázati határidő *junius 10.* Folyamodványok Nt. *Musuai Károly* esperes aához küldendő, *Szász-Czegébe* u. p. *Kerlész.*

Kolozsvárt, 1902. május 14.

Dr. Bartók György
püspök.

1328—1902. sz. FELHÍVÁS.

Mindenik collegium méltóságos t. Elöljáróságának.

A vallás és közoktatásügyi Miniszter ur f. é. április 24-én 25842 sz. a. tudatta, hogy a nyári szünet alatt középiskolai tanárok részére három tanfolyamot fog rendezni, még pedig:

1. F. é. augusztus 1-től 15-ig történettani tanfolyam dr. Márki Sándor egyetemi tanár vezetése alatt.
2. Julius 1-től 8-ig kísérleti kémiai tanfolyam dr. Reichaller Kálmán főrealiskolai tanár vezetése alatt.
3. Julius 15-től augusztus hó végéig torna tanfolyam a „Nemzeti Torna” egyletben.

A kik a középiskolai tanárok közül a jelzett tanfolyamok valamelyikében részt akarnak venni, a vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz intézett folyamodványaikat május hónap 20-ig igazgatóságaik utján nyújtásuk be.

Kolozsvárt, 1902. május hó 10-én.

Bartók,
elnök.

Sárány Lajos,
tanügyi elnök.

Sz. 443—1902. MEGHÍVÓ.

Nagy-enyedi egyházmegyénk f. évi junius hó 9-én délelőtt 9 órakor Nagy-Enyeden, a városház disztermében rendkívüli közgyűlést tart, melyre a Tiszteletes lelkész urakat — s általuk a mélyen tisztelt világi tagtársakat és tanító-képviselőket — van szerencsém tisztelettel meghívni.

Tárgyak: egy tanácsbíró választása és az esperesi vizsgálat módosítására vonatkozó értekezleti javaslatról véleményezés; esetleg még más sürgősen elintézendő ügyek.

Egyben értesitem a Tisztelet. lelkész aakat, hogy az egyh. nyomtatványok kezelésé: T. Barabás József director aától T. Szécsi Ferencz felvinczi lelkész aa. vette át.

Miriszló, 1902. május 8-án.

Sándor János,
esperes.

Uj üzlet! — Uj üzlet!

Van szerencsém a n. é. vevőimmel tudatni, hogy helyszüke miatt és többeknek óhajta folytán jelenlegi üzletemet egy szomszédos (*Deák Ferencz-utca 5. sz.*) helyiséggel kibővítettem, ezen osztályt kizárólag az egyszerűt egész a legfinomabb kivitelű és izlé.

menyasszonyi kelengye,

férfi- és gyermek-fehérenemű és vászon-czikkokkal

egész ujonnan úgy rendeztem be, hogy a mai legmesszebbmenő igényeknek megfelel, valamint az elsőrendű gyárosokkal való összeköttetéseimnél fogva azon kellemes helyzetben vagyok, hogy az árak tekintetében hárkivel versenyezhetek.

Minden egyes darabon a szabott ár látható, — minden idővesztés és csalódás ki van zárva.

A n. é. vevőim szíves látogatását kiváló tisztelettel kéri

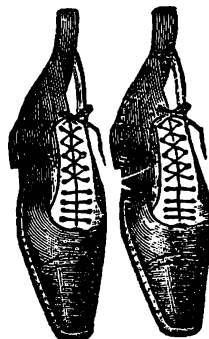
SÁRGA KRISTÓF

fehérenemű- és vászon-raktára

Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3. és 5. sz.

SZABOTT ÁR. ❀ ❀ ❀

PONTOS KISZOLGÁLÁS.

Jó alaku tartós és olcsó cipő
———— csakis ————

Dukesz Sándor

cipőraktárában kapható

KOLOZSVÁRT,

Mátyás király tér 16. (Unio utca sarkán)

Czipész műhelyek berendezve.

Czipő-Cremek és czipő sámfák kaphatók.

Hirdetéseket

jutányos áron felvesz

az „Erdélyi Protestáns Lap“ szerkesztősége.

(Ev. ref. theol. épület 2. ajtó)

Megnagyobbított férfi ruha-

raktár és szabó üzlet

RÉTI SÁNDOR

Kolozsvár, Deák Ferencz-u. 4.

☉ *Egyedüli üzlet a hol* ☉

csakis honi készítésű

férfi, fiu- és gyermek öltönyök, óriási választékban szabott áron árusítatnak.

A szabott árak minden darabon láthatók

férfi öltönyök 8 frttól kezdve —

gyermek öltönyök 2 frttól kezdve,

Gácsai és zsolnai szövetek méter

———— 2 frttól kezdve. ————

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-Társ.

— K O L O Z S V Á R. —

Alaptőke 2 millió korona.

A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyószámlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.

Leszámítól váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, kisolt értékeket stb.

Értékpapirokat és id~~e~~gen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad értékpapírokra, folyószámlán és előre meghatározott időre.

Díjmentesen bevált szelvényeket **É**s elvállalja sorsjegyek revízióját.

Ki **B**ocsát utalványokat, checkeket, hitelleveleket bármely külföldi piacra.

Rendelkezésre **t**art a felek saját zárai alatt tűz és betörésmentes pánccél szekrényeket (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott arany- és ezüstneműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

Magy. kir. szab.

osztálysorsjegyek

főelárusító helye:

Mátyás király-tér

———— 32. ————

Üzleti órák:

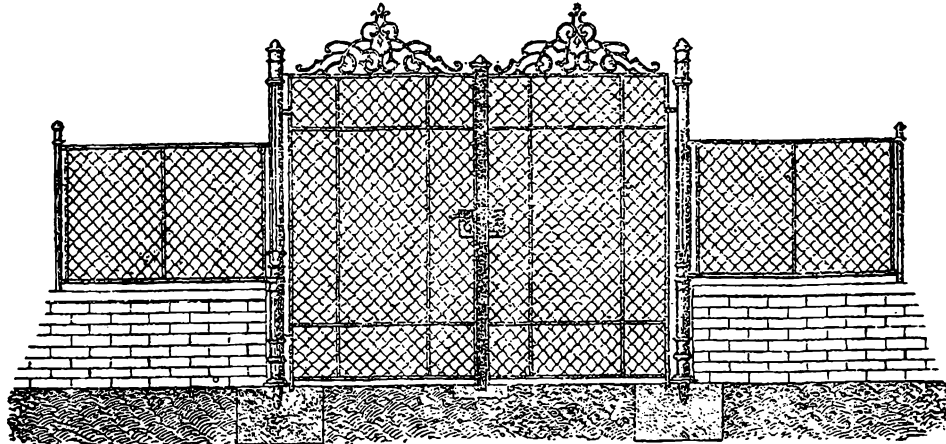
dél előtt 1/29—12-ig,

délután 1/23—5-ig.

Olcso keritések. LÉBER GYULA Első erdélyi sodrony szövet-fonat kertkerítés és ruganyos aczélsodrony ágybetétek gyára **Kolozsvárt, Egyetem-utca 12.**

Telefonszám 439.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, díszkerítések, sírok stb. bekerítéséhez való gépsodrony fonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását; pincze, padlás felső világossági, magtár- és éléskamara ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics válogatásához, szikrafogók, gyárkéményekre.

Telefonszám 439.

Zöldre festett légszövet, szelelő és lóher-tisztító rosták, Backer-féle rosták és egyébféle használatra vas, réz- és cziinszövetek. Kruppa sodrony szezélyzetek, aczél, tús-kés sodrony, kertek stb. bekerítéséhez. Kiti-nő ruganyos aczél sodrony ágybetétek (m a t r a c z), sodrony lábtörők stb.

Nagy képe. jegyzékkel kívánatra ingy e n és bérmentve szolgálók. 16

Orgona!!

Nagyváradon,

FŐ-UTCZA 51—15.

Uj!

Orgonákat

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, gólos-ládával. Biztos működésért még a legnedvesebb templomban is kezkeskedem.

Orgonáim az elképzelhető könnyedségű játszasmóddal bírnak és mindamellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is preczisen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá régi

Orgonákat

átalakítás, javítás és hangolásra a legjutányosabb árban.

Ország h Antal,
orgona-készítő.

Oberding Miklós

Vizvezeték és csatornázási vállalata.

Törvényileg bejegyzett cég.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 41. szám. Telefon: 230.

Elvállal vizvezeték, csatornázást; fürdők és closettek berendezését; vízállomások, szivattyu művek felállítását, kézi és eróművi hajtásra. Létesít vizvezeték és csatornázásokat uradalmak, kastélyok és községek, — valamint tüzoltási berendezéseket gyárak és ipartelemek, ugyszintén technikai berendezéseket, melegvíz telepeket gyógyfürdők, fürdők, kórházak, sanatoriumok és iskolák, stb. részére.

!! Kiviteli tervezeteket, költségvetéseket és költség előirányzatokat díjmentesen készít. !!

Kolozsvári Takarékpéztár és Hítelbank Részv.-társ.

Kolozsvárt, Mátyáskirály-tér, 7. sz. saját házában.

Teljesen befizetett alaptőkéje
1.200.000 korona.

Betéteket előnyös feltételek mellett fogad el könyvecskékre, vagy folyószámlára és azokat felmondás nélkül fizeti vissza.

Váltókat olcsón számítól le.

Előleget ad értékpapirokra és kézi zálogra.

Jelzálogos kölcsönöket nyujt földbirtokokra a kolozsvári házakra. Törlesztési kölcsönöket közvetit a Hazai Takarékpéztár részére.

Áruraktárai (a pályaudvar mellett) olcsón kezelik a betárolt árukat és azokra előleget adnak. Ugyanott kölcsönzsákok is kaphatók.

Tgyanott a

The Gresham
Életbiztosító Társaság
Vezérügynöksége.

Nagytisztelütü lelkész és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utczában

papirkülönlegességek áruházát, irodai felszerelésök nagy raktárát, könyv- és könyvmdáját felkeresni, és bevásárlásait ott eszközölni.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor

Templomok fűtése! Törs és Ormai

A modern technika vívmányai minden téren óriási haladást mutatnak. Az ember igyekszik mindenben a legjobbat, leghasznosabbat produkálni, találmányaival a társadalom kényelmét szolgálni.

Erre szolgál a templomoknak legcélszerűbb rendszerek szerinti központi fűtése is.

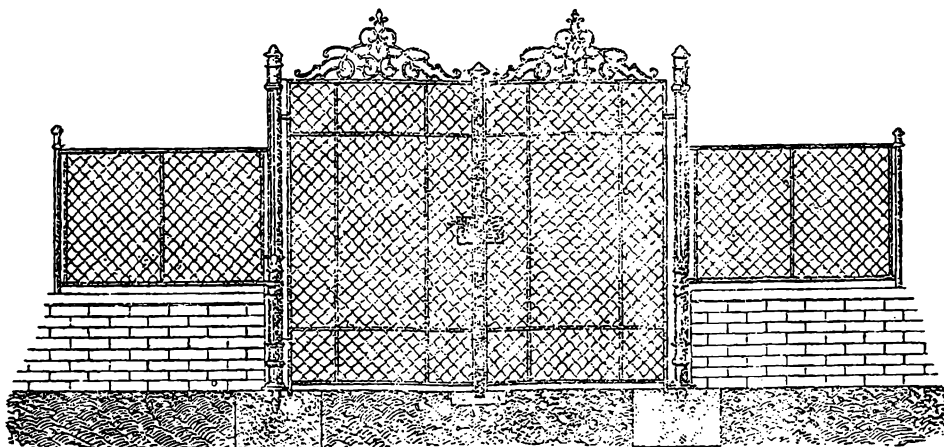
mérnök vállalkozók
műszaki irodája Kolozsvárt, Mátyáskirály-tér 18.

Ennek szüksége ujabban mind nagyobb követelésekkel lép fel. A templomok fűtését követelik minden felé! E cél megvalósításához segédkezet nyújt Törs és Ormai mérnök vállalkozók a jó hírnévnek örvendő műszaki irodája. Ajánlja még szellőztetések, vízvezetékek, csatornázások, továbbá szagtalan kloettek, fürdőszobák, kórházak berendezését. Költségvetések ingyen és bérmentve!

Olesó kerítések. LÉBER GYULA Első erdélyi sodrony szövetség kerítés és ruganyos acélsodrony ágybetétek gyára Kolozsvárt, Egyetem-utca 12.

Telefonszám 430.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, díszkerítések, sírok stb. bekerítéséhez való gépsodrony fonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását; pince, padlás felső világossági, magtár- és éléskamara ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics válogatásához, szikrafogók, gyárkéményekre.

Telefonszám 439.

Zöldre festett légszűrő, szelelő és löher-tisztító rosták, Backer-féle rosták és egyébféle használatra vas, réz- és cszinszövetek. Kruppa sodrony szegélyzetek, acél, tuskés sodrony, kertek stb. bekerítéséhez. Kitűnő ruganyos acél sodrony ágybetétek (matracz), sodrony lábtörők stb. Nagy képes árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk. 16

Erdély legnagyobb üslete és ékszer gyártására egyedül berendezett műhelye. Sárga János ékszerész Kolozsvárt

Főüzlet: Mátyás király-tér. Fiók-üzlet Wesseliényi M. u. 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű arany és ezüst néműekben, drága köékszerekben, régiségek, valamint a legujabb angol és francia különlegességekben. Különös figyelműbe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legujabb technikai vívmányokkal berendezett műhelyemet, hol modern ékszer gyártása, átalakítása, vésszőki és ötvös művészet remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

MÜLLER utóda	6 személyre étkezéslet gyönyörű színekben	f. 7.50
	6 tea-készlet	f. 5.—
	6 kávé-készlet	f. 4.15
SOMLYAI üveg-és porcellán kereskedő	1 pá. 1 vagy porcellán te.	25
	1 " " " " " " " "	20
	6 drb metszett vizes-pohár	50
	12 drb acél evő-eszköz kés és villa	f. 1.—
Kolozsvárt I. ker. Kosuth Lajos-utca 4. sz.	1 koronás dísztárgyak nagy választékban.	
REKLAM- CIKKEI	Nász és alkalmi ajándék-tárgyak. — Az összes áruk a kirakatokban kiáravza láthatók.	
	vidéki megrendelések azonnal lesznek elküldve. Posta-csomagolás 30 kr., vasuti 40 kr.	

Hirdetéseket

jutányos áron felvesz

az „Erdélyi Protestáns Lap“ szerkesztősége.
(Ev. ref. theol. épület 2. ajtó)

Uj üzlet! ➔ ➔ Uj üzlet!

Van szerencsém a n. é. vevőimmel tudatni, hogy helyszüke miatt és többeknek óhajta folytán jelenlegi üzletemet egy szomszédos (*Deák Ferencz-utca 5. sz.*) helyiséggel kibővítettem, ezen osztályt kizárólag az egyszerűtől egész a legfinomabb kivitelű és izlésű

menyaásszonyi kelengye,

férfi- és gyermek-fehérenemű és vászon-czikkével

egész ujonnan úgy rendeztem be, hogy a mai legmesszebbmenő igényeknek megfelel, valamint az elsőrendű gyárosokkal való összeköttetésemnél fogva azon kellemes helyzetben vagyok, hogy az árak tekintetében bárkivel versenyezhetek.

Minden egyes darabon a szabott ár látható, — minden idővesztés és csalódás ki van zárva.

A n. é. vevőim szives látogatását kiváló tisztelettel kéri

SÁRGA KRISTÓF

fehérenemű- és vászon-raktára

Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3. és 5. sz.

SZABOTT ÁR. ❀ ❀ ❀

PONTOS KISZOLGÁLÁS.

Csintalan Gyula

orgona, zongora és harmonium-készítő

KOLOZSVÁRT, Lakása: Egyetem-u. 6. sz.

Üzlethelyiség: Deák Ferencz-u. 2. sz. hátul az udvaron.

Elvállalok orgona készitést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javítását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javítást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készitok óltárokat, szószéket és szószék föléte való koronát, nemkülönben egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javítását és hangolását, úgy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősküdésekre azonnal válaszolok.

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve

Maradtam tisztelettel

Csintalan Gyula.

Csakis legújabb divatú czikkek.

Bittó Rezső

elsőrendű uridivat, kalap, czipők és fehérenemű különlegességek üzlete

olozsvár, Mátyás-király-tér 12.

Ajánlja dus választékban raktáron lévő czikkeit, u. m. *ingek*, a legjobb francia szabás szerint, gallérok, kézelők, zsebkezdők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint valódi Jäger-féle alsó ruhák.

Legdivatosabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárczipők, sétabotok, *utolsó czikkek*, *kocsi-takarók* és *plaidok*, legfinomabb szappanok, illat- és pipereszerek.

Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* és legjobb szabásu, kézzel varrott *csipők*, elsőrendű budapesti czipész-mestertől.

Vadász, kerékpár és sportczikkek. *

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár! ○ ○ ○ ○ ○

Vidéki megrendelések pontosan teljesíttetnek.

6 Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Csakis legújabb divatú czikkek.

Megnagyobbított férfi ruha- raktár és szabó üzlet

RÉTI SÁNDOR

Kolozsvár, Deák Ferencz-u. 4.

☉ Egyedüli üzlet a hol ☉

csakis honi készítésű

férfi, fiu- és gyermek öltönyök, óriási választékban szabott áron árusítatnak.

A szabott árak minden darabon láthatók

férfi öltönyök 8 frttól kezdve —
gyermek öltönyök 2 frttól kezdve,
Gácsi és zsolnai szövetek méter
2 frttól kezdve.

Legjobb, legszebb és legtartósabb

férfi-, női- és gyermek-czipők

meglepő nagy választékban áll a n. é. közönség rendelkezésére a jó hírnévnek örvendő

Michelstädter S.E. és H.

czipőgyár fióküzletében Kolozsvárt Főter 11. sz.

A hol a n. é. vevő közönség eltérően a többi üzletektől meg van kímélve az alkuától, mert minden czipőben a szolid polgári ár feltűnően bevéve található.

Vidékre választék készségei küldetik. — Képes árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Kizárólagos raktár egész Erdély „Ideal” czipő-kapta részére a nélkülözhetetlen fából (párja 3 kor. 50 fillér.)

A nagytiszteletű lelkész és tek. tanár, tanító urak különös előnyben részesülnek.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor.
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Ha egyházi közéletünket reformálni akarjuk: reformáljuk először a sziveket és lelkeket.

(Az „Egyházi Értekezlet” alkalmából.)

Napjainkban folytonosan hangzik és újból- újból felvetődik egyházi értekezleteken és gyűlésekben, — mint lapjaink hasábjain a kérdés, hogy „mit tegyünk?” Mit tegyünk, hogy egyéni vallásos buzgóságot, hithűséget, szent vallásunkhoz és anyaszentegyházunkhoz való ragaszkodást, igazi protestáns öntudatot és a krisztusi jótékony szeretet tényeiben megnyilatkozó egyházas életet teremtsünk minden vonalon: falun és városban; — az egyszerű nép között és az ugynevezett magasabb körökben?

Mit tegyünk? Az az, hol és mi módon mutassunk rá hathatósan és sikeresen amaz örök forrásra, melyből megújuló egyéni hitet, protestáns önérzetet és buzgóságot merítsen magának a mi nemzedékünk?

Mit tegyünk, hogy az ólálkodó, s a kegyes szemforgatástól elkezdve a lelkeknek pénzzel, — vagy mű-bűnbocsánattal való megvásárlásáig minden eszközt felhasználó külső ellenséggel szemben sikeresen védekezhessünk, s megoltalmazhassuk a godjainkra bízott nyájnak számbeli és lelki épségét is? . . .

Mindenfelől hangzik az égető kérdés, — és minden, — egyházát, vallását szerető, — s gondolkodni tudó ember siet a kielégítő feleletet javaslatokban megadni és célra vezető tények gyakorlásában megtalálni!

Az egyik mindeneket átható és felölelő egyháztársadalmi munkásságot ajánl: — a másik külső — és belsőre vonatkozó *belmissiót* sürget. — Az egyik abban látja a megoldást, hogy értelmet felvilágosító, sziveket átható és kedélyeket felbuzdító u. n. vallásos, — vagy egyházi *csélélyek* tartassanak csupán; — míg a másik rá mutat, hogy *vallásos nevelésünket* kell intenzívebbé és extenzívebbé tennünk mindenek előtt. — Az egyik azt ajánlja, hogy az egyházhoz szervesen kapcsolt *testületek*; protestáns nőegyletek, templomi énekkarok stb. alakíttassanak; — a szegényekről, özvegyekről, árvákról és ügyefogyottakról erejéhez mérten, — de igazi keresztyén szeretettel minden egyházközség gondoskodjék; — míg a másik azt sürgeti, hogy a pap igazi lelkipásztori prudenciával, hivi anyagi — és lelki szükségleteinek éles szemü felismerésével és kielégítésével, hivi családi hajlékának sűrű látogatásával gyakoroljon valódi „*curapastorális*” — Intsen, buzdítson, tanítson, vigasztaljon és segítsen fáradhatatlan buzgósággal; s hirdesse az ígét páli buzgalommal és krisztusi

szeretettel, egyszerűen, de Isten beszédéhez illő méltósággal és tekintéllyel. — És így tovább! — Szóval: keressük az eszközöket; buzdítsuk az órállókat; — s védeni és erősíteni akarjuk nyájunkat.

És mindezt miért? Van-e erre szükség? Czélít érünk-e így? . . .

Azért, mert tudjuk, látjuk és sajnosan tapasztaljuk, hogy a mi nemzedékünk *egyéni vallásos hite* messze mögötte marad őseink teremtető, bátran kitartó, türesre és szenvedésre képesítő hitének; — hogy egyházi életünk a sok *közönyös és gyenge hitű ember* miatt pangásnak indult; — hogy a protestáns *öntudat* meggyengült; — hogy a *hithűség* és az egyház iránti *buzgóság* csökkent és majdnem a minimumra redukálódott; — hogy a világ és *anyag szerelme*, — a mindent pénzzé tevés vágya és a magasabb dolgok iránti érzéknélküliség kezdi uralni a sziveket és lelkeket.

Tudjuk, érezzük és tapasztaljuk, hogy buzdítanunk, erősíteniünk, ámbicionálnunk és *tennünk* kell valamit! Tenniük kell nemcsak a lelkipásztoroknak, hanem minden gondolkodni tudó, becsületes lelkű, — egyházát és vallását szerető protestáns embereknek.

Óh, mert a *kovász* kezdi kelesztő erejét elveszíteni! A *gyertya* sok emberre nézve „véka alatt” pislog! A *só* izetlenül! . . .

A felsorolt eszközök okos alkalmazásával hitem szerint *célit érhetünk*; de azokat az egyes gyülekezetek anyagi — és lelki szükségleteihez mérten, — a körülmények és viszonyok okos figyelembe vételével és csak *fokozatosan* lehet megvalósítani, nehogy jót és üdvöst akarva, itt az érzékenységet, — amott a tudatlanságot; — itt a rossz indulatot és előzetes ellenszenvet, — amott a hamu alatt lappangó, s csak tej italával táplálkozó gyenge hitet erősebben érintve, esküdt ellenségünkké tegyük, vagy végkép elriaszuk. — Az *igazság* „két élű fegyverének” ugyan sujtania kell, tekintet nélkül a különböző emberi gyengeségre, s be kell hatolnia a vesék és velők megoszlásáig! A sebhedt részt kimélet nélkül ki kell vágni, hogy a *test* egészsége helyre álljon: de azért „galamb szelidséggel és kigyó okossággal” kell minden órállónak eljárnia!

Feltétlenül óvakodnunk kell ezen új, — egyháztársadalmi reformacionális munkásságunknál minden *sablonszerű és egyenlő formára előre kimért eljárástól*, mert különböző értelmi képzettség, — viszonyok, szükségletek és emberek számára *ugyanazon előre megállapított és egyedülinek ajánlott általános mérleket szerint nem mérhetünk!*

És épen itt nyílik tere a különböző eszközök helyes alkalmazására nézve az igazi lelkipásztori

prudenciának és a keresztyén szeretettel párosult éleslátásnak! — Mert a munkának helyesnek, alaposnak; czéltudatosnak és a jövőt biztosítónak, — azért okosnak kell lennie.

De hála Istennek van nekünk erre is utbaigazitónk és csálhatatlan normánk: az *Úr Jézus Krisztus és az ő evangéliuma*. — Ő a fundamentum, melynél mást egyetlen építő sem vethet magának! Az új reformátóri munka kezdetén fülünkbe cseng protestáns egyházunk csálhatatlan, s mindig megújulásra segítő jelszava: Vissza az alapra! Vissza a forrásokhoz! Vissza magához a Jézus Krisztushoz!

Mi is reformálunk, az az: az *alapra* támaszkodva új szellemet és egészséges, pezsgő egyháztársadalmi életet akarunk támasztani. Szükség van reá! . . . És ezt nem megdöbbenéssel, nem kishitű kétségbeeséssel jelentjük ki: hiszen nekünk alapelvünk a fokozott világosság keresése, a koronkinti reformáció!

Csak álljunk talpra és vessük öntudatos munkára kezünket, mert a belső és külső átalakulás *embereket, eszközöket és czéltudatos munkát* kíván. Ebben a munkában utat mutat és szabályt ad a mi *Krisztusunk*, ki az örök és mindig állandó *alapot* vetette; — és dicső *reformátoraink*, kik arra az örök idők és minden emberek számára megvetett alapra bátor lélekkel és öntudatosan *építettek*. A Krisztus megdörögálja s farizeust, a ki „a tálnak csak külsejét tisztítja meg!” Kárhozatot mond „a festett koporsókra.” — Tudja, hogy *belsőről* jönnek az életnek jó cselekedetei s azért mindig a *szívre és lélekre hat, azt reformálja*, mert biztosan tudja, hogyha a szív nyerve van: minden nyerve van.

Tudja, hogy a megújult szív megtalálja majd az új formákat is! Ő az egyetlen és örök vallás-erkölcsi és társadalmi reformátor! Örök időkre átalakította nemcsak a külső életviszonyokat: hanem az emberi szívet érzületet és gondolkozást is. Minő új arculatot volt képes adni a világnak! Az ő felépítésének behatása alatt mintegy varázsütésre „a régiek elmúlnak és mindenek megújulnak!”

És vajjon miben állott csodálatos hatásának titka? Minő uton és mily eszközökkel érte el azt a bámulatos eredményt? Eljárása egyszerű és természetes: első sorban a *szíveket hódítja meg*.

Ő feladatul azt tűzte ki, hogy az emberiség érzületét, gondolkodás módját és életét ujjá alakítva; rendeltetése és örök isteni hivatásának elérésére segítse; fogatkozásait és bűneit meggyógyítsa; Istenhez való viszonyát belsővé, mélylyé, tudatossá tegye és megszentelje; s az embereket testvérekké tegye és Isten fiaivá emelje. — Azonban tények helyett az ige hatalmával: *tanítással* kezdi; — nem cselekszik azonnal, hanem *oktat*: — nem rombol, hanem épít; — nem a fennálló intézmények megváltoztatásán kezd, hanem az *emberekhez* fordul. — Csak nagyon ritkán tesz czélzást az akkor fennálló állami és társadalmi rendre, nem azon kezd, hogy azt alapjában aláassa és erőszakosan megdöntse, sőt ellenkezőleg: ő az első, a ki országa törvényének engedelmeskedik, s az ő korában érvényben lévő vallásos szertartásoknak és egyházi szervezetnek magát készséggel aláveti. Ő Mózes követője, a synagóga ellen nem beszél, tiszteletben tartja úgy a vallásos beléltre vonatkozó rendszabályokat, mint a külső intézményeket mindaddig, míg azok saját lelkiismeretével és Isten akaratával nem ellenkeznek. Ezeket tehát egyelőre nem bántja, hanem ezen intézmények létre hozóihoz: az *emberekhez* fordul. — Itt sem kísérti meg egy pillanat alatt az egész népet megváltoztatni, vagy tömegeket nyerni meg, hanem az *egyeseken* kezd, azoknak lelkiismeretén és szívéen. Először az egyént akarja ujjá szülni és külön álló személyiségeket rendre megnyerni, mert jól tudja, hogy a nép maga nem egyéb, mint külön-

böző mikrokosmosokat magukban rejtő egyes személyeknek konglomerátuma, s ha ezeket sikerül külön-külön megnyernie, akkor az egész népet megnyerte, s ez az eredmény biztos kezességet nyújt arra nézve, hogy *a külső intézmények önmaguktól ujjá alakulnak!*

Az így megnyert és ujjászült egyesekben rejlett azután az a megdönthetetlenül szilárd *vallás-erkölcsi alap*, melyre a sziveket — lelkeket átható *örök igazságokkal* fel lehetett építeni és a melynek pusztá gyakorlati alkalmazása később a külső intézmények átalakulását, is erkölcsi és logikai szükségszerűséggel önkénynt előidézte!

Az credményt feltétlenül biztosító új-elem a Krisztus eljárási módjában tehát nem volt más, mint az egyes embereket *szívük érzelmeinek* ujjá szülése által megtéríteni; a jónak és igaznak befogadására képesíteni, s azután engedni, hogy a biztos alapot nyert igazság hatalma nyilvánuljon a külső formákban és egyház társadalmi intézményekben is! Tudta a Mester, hogy *a belső meggyőződés teljességétől lelkesült egyes emberek csálhatatlanabb biztosítékai az igazság győzelmének, mint a legjobb külső intézmények!*

És vajjon nem volt-e ebben is igaza? . . . Hisz' a Krisztusi evangelium igazságának belső ereje minden kényszerítés nélkül szilárd *meggyőződéssel* és menynevei *lelkességgel* tölti el az egyszerű tanítványoknak önként feltáruuló szívét; alig néhány év alatt tulszárnyalja Palästínának addig szükkeblüen elzárt határait s alig pár évszázad alatt sorban hódítja meg a civilizált világ minden birodalmait!

De fájdalom, a *tévedés* mindenütt nyomon követi az igazság terjedését, s legtöbbször azok idézik elő a legnagyobb veszélyeket, kik az igazság legbuzgóbb harcosainak látszanak! Az evangéliumi igazságnak is gyakran azok ártottak legtöbbet, a kik legerősebb támaszoknak nevezték magukat. Nem ezt bizonyítja-e a keresztyénség történetének nagyon sok lapja? Krisztus követői, miközben a Mester alaptételéről, — *az egyeseknek az evangélium önkényntes elfogadása általi megfélemlítéséről* — megfélemlítettek, a keresztyén tan tisztaságának megvédését külső támogató eszközökre bízták. Azon szándékból, hogy Krisztus művének hatását erősítsék, azt földi intézmények keretébe zárták, s az *életnek és igazságnak idvezítő evangéliumát* rideg dogmatika élet nélküli formulái között megmerevítették. A keresztyén vallásos életelvet, melynek örök időkre kiható erejét éppen saját *belső ereje* biztosította legkétségtelenebbül: előírásokkal, rendeletekkel, hittételekkel és egyházi szabványok tömegével bátyázták körül.

Ismeretesek mindnyájunk előtt azon visszaélések és végzetes tévedések, melyeket a Krisztusi evangelium ellen épen a Mester *alap rinczipiumáról* megfélemlített „hivatalos egyház” követett el! — Az *evangélium* rövid idő alatt egészen háttérbe szorított. Az Isten és emberek között a Jézus-Krisztus által megteremtett láthatatlan, csupán érzésbeli *közösség* nem volt már kielégítő, hanem az embernek tagjává kellett lennie azon látható és túltengésig elhatalmasodott egyháznak, melyet úgy tekintettek, mint az *üdv kizárólagos* közvetítőjét. A hívők „egyetemes papságának” elvét megtagadva, azzal mint kizárólagos előjoggal és méltósággal egy az egyháztagoktól elkülönített és szerintük magasan azok fefett álló kiváltságos kasztot ruháztak fel, mely mellőzhetetlen és kikerülhetetlen *közvetítő* Isten és ember között; mely az egyetlen csatorna, melyen át az isteni kegyelem az emberre leszállhat, s melyen át a bűnös ember imája különféle alsóbb- és felsőbb rendű szentek előre kiérdemelt jóindulatú támogatása mellett a sziveket és veséket *vizsgáló* Istenhez emelkedhetik. És ezen klérusnak *feje* Isten földi *helytartójává* és képviselőjévé magasztaltatott fel az emberi gyengeség által. A *bűnbánat és megtérés* csak az egyházi törvény iránti

feltétlen és vak engedelmesség által volt elérhető; a *bűnbocsánat* közönséges pénzüzletté fajult; — az *idvezítő hit* az egyház szentesített hittételeihez való görcsös ragaszkodásban állott; a *jövő élet üdv és boldogsága*, — valamint a léleknek földi életbeli nyugalma előre hivatalosan elrendelt imádságok szecitő tömegének értelem nélküli lemorzsolásától volt függővé téve, melyet örökölt privilégiumánál fogva csak az egyház közbenjárása segíthetett elé.

Azonban minden tulkapás elébb vagy utóbb okvetlen megboszulja magát. Így a keresztyén üdv eltorzítása is *Luther* és reformátorokat támasztott! *Luther* „a hamisítatlan krisztusi evangelium” és „az egyedüli idvezítő hit” nevében bátor lelkiismeretes munkára vetette kezét és munkájának sikere volt. Vajjon miért? *Azért mert a legtöbb pontban Krisztus eljárását követte.* Neki kezdetben esze ágában sem volt a fennálló egyházi rendet megtámadni, csupán az evangéliumban nyilvánuló Isten-akarátának gondos előtanulmányozása és bizonyos külső körülmények összetalálkozása ösztönözték tettere őt. Műve nem megfontolatlan elhatározásból, vagy pillanatnyi felbuzdulás hatásának eredményeként jött létre, — mint a hogy azt örökre fennmaradó érdemeinek elhomályosítása céljából elfogult ellenségei oly sokszor hangsúlyozzák, — hanem egy hosszú időn át kebelében ápolt mély vágynak és gondolatnak, sok évi küzdelemnek, megigazulás után sóvárgó lelke imájának és heves belső lelki harcának megvalósítása. Ő készséggel vetette magát alá az egyház minden rendelkezésének és áhítatossági gyakorlatának, s csak miután lelke azoknak nehéz igáját már tovább elviselni képes nem vala, s csak miután megújuló kísérletek után sem volt képes egyházának elveit és intézményeit a szent írásban nyilvánuló isteni akarattal s a krisztusi evangelium szellemével összhangzásba hozni: szánja el végleg a döntő lépésre magát. Epen ez az elővigyázó megfontolás teszi nagygyá előttünk őt, a kik ismerjük különben jellemének hevét!

Es a döntő lépés megtétele után se rombol semmit építés nélkül. Nem volt lázzadó, hiszen kész katolikusnak maradni! A misét nem törli el; a pápát nem detronizálja, — tudja, hogy ezek földi intézmények. Előtte is a főszempont az, hogy: *szíveket nyerjen meg az igazság számára!*

Jézus is látogatta a synagogát; — a templomot nem rombolta erőszakosan le: hanem először azokat akarta a maga részére nyerni és megtéríteni, *a kik látogatták azt!*

Luther azt az időt akarta tudatosan és a *megnyert szívek* által előkészíteni, midőn az *evangelium eredeti jogaiba* ismét visszahelyeztetik, s midőn a „hit által való megigazulás” az *üdv egyedüli feltétele* gyanánt fog tekintetni, mert megvolt győződve, hogy ez a két lelki hatalom önmagától is ellenálhatatlan erővel fogja a hatalmas római egyházat szervezetével és intézményeivel együtt átalakítani! Hisz' az *Idvezítő* mondá: „Uj bort ó-tömlőbe zární,“ — „avult ruhát új posztóval foldani nem lehet.“

Es az eredmény valamint a *Mesternek*, — ugy hű követőjének is igazat adott! Az *evangelium* belső ereje megragadta egyenkint rendre milliók szívét, s a *megnyert, átalakított szívek* teremtettek új külső formákat is!

Az *evangélium* erejének kell megragadnia a most élő *nemzedék* szívét is; — magának a *protestantismusnak* pedig ma is valódi *Krisztusi* alapon és elveken: az *evangéliumon* kell felépülnie, erőben és kiterjedésben folyton nyernie, s minden józan *haladással* és *lelki szabadsággal* testvériesülnie ugy belső lényegében és tanáiban, — mint külső alakulásaiban és intézményeiben, mert mihelyt erről megfelelkeznek, s azt az alapot mely egyedüli, s melyet az *Ur-Jézus-Krisztus* maga vetett kirugja maga alól: azonnal

megszűnik a *lelkiszabadságnak*, *haladásnak* és *krisztusi szeretetnek* vallása lenni.

Napjainkban — a mint a tények tagadhatatlanul bizonyítják — ismét nagy szükség van a *szívek* és *külső intézmények* reformációjára, — ha nem is oly ardelemben, mint a *XVI-ik* században, — mert tévedések és visszaélések most is vannak: s ezek a hitetlenségnek, a tétlen közönynek, az érdeklődés, a protestáns vallásos önértet és hithűség hiányának, a világ tulságos szerelmének, vagy az *ál-felvilágosultságnak* tévedései és visszaélései, melyek a vallásos és egyházi élet mezején a helyenkinti kopárságnak kétségbevonhatatlan jeleit mutatják. — Ezeket kell *szíveket* reformálva gyógyítanunk!

De vajjon miként járjunk el? . . . A felelet egyszerű: *kövessük a Krisztus és a XVI-ik század nagy férfainak példáját!* — Mielőtt a külső intézményeket érintenők: *önmagunkon* és *embertársaink szívére* kezdjük meg a reformációt. — Egészen bizonyos, hogy az egyes individuumok által a nagy egész, s a nagy egész által a külső intézmények fokozatosan, önkényt át fognak alakulni.

Vetközzük le először *saját magunk* a közönyös-séget, az előítéleteket, a buzgóságban és szeretetben való fogyatkozást, s nyerjünk törhetetlen meggyőződést és új érzületet! Vigyázzunk, hogy a „bennünk levő világosság sötétséggé ne változzék”, hanem támasszon *fényt* és *meleget* a gondjainkra bizottak *szívében* és *lelkében* is; — akkor lehet reményünk arra, hogy *külső intézményeink* is, melyek az ideálnak talán most sok tekintetben nem megfelelők, fokozatosan mindig megfelelőbbekké válnak.

Teljesítsük tehát mindenek előtt odaadó buzgósággal, valódi, *hivatásos* lelkesültséggel és lángoló szeretettel *lelkipásztori tisztiunket*, s *Idvezítőnk* példája szerint igyekezzünk a *szíveket nyerni meg.* Főképen pedig és első sorban a *gyermek szíveket!* Neveljük gyermekeinket minden vonalon *vallásosan*, hogy kedélyük és szívük legyen azon talajjára, melyben az elvetett mag gazdag termést hoz és soha meg nem csal. Tanítsuk meg őket bizalommal *imádkozni* és *énekkel* dicsérni az Urat; szoktassuk idejekorán *templom-gyakorlásra* s az *anyaszentegyházhoz* való hű ragaszkodásra, mert a gyermekek idővel nagyokká lesznek s mindenikük a maga családi és hivatás körében egy-egy lelkes reformátor.

Jól tudom, hogy ez sok időt igényel, mert egészen új nemzedéket kell nevelnünk; „*hittel ékeskedőt és jó cselekedetekben gazdagot*”: de ne feledjük, hogy egy néhány esztendő elenyésző csekélység az örökké valóságához képest, már pedig a *Krisztus idvezítő vallása* és az azon felépült *anyaszentegyház örökkévaló!*

Addig pedig, míg ezt öntudatos, lankadatlan és *Krisztusi* szellemtől áthatott apostoli működés után önmagunkat és egymást építve elérhetnők, tegyünk meg a mostani nemzedék javára és lelki épülésére is minden téren minden lehető, a mi csak célra vezetőnek látszik, s főként tartsuk szem előtt és kövessük a hit apostolának intését: „*Tartsuk meg a reménység vallását rendületlenül, mert hű az, a ki az ígéretet tette. Ügyeljünk egymásra, hogy szeretetre és jó cselekedetre ingert kapjunk, s ne hagyjunk fel összegyülekezéseinkkel — mint szokása némelyeknek — hanem serkentsük egymást arra annyiival is inkább, meri látjátok ama nap közeledését!* — (Héb. X. 23—25.)

Fancsó Sándor.

Templommegnyitás és ajándékozás.

Maros-Ujvár, 1902. május 14.

A maros-ujvári ev. ref. egyházközség újon épített szép templomát május 11-én vette használatba a buzgó közönség. Közadakozásból épült mintegy 24,000 korona

költséggel a templom, legyen közös az öröm is! Ma egy éve, hogy letettük az alapkövet és a jó Isten megsegített a templomépítés nagy munkájában. Maros-Ujvár legszebb terén emelkedik gyönyörű formáival kedves templomunk. Nem mehet el senki mellette, hogy az egyházközség tagjainak buzgóságára, Istenhez való ragaszkodására és a jó emberek segedelmező keresztyén felebaráti szeretetére ne gondolna. Mi, a mikor beléptünk a templomba, szívünk megdobbant és eltelt Isten iránt hálával, ki minket, gyengéket erősekké tett a szent munkában. Száz tagból alakult vegyes dalkar kérte Isten áldását a „Himnus“ gyönyörűsége dallamában, minnek hatása alatt felállván a rengeteg nagy közönség, a templomépítésben fáradozó lelkésszel együtt imádkozva adott hálát Istennek segedelemért. Majd Bethoven „Isten dicsőségét“ adta elő a dalkar szívhez szólóan, hogy aztán a lelkész egyházi beszéde: „az én szent házamat becsüljétek“ ragadja magával a közönséget s felbuzduljon minden hallgató Isten házában becsülésére és szorgalmas látogatására. A vegyes dalkar a „Szózatot“ énekelte, hogy azután kezdetét vegye a konfirmáció ünnepélye. Olyan istenitisztelet volt ez, mely örökre emlékezetes marad.

Köszönet mindazoknak, kik annak feledhetlenné tételére közre munkálkodtak; különösen Rák János karmesternek és a vegyes dalkar minden tagjának. Ez a dalkar, mely éppen a presbiterium és lelkész kezdeményezése folytán alakult, társadalmi életünk kiegészítő része. Dicséret illeti azért a derék karmestert. Most már a templomszentelés ünnepélyére készülünk, a mikor, mint szíves volt ígérni, maga főtisztelű Dr. Bartók György szeretett főpásztorunk szentelendi Istennek, az szent házat. Reméljük, hogy junius utolsó, vagy julius első vasárnapján megtörténhetik ez. A mi szeretett Püspökünk bizonynyal sietni fog a mi hívó szónkra, mert nem ketten-hárman, hanem sokan - mindnyájan hívjuk őt.

Istené a dicséret, a dicsőség! De nem mulaszthatom el, hogy azon kegyes adakozók sorából, kiknek adományát hálással köszöntem meg, e helyen ki ne emeljem Gróf Teleki Ádám pátronust, kinek bőkezű adománya tette lehetővé tervünk oly gyors megvalósulását. A templom környékét kiváló izléssel parkiroztatta. Mikor a mi új templomunk parkjába lép a földi halandó, érzi, hogy bizony e hely nem egyéb, mint a menyország pirtára. Méltó környezetet Isten szent házában. — Szabó Albert főmérnök az igazán protestáns stílusú templomtervezésével, Friscu Pál hányatanácsos főgondnok az előkelő templomhely átadásával és Magyar Mihály mérnök az építési munkákat felügyeletével szerettek kiváló érdemeket. Isten áldása legyen rajtuk és családjaikon.

A templom belső díszéhez még folyvást járulnak a buzgó hívők. Gróf Teleki Ádámné szül. báró Zeyk Ágnes óméltósága egy értékes Úrasztaltakarót, Dr. Nagy Samu ügyvéd díszes szószékterítőt készíttetnek. És a mit előbb kell vala említsek, nagyságos Deák Lajosné, ki mint fürdővendég, buzgó látogatója volt pár év nyarán át a mi régi templomunknak, egy sokat érő Úrasztalát készíttetett és küldött az új templomba. Érdekes az a levél, melyet ez alkalommal irt egyházunk egyik oszlopos tagja: ns. Deák Lajos maros-torda-megyei tanfelügyelő. Így szól a levél

„Nagytisztelű Lelkész Úr!

Feleségem, született Vajna Klára, a mult 1901. év nyarán ígéretet tett arra nézve, hogy a maros-ujvári új ref. templom számára egy Úrasztalt készíttet, mely jó szándékot Isten segítségével meg is valósítván, azt a protestáns szellemnek megfelelő egyszerűséggel diófából elkészítvén — holnap fogja vasutára adatni az egyházközség czimére.

Nagy tisztelű Lelkész Úr!

Kérem feleségem nevében, hogy fogadják ezen szerény adományt a Krisztusi szeretetből származó szí-

ves jó indulattal, mely előtt a szegénynek filléres adománya épen oly kedves, mint a nagyoknak aranyat érő áldozata.

Adja Isten, hogy a kik ezen asztalról veendik a lelki idvességnek étclét és italát, ha fáradtak voltak — pihenést találjanak; ha könnyes szemekkel állottak elé: azok felszáradjanak; ha bünösök voltak: megigazuljanak, és ha hitük ingadozó volt: az Úrnak kegyelme által megerősítsék.

Teljes tisztelettel lévén a nagytiszteletű lelkész úrnak és a mélyen tisztelt presbiteriumnak alázatos szolgálója és a hitben testvére. Maros-Vásárhely, 1902. május 4. *Deák Lajos.*“

Nem a szegény fillére ez nagyságos asszony, hanem a nagyoknak aranyából egy, s aragnál értékesebbé teszi ezt a szép adományt az a kegyes jó indulat, ke-resztyéni szeretet, melyvel minden kérés nélkül, jó szívvel adva van. A jóságos Isten áldja meg a nagyságos asszonyt jóságáért és tegye gazdaggá egyházi életünket az oly hívők kiválóságaival, mint a milyen a nagyságos asszony és közelismerésnek, szeretetnek örvendező férje. Presbiteriumunk köszönettel fogadta kedves adományát.

Ugyiszintén hálással köszönöm özv. Katona Józsefné önagságának azon gyönyörű himzéssel ellátott úrvacsorai terítőt és pohár s tányér alá valót, melyvel egyházunkat megajándékozni — unokája k. nfirmációja alkal-mával szíves vala. Áldja meg az Isten a kedves unokát, azzal a lelki tisztasággal állandóan, melyvel először jelent meg a szeretet asztalánál. És ezek az értékes aján-dékok nem értéktelenek. Értékesek azok világi értelemben is, de sokkal becsesebbek a szeretet által, melyvel adva voltak. A konfirmáltak az egyháznak új persélyt készíttetek, s ezenfelül a szeretetháznak ó koronát gyűjtöttek maguk között, melyet közelebbről rendeltetése helyére juttatok. Fogadják mindannyian az adakozók, egyházam és magam hálással köszönetét.

Isten áldása legyen új templomunkon s annak hivein!

Jancsó Lajos.

Az igazi vallásosság s annak feltételei és eszközei.*)

(Folytatás.)

A *bizalom s a rendületlen hit* negyedik tényezője és feltétlen kelléke az igazi vallásosságnak. Bizalom saját önmagában, embertársaiban, s rendületlen, tántoríthatatlan hittel párosult bizalom az istenben! A hol nincs bizalom s nincs hit, ott nincs sikeres munka és áldás. Milyen édes és boldogító érzés fogja el az istenben vetett hittel dolgozó munkást, ha dologát elvégezhetette: örömmel fog egy másik munkájához akkor is, ha előbbi kísérlete sikertelen volt, mert a köszikla összeomolhat és elsüllyedhet a föld mélyébe, de a rendületlen hit soha semmi körülmények között meg nem inoghat!

Ezek az igazi vallásosság állandó természetű, feltétlen tényezői. Együttesen adják a lelki erőt a nyugodt megállapodásra az életben; az az, röviden kifejezve, összesen alkotják azt, a mit *jellemességnek* nevezünk.

De e kellékek mellé sorakozik feltétlenül a haladás tényezője, a *képzettség* és annak jóra fordítása. Ez az ész ereje a nyugodt haladásra, fejlődésre. Minél többet tanulni, megismerni a természetet, az életet, az embert, megismerni a boldogulás útját-módját. Egy szóval kifejezve: ez a *műveltség*. Ezért oly végtelen fontos az iskola feladata. Akadnak tudákos, bölcselkedő emberek, a kik külső, felületes műveltségükben elbizakodva, nevetve és fitymálva beszélnek vallási és egyházi kérdésekről s megtévelyedett tudatlanságukban addig mennek, hogy az istenség lételet is vita tárgyává teszik és kétségbe vonják. Ne mondja nekem senki, hogy akár a természettudományok ismerete, akár az összes tudomá-

) Felolvasatott a Bügözben tartott egyházi értekezleten.

nyok tömkelegének birtoklása az embert a vallástalanság útjára kergeti.

Hanem igen, határozott meggyőződés, hogy minél többet tanul az ember, minél tisztább a tudása, minél inkább igyekszik belemerülni a tudományok legmélyébe: annál erősebb lesz a hite, meggyőződése, annál vallásosabb lesz. Előbb végződik el a tudomány, mint a hit. Könnyebben megdönthető minden elmélet, mint az emberi szív vele született sajátsága, titka, talizmánya: a hit. Ezért kell minél többet tanulni.

Az hát az igazi vallásos ember, a kiből a *jellemesség* összes fennemlített alkotórészeivel (szeretet, jóság, munkásság s bizalomteljes hit) együtt a *műveltséggel* párosul. Jellemesség és műveltség! A kiből ez a kettő meg van, az nem farizeuskodik, nem istentelenkedik, hanem keblében hordja az igazi vallásosságot. Az ilyen ember önálló, közszeretetre méltó, előrehaladó, nyugodt: szóval *szerencsés és boldog*, mert igazán vallásos.

S mik az eszközök, a mikkel különösen az állandó tényezők fejlődésére, a jellemességre hathatunk. Igen egyszerű, mindenki tudja, mindenki hozzáférhet könnyen, mert mindakettő közös kincse a közös emberiségnek: a *biblia* és a *templom*. A biblia lehet az igazi, biztos alapja a jellemességnek, mert az tanít minket szeretetre, jóságra, munkásságra s bizalomra. Különösen pedig Jézusnak, az emberiség örök eszményképének személye, egyénisége, küzdelemteljes szép élettörténete legyen a mi vezércsillagunk. Az olyan ember, a ki a biblia alapján Krisztussal él, nem fél semmitől, kész a küzdelemre. A biblia az igazi vallásos ember világtörténete, törvénykönyve és erkölcsstana.

A *templom* nem külső dísz csupán, hanem az isteni imádásnak fölszentelt helye. *A templom hiányát időszertint nem pótolhatja semmi sem*. Ne mondja senki, hogy teljesen mindegy, akár otthon tiszteli az Urat, akár a templomban, s azért nem is jár templomba. Otthon is vallásosnak kell lennie az embernek, de azt a szív és léleknevelő közös érzületét a hitnek, a bűnbánásnak, az életadó reménynek, mely ottan szívét elfogja és eltölti, nem lehet masutt feltalálni, csak a templomban.

A templombajárás tekintetében például és mintául vehetjük föl a művelt külföldet. Hogy a nagy német birodalom műveltségére, általános kulturára, anyagi és politikai erősségre nézve egyike a leghatalmasabb országoknak egész Európában, az kétségen felül áll. S mily nagyon vallásos az egész német birodalom népe. A birodalom majd minden részében volt alkalmam a templomba járást figyelemmel kíséreni. Északon Poroszországban, nyugaton Hessenben, délen Badenben, a Schweizban, Élszász Lotharingiában stb. S mondhatom, mindenütt azt tapasztaltam, hogy a nép nagyon templomba járó. Például veszem föl a badeni nagyhercegséget, a hol a reformátusok és lutheránusok egyesülve vannak. A hétköznapi isteni tiszteletekre is pontosan eljárának a hívek a templomba, de ha egyszer eljött a vasárnap, megszűnik minden munka egy napra, zárva vannak a kereskedések, ünnep nap van akkor, ez a nap az Istennek van szentelve. A ki ülő helyet akar kapni a templomban, nem is várja harangozást, hanem az előtt egy fél órával már elmegy a templomba, mert külföldben nem kap helyet. Daczára, hogy a templomok mind jó nagy épületek, sehol sem elég nagyok a közönség befogadására. Ott nem divatból járnak a templomot, hanem valóságos lelki szükségből, a mi nélkül nem tudnának élni sem. Katona és polgárember, szegény és gazdag, iparos, kereskedő s a legmagasabb állásu hivatalnok, s a hol vannak, grófok és hercegek egyformán sietnek az isten házába, hogy ott énekeljenek, imádkozzanak, megújuljanak. Pedig még kiadással és anyagi áldozattal is jár a templomba járás, mert a mint begyűlt a közönség, az egyházi mindenki elébe oda tartja a hosszú rudra erősített gyűjtőszekrényt és az volna a legnagyobb szégyen, ha valaki semmit sem tenne bele.

Pár fillérje akad a legszegényebbnek is és örömmel áldoz az egyházi célra. Ez összeg aztán a templom jókarban tartására, esetleg a papi fizetés pótlására, iskola ügyre, belmisszióra fordítatik. Evenként nagy, jelentékeny összeg gyűl be a templomi gyűjtésekből. Minden ember (férfiak, nők, fiúk, leányok) énekes könyvet visz a templomba, vagy a ki nem visz magával, az egyháztól kap s *énekel mindenki, kivétel nélkül*. Hogy mily felséges, mennyire az istenhez emelő az, mikor százak s néha ezrek ajkáról egyszerre száll föl a dal az égbe, a magas istenhez: felesleges magyarázni. A pap imáját, prédikációját mindenki a legnagyobb figyelemmel hallgatja s abból okulni, tanulni igyekszik. Aztán, ha szívből énekel, lélekből imádkozott, érzésben gazdagodott: megnyugodva, felújulva lép ki az isten házából s a nap hátralevő részét családjának, a nemes szórakozásoknak szenteli, a délutáni istentiszteleten újból részt véve. A szinte bámulatosan szorgalmas német nép egész héten át küzd, dolgozik, fárad, de a vasárnapot istennek, családjának (sohasem a korhelységnek!) szenteli.

És azt mondom, szeretettel, jósággal, bizalommal, kellő képzettséggel isten nevében munkálkodni: ez a legfelségesebb munkakör. Az ilyen embert, a ki így dolgozik, *igazán vallásosnak* hívják. Ilyenek legyünk, ezt tűzzük ki célunknak, ez legyen szívünk vágya, óhajta, reménye, ez legyen boldogságunk, s akkor a miénk a jövődő, akkor nem félünk az élettől, nem félünk senkitől sem, egyedül csak az istentől!

Ravass Árpád.

Egyházi élet.

I.

A marosi egyházmegyei értekezlet.

A marosi egyházmegye ez idei értekezletét április hó 30-án tartotta Marosvásárhelyt. Az értekezlet előtt istentisztelet volt, melyet Viski Gyula m.-bándi lelkész aa. mondott megható, lélekemelő imát, utána pedig Benedek Dénes makfalvi lelkész aa., az értekezlet egyházi elnöke mély filozofiai eszmékkel telt beszédet mondott a keresztyéni szeretetről.

A templomból az értekezlet tagjai a ref. leányiskolába gyülekeztek, melynek dísztermében d. e. 11 órakor Dósa Elek főgondnok, világi elnök nagyhatásu beszéddel nyitotta meg az értekezletet. Beszédét így végzi: „Fogadalmat kell tennünk az iránt, hogy a kitűzött magasztos cél elérését minden erőnkkel előmozdítani fogjuk; egymást buzdítva, egymással a nemes munkában versenyre kelve egyházi értekezletünket, mint egyháztársadalmi szervezetünket közös munkával kiépítjük, hogy ez a szervezet szent-egyházunk minden rétegét áthassa, felölelje, egyesítse, a közös munkára buzdítsa, hogy az egyházi értekezlet egyházunk védrendszerévé váljék, melynek csatornáin a hitbuzgóság melege, a nemes eszmék és szilárd törekvés, melyek a szervezet szívét hevitik és feszítik, mint szívből a vér, a perifériák legparányibb részecskéibe is átömölhessenek.

Célunk tisztán és nyíltan vallási és egyházi lévén, működési körünkben nem foglalhat helyet bármely irányu politikai párt irányzat. De nem foglalhat helyet a harci törekvés sem, mert mi vallásos békét akarunk, a nélkül, hogy elzárkoznánk a szükséges védelemtől, melyet mindannyiszor felvesszünk, egész erőnkéből kifejtünk, valahányszor arra kényszerítve leszünk.

Föl tehát a nemes munkára, mely hogy sikeres legyen, Isten áldását kérjük.“

A megnyitó beszédet éljenzés honorálta és jegyzőkönyvileg megörökítették.

Ezután a titkári jelentés következett, melynek jelentése szerint az értekezletnek 1 alapító és 89 rendes tagja van. (A gyűlés folyama alatt azonban még 2 alapító s több mint 50 tag jelentkezett.)

A titkári jelentés után egy minden tekintetben kiváló beszéd következett, mely a maga stilszerű szépségeivel is megragadó, de kiváló fontossággal és súlyal bír épen most, mint egyházpolitikai szónoklat is. A beszédet Dr. Bedő Sándor marosvásárhelyi ügyvéd tartotta az 1848. XX. t. cikk végrehajtásáról. Ravasz esperes indítványára a beszédet emlékkönyvbe írják, de egyszersmind lapunkat is felkérjük a széles körben való megismerés céljából annak közlésére.

A harmadik pont Tóthfalusi József m.-vásárhelyi lelkész aa. felolvasása volt: „A keresztény egyház feje” címmel. A vallás bölcsészeti mély eszmékkel telt felolvasás szintén lekötötte a kiváló hallgatóság figyelmét s a nagy tetszésből bőven kijutott Tóthfalusinak is.

Az értekezlet után több mint 100 terítékű társas ebéd volt, melyen Maros-Vásárhely lelkes ref. intelligenciájából is igen sokan vettek részt.

II.

Gyulafehérvári ev. ref. egyházmegyénk „Egyházi Értekezlete” f. hó 11-én, Gyulafehérvárt, tartotta évi rendes közgyűlését, mely lélekemelő ünnepély lefolyásáról, az alábbiakban van szerencsém, röviden, beszámolni, kérve a Nagytiszteletű Szerkesztő Urat kegyeskedjék ünnepélyünk lefolyását igen b. lapjában közzéadni.

A fent említett napon délelőtt 1/210 órakor istentisztelettel nyílt meg ünnepélyünk. A templomban szeretett Esperesünk: Dr. Elekes Viktor, az általa alakított s az egyház buzgó kántora által vezetett vegyes-dalárda gyönyörű éneke után, lélekemelő imája következett, melyet a nagy templomot zsufolásig megtöltött közönség mély áhitattal hallgatta végig. Ezután ismét a vegyes dalkar éneke gyönyörködtette a közönséget, mely után esperesünk tartott egy valóba gyönyörű, kiváló szónoki tehetséggel előadott egyházi beszédet Luk. evang. IV. r. 17—21 versek alapján. Dr. Elekes Viktort már sokszor hallottuk prédikálni s mindannyiszor lelki örömmel konstatálhattuk, hogy kiváló szónoki tehetsége s készült beszédjei által nagy hatást és eredményt tud elérni a hívek lelki épületére. A mostani beszédjével a fényes győzelmei között egyik legfényesebbiket aratta. Méltó lenne, ha e remek beszéd az „Erdélyi Prot. Lap” hasábjain napvilágot látna.

Templomozás után az „Egyházi Értekezletet” nt. Dr. Elekes Viktor esperes, mint egyházi elnök, gyönyörű elnöki megnyitó beszéddel nyitotta meg, felhiva beszéde végén, a mi buzgó és tevékeny titkárunkat: Benedek Károly alvinczi lelkészt, az „Alapszabályok” felolvasására, melynek minden egyes pontját, a közgyűlés változtatás nélkül, elfogadott. Nem hagyhatom megemlítés nélkül Benedek Károly, szeretett titkárunknak, az alapszabályok felolvasása után tartott ama lelkesítő, buzditó beszédjét, melyet az ő kiváló szónoki tehetsége folytán oly lelkesen s oly szívrehatólag adott elő, hogy annak hatása alatt a megjelent hívek legnagyobb része az „Egyházi Értekezlet” tagjává iratta fel magát. Remélhetőleg, közelebről, a világi papok megígért szíves támogatásával, programmban tartalmasabb „Egyh. Értekezletre” jövőnk össze, melynek lefolyásáról, annak idején, lesznek bátor a Nagytiszteletű Szerkesztő Urat, ha kegyes lesz elfogadni, tudósítani.

Ertekezletünk megtartása után szeretett esperesünk vendég-szerető házába tértünk be, megköszönve az ünnepélyen való szíves közreműködését. 1 órakor társas-ebédre gyűltünk össze, hol szebbnél-szebb pohárköszöntőkben gyönyörködhettünk. Ezek közül kiemelendőknek tartom a Dr. Elekes Viktort, ki érdemekben gazdag püspökünket: Méltóságos dr. Bartók György urat éltette;

Nemes kir. törvszéki elnök Dr. Elekes Viktorra; Ujvárosi kir. ügyész a megjelent papságra, Benedek Károly főjegyző a megjelent világi papokra emelte poharát. Ez alkalommal szeretett Főpásztorunkat táviratilag is üdvözlöttük.

Még csak arról akarom tudósítani a Nagytiszteletű Szerkesztő Urat, hogy ez alkalommal a megjelent világi, vezető férfiak kezet fogva velünk, szent fogadással fogadtuk fel, hogy itt, e románok által lakott vidéken, együtt, összetömörülve, egymást mindenben segítve, dolgozunk Isten országa alapításán, anyaszentegyházunk építésén, hazánk és nemzetünk erősítésén. Adja Isten, hogy az ígéretet tett kövesse! Bocsánatot kérve levelémmel való alkalmatlanságomért, vagyok a Nagytiszteletű Szerkesztő Urnak háias tisztelettel.

Krakkó, 1901. május 12.

alázatos szolgája
Sebestyén Ferencs,
ev. ref. lelkész.

III.

Nagy-Borosnyó, május 12.

A sepsi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezlete ez évi tavaszi közgyűlését Nagy-Borosnyón május 10-én tartotta nt. Révay Pál egyházi elnök vezetésével. Elismerés illeti N.-Borosnyó község intelligens tagjait, kik csaknem nagyobb számmal képviselték e gyűlésen a világi elemet, mint a sepsi ref. népes egyházmegye, hivatalosan is, közönségesen is szorosán vett egyházi elemét a csekély számmal megjelent papság. Az igaz, hogy sokan betegség miatt voltak távol. Egy igazán mélyen érző lélek remek beszédével nyitotta meg Révay Pál értekezletét. A gyűlést. A protestáns egyház jelen küzdelme történeti okmányának nevezte nt. Vén Mihály, a mi fáradhatatlan esperesünk, a megnyitót s indítványára jegyzőkönyre vétetni s napilapban közölni elhatározta, elismerés mellett a gyűlés. Ez alatt templomba hívtak a harangok, a szokásos istentiszteletünket tartottuk meg. Az iskolás gyermekek szép hangjaival fűszerezett gyülekezeti énekek után Dávid József komollói lelkész mondott emelkedett imát, mire Pünkösti István uzoni lelkész Jelenések könyve XXI. rész 1—5 verse alapján tartott szép egyházi beszédet, élénk színekkel rajzolva a mult tanúságait, melyekkel megvilágítva a protestantizmus jövődjének biztos fejlődése, hódítása alapjait, rajzolja a jelen állapotát s rámutat azokra az eszközökre, a melyekkel diadalhoz lehet vezetni a protestáns egyházat. Hatása a szép beszédnek érezhető volt.

Templomozás után felvéve újra a tanácskozási rendjét I. Szász Béla tanár olvasta Tárkányi György koll. vallástanár értekezését: „a Protestantizmus és a művészetek” cím alatt. A nagy elismeréssel fogadott, szép dolgozat élénk eszmecserét idézett elő a templomi éneklés körül, mely azzal végződött, többek hozzászólása után, hogy határozat hozott, mely szerint a tanítótestületek működésével a templomi éneklés javítása, vonzóvátétele az iskolákban minden vonalon keresztül vitessék.

I. Szász Béla felolvasó tanár urnak pedig köszönetet mondott gyűlésünk.

Demes Péter ért. egyházi jegyző indítvány és határozati javaslatát tárgyalta végül a gyűlés. Ezek szerint kimondatott, hogy megkeresi az értekezlet a Nagy-Enyeden május 22. és 23-án összeülő egyházkerületi értekezletet gyűlésünk az iránt, hogy 1. az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásának sürgetése megvalósítása iránt mindig ébren tartsa a közvéleményt s kellő uton követelje e törvény megvalósítását, mint a mely a magyar protestantizmusnak nem létjogát, mert azt önmagában és fejében a Jézus Krisztusban hordja, de védelmét, viszonyát állapítja meg egy olyan felekezletnek, a mely egyedül képviseli Magyarország alkotmányának, a nemzet szabadságának, a magyar állampolgár jogának megvalósulása, létele harcát, fundamentumát!

2. Az iránt, hogy egy független, a tiszta és egész-

séges magyar közvélemény megteremtése és fenntartása érdekében, a protestantizmus több százados munkásságának bizonyossága, jellemének megfelelő protestáns sajtó felállítása és egy politikai napilap megindítása érdekében lépéseket tegyen.

3. Valamennyi erdélyi vármegye törvényhatóságát keresse meg, hogy vármegyei szabályrendeletet alkosson az iránt, hogy vasárnap és ünnepnapokon a szesz- és borkimérések reggel 9 órától d. u. 5 óráig zárva legyenek, hogy a korcsmák ne legyenek gyűlhelyei csupán rossz szokásból a közönségnek s legfőbbként az ifjúság éretlen részének. Nehány apróbb indítvány után még a jövő gyűlés helye Brassóba, s e gyűlésnek programja állapított meg s a gyűlés véget ért.

Gyűlés után közebéd volt sok szép felköszöntővel. Este pedig műsoros estély volt a Mikó collegium tápintézete javára, mely minden tekintetben sikerült volt. A sikerben legnagyobb részt a Székely Mikó kollegiumi ifjúsági zenekar s ennek kiváló vezetője Zayzon Ferencz tanár urnak kell, hogy adjuk, ki fáradságot nem ismerő buzgósággal vezeti a minden szépre alkalmas és képes ifjúságot.

Nem mulaszthatjuk el e helyen köszönetet mondani a Miko-kollegium buzgó ig.-tanára Pap Lajosnak, hogy szíves készséggel engedélyezte az ifjúság kirándulását e napra.

R.

IV.

Viszsaemlékezés a székelyudvarhelyi református kollegium hangversenyére.

Vasárnapon (május 11-én) korán reggel, mikor még a felkelő nap alig ontotta szét aranyos sugarait, már ott lengett az enyhe tavaszi szellőben a székelyudvarhelyi öreg „*alma mater*“ homlokára kitűzött nemzeti zászló, jeléül annak, hogy az iskola ünnepel.

És azon a szép napon valóban nemcsak az iskola, hanem városunk nagy közönsége is ünnepet ült és tömeges megjelenése által szép jelét adta tanító- és nevelő-intézetünkhöz való ragaszkodásának. Rövid tudósításunk keretében nem lehet feladatunk se az, hogy megköszönjük szívességüket azoknak az iskola körén kívül álló szereplőknek, a kik odaadó és készséges közreműködésük által a sikert fokozták, a nemes törekvést oly szép diadalra vezették; se az, hogy az érdemes és díszes közönségnek a pártolásért elismerést nyilvánítsunk; a rendezőket magasztaljuk, avagy a kellő tapintattal összeállított szép, érdekes és kiváltképpen tanulságos műsor egyes pontjait földicsérjük, vagy lebirálgassuk.

Azt hisszük, hogy ezen iskolai hangverseny általános benyomása az elfogulatlanokra csak kedvező lehetett. Este 8 órakor a szép és nagy közönség a kényelmes torna-csarnok nagy termébe vonult és az ifj. ének- és zenekar által, a Csaszády R. és Roedigen M. közreműködésével szépen előadott „*Romeo és Julia*“ féle megnyitó után Várad A. „*az Úr ítéle*“ című melodramája következett, melynek nehézségeit a Korb J. urhölgy és kísérői Demény F.-né urnő és Morascher H. meglepően szép eredménnyel győzték le és osztatlan tetszést arattak, szép sikert értek el.

Bedő B. hegedű koncertjét, melyet Morascher H. kísért, nem általános és magasabb művészi szempont szerint kell értékelnünk; de mint törekvő ifju és elég könnyű kezű hegedűs, méltó az elismerésre és szép reményre jogosít. A „*Gaudeamus igitur*“ című ügyes letételű és változatokban gazdag hagyományú régi student dalt a tanuló ifjúság szabatosan és lelkesen énekelte.

Ez nem *salon*-, de tréfás és hálás iskolai hangverseny darab és mint ilyen bevált.

A „*Bethlen oda*“ maradandó becsű, magas szárnyalású, fenséges és nagy hatású alkotás, melynél a

zene nemcsak kísérője, hanem lényeges kiegészítő része a dallamnak. A sok nehézséggel járó betanítás és a várakozást felül muló eredmény Morascher H. érdeme.

Nagy E. „összevisszaságai“ derült hangulatot keltettek és nagy tetszésben részesültek.

A Ferencz R. föllépése pedig kedvesen hatott és cimbalomjátéka nemcsak a szemeket és füleket hatotta meg, hanem a szíveknek is méltó gyönyörűsége volt.

Végül jött a történelmi hangverseny, a Rákóczi korabeli kurucz dalokkal, melynek szép, érzelmes és szabatos előadásával az estély *tárogatása* visszavezette a közönséget és kivált a tanuló ifjúság fogékony lelkiületét oda, abba az elébb dicső-, azután szomorú, de tüneményes korszakba, mikor a szabadság hőseinek egyik kezében zászló lengett, a másikban kard villogott; szemeikben most az öröm, majd a bánat könnyüi csillogtak; az ajkakon és *tárogatóikon* pedig, hol a remény és lelkesedés, hol az aggódás, fájdalom és mély keserv érzése zendült meg.

A derék *tárogató*s honvédőt sokan üdvözölték „meleg kézfogással, forró öleléssel“ és méltán tekinthetjük *tiszteletbeli* professzornak, mert a szívből fakadó és szívhez utat törő, egyszerű, — de közvetlen hatású melódiák által mélyen beplántálta, jól elültette a szabadság és haza szeretet gazdagon gyümölcsöző magvait, az ifjúság szívébe, lelkébe és mindnyájunk kebelébe! Adjon az ég sok ilyen honvédő törzstisztelet imádott hazánknak, magyar nemzetünknek!

Azt beszéljük, hogy hangverseny után hajnal hasadtáig vigan volt és tánczolt a közönség, melyet csak a kelő nap első sugarai oszlattak szét, a „*Budapest*“ termeiből.

Hiszszük, hogy az estély szép emlékei még sokáig fenn fognak maradni.

Bod.

Irodalom.

Das Papstthum in seiner sozial-kulturellen Wirksamkeit. Irta Gróf Hoensbroech. II. kötet. Leipzig, Breitkopf és Härtel. Ára 12 Márk = 7 frt. Még éve sincs annak, hogy *Hoensbroech* exjezsuita szenzációzt keltő fenti nagy munkájának első kötetével megjelent a nagy német könyvpiacra. Az ultramontán tábor nagyobb elkeseredéssel fogadta e mű megjelenését, hivatalos organumaikban, világi klerikális érzelmű lapokban elkeseredett harcot vívtak ellene, „pestisnek bélyegezték, tartalma büzhödött, mérges levegőt áraszt, mely megfojtja a vele foglalkozókat.“ („*Vaterland*“, Bécsben.) Magát *Hoensbroechot* hitehagyott, erkölcstelen embernek bélyegezték s minden roszt ráfogtak. Mindezek daczára terjedt a mű. Rövid idő alatt — daczára a nagy árnak — az első kötet 2 kiadást ért. Angol, holland, francia nyelvekre lefordították, a világ könyvpiacán megfordult. Ez első kötet tartalma felette érdekesítő, a legfontosabb források alapján lett összeállítva. Tárgyalja benne a *babonát*, az *ördög-üzést*, az *inquisitiót*, a *szentek imádását* sat., azokat úgy tünteti fel, mint a pápák találmányát, s a pápai hatalom felemelésére szolgáló intézményeket.

De e nagyszabású műnek folytatása is van. Éppen most je'ent meg a fenti kiadóknál ismét e mű *II. köteté*. A címe e munkának *Az ultramontán morál*. Ez a második kötet tárgyalja az *ultramontán, a jezsuita erkölcstant*. Három „könyvre“ oszlik. Az első tartalmazza: a *ker. erkölcstant*; a második, mint ellentétet ehez: az *ultramontán erkölcstant*. A második „könyv“ — mely 532 lapot foglal magában — kimerítő és forrásszerű rajzot ad szociális, kulturális téren a kath. egyház morál tanából, a miképpen az, a pápai fenhatalom alatt lassanként kifejlődött és századok óta gyakorlatban van. Nehány fejezet: a *csölibátus*, a *nők megvetése* a kath. theologia körében, a *polgári törvénykönyv és morál theologia*, a római kongregációk előtt lefolyt *házassági perek* értékes és praktikus kiegészítését képezik a megelőző theoretikus magyarázatoknak. Különösen kiemelendő az a fejezet, mely a gyónással foglalkozik, melynek iszonyatos befolyását, mint eszközt és célpontot az egész kath. morál theológiában,

kitünően tárgyalja. Az ügyesen berendezett tárgymutató, felette emeli a munka értékét és megkönnyíti a kötetben felhalmazott anyag halmoz hozzájutását. Mindenki részére, a ki ultramontanizmusról alapos tudást óhajt szerezni, ez a könyv megbecsülhetetlen forrás munka számára. Minden prot. pap könyvtárában ott kellene ennek lenni. Bár ültetné át valaki az első és a második kötetet is nyelvünkre, hogy a kik előtt élvezhetetlen eredeti nyelvén magyar nyelvünkön tanulmányozhatnák.

Birtka.

Konfirmációs káté. Irta: Jancsó Sándor nagy-enyedi ref. lelkész és okl. theol. tanár. Ára: 1 kor. Kiadó: Stein, Kolozsvár. Mielőtt részletes hírlapot írának a fenti munkáról, alkalommal csak ajánljuk és felhívni kívánjuk lelkésztársaink vallástanárok figyelmét a napokban megjelent kátéra. Hisszük, hogy Jancsó lelkismeretes, gondos munkáját elismerésben fogják részletetni és kívánt siker fogja követni fáradozását.

Különfélék.

Igazgató változások. A Kolozsvári ev. ref. kollegiumban a 6 évi ciklus leteltével a tisztviselő változások megejtettek. Igazgatónak: dr. Sárkány Lajos helyébe dr. Török István választott meg. Könyvtárnok: Kovács D. és internatusi felügyelő: dr. Imre Sándor lett. A Székely Mikó kollégium érdemes igazgatója Pap Lajos, ki hat éven át általános megelégedésre vezette a kollegium ügyeit, egészségi okokból a folyó iskolai év végével visszavonult állásától. A kollegiumi előljáróság már megejtette az igazgatóválasztást. Az új igazgató Péter Mózes főgimn. rendes tanár lett, kiben a kollegium erre a sok felelőséggel járó, fontos állásra tehetséges és törekvő fiatal erőt nyert. A magunk részéről is szívesen köszöntjük az új tisztviselőket. Erőt és kitartást kívánunk mindnyájoknak!

Lelkész költöztetés. Józsa Sándor ev. ref. lelkészt Ilyefalvára, mint új papot, f. hó 8-án költöztették Erősdről új otthonába. A bucsu hivatól megható volt. Könyvek közt kísérték szeretett lelkészöket egész Ilyefalváig. De az ilyefalviak fogadtatása is új lelkészökről iránti legmelegebb rokonszenveknek adott kifejezést. Eljen és üdvkivánatok közt fogadták őt; tiszteletére nagyszerű bankettet rendeztek, melyen részt vett Lázár M. főispánon kívül a város előkelősége és presbyterek, csaknem teljes számmal. A szép ünnepély méltó volt az ilyefalviakhoz és felelthetetlen nyomokat hagyott a résztvevők szívében. Isten áldása kísérje a buzgó lelkészt!

Lelkészválasztások. Csiky József m.-záhi ev. ref. lelkészt — mint tudósítónk írja — április 19-én szótöbbséggel medgyesi (N.-Küküllőm.) lelkésszé; Csulak Zsigmond kőbóri ref. lelkészt pedig maros-ludasi lelkésszé választották meg. Isten áldása legyen az új munkatérien és az Ur szőlőskertében buzgoló lelkész aafiainkon!

A sz. udvarhelyi püsp. vizsgálat alatt álló egyházközség papi allomására rendes időben a következő lelkész aai. adták be pályázatukat: Zsigmond Károly, hétfaluvidéki körlelkész; Vajda Ferencz, szász-lónai lelkész; Ifj. Péter Károly, alsó-sófalvi lelkész; Sebestyén Ferencz, krakkói lelkész; Pásztohy Dénes m.-bogáti lelkész; Tókos Jenő, patakfalvi lelkész; Bod Károly sz.-udvarhelyi kolleg. lelkészjellegű rendes tanár és Biró Áron f. boldogfalvi lelkész.

Miss Stone előadásai. A fogoly misszionárius nő, a kit Macedoniában hat hónapig fogva tartottak a rablók, megkezdte előadásait a Broadway Theaterben, New-Yorkban. New-Yorkból körutra megy, hogy így szedje össze azt a pénzt, a melybe kiváltása került. Az angol leleményesség legremekébb példája! Nekünk az ilyesmi feltűnő; de reklám hazájában megszokott dolgok közé tartozik biz ez!

Köszönetnyilvánításomat: Nagytisztelétű Menyhárt András ev. ref. esperes urnak és mindazon udvarhelyi egyházmegyei ev. ref. tiszteletes uraknak, a kik boldogult emlékü férjem temetésén megjelenni s leirhatlan fájdalommban osztozó részvétüket oly melegen kifejezni szívesek voltak, hálás köszönetemet nyilvánítom.

Szent-Erzsébet, 1902. május 17-én.

Ösv. Bárány Kemény Béláné.

Hivatalos rész.

1907—1902.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium ml. Előljáróságához.

A vallás és közoktatásügyi Miniszter ur f. hó 3-án 31446 szám alatt a folyó tanév végén tartandó érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. törv. czikk 23. §-ból kifolyólag kormányképviselői minőségben a zilahi főgymnasiumhoz Szádeczky Lajos kolozsvári tudományegyetemi nyilvános rendes tanárt, a kolozsvárihoz dr. legifjabb Szász Károly miniszteri osztálytanácsost, a marosvásárhelyihez Kovács Pál dr. kecskeméti evangel. reform jogakadémiai igazgatót; a szászvárosihoz dr. Ballagi Aladár budapesti tudományegyetemi nyilvános rendes tanárt, a székelyudvarhelyihez dr. Kérészy Zoltán debreczeni evang. reform. főiskolai tanárt, a nagyenyedihez dr. Bartha Béla debreczeni evang. reform. jogakadémiai tanárt, a sepsiszentgyörgyihez dr. Csiky Lajos debreczeni evang. reform. főiskolai tanárt küldötte ki.

Kolozsvárt, 1902. május 16.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

116—1902.

Pályázat helyettes és segédtanári állásokra.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollégium főgymnasiumánál az 1902/1903. isk. évre következő tanári állások kerülnek betöltés alá:

1. Egy *helyettes tanári* állás 1600 k. évi javadalommal. Pályázhatnak *történelem—földrajzi*, esetleg *történelem—latin nyelvi* szakot végzett okleveles vagy legalább is szakvizsgálatot kiállott ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Ha a megválasztott az internatusi és convictusi felügyeletben is részt óhajt venni, azért az intézeti épület egy külön szobájában lakást, fűtést, világítást és a convictusban teljes élelmezést fog kapni. Heti óráinak száma 18—20 leend.

2. Két az internatusi és convictusi felügyelőséggel összekötött *segédtanári* állás, melyeknek évi javadalma egyenként 1200 k. pénzfizetés, az internatus egy külön szobájában lakás, fűtés, világítás és a convictusban teljes élelmezés. Pályázhatnak *nyelvészeti szakcsoportok* tárgyából, (latin—görög, latin—magyar, latin—német, német—magyar), vagy *latin—történelemből* legalább is alapvizsgálatot kiállott ev. ref. vallásu tanárjelöltek. Kötelességök az internatusban és convictusban a felügyeletet az előirt szabályok szerint gyakorolni, e mellett hetenként 10—14 órán a részükre kiosztott tárgyakat tanítani.

Ha a hirdetett állásokra megválasztottak valamelyikét az előljáróság a convictusi gazdai teendők végzésével is megbízná, azért az illető 300 k. külön javadalomban részesül.

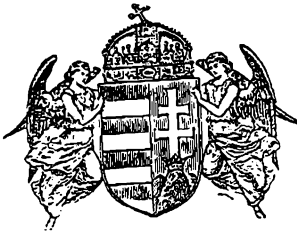
Pályázni óhajtók felhivatnak, hogy vallásukat, képességeiket, védkötelezettségüket és testi épségüket igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat alulirt előljárósághoz f. évi *junius hó 18-ig* küldjék be.

Az alkalmazottak állásukat 1902. szeptember 1-én kötelesek elfoglalni.

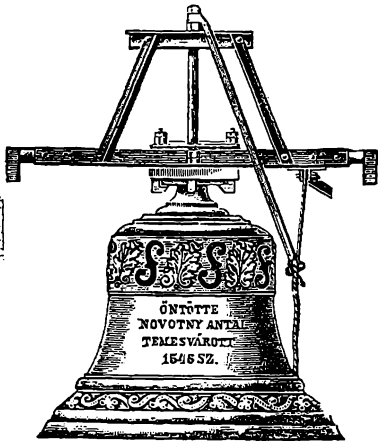
Az ev. ref. Székely Mikó-Kollegium előljáróságának Sepsiszentgyörgyön 1902. május 14-én tartott gyűléséből:

Dr. Bodor Tivadar s. k. **Dr. László Ferencs** s. k.
koll. főgondnok, elnök. jegyző.

Novotny

harang öntőde-
ésTemesvár.
Gyárváros.

Antal ☆

vas harangláb-
gyár

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hang utáni elkészítésére. — Különösen ajánlja saját találmányu **szabadalmazott**

átlyúkasztott harangjait,

melyek felső részükön a hegedüéhez hasonló Salakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok mint a régi mőőruak. Ily szerkezetű 327 kgr. harang hangban egyenlő 408 kgr. régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá forgatható vertvaskoronákat, régi harangok nyenekkel való újraszorolását és vertvasharanglábakat. 300 kgr. aluli harangok raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten MILLENIUMI NAGY EREMMELEL KITÜNTETVE.

TELEFON

ELENZÉK KÖNYVNYOMDA

▲▲ KOLOZSVÁRT, ▲▲
DEÁK FERENCZ-UTCZA 33.

Ajánlja az újabb időben gazdagon és a legmodernebb anyagokkal dúsan felszerelt

KÖNYVNYOMDÁJÁT,

mely különösen alkalmas minden olyan nyomtatványok előállítására, melyeknek az izléses külső belbecsét is emelni van hivatva. De éppen olyan csinnal és lehető olcsó árban készít mindennemű *egyszerű nyomtatványokat* is és ezeknek nemcsak csinos, hibátlan, hanem gyors előállításért is felelősséget vállal.

Időközi megrendeléseket a legpontosabban teljesít.

Nagytisztelētu lelkész és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utczában

papirkülönlegességek áruházát, iro őrű felszerelések nagy raktárát, könyv- és könyvnyomdáját felkeresni, és bevásárlásait ott eszközölni.

FRANKLIN-féle

Magyar Remek-írók

Arany János

Arany László

Bajza József

Czuczor G.

Garay J.

Kemény Zsigmond

Szigligeti Ede

Tompá Mihály

Vajda János

Vörösmarty Mihály

munkái **csakis**

a FRANKLIN-féle **MAGYAR REMEKÍRÓK** gyűjteményében jelennek meg

Senki más

ez idő szerint ki nem adhatja, mert kizárólagos kiadó joguk a Franklin-Társulaté.

Az 55 kötetes gyűjtemény ára 220 korona.

Az öt kötetből álló első sorozat megjelent. Tartalma: Arany János munkái I. Sajtó alá rendezi Riedl Frigyes. Vörösmarty munkái I. Sajtó alá rendezi Gyulai Pál. Tompa M. munkái I. Sajtó alá rendezi Lévy József. Garay János munkái. Sajtó alá rendezi Ferenczi Zolt. Csiky G. színművei. Sajtó alá rendezi Vadnai K. E gyűjteményt kiegészíti:

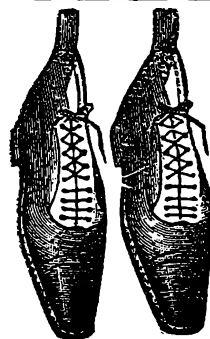
Shakspeare ÖSSZES SZÍNMŰVEI

6 kötetben kiadja a Kiszalud-Társaság, melyet kötve 30 korona helyett 20 korona kedvezményes áron kapnak

a **Franklin-féle Magyar Remekírók** megrendelői.

Havi részletfizetésre beszerezhetők.

Vigyázat a megrendelésnél, hogy a kínált gyűjteményben a főt felsorolt írók bennfoglaltatnak-e?!

Jó alaku tartós és olcsó cipő

csakis

Dukesz Sándor

cipőraktárában kapható

KOLOZSVÁRT,

Mátyás király tér 16. (Unio-utca sarkán)

Czipész műhelyek berendezve.

Czipő Cremek és czipő-sámfák kaphatók.

Oberding Miklós

Vizvezeték és csatornázási vállalata.

Törvényileg bejegyzett cég.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 41. szám. Telefon: 230.

Elvállal vizvezeték, csatornázást; fürdők és clostettek berendezését; vízállomások, szivattyu művek felállítását, kézi és erőművi hajtásra. Létesít vizvezeték és csatornázásokat uradalmak, kastélyok és községek, — valamint tűzoltási berendezéseket gyárak és ipartelek. — ugyszintén technikai berendezéseket, melegviz telepeket gyógyfürdők, fürdők, kórházak, sanatoriumok és iskolák, stb. részére.

!!! Kiviteli tervezeteket, költségvetéseket és !!! költség előirányzatokat díjmentesen készít.

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-Társ.

— K O L O Z S V Á R. —

Alaptőke 2 millió korona.

A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyószámlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.

Leszámítól váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, kisórsolt értékeket stb.

Értékpapirokat és **i**degen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad értékpapirokra, folyószámlán és előre meghatározott időre.

Dijmentesen bevált szelvényeket **É**s elvállalja sorsjegyek revízióját.

Ki **B**ocsát utalványokat, checkeket, hitelleveleket bármely külföldi piacra.

Rendelkezésre **t**art a felek saját zárai alatt tűz és betörésmentes pánccél szekrényeket (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott arany- és ezüst**N**eműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

Magy. kir. szab.
osztálysorsjegyek
főelárusító helye:
Mátyás király-tér

— 32. —

Üzleti órák:

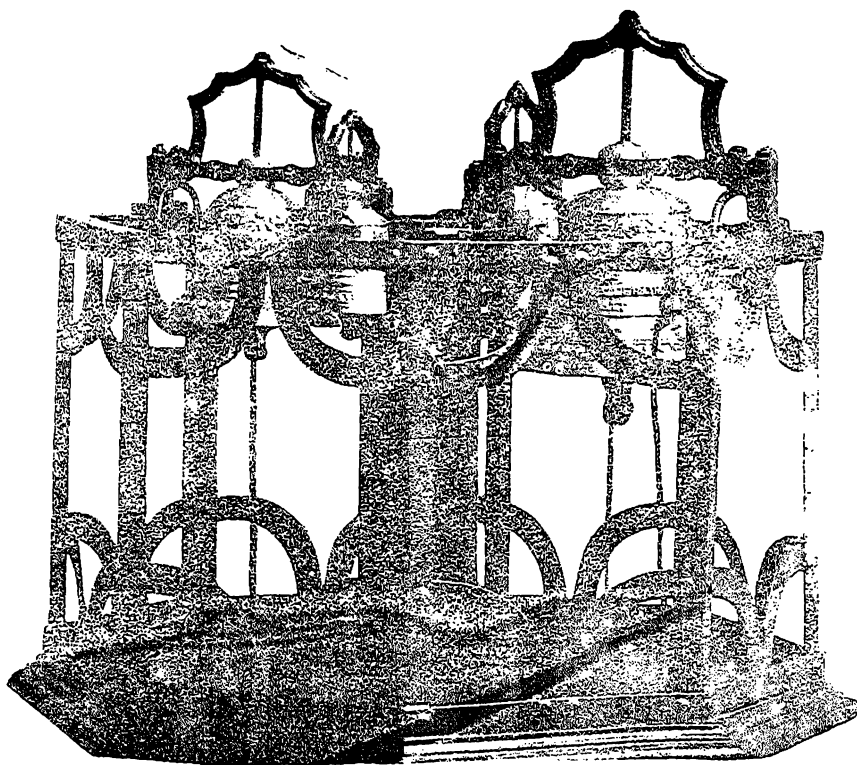
délelőtt 1/29—12-ig,

délután 1/23—5-ig.

Hazai ipar.

Alapított 1770-ben.

Andrásofszky Efraim

Szembe nézve.

Huzottvas körharangszék, melynek előnye az, hogy egy négy-összhangzó harangcsoporthoz egy harangozó kezelhet.

KOLOZSVÁRT, a bel- és kül-magyar-utca sarkán, saját ház.

Ajánlja a Nagyt. papság figyelmébe a jelen kornak megfelelően legújabbban berendezett,

az erdélyi részekben legnagyobb
harangöntődjét.

Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb méretűtől a legkisebb csengőtűig, zenésileg összhangzó harangcsoporthoz összeállítását, úgy már meglévő harangokhoz öntendő új harang által azoknak összhangzása eszközését, elhasznált vagy repedt harangok újra öntését és azok becserelését.

Ajánlja továbbá az általa feltalált s a birodalom minikét felében kiv. szabadalommal kitüntetett, legújabb rendszer szerinti harangfölszerelést vas koronával, a melynek előnye, hogy forgatható, a harang ingása fogas ringón ahoz alkalmazott ágyon történik minden keződés nélkül, az ütője szij helyett réz hengeren mozog, az ütő gombja szintén rézből készült s ennek következtében nem gödrözi ki a harang oldalát, mint az eddigi vas ütők; nagy előnye továbbá, hogy a harangozás az eddiginek egynegyedrészre erővel eszközöltetik és igen szabályos harangkongást idéz elő. Elvállalja avult harangok újból fölszerelését könnyebb járasmód szerint.

Vidéki megrendeléseket gyorsan pontosan teljesít.

Költségeit kívánatra bérmentesen.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

Templomok fűtése! Törs és Ormai

mérnök vállalkozók
műszaki irodája Kolozsvárt, Mátyáskirály-tér 18.

A modern technika vívmányai minden téren óriási haladást mutatnak. Az ember igyekszik mindenben a legjobbat, leghasznosabbat produkálni, találmányaival a társadalom kényelmét szolgálni.

Erre szolgál a templomoknak legcélszerűbb rendszerek szerinti központi fűtése is.

Ennek szüksége ujabban mind nagyobb követelésekkel lép fel. **A templomok fűtését követelik minden felé!** E cél megvalósításához segítségnek nyújtunk Törs és Ormai mérnök vállalkozók a jó hírnévnek örvendő műszaki irodája. Ajánlja még **szellőztetések, vízvezetékek, csatornázások**, továbbá **szagtalan klosetek, fürdőszobák**, kórházak berendezését. **Költségvetések ingyen és bérmentve!**

Oleó kerítések.

LÉBER GYULA

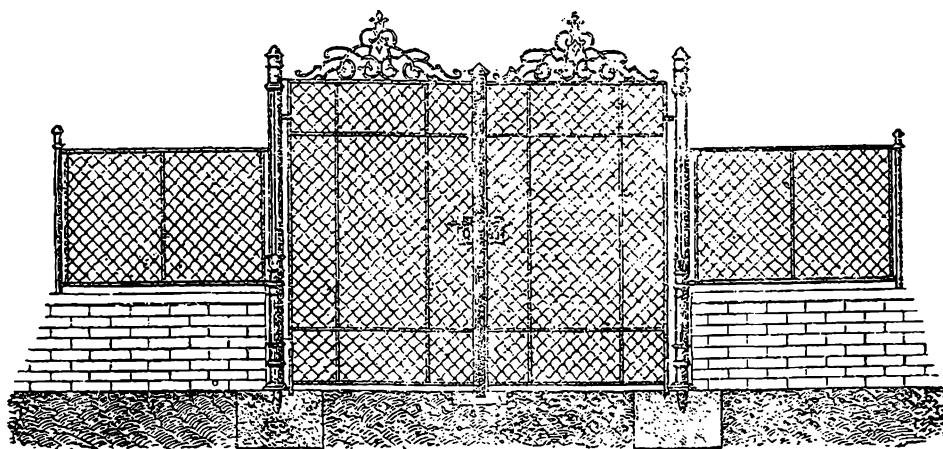
Első erdélyi sodrony szövetszövet-fonat kertkerítés és ruganyos acélsodrony ágybetétek gyára

Kolozsvárt, Egyetem-utca 12.

Telef. szám 430.

Telefonszám 430.

Ajánlja minden szakba vágó munkáit, úgymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, díszkerítések, sírok stb. bekerítéséhez való gépsodrony fonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását: pincze, padlás felső világossági, magtár- és éleškamara ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics válogatásához, szikrafogók, gyárkéményekre.

Zöldre festett légszűrő, szelelő és löhertisztító rosták, Baeker-féle rosták és egyébféle használatra vas, réz- és ezüstsodronyok. Kruppa sodrony szegelezetek, acél, tuskés sodrony, kertek stb. bekerítéséhez. Kétféle ruganyos acél sodrony ágybetétek (m a t r a c z), sodrony lábtörlők stb.

Nagy képe. jegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálunk. 16

Erdély legnagyobb üzlete és ékszerek gyártására egyedül berendezett műhelye.

Sárga János

ékszerész Kolozsvárt

Főüzlet: Mátyás király-tér. —
Fiók-üzlet Wesselényi M. u. 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű **arany** és **ezüst** néműekben, **drága kőékszerekben**, **régiségek**, valamint a legújabb **angol** és **francia különlegességekben**. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett **műhelyemet**, hol **modern ékszerek** gyártása, átalakítása, **vésnöki** és **ötös művészet** remekei saját közre-

Uj üzlet! Uj üzlet!

Van szerencsém a n. é. vevőimmel tudatni, hogy helyszük e miatt é. többeknek óhajta folytán jelenlegi üzletemet egy szomszédos (*Deák Ferencz-utca 5. sz.*) helyiséggel kibővítettem, ezen osztályt kizárólag az *szertől egész a legfinomabb kivitelű* izlé.

menyasszonyi kelengye,

férfi- és gyermek-fehérmű és vászon-czikkkel

egész ujjonnan úgy rendeztem be, hogy a mai legmesszebbmenő igényeknek megfelel, valamint az elsőrendű gyárosokkal való összeköttetéscimmél fogva azon kellemes helyzetben vagyok, hogy árak tekintetében hárkivel versenyezhetek.

Minden egyes darabon a szabott ár látható, minden idővesztés és csalódás ki van zárva.

A n. é. vevőim szíves látogatását kiváló tisztelettel kéri

SÁRGA KRISTÓF

fehérmű- és vászon-raktára

Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3. és 5. sz.

SZABOTT ÁR. ❀ ❀ ❀

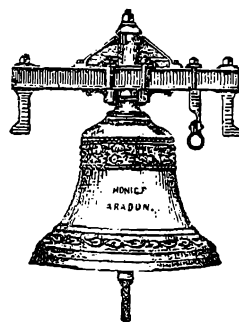
PONTOS KISZOLGÁLÁS.

HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre **harang- és érczöntődeje,**
berendezett **szivattyú-gyár**

Alapított 1840-ben
A legnagyobb állami éremmel
kitüntetve 1890-ben

ARAD, Rákóczy-utca
11—28. szám.

Ajánlja e. és kir. *szabadalmazott harangjait,* melyekkel bármely más haranggal szemben **25-35% suly és ércmegtakarítás éretik el.**

Kitűnő jó hang és tartósságáért
10 év szavatolás!

a legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasuti szállítás

Forgatható vas harangfelszerelések é. vas harangállványok. Régi harangoknak forgatható vasszerelésére való átalakításuk avagy azoknak esély felülízeté mellett új harangokkal való becserelésük.

Képes árlapok kívánatra bérmentve küldetnek.

Legjobb, legszebb és legtartósabb

férfi-, női- és gyermek-czipők

meglepő nagy választékban áll a n. é. közönség rendelkezésére a jó híműnek örvendő

Michelstädter S.E. és H.

czipőgyár
fióküzletében **Kolozsvárt** Főter 11. sz.

A hol a n. é. vevő közönség eltérően a többi üzletektől meg van kimélve az alktutól, mert minden czipőben a szolid polgári ár feltűnően bevésve található.

Vidékre választék készséggel küldetik. — Képes árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Kizárólagos raktár egész Erdély „**Ideal**” czipő-kapta részére a nélkülözhetetlen fából (párja 3 kor. 50 fillér.)

A nagytiszteletű lelkész és tek. tanár, tanító urak különös előnyben részesülnek.

Üzletem fennállása alatt 106 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben, Darabos-u. 7. sz. a.
(a Collegium mellett.)

Fennáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készitek a mai kor legujabb vívmánya: szerint, bármily kivitelű orgonákat s azokért legmesszebbmenő jótállást állalom.

! Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll. !

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra töreksem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. Megrendelésre készitek bá milyen kivitelű harmoniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-orgonista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, ma-adtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Megnagyobbított férfi ruhá-
raktár és szabó üzlet

RÉTI SÁNDOR

Kolozsvár, Deák Ferencz-u. 4.

☉ *Egyedüli üzlet a hol* ☉

csakis honi készítésű

férfi, fiu- és gyermek öltönyök,
óriási választékban szabott árakon árusítatnak.

A szabott árak minden darabon láthatók

férfi öltönyök 8 frttól kezdve —
gyermek öltönyök 2 frttól kezdve,
Gácsi és zsolnai szövetek méter
2 frttól kezdve.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva,

Erdéklődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgálok.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDÉN CSÜTÖRTÖKÖN.

Elnöki megnyitó.

Az erdélyi ev. ref. Egyházi Értekezlet közgyűlésén, Nagy-Enyeden tartotta: *Gróf Kuun Géza.*

Mit tegyünk? Életünk hajója hanyattatik egyre inkább. Keressük a szabadulást, de mitől akarunk megszabadulni? a tengertől-é? de hiszen ez az élet utja, hullámaintól-é, de hiszen ezek az ut hajói s lejtői, az emelkedő hegyek s a mély völgyek; a hajótól-é? de hiszen ez saját életünk. Örvényből örvénybe kergettetünk, nő rémületünk s bizalmunk fogyton fogy. A sziklát, melyet a legerősebb hullámmász csapdos s összezuzással fenyeget, balgatagul révpartnak nézzük s szemünket reá szegezzük hajónkat feléje fordítjuk.

Ott keressük a szabadulást, a hol a végveszély fenyeget és miért keressük ott? azért csupán, mert a szárazföld a hullámoktól mentes, talán épp ezen sziklával kezdődik s nem gondoljuk meg, hogy ez a szikla nem kikötő, hivatagó révpart, menedékhely, hanem pusztulás, enyészet. Bizony, sokan tesznek úgy, mint a tapasztalatlan északsarki hajós, a ki hajójának oltalmát a zivatar elől a jéghegy kristályfala mögött keres, a mely jégóriásnak egyensulya Scoresby s a tapasztalt grönlandiak szerint nagyon is ingadozó, egy fejszeütés, sőt egy evezőcsapás is elég arra, hogy a jéghegy egyes darabjai széttörjenek s a hajót a tenger mélyébe temessék: ott keresik az oltalmat, a hol végromlásuk oly könnyen bekövetkezhetik. Csalódunk, ha csak a láthatók után indulunk, megcsalnak az érzékek, megcsal a külvilág, megcsalnak ábrándaink, álmaink s örömeink. Az Istenben való hit és bizalom a valódi révpart, a hol végre is életünk hajója a hanyattatástól megszabadul és megpihen és a melynél ha bár csak egy szál deszkánk maradt meg a hajóból, zöld, viruló partra léphetünk, áldhatjuk és magasztalhatjuk a megszabadító Istent, a kit megtaláltunk, mert kerestünk.

Igen is keresnünk kell az Istent, mert szent felsége ugyan mindenütt jelen van, de

mi nem vagyunk nála, szívünk oda fordul, a hol kincsünk van, a földi kincs; nem nyílik meg neki, mint a virágok a napnak, hanem elzárkozik, előle, mert választanunk kell a földön rejtett kincs s az ég kincse, az igazság ragyogó napvilága közt. A nap sugarait a világtalan felé is árasztja, de ő azokat nem látja, csillagok gyulnak fel felette s haloványodnak el s ő mind ezekről nem tud, hiába érinti meg a baráti kéz, ő nem tudja, honnan jön a baráti kézadás. Keressük Istent, hiszen a földi életnek ez legfőbb célja. Siessünk feléje, ő mellettünk van, segélye készen áll számunkra s minő segély ez! Már egy a szív mélyéből emelkedő sohaj, egy megtört hang, egy fájdalommal jajszó elég arra, hogy hozzánk hija s hogy az ég leszálljon a földre, hogy békeherjedő szívárvány ereszkedjék a magasból a földi láthatárra és ha velünk van, mindenünk van, mert Ő a mindenek adója s bőven adja ingyen ajándékait. Elbizakodásunk, ha velünk van, bizalomná, az oktalan büszkeség alázattá, félelmünk reménynyé, kétségeink erős hitté, aggodalmaink megnyugvássá, a gyűlölet szeretetté, szenvedéseink türelemmé s a türelem forrásaiává változnak, a zugolódások helyébe a hálaadó zsoltárok jönnek, a bosszuságot engesztelés váltja fel. A legmagasztosabb eszmény Krisztus urunkban, az Istennek tetsző élet legfőbb példaadójában, tökéletesen megvalósult. Ha azt kérdezzük, hogy kell élnünk, ha azt kérdezzük, hogy kell meghalunk, a választ mind ezekre a Megváltó élete s halála adja meg. Igaz, Isten volt s mi csak emberek vagyunk, de a míg a földi élet rövid napjait élte, ő is ember volt, mint mi vagyunk, született s mint gyermek érezte a gyermeki örömeiket, mint ifju elméje tárgult, világosodott határtalanul, örvendezett, noha egy régi hagyomány szerint nevetve nem látták, szomorkodott, könnyeket hullatott, aggodalmakkal küzdött, de megnyugodott Isten akaratán, táplálkozott, szomját érzett a keresztfán, szenvedett s meghalt. A véghetetlen szeretet az örök élettel egyesülten

Krisztus urunkban tündöklék legszebben. Az igazi szeretet véghetetlen, halhatatlan, mint a lélek s a ki valaha haldoklót látott az eszmélet utolsó fellobbanásában, láthatta a haldokló tekintetében, a mint utoljára kedveseire néz, a szeretet félreismerhetetlen megnyilatkozását; a többi földi érdek kialudt benne, az elmélkedés, képzelet nincs többé, csak a szeretet nyilatkozik meg s túléli a földi életet, örömeit, bánatjait, örök bizonyosságul a halhatatlanságnak. Ha a lélek fogalmakból állana, kapcsolt fogalmakból, képzetekből, érzelmekből, bizony félnünk kellene, hogy kimulik a testtel együtt, mert a fogalmak, úgy látszik a végpercekben elfoszladoznak, a képzetek zavar-
tak, a fájdalom eltompul, csak a szeretet melege nem hül ki a hülő tagokkal. Szeressünk erősen; szeressünk mind végig, szeressünk örökké.

János evangélista, kit Krisztus Urunk anynyira szeretett, s ki a Mesteren annyira csüngött, késő vénységében, mikor már szólni is alig tudott, csak annyit mondott még reszkető hangon: *szeressétek egymást*. Nem azt mondta, mert nem erre tanította a Mester, hogy a szülék gyermekeiket szeressék, a gyermekek szüleiket, azt sem mondta, hogy a szerető párok egymás iránti szeretetben hevüljenek vagy, hogy az egy város- s az egy vidék lakóit kölcsönös szeretet kösse egymáshoz, hiszen egy részint a természet szava s parancsa, részint szokáson alapul és érdekszövetség hanem a tanítás oda irányult s ezen alapul az új tudomány, *hogymindenkit szeressenek*. Az ó hellén bölcsészek egyike a világalkotó különböző elemek egyesülésén s egymástól való elkülönözését a szeretet és gyűlölet hatalmának tulajdonítja. *Eros* oly régi, mint a teremtett világ, habár Homér még nem ismeri Istennek; Hesiodnál kényszerítő hatalma az Isteneken és embereken egyaránt kiterjed. A hellének mindazáltal az idegen népeket ellenségeiknek nézték; hogy Pausanias a helletákat felakarta szabadítani, azt neki a haza elleni bűnnek rótták fel. A felebarát iránt való szeretetnek, sehol sem nyoma, ez még meg sem csillámlott; a kosmogonai *eros* elemeket, de nem sziveket kötött egymáshoz. Az ó- szövetségi tiz parancs egyike a szülék iránt való *tisztelet* s nem a *szeretetet* parancsolja, s azt is önző célból, t. i. azért, hogy hosszú életű légy a földön, de sehol se tanítja, hogy embertársainkat szeressük. A krisztusi parancs nyilvánvaló: *szeresd felebarátodat mint tennenmagadat*, sőt még ennél is többre tanít szent Megváltónk, midőn arra int, hogy ellenségeinket is szeressük s tegyünk jót azokkal, kik velünk rosszat tettek. Ez az intelem nem könnyen teljesíthető; a sértés s annak még gyanuja is a vért forrásba hozza s a felforradt vér boszút kíván, boszút követel, ez a természet szava s a megbocsátás s ez ellenségünk iránt való szeretet oly magasztos eszmény, melyre csak Isten

taníthat, a szerető atya, ki a bűnösnek megbocsát. Ridegen hangzik az ó- testamentumi parancs: *szemet szemért, fogat fogért*,

Lágyan, mint az angyalok éneke zeng fülünkbe az új- testamentumi parancs, hogy a rosszat is jóval viszonzozzuk, annak, ki veled törvénykezni akar s el akarja venni tőled a te alsó ruhádat, engedd neki felsőruhádat is s azzal ki téged egy mértföldre kényszerít menni, menj el vele kettőre“ s a ki téged kér, adj neki s éppen ebben van az igazi érdem, ebben van az Istenhez való emelkedés, mert a jót talán még a vallástalan is jóval viszonzozza, azért hogy még több jóban részesedjék. Ha azért, adok, hogy te is adjál, cselekszem a római jog értelmében, de nem az Isteni irgalom és kegyelem szerint, a mely mérhetetlen s örök.

Önösségen alapul az ó-kori világnézet. önzetlen szereteten a keresztényi. A hellén ó-kor szellemei legnagyobb részt, az *agathodaimon*-ok kivételével, nem sokat törődnek az emberek szellemi s anyagi javával; a római mythologia geniusai egyes családok fennmaradása felett örködnek csupán s csak egy későbbi perceptió szerint terjesztették ki védelmüket, szövetségükre, vidékekre, városokra, de jótéteményeikben mindig csak külön csoportok részesültek és ezek soha sem voltak általános érvényűek. A természet szellemei a helléneknél elég gyakran kártékonyok voltak az emberre nézve, vagy incselkedtek vele, bosszantották minden ok nélkül, gyengéit céljaikra felhasználták, vagy kigunyolták és igen sokszor megvetéssel viseltettek iránta. A Ne-reidák nem azért voltak, hogy a hajósoknak a veszedelem idején segítségére legyenek, a Nymphák sem azért voltak, hogy a szomjuhozó halandót a forrás vizével üdítsék, sőt a közhiedelem szerint az embert örvöngővé tethették, játszanak, tánczolnak, magok közt üzik tréfáikat s a halhatatlanokkal mulatnak. A Dryádok csak azt védik, a ki a fát ültette s nem azért vannak, hogy a fáradt vándort árnyékukba felvegyék. Poseidon, ha a hajósok áldozataikkal s ajándékaikkal meg nem kérélték, a tenger haragját érezteti velük és így tovább. A mikor egy titokzatos hang a jóni tengeren Paxos felől az egyiptomi hajókormányosnak *Thamos*-nak megparancsolta, hogy *Palodes* táján adja tudtúl a környéknek, hogy a nagy *Pan* meghalt, a szózat átvitt értelmében az önző világ megszűntét hirdette. A hang hallattára mindenünnen azonnal az est csendjében hangos jajgatások és sóhajok törtek fel, mintha egy nagy tömeg szomorú, ijedt ember siránkozna.* Ez a *Pan* nem a hellének legeltető istene, kinek tisztelete Árkádiából terjedt el, hanem az elsai iskolának az istent a világgal azonosító *pan*-ja, azaz „egy és minden“ A Plu-

*) Plutarch „De Lefectu Oraculorum“ 17.

tarch által közölt elbeszélés sokkal régibb, mint a keresztyénség, a hellének alkotta mythosoknál is régibb, s az elő-ázsiai s az egyiptomi*) mondakörnek egyik alkotó része. *Thamus* a syr *Tammuz*-zal azonos, a kinek Aegyptomban *Osiris* s a hellén mythologiában *Adonis* felel meg. A hébereknél s a phoenikiaknál a *Tammuz*-monda szintén megvolt, mint a hogy előbbeniekről Ezékiel prophéta írja következőleg:

(Folyt. köv.)

Az erdélyi ev. ref. Egyházi Értekezlet közgyűlése N.-Enyeden.

Első nap.

Nagy és szép nap volt ez az Értekezlet rövid élettörténetében. Szép, mint természeti nap, mert a komor napok után verőfényes napját tündököltette a Mindenható ismét az égen, megmutatta ezzel is, hogy szereti az ő igazáért harczoló, munkálkodó gyermekeit; nagy és szép volt ez, mint történeti nap, melyen az erdélyi egyházker. fényes történeti multjához újabb, dicsőséges emlékek fűződtek ismét. Még alig halványultak el a mult évi benyomások, melyeket az Értekezlet tagjai az első nagy gyűlésökről, Székely-Udvarhelyről, hoztak el magukkal, ma a közgyűlés hódítása, tagjainak emléke újabb adatokkal bővült, kellemes emlékekkel gyarapodott.

Nagy és szép volt e nap sok tekintetben. Megmutatta az erdélyi ev. ref. Értekezlet a maga impozáns megjelenésével is, hogy van benne életerő, megvan benne az ősi buzgalom, a kitartás; megmutatta munkájában, meg szellemi, anyagi erejével, hogy az ellentábor örömrivalgása pusztulásunk felett, a „kicsinyhitűek“ jajveszékése: még időelőtti. Igen, mert a kálvini egyházban rendkívüli nagy ősi erő rejlik s ha az utóbbi időben alvófélben is volt: de hangosan hirdette e gyűlés is, hogy nem halt ki az ősi erő belőle, csak egy kedvező pillanat kell s az alvó oroszlás felébred ismét a világot alkotó munkák elvégzésére.

Ezt hirdette a nagy-enyedi Értekezlet. Fényes biznyságot tett e gyűlés arról, hogy a mi egyházunk előkelő világi férfiai, papjai lelkesednek, buzgólkodnak ma is a szent ügyért, csak alkalmat kell nyujtanunk arra, hogy azt dokumentálhassák. Beszédökben, tettökben, megjelenésökkel bizonyították azt, hogy a kálvini egyház örök életre van megteremtve s azon még a pokol kapui sem vehetnek diadalmat. Lelkünk szinte éledett, midőn láttuk, hogy a n.-enyedi ünnepnapok mily fényes biznyságai e keblünkben élő eszméknek. Mily jól esett látni a hivek összesereglett ezreit, kik mindannyian egy közös célért: anyaszentegyházunk jólétéért, boldogulhatásáért fáradtak, dolgoztak. Egyházi Értekezletünk jó utakon halad, s szükséges, hogy e vert utakon haladjon még nagyobb diadallal, kitartással tovább is előre. A legégetőbb szükség van erre — talán — épen ma. Ma, midőn az ellentábor megkezdette ellenünk ismét gyalázatos akna munkáját; ma, midőn látjuk, mint tornyosulnak a vésznek elnyelő habjai felettünk, egyházunk belső, külső életében egyaránt; ma, midőn ellenségeink jobban, mint valaha ellenünk fordították fegyvereiket, tüzes üszköt dobálnak hiveink közé, hogy szítsák a felekezeti harcot; ma, midőn a lélek rablás gyalázatos munkája a piaczi szemtelenséggel üzetik; ma, midőn az ultramontán tábor felfegyverkezett ellenünk a legvégső küzdelemre s mindent, még az életadó levegőt is megvonná tőlünk;

ma — nagyon időszerű, nagyon indokolt a ref. egyház társadalmi tömörülése, a hivek alvófélben levő vallásosságának ébresztése, felköltése; szükséges új életet teremteni a vallás, az erkölcsi élet terén; szükséges magunkat és hiveinket felfegyverezni a tudomány és hit paizsával, hogy ne hanyattasunk nádként ide-oda a minden oldalról támadó vész hullámok által.

Szükséges, hogy ne csak magunk ösmerjük a bennünk rejlő erőket, hanem igyekezzünk, hogy arról mások is vegyenek tudomást. Az egyházi értekezlet vándorgyűlési rendszerét mi nagyon helyesnek tartjuk, mert a külső megjelenésben, az impozáns felvonulásban is van hódító, megkapó. Nem kell idegenkednünk nekünk sem — bizonyos mértékig — a külsőségek től. Van ebben erő, láthatjuk ezt a kath. egyház életéből, a mely teljesen erre építette fel jövődő boldogulását, tanait, egyházát és mégis — él. Nekünk csak arra kell vigyáznunk, legyünk óvatosak, soha se tülzök a külsőségekben; minden tettünket keresztyéni bibliai józanság hasson át és a kálvini puritánizmus. Ebben van hódító, de van benne erő is.

Gyűlésünk első napjáról a következőkben számolunk be:

Székely-Kocsárdon egyesült a Kolozsvár s Marosvásárfelől jövő vendégek serege. Kocsárd állomáson *Sánlor* János esperes fogadta dr. *Bartók* György püspököt és vele érkezőket, kiket a következő beszéddel üdvözölt

„Méltóságos püspök ur! Népünket most a szövetségi eszme foglalkoztatja. De milyen fontos egy nemzet anyagi boldogulása, éppen oly sürgős lelkikincstárunkról is gondoskodnunk. Mi is egyesültünk most, hogy az Isten által ránk bízott talentummal, hűen sáfárkodva, terjesszük Istennek az országát, a felvilágosodást, a szeretet. Nem felekezeti harczvágyból gyűltünk össze, hanem Kr. szelleme hat által benünket, mint *Röntgen* sugara, s megmutatja azt a pontot, mely az igazság s szeretet s hajtás felé vezet. Hitet kívánunk mi, élő, erős hitért eped a mi lelkünk. Ezért egyesültünk. Ez adjon lendületet a mi közös munkálkodásunkra.

Dr. *Bartók* György püspök, meleg hangon köszönte meg az üdvözlést, mire a vonat Kocsárdról N.-Enyedre elindult, s kevés idő múlva meg is érkezett. Ünnepe volt nap N.-Enyeden. Elárulta ezt a város külseje, el a járulékos közönség ruházata. Lobogó díszített minden középületet és magánházat. Öröm kifejezése ült az arcokon, öröm honolt a szívekben. A város előkelősége hetek óta lázas munkát folytatott, hogy az érkező kedves vendégeket a legszivesebben, igazi magyar vendégszeretettel fogadhassák. „*Isten hozott!*“ ezt mondá minden üdv kiáltás, ezt éreztette minden kézzsoritás. Midőn a kocsikból kiszállottunk *Gáspár* János kedves beszéddel fogadta a vendégeket, következőket mondván:

Méltóságos Püspök ur! Szeretett vendégeink!

A Bethlen-főtanoda nevében próféta illetődéssel fogadjuk önöket a multnak e megszentelt helyén. Hálás köszönetet mondok e város nevében azért, hogy hozzánk jöttek a protestáns hit megújítása végett. Mi kegyelettel ragaszkodunk őseink megszentelt emlékéhez. Nagy elődök intézték itt a nemzet kulturális sorsát. Sokféle ellenmunkának voltunk mi kitéve, de a mi hitünk nem csüggedt. Mindig a nemzet támassza volt a protestantizmus és a hazafias nemzeti eszme támogatása. Ez az eszményi vallás, a mely a szeretet s igazság hirdetője, mindig lelkesedéssel töltötte el azokat, a kik rajonganak a felvilágosodásért. Isten hozta az értekezlet elnökét s tisztikarát.

A lelkesült éljenzés után dr. *Bartók* püspök válaszolt:

Köszönöm, hogy oly meleg érdeklődést tanusít e város még most is a mi ügyünk iránt. Vágyódó lélekkel jöttünk össze ide. Bár sikerülne egyházi életünk föllendítése e közös munkánk által. De nemcsak a vallás érdekében gyűltünk mi most össze, hanem a magyar nemzeti eszme ápolására is, mert ez össze van forrva a református hit életével. A tanulók eljönnek ide ebbe az ősi fészekbe, hogy itt szellemi kincstárukat gyarapítva, előmozdítsák a magyar nemzet kulturáját. Olyan természetes, hogy mi is idejöttünk. Mi most munkatársakat

*) L. az *Osiris*-mondát.

gyűjtünk. Nem harcot akarunk mi a felekezetek s az emberek ellen. Eszméket akarunk ébreszteni s nevelni, a melyek anyaszentegyházunk s a nemzet javára szolgálnak.

Kérem, vegyenek pártfogásukba minket, a kik ilyen szent célért jöttünk a tudomány ez ősi hajlékába. Mi boldogok leszünk, ha más eredményt nem érünk el, mint azt, hogy nemzetünk fejlődjék gyarapodjék. Isten áldását kérem az Értekezlet működésére.

A sokszoros tetszés-zajtól megszakított és kísért beszéd után a fogatokra ültek a vendégek és ügyesen rendezett szép menetben, festői kocsisorban jöttek a lobogókkal díszített városba. A városháza előtt volt felállítva a diszkapu. Sorfalat az ős kollegium diákjai képeztek. Ide megérkezve, leszállott a vendégsereg a kocsikról. „Isten hozott” és „Éljen” kiáltások üdvözölték az illustis társaságot, melyet dr. Varró László enyedi polgármester a következő szép beszéddel fogadott:

Méltóságos Püspök ur!

Nagy-Enyed város közhatalmának és polgárságának nevében felekezeti különbség nélkül jelentünk meg e helyen, hogy Méltóságodat, mint az értekezlet egyházi védnökét, valamint az egyesületet tisztelettel és a legszívvelyesebb Istenhozottal üdvözöljük.

Városunk lakosságának már a történelmi múlt tanúsága szerint is egyik kiváló erénye volt, hogy a nagy nemzeti ideálok megvalósításáért, a szabadelvű haladás és fejlődésért megindult mozgalmakban mindig lelkesen vett részt s azok vezetőit és tényezőit, mint a kultúra bajnokait, tiszteletével, becsülésével vette körül. Igaz lelkesedéssel és bensőséggel cselekszi ezt a mai nemzedék is Méltóságoddal szemben, mert örvendünk, hogy egyfelől éppen városunkat, mely a felvilágosodottságnak, egyszersmind a vallási türelmességnek mindehaz egyik tüzpontja volt, méltóztattak ez idei működésük színteréül kijelölni és látogatásukkal megtisztelni és örvendünk másfelől azért, mert mindnyájan jól tudjuk és érezzük, hogy a protestáns egyház kiválóan nemzeti egyház és ezen egyház szellemének erősödése, terjedése a magyar nemzeti erő gyarapodása is.

Városunk lakossága a nemes célokra alakult ifju egyesületnek működését érdeklődéssel és rokonszenvvel kíséri, mert hiszen nem lehet elvitatni, hogy manapság, a mikor mindenüvé befészkelte magát az a fellogás, a mely csak boldogulást keres mindenáron, mely erkölcsi alapra nem helyezkedik, akkor itt az ideje, hogy a vallás-erkölcsi élet fejlesztésére felekezeti különbség nélkül nagyobb gond fordítsassék; itt az ideje, hogy minden vezérszerepre hivatott elem társadalmi uton is tömörüljön, hogy közéletünkbe az együttlétet, a nemzeti érzést és tiszta erkölcsöt minél teljesebb mérvben bele vigye.

Azon meggyőződésben, hogy a kitartó munkásságot siker követi, még egyszer szívélyesen üdvözlöm Méltóságodat, és óhajtom, hogy városunkban kellemes ott-hont találjanak.

Dr. Bartók meghatottan válaszolt az üdvözlő beszédre.

Küzdök önmagammal s belső érzelmeimmel. Elmult idők kedves emlékei elevenednek fel ugymond e város viszontlátásakor s visszatükrözik mindazt, a mi kedves, drága és szent előttem. Régi ismerősökre akadok, régi tanuló társakkal találkozunk. Ugy érzem magam, mint az a gyermek, a ki hosszas tanulás után visszatér a régi családba. De most leküzdöm a régi itt időzésem emlékeinek benyomását s úgy beszélek, mint az Értekezlet védnöke. Köszönöm, hogy nyelv- és felekezeti különbség nélkül megjelentek az Értekezlet fogadására. Előttünk nagy a munkatér. Erősíteni és szélesíteni kell az erkölcsi alapot, a melyen egyházunk és nemzeti életünk nyugszik. Mi egy boldog magyar hazáért küzdünk s csak egy szabad hazában találjuk hitünk fenntartásának biztosttétát. Mi nem a különbséget keressük, a mely a sziveket egymástól elhuzza, hanem azokat a kapcsolatokat, a melyek összekötik a nemzet polgárait. Bár sikerülne felébreszteni az összetartozás nemes érzetét. Bár kísérné áldás munkálkodásunknak minden részecskéjét. Boldogok volnánk, ha visszhangra találna őszinte törekvésünk minden igaz honfi kebelben. Bár hagyna itteni időzésünk mély nyomokat. Kérem, támogassanak munkánkban.

Rövid pihenő tartás és a vendégek elszállásolása után beharangoztak az ősi kálvinista templomba. A közön-

ség már jó előre zsufolásig megtöltötte a nagy terjedelmű templomot. Mindenki érdeklődéssel várta a történendőket. Ünnepe volt, ez igazi ünnepe, azzá tette az a hitet, mely eláradt az istentiszteleten megjelenteken. Ünnepe volt, igazi ünnepe, felemelő, magasztos, a Szentlélek kitöltetésének ünnepe. Láttuk a megindulás könnyeit ülni a szemekben. a fásultság ködeit oszladozni a szivek rejtekéből, mit elárult a kiderült, a ragyogó arc.

Az istentisztelet megkezdődött. A gyülekezet énekelte a XC. zsoltárt, majd Luther örökszép énekét „Erős várunk nekünk az Isten” a vegyes női kar szívéhez szóló kellemes összhangban, mire *Deési Gyula* esperes elnök imádkozott gyönyörűen, szívet fölemelően és meghatóan. Kérte isten áldását a napi és az egész Értekezlet munkálkodására, a hazára és az egész föld népére.

Ezután az ékezzőlő *Kenessey Béla* egyházker. főjegyző szívet felemelő, lelket nemesítő hatalmas beszédében szólt a jelenlevőkhöz. Remek gondolatoktól telített beszédét „Tárca” rozatunkban közöljük szószerint.

Még *Matkai D.* szászvárosi kántor énekel mély érzéssel szép tenor hangon, mire a hallottak és látottak mély benyomása alatt az istentisztelet végeztével, folytatta az Értekezlet további munkáját a „Diszgyűlést” a templomban.

Gr. *Kun G.* Géza az értekezlet kiváló tudós elnöke foglalta el a számára kijelölt helyet, hogy megtartsa elnöki megnyitó beszédét. Nagy tudásának gazdag tárházából hozott elő kifogyhatatlanul, kutatásokban eltöltött életbölcse ségének legdrögább kincseit. Az egész értekezletet magával ragadta a tudós főur. Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy e nagytudományú beszédet lapunk első részében egész terjedelmében közölhetjük. Méltán részolgált minden jelen volt azon közös óhaj megnyilatkozására, melyet dr. Bartók Gy. püspök köszönő beszédében fejezett ki.

Nagy Károly Értekezleti titkár lépett azután a szószékre, hogy tudós felolvasását Szilvester Domokos és Molnár Albertől megtartsa. E kitünő beszédet lapunk legközelebbi számaiban szószerint fogjuk hozni.

A „Diszgyűlés” lefolyása után a közönség a temetőbe. dr. *Kovács Ödön* sirjához vonult, hogy lerója kegyelete adóját az elhunyt nagyság emléke előtt. A tanítóképzedei ifjuság éneke után *Sándor János* esperes tartott nagyszabásu beszédet. Rendkívül megragadó volt beszédének ama része, melyben az enyedi theologia fenmaradásáért folytatott küzdelmét ecsetelte *Kovács Ödönnek*, ő akarta egyetemi szinten álló theol. akadémiával kiegészíteni.

„De jöttek ugymond az ellenséges támadások. rést törtek a falakon... Ő küzdött azok helyett is, a kik mellőle elhullottak, Végre csak egyedül maradt, erőben, reményben megfogyatkozva, de nem adta ki kezéből a zászlót utolsó lehelletéig. Az a zászló borult reá szemfedő gyanánt. A Bethlen-főtanoda teol. szemináriumu vele együtt mult ki... A hős védő, a védett erősség romjai alá temetkezett. Mint hajdan Szondy és Zrinyi.”

A nagyhatásu beszéd alatt hullott le a lepel a négy méter magas diszes gránit oszlopról, melyet a kartársi és tanítványi kegyelet emelt *Kovács Ödön* emlékének.

A sirkövön ez a felirat olvasható

„Itt nyugszik Székelykereszturi dr. *Kovács Ödön*. 1844. 1895.

Élt, hogy megismerje és megismertesse az Istent és a kit elbocsátott az Úr Jézus Krisztus. Él most az örökkévalóságban, a hol színről-szinre látja az Atyát.

A sirkő leleplezése után *tisztelgések* és a közebéd következett.

Méltó befejezése volt az első napi örömmel az „estély” tartása. Kellemes zeneestélyben részesítette a vendégsereget a rendező bizottság, hogy a napi szellemi fáradozás után, a szívet gyönyörködtető és felemelő, de még szórakoztató élvezetet is nyujtsanak.

Igy ért véget az első nap. Midőn kellemes emlékeinket felújítjuk, elmulaszthatatlan kötelességünknek tartjuk felemlíteni azt a páratlan vendégszeretetet, melyben Nagy-Enyed városa a vendégsereget részesítette. Az előzékenység, pontosság és rend, melyet a vendégek elszállásolásánál tapasztaltunk, a legnagyobb hódolatra kötelez bennünket. Fogadjon az elnök: *János Sándor* és a bizottság minden egyes tagja az értekezleti tagok meleg háláját és köszönetét.

Atrib.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1902. május 15.

Elnök: Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok. Jelen voltak Simó Lajos, főgondnok, Dr. Bartók György, püspök, Br. Bánffy Ernő, Lészay Ferencz, Sándor János, Becsek Lajos, Dr. Sárkány Lajos és a hivatalnokok.

Elnöklő főgondnok aa. bejelenti, hogy Zeyk Dániel, főgondnok és Szász Dénes, ig. tanácsos aa. kimentették távolmaradásukat. Tudásul szolgált.

Tárgysorozat rendjén a sepsiszentgyörgyi kollégium részvétirátát vette ig. tanácsunk első sorban, tudomásul, melyben Parádi Kálmán, volt tanügyi előadó aa. halála fölött igaz fájdmának ad az előjáróság öszinte kifejezést.

Tudomásul szolgált a zilahi kollégiumi előjáróság ama bejelentése, melyszerint a folyó tanévet, a kollégiumi építkezések miatt, már június 2-án beárja.

Marosvásárhelyi kollégiumunk előjárósága szabálytalanul járván el a Szotyori féle alapítvány kamatának kiadása körül fölkéretett a vonatkozó ügyiratoknak bemutatására, hogy eljárása felülvizsgálat alá legyen vehető.

A sepsiszentgyörgyi kollégiumi előjáróság jelentéséből sajnálattal vette tudomásul ig. tanácsunk, hogy Domiján István, tanár aa., ki már egy év óta szabadságon van, még mindig beteg, sőt mielőbbi javulásához remény sincsen. Ennélfogva fölhivatott az előjáróság a szükséges iratok betérjesztése avégből, hogy nevezett tanár aa. nyugdíjaztatása iránt lépéseket lehessen tenni.

A marosvásárhelyi főgimnázium megvizsgálását végző miniszteri biztos jelenlétében felvett bizalmas értekezleti jegyzőkönyvből örömmel értesült ig. tanácsunk a konstataált örvendetes haladás felől és miután a rendes tanárok csekély létszáma ellen emelt kifogás önmagától elenyészik azáltal, hogy három állás már ez évben betöltetik: intézkedés szüksége fenn nem forgott.

Az enyedi kollégium ajánló fölterjesztése folytán, Zöld József, V. o. magántanuló fölvétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Jancsó Sándor, n.-enyedi lelkész aa. konfirmációi kátéjának engedélyezése céljából kiadott a mű a vallástani kézikönyvek számbavételére kiküldött bizottsághoz, oly kéréssel, hogy azt szakférfiak által bíraltassa meg és annak alapján tegyen javaslatot.

Székelyudvarhelyi kollégiumunk igazolván, hogy egy rendszeresíteni kívánt 3600 koronás tanszékre meg van a fedezete, a rendszeresítés megengedtetett.

Tudomásul szolgált a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur ama leirata, melyben meleg köszönetet mondott ig. tanácsunknak a népiskolák fejlesztése tekintetében tett intézkedésekért.

A kollégiumi tanárok közgyűlési tagságára vonatkozó előjárósági vélemények alapján készült előadói javaslatot áttette ig. tanácsunk az egyházkerületi szervezet módosítása iránti javaslat kidolgozására fölkért és Br. Bánffy Dezső, főgondnok aa. elnöklő alatt álló bizottsághoz, hogy saját javaslatával együtt e tekintetben is tervezetett nyújtson be.

A kollégiumi istentiszteletek egyöntetű szabályozása tárgyában beérkezettbizottsági javaslattal foglalkozott, ezek után, ig.-tanácsunk és azt, csekély módosítással magáévá tévén, az idei közgyűlés elé terjeszteni határozta.

A múlt évi ker. közgyűlés rendelete alapján, tanárválasztási szabályzatunk is revisio alá került és erre vonatkozólag dr. Sárkány Lajos, tanügyi előadó aa. terjedelmes előmunkálatot állított össze. E munkálat alapján megállapította ig.-tanácsunk, hogy a

tanárválasztásnak a ker. közgyűlés hatásköréből való kivételére törekszik és az ezen elvből kiindulva szabályzat elkészítésére, főt. Püspök aa. elnöklője alatt nagyobb bizottságot küldött ki.

Erdélyi egyházkerületünk főiskoláinál sem lévén mindenütt egyforma a tanári ötödéves pótlékok élvezetére vonatkozó eljárás, de meg az állami szabályzattal sem egyezvén meg a nálunk követett gyakorlat, ennek egyöntetű megállapítása és a miniszteri szabályrendelettel való összhangba hozatala szükséges volt, amit egy évégre kiküldött bizottság elkészített és ig. tanácsunk kötelező szabályként elfogadott.

Sepsiszentgyörgyi kollégiumunk két tanára felebbezést nyújtván be ig. tanácsunk ama határozata ellen, mellyel a részükre megszavazott ötödéves pótlék kiutalásának engedélyezését megtagadta: ennek a ker. közgyűlés elé leendő terjesztése kimondatott.

Ugyancsak bizottsági munkálat alapján tárgyalta ig. tanácsunk a központi tisztviselők és theol. tanárok nyugdíjintézetének már régen függő kérdését is, melynek alapján kimondatott, hogy az idei közgyűléstől a nyugdíjszabályzat oly értelmű módosítása fog kéretni, mely szerint az eddiginél magasabb fizetési kötelezettség mellett, a theol. tanárok teljes nyugdíja már 30 évi szolgálat után folyósíttassék és hogy általában a nyugdíjalap kötelezettségeiért maga a kerület vállaljon garantiát, mert a mostani szabályzat szerint a nyugdíj-kilátás alig több a beválthatlan pusztá igéretnél.

Számvevői felülvizsgálat után jóváhagyta ig.-tanácsunk, a szászvárosi, kolozsvári, sepsi-szt.-györgyi és deési egyházak, valamint a sz.-udvarhelyi és zilahi kollégiumok 1901. évi számadásait, különösen figyelemztetvén az előjáróságokat a mutatkozó hátrálékok pontos fölhajtására.

Nem találta teljesíthetőnek az ig. tanács a küllői egyházmegye az iránti folyamodását, hogy számadási hiánya fedezésére 1242 kor. közp. segély folyósíttassék, valamint a kolozsvári egyházközség ama határozatát sem erősítette meg, mellyel a néhai pénztárnok terhén álló 873 kor. követelést leiratni rendelte.

(Folytatása következik.)

r.

TÁRCZA.

Egyházi beszéd.

Irta és elmondta az erdélyi ev. ref. egyházker. egyházi értekezletén 1902. május 22 Nagy-Enyeden. *Keuessey Béla.*

II. Kor. X 4-5. „A mi vitézhedésünknek fegyverei nem testiek és az embereknek minden gondolatjukat foglyul viszzük, hogy a Krisztusnak engedjenek.“

„Ne gondoljátok, hogy azért jöttem volna, hogy békességet bocsássak e földre; nem azért jöttem, hogy békességet bocsássak, hanem fegyvert“ — mondja Jézus (Mt. x: 34.)

Meglepő csodálatos szavak épen annak a Messiásnak az ajkáról, a kinek eljöveteléről évszázadokon át a próféták mindig úgy szóltak, hogy ez hoz békességet a földre, a kinek eljövetelével és uralkodása alatt még a természet világának eddig ellenséges erői is egymással kibékülnek „és lakozik a farkas a báránynyal és a párducz a kecskefiuval fekszik, a borjú és az oroszlán kölyök és a kövér barom együt lész-

nek és egy kis gyermek őrzi azokat“ (És. XI: b.) Meglep, sőt a maga erőteljességével és határozottságával egyenesen megdöbbsent ez a nyilatkozat attól, a kinek születésekor az angyal nagy örömet hirdet, mely az egész népnek öröme leszen és az angyalok kara felséges antifoniaként azt zengi: „békeesség e földön és az emberekhez jóakarata!“

Hát a cél: fegyver?! Hát a következmény: háboru?! Nem eleget fegyverkezett még és fegyverkezik folyton az ember egymás ellen? Nem vívott még és még viv elég harcot párt párt, osztály osztály, felekezet felekezet, nép nép, és nemzet nemzet ellen? Még Jézus is azért jött, hogy fegyvert bocsásson e földre? Még Ő, az Isteni Mester is lerombolja egyetlen nyilatkozatával addigi életének egész munkáját, mikor annyi szeretettel, annyi jóssággal, akkora bizonyossággal mondotta addig, hogy „boldogok a békeességre igyekezők, mert azok Isten fiainak mondatnak“, mikor addig annyi szelidséggel ajánlotta, hogy „légy jóakarója a te ellenségednek hamar“ és a mikor addig annyi beteg, annyi hánykodó és vívódó, bűnössége érzetében kétségbeesett léleknek mondá, hogy „eredj el békeességgel“ és ezek nála egyetlen szóra csakugyan békeességet találtak?

S ime ez a Pál apostol is, a ki máskor a leghatározottabban tesz bizonyossá a mellett, hogy békeességünk vagyon Istennél, a mi Urunk Jézus Krisztus által“ (Róm. V: 1.) hogy „megbékéltünk Istennel,“ és ez az apostol, a ki annyi melegséggel kívánja a gyülekezeteknek, hogy „kegyelem és békeesség nektek“, most egyszerre vitézkedésnek fegyvereiről, bástyák lerombolásáról, erősségek megvívásáról, harczról, foglyul vitelről beszél. Harczi kürtöt fúj a békeesség szelid beszédei helyett s küzdelemre hívó trombitát harsogtat a csendességre, az alázatosságra intő szó helyett. Talán elfeledette már, hogy egy hónap előtt az első levelében a korinthusiaknak még a szeretet kötötte lelkére, még akkor a szeretet apotheozisát írta meg s minden lealkudást kizáró határozottsággal azt mondotta, hogy a kiben szeretet nincsen, az olyan, „mint a zengő ércz és a pengő czimbalom“?

Nem, k. af.! Sem a tanítvány nem volt hűtlen Mesteréhez, mikor a keresztyén életről mint vitézkedésről, mint hatalmas vár-ostromról beszélt s fegyvereket emlegetett; sem a Mester nem helyezkedett ellentétbe azokkal a jövendölésekkel, a melyek róla, mint a békeesség fejedelméről szólottak, nem hiúsította meg azokat a reményeket, a melyeket hozzá fűztek a nála békeességet kereső lelkek és nincs a legkisebb következetlenség sem az ő munkásságában és eme nyilatkozatában. A Krisztus evangéliumában és a Krisztus életében a legfelségesebb összhang van s ez a harmonia csendül meg a tanítványok, az apostolok igehirdetésében is.

Az evangélium békeességre való örömhír; de előbb vitézkedésre és ostromra való fegyver. A Krisztusban való élet békeesség; de küzdelem, de harcz, de viaskodás, foglyul vitetés előzi meg.

Mit mond Jézus s mit Pál apostol?

Azt, hogy az evangélium nem altató dal, mely mellett elszunyadjon a világ; nem tücsök czirpelés, mely ábrándozásra hív holdvilágos éjszakán; nem silány érzélgés, mely szétfolyó, ködszerű világban révedez. Az evangélium fegyver, az evangélium erő, az evangélium élethatás, az evangélium hódító hadjárat, harczra keltő harsona és az evangélium foglyul vitetés.

A kik most itt e szent helyen egygyütt vagyunk, lelkészek és világiak, minden rendű és rangu emberek, külömbiség nélkül mindannyian az Ur által egy-egy önálló helyre állítottunk, — vagy legalább is úgy kellene felfognunk mindenikünknek a magunk hivatását, — vegyük eszünkbe, hogy a keresztyén

élet vitézkedés, a fegyverei azonban nem testiek, hanem az Isten ereje által erős szellemi fegyverek.

Az Istennek szolgálata e földön hadi szolgálat. Itt valóban áll az, hogy „ha békeességet akarsz, csinálj háborut.“

Mikor Jézus megjelent a világban, fegyvert kellett bocsátania e földre. Küzdenie kellett a farizeusi, önhitt és a maga törvényszerű igazságosságában elbizakodott fölfuvalkodottság ellen. — Harcot kellett vívnia a Sadduceusok kétkedő, sivár, üres bölcselkedéseivel, kicsinyes, törbe ejteni akaró kérdezősködésekkel. Ostort kellett fonnia a legszentebb dolgokkal is vásárt üző kufárkodás kiüzésére. Fel kellett ráznia népe elaltatott lelkiismeretét és a velőknek és veséknek megoszlattatásáig ható két élű fegyverrel kellett behatolnia a bűnnek világába, hogy egész határozottsággal elvágjon minden köteléket, mely a Mammonhoz fűz.

Mikor pedig a tanítványok szerte mentek, hogy „tanítsanak minden népeket,“ az evangélium harczi készség minden fegyverzetét az igazság mejjvasát, a hitnek paizsát és az idvességnek sisakját magukra kellett öltetniök, mert olyan erősségeket kellett megvívniök, a minő volt a pogány bálványimádás, a zsidó nemzeti büszkeség, a görög bölcsészeti elbizakodottság, a római polgárság dicsekedése, a nagyralátó világsuralom fennhéjázása, romlott erkölcs, eretnek tévedések és minden lelket fogságban tartó kételkedés, hitetlenség s babona, a melyek mind-mind évszázadokon át lerakott alapokon nyugodtak s mélyen benyomódtak a zsidó és pogány társadalomba.

És ma vajjon másként van? Akár az egyeseknek, akár az egyháznak, akár ennek a mi egyházi értekezletünknek nem kell-e vitézkedniök s háborut viselniök a nagy erősségeknek lerontásokra, a melyeket az emberi okoskodás állít az evangélium ellen? Nincs ma már magán a keresztyénnek nevezett társadalmon belül pogány bálványimádás, mely csak az *eu-t* ismeri el s ennek önző sikereit imádja? Nincs a maga igazságosságában elbizakodások, zsidó büszkeség? A bölcsészet, a tudomány szerényebbé vált s nem követel már mindent magának úgy, mint annak idején az Araeopag bölcsei? Az előjogok védbástyái már mind lerombolvák? Elnémultak a tévtanítók? Kírtatott a babona? Legyőzetett a hitetlenség?

Ha úgy találjátok, hogy igen és minden úgy van jól körülöttünk, a hogy van: akkor maradjunk még néhány órára együtt pár barátságos szó váltására s aztán kiki térjen vissza a maga tűzhelyéhez; de ha nem, ha elfogadjátok azt a néző pontot, a melyről az apostollal együtt sánczczokkal, erődítményekkel körülvett harcztérnek nézem e világot és ha legalább e pillanatban elismeritek, hogy a keresztyén élet vitézkedés s az evangélium fegyver akkor határozatok el magatokat egyen egyen és mindnyájan, hogy egy nemes harczra készültök fel és azt megvívjátok először önmagatokban, családjaitokban, azután az egyházban és a társadalomban. Erre az elhatározásra maradjunk akkor még együtt, egy akarattal mint amaz első pünköszt napján a tanítványok, hogy nyerjünk Szent Lelket és vegyünk Isteni erőt!

De azzal legyünk tisztában eleve, hogy a mi vitézkedésünknek fegyverei nem testiek.

A körülöttünk lévő világ miután azt látja, hogy pénzzel gazdagsággal felettébb sokat, hogy ne mondjam mindent el lehet érni, óriási előnyöket lehet vele biztosítani, egyszersmind azt hiszi, hogy tehát az anyag minden és térdet, fejet hajt előtte. Az egyház is, — pedig szellemi javaknak volna a letéteményese, — nem ment ettől az anyag imádástól s azt hiszi, hogy ha bővebben bocsátatnának neki rendelkezésére vitézkedéséhez testi, anyagi fegyverek, akkor még a szellemi harcot is jobban tudná vívni nagyobb sikereket tudna elérni.

Im, én készséggel elismerem, hogy e világ szert nagyon fontos az anyag; de csak mint az erő eszköze, mint annak hordozója. Fontos a test; de csak mint a lélek hüvelye. Az anyag nem önczél. És ha a Krisztus anyaszentegyháza a világ minden javait megszerezne is s dűskálkodnék ennek kincseiben; ha templomai rakvák volnának is a padozattól fel a tetőig mind arannyal, ezüsttel, kárbankulusokkal; ha papjai egyen-egyen százezerekre menő évi jövedelemmel volnának is ellátva; ha presbyterei gondnokai milliókkal rendelkeznének is; nem hiszem és azt gondolom, hogy egyetlen egy sincs közöttetek a ki azt hinné, hogy ez az egyház jobban tudna vitézkedni, erősebbé válnék az Isten erejében, hatalmasabbá lenne az ige hirdetésben, a beteg lelkek gyógyításában, a vigasztalásban, inkább tudna munkálni a lelkek üdvösségére és jobban tudná az embereknek gondolatjukat foglyu. vinni a Krisztusnak, hogy néki engedjenek.

Rég megtért már a világi tudomány is attól, hogy az anyag teremti az erőt; ma már ez is tudja, hogy az erő teremti az anyagot.

Az egyház vitézkedései, hódításainak fegyverei nem testiek, a minők a híres egyházi atya szerint: a gazdagság, a világi hatalom, az ékesszólás, a megfélemlítés, az erőszakosság, a csel, a hízélgés, az ámitás, a külső tekintélyhajtás és ehez hasonló (Chrysosthomus). Nem ezek a fegyverek képezik a Krisztus vitézeinek harci felszerelését. Másra, egyébire van szükségünk.

A világon minden intézmény csak azon az alapon állhat fenn, a melyen létrejött.

A Krisztus anyaszentegyháza a Szent-Lélek erejével a testté lett ige fundamentumán jött létre, nem is állhat fenn egyeben, nem is nőhet máson és nem is hódíthat máshol, mint ezen és ezzel.

A Krisztus nem ismert semmiféle kettősséget. Nem tudott semmiféle apró alkalmazkodásokról, megalkuvásokról, tekintetekről. Ő bármely kérdésben nyilatkozott mindig a legahtározottabban, minden kétséget kizárólag szólott. Nem azt mondotta, hogy ne szolgáljatok felettébb a Mammonnak, hanem egyenesen azt, hogy senki nem szolgálhat két Urnak, mert vagy egyiket gyűlöli, a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, a másikat meg utálja." Mt. VI: 24.) Nem azt mondja, hogy egy kicsit legyen velem valaki, aztán egy kicsit legyen a világgal is, hanem egyenesen, minden alkut kizárva így szól: „A ki velem nincsen, ellenem van az; a ki velem nem takar, pazarol az." (Mt. XII: 30; Lk: XI: 23.) Vele szemben nincs engedményeket tevő kiegyezés. Vagy, vagy! Harmadik eset nincs. Az apostolok is úgy állítják a kérdést az emberek elé, hogy vagy a Krisztus, vagy Béliál, mert semmiféle társasága nincs az igazságnak a hamissággal. (II. Kor. VI: 14—15.)

Élni, hatni, gyarapodni, hódítani akarunk; elfordítani emberi okoskodásokat, letörni minden nagyságot, mely fölemelkedik Istennek ismerete ellen és foglyul vinni az embereknek minden gondolatjokat, hogy a Krisztusnak engedjenek: vitézkedésünk fegyverei csak lelkiek lehetnek, a melyek erősek Isten ereje által.

(Vége köv.)

Külömfélék.

Dr. Bartók György püspök, ki még a mult héten elutazott a n.-enyedi egyházi értekezletre, onnan vissza sem tért, a kis-küküli egyhm. megvizsgálására indult. Kisérétében vannak: *Kenessey* B. egyh. ker. főjegyző és *Nagy* Károly lapunk felelős szerkesztője és *Czirmay* Zoltán püspöki titkár. Kedden Dicső-Szentonban voltak, hol a püspök ur avatta fel az

ujjonnan épült templomot. A püspöki körutról lapunk jövő számában hozunk bő tudósítást!

Protestáns theologusok konferenciája Debreczenben. Debreczenben tartották meg május 22—23-án harmadik konferenciájukat a magyar protestáns theologusok. Lutheranus és kálvinista papnövédek gyűltek össze, hogy ismerjék meg egymást, s kös-senek egyeletre szóló erős fegyverbarátságot. Szorosan őket érdeklő dolgokról folyt a tanácskozás, s lélekemelő tartalmaseszmezsere fejlődött ki a theologus önképzés s a protestáns pap személyiségének milyen léte felett. Lapjuknak, a „Közöny“-nek szerkesztését egy hármass bizottságra bízták, s beszámoltak egymásnak arról, minő részt vettek a belmissziói mozgalmakban. Isten áldása adjon eredményt lelkes ügyekezettükre.

Van-Oosterzee — Dr. Antal Géza: „*A heidelbergi káté 52 egyházi beszédében*“ cz. munka már sajtó alatt van s az ősz folyamán jelenik meg. A munka kiadási jogát, *László Albert é. társa* könyvkereskedése czég Debreczenben szerezte meg s a jelentkezések ezentul ő hozzá intézendők. A két kötetes mintegy 45—50 ivnyi munkának előfizetési ára 8 korona bolti ára 10 korona lesz. Az előzetes megrendelések egészen a munka megjelenéseig 8 koronával fogadtatnak el.

Értesítés. Minthogy egyik-másik egyházi lapban késon jelent meg előfizetési felhívásom „Légy erős“ czimen megjelenendő beszédgyűjteményemre s talán ez okból is kevés előfizető jelentkezett, úgy, hogy a mű kinyomatása kockázattal járna: újabb határidőt tűzök ki és pedig június 17-ét, a meddig az előfizetések eszközöndők. Ez okból a munka is csak június végén fog megjelelni. T á r k á n y i G y ö r g y gimn. vallás tanár.

A tiszántuli egyházkerület közgyűlése május 21 s következő napjain tartatott meg Debreczenben. *Kis*. Arán püspök terjedelmes jelentést tett a kerület életében lefolyt jelentősebb mozgalmakról. Általában kevező képét tárta fel helyzetnek. Ez alkalommal 51 ifju lelkipásztort avattak fel és bocsátottak ki az evangélium hirdetésére. Több felmerült esetből kifolyólag, a közgyűlés elhatározta, hogy felir a kereskedelmi miniszterhez és azt kéri, hogy reform. ünnepnapokon egy községben se engedjék meg, hngy országos vásár tartassék. Tárgyalták a nagyváradi és nyiregyházi leány intézetek ügyét. Protestáns nőnevelésünk szempontjából felette kívánatos, hogy a két intézet megerősödjék. Erős mozgalom indult meg, hogy a nagyváradi ref. tanítónőképzővé fejlesztessék ki. A debreczeni ősi kollegiumban a benlakással összekapcsolt közös étkezés egyik fontos tárgya volt a gyűlésnek. Tanácsbiróságra gróf *Tisza* Istvánt és Puky Gyulát választották. Debreczeni jogtanár dr. *Jászay* Viktor lett. Ezenkívül több egyházi és iskolai ügyet intéztek el.

Szabó János a békés-bánati egyházmegye eseprese, a ki annak idején püspök jelölt is volt, Debreczenben, a közgyűlés folyama alatt, hirtelen rosszul lett és meg is halt. Csak kevéssel az előtt mondott még beszédet és a hogy leült pár perczmulva szélütés érte. Szabó János a kerület életében igen jelentékeny szerepet játszott. Halálára való tekintettel a közgyűlést félbe szakították. Emléke legyen áldott. „Ember! rendeld el a te házadat, mert meghalsz és nem élsz!

Értesítés! Van szerencsém a t. szerző urakat értesíteni, hogy az általam kiadandó *prot. egyház irodalmi művek pontos jegyzékének* összeállítása már folyamatban van és az rövid idő mulva meg fog jelenni.

Budapesten, 1902. május hó 26-án.

Hazafias üdvözlettel
Kökai Lajos,
könyvkereskedő.

Hivatalos rész.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A marosvásárhelyi ref. kollegium államilag gyelezett főtanácsnámánál a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás után Nagyméltóságú vallás közoktatásügyi Miniszter általi kiáltal pedig két reudes tanári tanszék föltendő be közgyűlés választás után betöltendő tanszékre történelem, földrajzi szakcsoportra Nagyméltóságú vallás és közoktatásügy kir. Miniszter kinevezé. által betöltendő tanszéknek egyikére mértani bádkezi rajzra, másikára mennyiségtan, természettani szakcsoportra képesített pályázók folyamódhatnak. Mindhárom tanszék javadalmá évi 2400 korona fizetés 500 korona lakásbé gyede. előlege.

teltekben fizeté. fokozat emelkedésével pedig szolgálati idősebség szerint setleg szállás természetben, to ábbá ütében 200 -200 korona földéve. korpollék és idősebség szerint való előlépé. 3600 koron emelkedő fizeté. fokozatokban.

Az ötödéves korpollékek megállapításánál a kollegiumi előljáráshatározása szerint a más középiskolánál rendes tanári minőségben eltöltött a folyamódók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható szolgálati évek bezz. mithatók 10 keretén belül.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tankepzettségüket, eddigi szolgálatukat, katonai kötelezettségi nyáikat igazoló okmányaikkal felszerelt folyamódásukat a történelem-földrajzi tanszékre a kollegium előljáráshatározásához; a mértani é. szabadrajzra, valamint a mennyiségtan-tervezett tanszékre a Nagyméltóságú vallás és közoktatásügy kir. Miniszter urhoz nyújtsák be 1902 június hó 30-ikáig kollegium igazgatóság.

A szlott kinevezett reude. tanár állami árok nyugdíjintézetének kötelezett tagja 50; illetéket kollegium glevő nyugdíjalapja fedezi. sak f. vallásnak pályázhatnak

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanács. ül. Kolozs-1902 május 20.

Dr. Bartók György s. k. Dr. Sárkány Lajos, s. k.
f. püspök, mint elnök. tanügyi előadó.

Sz. 1856-1902.

KÖRLEVÉL

az egyházmegyék új beosztása tárgyában, valamennyi ntiszt. Esperes aához és az összes püspöki egyházak tt. Tanácsaihoz.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk 1900. évi november hó 5-én tartott közgyűlése, 47. jkvi számú határozatával, bizottságot küldött volt ki, azzal a megbizatással, hogy egyházkerületünk egyházmegyéinek czélszerűbb beosztása tárgyában javaslatot dolgozzon ki.

A főt. Püspök aa. elnöklete alatt működött bizottság elkészülvén javaslatával, azt ig. tanácsunk, alólirt napon tartott ülésében, beható tárgyalás alá vette és ennek alapján az egyházmegyék új beosztási tervét megállapítása rendjén a következőkben előre bocsátandó elvi szempontok kísértettek figyelemmel.

1. Tekintetbe véve azt a sokszoros kapcsolatot, sok esetben való kölcsönösen egymásra utaltságot és gyakori hivatali érintkezést, mely a politikai vármegyék, illetőleg azok orgánumai és az egyházmegyék, illetőleg ezek hivatalnokai közt tényleg fennáll: igazg. tanácsunk kívánatosnak ítélte az egyházmegyék olyan kikerekítését, hogy azok lehetőleg egy politikai vármegye területére essenek. E szempontot különösen hangsúlyozta különben már az 1879-iki kikerekítési munkálat is.

2. Tekintettel arra, hogy mindinkább előtérbe lép az a szükség, hogy az egyházmegyék vezetőségeinek nemcsak adminisztratív hatóságoknak kell lenniök, hanem mind szorgosabb gondoskodásukat kell, hogy képezze a gyülekezetek vallás-erkölcsi életére való gondviselés, a hitélet és buzgóság emelésén való közvetlen és személyes közreműködés is, a mi minél gyakoribb látogatást feltételez és követel: szükségesnek tartja ig. tanácsunk, hogy a tul nagy egyházmegyék lehetőleg könnyebben kezelhető kisebbekre osztassanak.

3. Arra való tekintettel pedig, hogy a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek különleges helyzetét ma már mi sem indokolja, ellenben azon nagy vagyoni, műveltségi és erkölcsi tökének, a mely hitsorsosaink tekintélyes részének a városokban való természetes összegyülemlése folytán, sokszor épen az illető városi egyházközség különleges helyzete következtében, az egyházmegyétől elvonatik, az egyházmegyék szolgálatára való természetes visszaadása nagy fontosságú érdeket képvisel, a végre, hogy a tekintélyesebb városok mintegy természetes központjaivá válhassanak az egyes egyházmegyéknek: szükségesnek mondatott ki a püspöki vizsgálat

alatti egyházközségeknek azon egyházmegyébe való bekebelezése, a melynek területén fekszenek.

4. Az egyházmegyék történeti neveit lehetőleg érintetlenül kívántuk hagyni.

Emez elvek szem előtt tartásával az új beosztás gyakorlati keresztülviteit a következőkben ajánljuk:

I. A Vajdahunyadi-Zarándi egyházmegye. Vajdahunyadi néven, Hunyadmegye területén 6937 □ km. területen változtatlanul tartassék fenn. Voit 25 anya-, 2 társ-, 3 leány-, 93 fiók-egyházközség, 2 körlelkészisége, 7636 lélekszámmal. Bekebelezetetik Szászváros, püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség, a hozzá tartozó 4 diasporával, 876 lélekszámmal.

Lesz tehát: 26 anya-, 2 társ-, 3 leány-, 97 fiók-egyházközsége (diaspora) 8512 lélekszámmal.

II. A Nagy-Ényedi egyházmegye. Fekszik Alsófehérmegye területén (3576 □ km.) s magában foglalja e megye területén fekvő összes egyházakat. Tehát:

1. az eddigi gyulafehérvári egyházmegye mint a 12 anya-, 5 leány- és 26 fiók-egyházközségét, u. m.: Abrudbánya, Alvincz, M.-Benedek, Borberek, Gyulafehérvár, Krakkó, M-Igen, M.-Sárd, Tövis, Zalatna, Vajasd, Vingárd anyaegyházakat minden hozzátartozó leány- és fiók-egyházakkal, összesen 3443 lélekkel,

2. az eddigi nagyenyedi egyházmegyéből: 1. Csekelaka, 2. Csombord Bagó, 3. Csucs Koppánd, 4. Felvincz, 5. Hari, 6. Istvánháza, 7. Lőrinczréve, 8. M.-Bükkös, 9. Maros-Kopad, 10. Marosujvár, 11. Miriszló Oláh-Topád, 12. Nagylak-Káptalan, 13. Ózd, 14. Szász-Ujfalu, M.-Szentkirály, 15. M.-Gombás. Így 15 anyaegyházat a hozzájuk tartozó társ-leány- és fiók-egyházakkal: — 6616 lélekkel.

3. Az eddigi nagyszébeni egyházmegyéből. 1. Alamor, 2. Balászfalva, 3. Kis-Ényed, 4. Magyar-Becse, 5. Magyar-Lapád, 6. Mikeszásza, 7. Vizakna. Így 7 anyaegyházat a hozzájuk tartozó társ-leány- és fiók-egyházközségekkel: 4711 lélekkel.

4. Az eddigi küküllői egyházmegyéből: 1. Kutyfalva, 2. M.-Fülge, 3. Maros-Szentbenedek, 4. Medvés, anya-, társ-, fiók-egyházközségeit: 1587 lélekkel és 5. Nagy-Ényed püspöki vizsgálat alatti egyházat 3115 lélekkel.

Ez egyházmegye összes egyházközségeivel Alsófehérmegye területén fekszik. Lesz 40 anyaegyházközsége 21472 lélekkel.

III. Tordai egyházmegye (új). Fekszik: Torda-Aranyosmegye 3369 □ kl. területén. Alakul:

1. Az eddigi nagyenyedi egyházmegyéhez tartozott: 1. Alsó-Detrehem, 2. Aranyos-Gyeres, 3. Ar.-Polyán, 4. Bágyon, 5. Egerbegy, 6. Felvincz, 7. Gerend, 8. Gereh-Keresztur, 9. Harasztos, 10. Kercsed, 11. M.-Décse, 12. M.-Ludas, 13. Mező-Nagy-Csán, 14. Mező-Záh, 15. Ó-Torda, 16. Uj-Torda, 17. Székely-Földvár, 18. Székely-Kocsárd, 19. Szentmihályfalva, 20. Torda Tur, 21. Toroczko-Szentgyörgy anyaegyházakból a hozzátartozókkal 17,358 lélekkel.

2. Az eddigi kolozs-kalotai egyházmegyéből: 1. Alsó-Jára, 2. Magyar-Léta, 3. Torda-Szent-László anyaegyházközségekből és mellékleteikből: 2044 lélekkel.

3. Az eddigi küküllői egyházmegyéből: 1. Magyar-Dellő, 2. Mező-Bodon, 3. Maros-Bogát anyaegyházak 2044 lélekkel. Összes egyházai száma 27 anyaegyházközség 21,426 lélekkel, teljesen Torda-Aranyosmegye területén.

IV. Kalotaszegi egyházmegye. Alakulna Kolozsvármegye nyugoti részén 3100 □ kl. területen. Alkotják:

1. Az eddigi Kolozs-Kalotai egyházmegyéből: 1. Bánffy-Hunyad, 2. Damos, 3. Darócz Bogártelek, 4. Egeres, 5. Gyalu, 6. Inaktelek, 7. Kalota-Szentkirály Zentelke, 8. Ketesd, 9. Kis-Petri, 10. Kö-ösfő, 11. Középlak, 12. Magyar-Bikal, 13. Magyar-Fenes, 14. Magyar-Gyerő-Monostor, 15. M-Gyerő-Vásárhely, 16. Magyar-Valkó, 17. Magyaró-Kerek, 18. Mákó, 19. Méra, 20. Nagy-Almás, 21. Nagy-Kapus, 22. Nagy-Petri, 23. Nyárszó, 24. Szász-Lóna, 25. Sztána, 26. Szucsák, 27. Türe, 28. Vista, 29. Zsobok anyaegyházak sat. 22,655 lélekkel.

2. Az eddigi deési egyházmegyéből: 1. Hidalmás, 2. M-Nagy-Zsombor anyaegyházközségek a hozzájuk tartozó filiákkal 555 lélekkel.

Összesen 31 anyaegyházközség filiákkal, 23,208 lélekkel.

V. Kolozsvári egyházmegye. fog állani: 1. Az eddigi Kolozs-Kalotai egyházmegye következő egyházközségeiből: 1. Ajton, 2. Fejérd, 3. Györgyfalva, 4. Kajántó, 5. Kolozs, 6. Pata, 7. Szamosfalva.

Összesen 3928 lélekkel. 2. Az eddigi deési egyházmegye következő egyházközségeiből: 1. Bádok, 2. Kide, 3. K.-Borsa, 4. M.-Macskás, Bodonkut, 5. Ördög-Keresztur, 6. Válaszut.

Összesen 2749 lélekkel. 3. Az eddigi széki egyházmegyéből: 1. Bonczhida, 2. Kesző, M.-Légen, 3. Magyar-Fráta, 4. Magyar-Kályán, 5. Magyar-Palátka, 6. Mocs, 7. Szóvát, 8. Vajda-Kamarás, 9. Visa. Összesen 4650 lélekkel és Kolozsvár egyházközség 13,695 lélekkel.

Tehát állna 23 egyházközségből. Összesen 23472 lélekkel.

VI. Szilágy-Somlyó-Tasnádi egyházmegye. (Krasznamenti.) Zilah-Szilágyeschei egyházmegye. (Zilah.)

E két egyházmegye a mai Szilágy-szónoki egyházmegyéből kerülne ki, mely egészen és pontosan Szilágyvármegye 3628 □ kl. területén fekszik közel 4000 □ kl. területen 58

anya-, 2 társ-, 15 leány-, 64 fiók-egyházközséget és 4 körlelkészséget 54,201 lélekkel foglalván magában, épen elegendő volna két egyházmegye alkotására, melynek határául önként ajánkozik a vármegyét két egyforma félre oszló Kraszna-folyó, a mely nagyjában a két egyházmegyét úgy alkotná meg a mostaniból, hogy a „Szilágy-Somlyó-Tasnádeba“ körülbelől 31 anya- s 18 leány-egyház 25,230 lélekkel — a „Zilah-Szilágycehi“-be is 31 anya-, 21 leány-egyház 25,891 lélekkel jutna.

VIII. Deés-Széki egyházmegye. Fekszik: Szolnok-Doboka vármegye 5149 □ kl. területén. Alkotják:

1. A jelenlegi deési egyházmegyéből: 1. Deésakna, 2. Doboka, 3. Domokos, 4. Eszlény, 5. Felső-Török, 6. Kaczkó, 7. Kendi-Lóna, 8. Kérő, 9. Kozárvár, 10. M.-Köblös, 11. Magyar-Lápos, 12. Ormáng, 13. Pánczél-Cseh, 14. Szinnye, 15. Magyarsztb. egyházközségek 6593 lélekkel és Szatmármegye 3 egyháza: S. M. Berkesz, Koltó-Katalin és Hagymás-Lápos.

2. A jelenleg széki egyházmegyéből: 1. Alsó-Ilosva, 2. Apanagyfalva, 3. Árpástó, 4. Borsá, 5. Bálványos-Váralja, 6. Bethlen, 7. Buza, 8. Feketelak, 9. Fel-Ör, 10. Kudu, 11. M.-Borzás, 12. M.-Décse, 13. Málom, 14. Meleg-Földvár-Katona, 15. N.-Devecser, 16. Noszoly, 17. Nyárló-Kékes, 18. Pulyon, 19. Rettég, 20. Szamosújvár, 21. Szász-Nyires, 22. Szász-Sombor, 23. Szász-Margita, 24. Szék, 25. Szép-Kengerű-Szentmárton, 26. Veresegyháza, 27. Vicze, 28. Ördögös-Füzes; 28 anya sat. egyházközség 15,424 lélekkel.

3. Az eddigi nagysajói egyházmegyéből: 1. Sajó-Szent-András, 2. Somkerék-Sajó-Udvarhely, 3. Szász-Bréte, 4. Szász-Czegő, 5. Szász-Máté, 6. Szász-Ujös-Füzkút 6 anya- sat. egyházközség 2559 lélekkel.

4. Deés püspöki vizsgálat alatti egyház 3123 lélekkel.

Együtt 52 anya- sat. egyházközség 27,705 lélekkel teljesen Szolnok-Dobokamegye területén, kivéven Szász-Uj-Ös-Füzkút és Meleg-Földvár-Katona társ-egyházakat, melyeknek elseje Szolnok-Doboka, második Kolozsmegye területén vannak.

IX. A nagy egyházmegye fogna állani:

1. Beszterce vármegye területéről a következő egyházközségekből:

1. Beszterce, 2. M.-Nemegye, 3. Nagysajó, 4. Naszód, Balázsfalva, 5. Sőfalva, 6. Tacs. Összesen 2696 lélekkel, továbbá az eddigi nagysajói egyházmegyének Kolozsvármegye területén fekvő Teke, filiájával 481 lélekkel.

2. Az eddigi görgényi egyházmegyének Kolozsvármegye területén fekvő következő egyházközségekből:

1. Dédrad-Széplak, 2. Kis-Fülpös, 3. Kőbölkut, 4. Komlod-Oroszfája, 5. M.-Ujlak, 6. Tancs, 7. Uzdi-Szt.-Péter. Összesen 3226 lélekkel.

2. Az eddigi széki egyházmegyéből Kolozsvármegye területén fekvő következő egyházközségekből:

1. Nagy-Sármás, 2. Pusztá-Kamarás. Összesen 1358 lélekkel. — Összesen tehát állana 16 egyházközségből 7671 lélekkel.

X. A görgényi egyházmegye állana a következő 26, mind Maros-Tordamegye területén fekvő egyházközségekből:

1. Abafája, 2. Beresztelke, 3. Disznajó, 4. Erdő-Csinád, 5. Felfalu, 6. Gernyeszeg, 7. Görgény-Szt.-Imre, 8. Holtmaros, 9. Körtefája, 10. M.-Bölkény, 11. M.-Nagy-Fülpös, 12. Magyaró, 13. M.-Péterlaka, 14. M.-Régen, 15. Maros-Jára, 16. Maros-Vécs, 17. Nagy-Ercse, 18. Nagy-Ölyves, 19. Oláh-Toplicza, 20. Póka, 21. Póka-Keresztur, 22. Radnótfája, 23. Sáromberke, 24. Sárpaták, 25. Szász-Régen, 26. Vajda-Szent-Iván. — Összesen 19,346 lélekkel.

XI. Marosi egyházmegye. A volt marosi egyházmegye miután egyetlen vármegye területén, Maros-Torda-vármegyében fekszik, jelenlegi alakjában összes egyházaival és a hozzá tartozó társ-leány- és fiók-egyházközségekkel változatlanul fentartandó, 63 anya-, 6 társ-, 33 leány- és 17 fiók-egyházközséggel 64-ik anyaszentegyházul bekebelezetvén Marosvásárhely püspöki vizsgálat alatti egyházközség 7720 lélekszámmal. Összesen az egészben 54,730 lélekkel.

Ez lenne a legnépesebb egyházmegye, de területe Maros-Torda-vármegye 4324 □ kl. területének nem egészen felét foglalja el s közlekedési viszonyai is aránylag nagyon jók, a mi indokoltá teszi régi alakjában való megtartását.

XII. Kis-Küküllői egyházmegye. Ez egyházmegye lényegében maradna a régi, elvesztvén a más politikai megyék területéről eddig hozzá bekebelezve volt egyházközségeket, viszont nyervén a Kis-Küküllő vármegye területén fekvő Szeben és Udvarhelyi egyházmegyék egyházait, úgy hogy ez egyházmegye állandó: a Kis-Küküllő vármegye területén fekvő következő egyházakkal:

1. Balavásár, 2. Bethlen Szent Miklós, Magyar Benge, 3. Buzás Bezengő, 4. Dicső Szent Márton, 5. Egresztő, 6. Erzsébet város, 7. Gogány, 8. Gogány-Vizsolya, 9. Harangláb, 10. Héderfája, 11. Királyfalva, 12. Kis Kend, 13. Koród-Szent-Márton, 14. Küküllő Széplak, 15. Küküllővár, 16. Maros-Csapó-Ugra, 17. Mikefalva, 18. Nagy Kend, 19. Nagy Feremi, 20. Radnót, 21. Sövényfalva, 22. Szász Bonyha, 23. Szász Csávás, 24. Szász Dányán, 25. Szász Kis Almás, 26. Szőkefalva, 27. Vámos Gálfalva. Összesen 16137 lélekkel. Ehez járul még:

1., volt szeben egyházmegyéből Magyar Péterfalva 546 lélekkel és

2., a volt udvarhelyi egyházmegyéből Bun 503 lélekkel.

Állandó tehát az egyházmegye 29 anya egyházból a hozzájuk csatolt volt társ-leány és fiók egyházközségekkel 17186 lélekből, teljesen Kis-Küküllő vármegye 1645 □ kl. területén.

XIII. Nagy Küküllői egyházmegye. Ez egyházmegye kialakul Nagy Küküllő, Szeben és Fogaras vármegyék területén elszörva levő ref. egyházközségektől, a melyek száma három vármegyéből összeszedetten is csak 13-ra rugna és a melyek semmi más egyházmegyéhez célszerűen nem csatolhatók. Mint külön egyházmegye azonban kényelmes vasuti és kitünő országutakon való közlekedésével minden nagyobb nehézségek nélkül adminisztrálható, 4 tekintélyes városi gyülekezetet is foglalván magában. Hozzá fognak tartozni:

I. a mostani Nagyszebeni egyházmegyéből: 1. Bürkös, 2. Mihályfalva, 3. Nagy Szeben, 4. Oláh Újfalu 1280 lélekkel.
II. Udvarhelyi egyházmegyéből: 1. Alsó Rákos, 2. Dombos, 3. Héjasfalva, 4. Hévér, 5. Kobor, 6. Moha, 7. Segesvár 5374 lélekkel.

III. az eddigi Küküllői egyházmegyéből: 1. Szász Medgyes 533 lélekkel.

IV. Fogaras püspöki vizsgálat alatti egyházközség hozzátartozó szorványokkal 1305 lélekkel.

Fog tehát állani 13 anya egyházközségből, azoknak társ.-leány és fiók egyházközségeivel, összesen 8492 lélekkel.

XIV. Udvarhelyi egyházmegye. Ez egyházmegyét alkotják az Udvarhely vármegye 3417 □ klm. területén fekvő ref. egyházközségek pedig:

I. az eddigi Udvarhelyi egyházmegye Udvarhely vármegye területén fekvő 42 anya egyházközség.

II. az eddigi erdővidéki egyházmegyéből: 1. Bardocz, 2. Béborczfalva, 3. Füle, 4. Kis Baczon, 5. Magyar Hermány, 6. Olasztelek, 7. Széldobos, összesen 6545 lélekkel, összesen 40 anya egyházközség a hozzá tartozó társ.-leány és fiók egyházközségekkel 39490 lélekkel.

XV. Erdővidéki egyházmegye. Ez egyházmegyét alkotják:

I. az eddigi erdővidéki egyházmegye Háromszék vármegye 3556 □ klm. területének egyik természetileg alkotott szegletén fekvő következő egyházközségei: 1. Baroth, 2. Bodos, 3. Bölon, 4. Kőpecz, 5. Középpajta, 6. Nagy Ajta, 7. Nagy Baczon, 8. Száraz Ajta, összesen 7506 lélekkel.

II. az eddigi Sepsi egyházmegyének Háromszék vármegye területén fekvő s az előző csoporttal összefüggő következő egyházközségeiből: 1. Árapatak, 2. Erősd, 3. Hídvég, összesen 2334 lélekkel.

III. az eddigi sepsi egyházmegyének Brassó vármegye területén fekvő következő egyházközségei: 1. Brassó, 2. Hosszúfalva, összesen 3789 lélekkel. Áll tehát 13 egyházközségből 13,629 lélekkel.

XVI. Sepsi egyházmegye. Ez egyházmegye állandó:

I. az eddigi Sepsi egyházmegyének az erdővidéki egyházmegyéhez csatolt 5 egyházközségének kivételével az eddigi sepsi egyházmegye fennmaradó 31 egyházközségéből:

II. Sepsi-Szent-György püspöki vizsgálat alatti egyházközségből 2302 lélek számmal.

III. a Csikmege területén fekvő és a Kézdi egyházmegyéhez tartozott Csikszereda körlelkészségből, összesen 767 lélekszámmal.

Az egész egyházmegyének lesz tehát 33 anya egyházközsége a hozzájuk tartozó társ.-leány és fiók egyházközségekkel összesen 23185 lélekkel.

XVII. Kézdi-Orbai egyházmegye. Ez egyházmegyét alkotni fogják:

I. az eddigi Kézdi egyházmegye összes egyházközségei, Csik Szereda kivételével, 12 egyházközség 9529 lélekkel.

II. az eddigi orbai egyházmegye összes egyházközségei, 11 egyházközség 14517 lélekszámmal.

Lesz tehát az új egyházmegyének kivétel nélkül Háromszék vármegye 3556 □ klm. területének körülbelől $\frac{1}{3}$ részén 23 egyházközsége 24946 lélekkel.

XVIII. A romániai missio egyházmegye. Marad teljesen az eddigi formában.

Az új beosztás tényleges életbe léptetésére nézve azt fogja ajánlani igazgató tanácsunk a főt. egyházkerületi közgyűlésnek, hogy ide vonatkozó határozatát az illető közgyűlést követő második polgári év (tehát ha az idén elhatározatik, akkor 1904. január 1-én, kezdetén léptesse életbe és pedig akként, hogy erre az időre az összes egyházmegyei egyházi és világi tisztségek mandátuma megszűnjék és minden vonalon új választás eszközöltessék.

Felkérjük tehát a czimben jelzett esperes aait és a püspöki egyházak tanácsait, hogy ig.-tanácsunk e javaslatát legközelebbi közgyűlésükben vétessék megfontolás alá és az erre vonatkozó véleményes javaslatokat, legfennebb f. év szeptember hó 1-ig multhatatlanul terjesszék be ig.-tanácsunkhoz, hogy itt azok tárgyalhatók legyenek és a végleges javaslat az idei közgyűlés elé kerülhessen.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsának, Kolozsvárt 1902. május 15-én tartott üléséből.

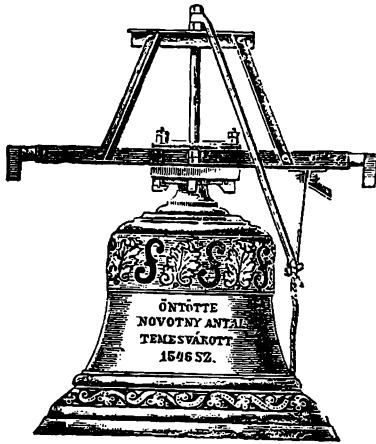
Br. Bánffy Desső s. k.
elnök.

Dr. Kádár János s. k.
titkár.

Novotny

harang öntőde-
ésTemesvár.
Gyárváros.

Antal ☆

vas harangláb-
gyár

Ajánlja magát több évi szavatolás mel-
lett régi harangok újra-
öntésére, valamint új ha-
rangok és teljes harang-
csoportok előre megha-
tározott hang utáni elké-
szítésére. Különösen
ajánlja saját találmányu
szabadalmazott
átlyukasztott
harangjait,
melyek felső részükön a
hegedűhöz hasonló sala-
kú nyílásokkal vannak el-
látva és azért erősebb, ter-
jedelmesebb és mélyebb
hanguak mint a régi mo-
doruak. Ily szerkezetű 327
kgros. harang hangban
egyenlő 408 kgr. régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá for-
gatható vertvaskoronákat, régi harangok nyelével való újra-
szerelését és vertvasharanglábakat. 300 kgr. aluli harangok
raktáron vannak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.
Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten MILLENIUMI NAGY
ÉREMMEL KITÜNTETVE.

TELEFON

ELENZÉK KÖNYVNYOMDA

▲▲ KOLOZSVÁRT, ▲▲
DEÁK FERENCZ-UTCZA 33.

Ajánlja az újabb időben gazdagon
és a legmodernebb anyagokkal dúsan
felszerelt

KÖNYVNYOMDÁJÁT,

mely különösen alkalmas minden
olyan nyomtatványok előállítására,
melyeknek az izléses külső belbecsét
is emelni van hivatva. De éppen olyan
csinnal és lehető olcsó árban készít
mindennemű *gy. szerű nyomtatvá-
nyokat* is és ezeknek nemcsak esni-
nos, hibátlan, hanem gyors előállítá-
sáért is felelősséget vállal.

Vidéki *igrendeléseket* a legpoulo-
sabbau teljesít.

Nagytiszteletű lelkész és
tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szives ☺ ☺

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utczában

papirkülönlegességek áruházát, irodai
felszerelések nagy raktárát, könyv- és
könyvnyomdáját * * * * *
felkeresni, és bevásárlásait
ott eszközölni.

Oberding Miklós

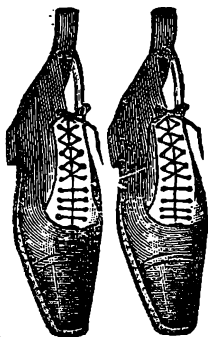
Vizvezeték és csatorná- zási vállalata.

Törvényileg bejegyzett cég.

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 41. szám. Telefon: 230.

Elvállal vizvezeték, csatornázást; fürdők és closettek beren-
dezését; vízállomások, szivattyu művek felállítását, kézi és eróművi
hajtásra. Létesít vizvezeték és csatornázásokat uradalmak, kastélyok és
községek, — valamint tűzoltási berendezéseket gyárak és ipartelepek,
— ugyszintén technikai berendezéseket, melegviz telepeket gyógyfür-
dők, fürdők, kórházak, sanatoriumok és iskolák. stb. részére.

!!! Kiviteli tervezeteket, költségvetéseket és !!!
költség előirányzatokat díjmentesen készít.

Jó alaku tartós és olcsó cipő
csakis

Dukesz Sándor

cipőraktárában kapható

KOLOZSVÁRT,

Mátyás király tér 16. (Unio utca sarkán)

Czipész műhelyek berendezve.

Czipő Cremek és czipő sámfák kaphatók.

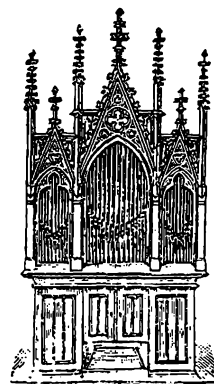
HIDETESEKET jutányos árban felvesz
az „Erdélyi Protestáns Lap“ szerkesztősége.
(Ev. ref. theol. épület 2. ajtó)

.. Az 1901. évi mázói ipar és gazdssági
kiállításon a nagy díszoklevéllel kitüntetve.

WEGENSTEIN C. L.

első délmagyarországi

orgona-építő műintézet * * *

(gőzerőre **Temesvárott.**
berendezve)

Szállít kitűnő legújabb
rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármily nagyságban leg-
olcsóbb árak mellett.

Az 1896. évi kiállításon a
nagy milleniumi éremmel
kitüntetve.